

Παίσιος Προϊτησιος Χιлендарски

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

У ФАКЛОНОСЦИ II

**Информационен код
на българската книжовност и литература:**

Свети отец Паисий Хилендарски

История славяноболгарская

I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар.
Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус);

II. Синтез (Лексикална морфология.
Семантика. Синтагматика. Синархия)

София
Издателство „За буквите – О писменехъ”
2011

СВ. О. П. ИС

Παΐσιος Χιλιενдарσκι

**Информационен код
на българската книжовност и литература:
Св. о. Паисий Хилендарски.
„История славяноболгарская ...”:**

**I. Аналитика
(Историография.
Сигнифициран препис.
Коментар.
Именен показалец.
Географски показалец.
Тезаурус);
II. Синтез
(Лексикална морфология.
Семантика.
Синтагматика.
Синархия)**

*В оформлението на изданието са използвани:
- репродукция на фрагмент с образ на Св. Константин-Кирил Философ, изобразен на Северния Престол на Патриаршеската катедрала храм-паметник „Св. Александър Невски” от проф. Иван Мърквичка;
- емблемите на Паисиадата и на серията „Факлоносци”, композирани от Николай Василев.*

Юбилейно издание, посветено на 60-годишнината на Държавния библиотекарски институт – днес: Университет по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ – до 30.9.2010 г. СВУБИТ)

Докладвано: на заседание на катедра „Библиотечно-информационни науки” на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, състояло се на 14 юни 2010 г., на заседание на Факултетния съвет при факултета по Библиология, информационни системи и обществени комуникации при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, осъществено на 28 юни 2010 г., на заседание на Научния съвет на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, проведено на 28 юни 2010 г.

- © Стоян Денчев – обща редакция, епilog
- © Милен Куманов – научна редакция, историография, коментар, именен показалец, географски показалец
- © Александра Куманова – библиографска и текстологична редакция, тезаурус, предисловие, сигнифициран препис
- © Николай Василев – езикова редакция, предисловие, сигнифициран препис, послеслов (дейксис)
- © Иван Теофилов – рецензент
- © Никола Казански – рецензент
- © Университет по библиотекознание и информационни технологии

У ФАКЛОНОСЦИ **II**

Издателство „За буквите – О писменехъ”, 2011

ISBN 978-954-8887-92-2

СВ. О. П ИС

Паисия Пройдхитска Хиландарска

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

У ФАКЛОНОСЦИ II

**Информационен код
на българската книжовност и литература:**

Свети отец Паисий Хиландарски

История славяноболгарская

**I. Аналитика
(Историография.
Сигнифициран препис.
Коментар.
Именен показалец.
Географски показалец.
Тезаурус);**

**II. Синтез
(Лексикална морфология.
Семантика.
Синтагматика.
Синархия)**

**София
Издателство „За буквите – О писменехъ”
2011**

СВ. О. П. ИС

Παλιμα Προϊτχισια Χημικφρσισι

Обща редакция:
проф. д.ик.н. Стоян Денчев

Научна редакция:
проф. д-р Милен Куманов

Библиографска и текстологична редакция:
проф. д.п.н. Александра Куманова

Езикова редакция:
Николай Василев

Терминологична редакция:
доц. д-р Елена Томова
гл. ас. Диана Ралева
д-р Венцислав Велев

Справочно-информационна редакция:
Марияна Максимова
Цветана Найденова
Антон Даскалов

Рецензенти:
Иван Теофилов
доц. д-р Никола Казански

Παλινα Πρωϊταμενα Χμακφαρενα

**Information code
of the Bulgarian letters and literature:**

Saint Father Paisiy Hilendarski

Slavo-Bulgarian History

**I. Analytics
(Historiography.
Noted transcript.
Commentaries.
Index of names.
Geographical index.
Thesaurus)**

**II. Synthesis
(Lexical morphology.
Semantics.
Syntagmatics.
Synarchy)**

Παλινα Προϊσταμενος Χημικησφαιρας

General editing:
Sr. Prof. D.Sc. Stoyan Denchev

Science editing:
Prof. Milen Kumanov, PhD

Bibliographic and Textology editing:
Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova

Language editing:
Nikolaj Vasilev

Terminological editing:
Assoc. Prof. Elena Tomova, PhD
Chief Assist. Prof. Diana Raleva
Ventsislav Velev, PhD

Reference-information editing:
Maryana Maximova
Tsvetana Naydenova
Anton Daskalov

Reviewers:
Ivan Theophilov
Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD

Παλινα Προϊτησιν Χιμακφασιν

**„Историята е изключително
важно знание за неизвървяните пътища.”**

Ю. М. Лотман

Паисия Пройдателъ Хилендарски

В

навечерието

на

250-годишнината

от

създаването

през

1762 г.

от

Светия отец Паисий Хилендарски

на

„История славяноболгарская ...”

СВ. О. П. ИС

8

Паисий Хилендарски

ИНФОРМАЦИОНЕН КОД НА БЪЛГАРСКАТА КНИЖОВНОСТ И ЛИТЕРАТУРА: „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”

„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”
НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ –
КОНЦЕПЦИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ

(Възкресяване от пепелта на забравата
пламъка на горене на народностното съзнание)

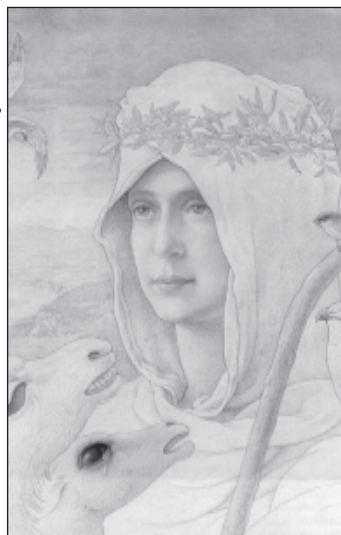
(Слово на VI Студентска конференция)

*„Българский род
история има
и става народ!”*

Иван Вазов

I. Постановка (Историографска концептуална база данни)

250-годишнината от създаването на знаменитото съчинение на Св. о. Паисий Хилендарски „*История славяноболгарская ...*” ще чества след две години. Малко са творбите, създадени през епохата на Българското възраждане, които се радват на такова голямо внимание ... Причините, обусловили интереса към *Паисиевата творба*, са обстойно осветлени в историческата ни наука и за тях ще стане дума в хода на настоящото изложение. Не поради липса на книгопечатане, а очевидно поради разбиране, че писането на ръка въвежда четящия в дълбинно съприкосновение с пишещия и писаното, Хилендарският монах

СВ. О. П ИС

не отпечатва своята творба. Дълбоко убеден в полезността ѝ за българското общество, той решава лично да я пропагандира в ръкопис. Монахът обикаля из българските земи, среща се с просветени лица – свещеници и учители, които са и първите читатели на „История славяноболгарская ...“. Повечето от тях не крият възхищението си от нейното съдържание, поради което незабавно правят и преписи от нея – на ръка ... Точният брой на тези преписи не може да се установи. Откриването на нови екземпляри продължава и до наши дни.

За историческата наука представлява несъмнен интерес и друг кръг от въпроси – как се е посрещала във времето „История славяноболгарская ...“ от няколко поколения наши и чуждестранни учени, обществени и културни дейци и какво е било личностното им отношение към сътвореното от Хиландарския монах ...

Настоящата работа е опит да се даде отговор на подобни въпроси... Заедно с това тук се прави и нов концептуален прочит на Паисиевата история; става възможно сравнителното изучаване на паметника с други образци на жанра*.

Изложението е придружено от Справочно-информационен инструментариум – Коментар (с. 80-111 СВ. О. П. ИС), Именен (с. 112-124 СВ. О. П. ИС) и Географски (с. 125-134 СВ. О. П. ИС) показалец към „История славяноболгарская ...“, чийто комплекс съставлява първата цялостна концептуална вторичнодокументална панорама на знаменития труд. Този интелектуален свод позволява представянето на езика на Светия йеромонах във вид на тезаурус (с. 135-174 СВ. О. П. ИС), чиято лингвистично-морфологична структура служи за нови съвременни и бъдещи прониквания във вид глъбинна менталност, озарила началото на Българското възраждане.

II. Историографски ескиз (Описание)

Пъв за съчинението на атонския монах споменава добре познатият у нас руски и украински славист Юрий Иванович Венелин в съчинението си „О зародише новой болгарской литературы“ (1838 г.). Интересът на този учен към миналото на българския народ е в пряка връзка с работата му над неговото капитално съчинение „Древные и нынешние болгаре“, над което той работи повече от десетилетие (края на 20-те – края на 30-те г. на XIX в.; последният от 3-те тома на труда излиза от печат през 1841 г., когато авторът не е между живите). По същество именитият учен търси податки за българската история, които открива в „два български

„царственика“ – Търновския и Русенския, за чието съществуване е имал предварително информация, но не е можел да попадне на тях [1].

Макар и посочените тук две съчинения да се считат за преписи на Паисиевата история, този факт остава неизвестен за Ю. И. Венелин, поради което той не споменава името на светогореца.

Това не е никак случайно, защото – въпреки редицата преписи на Паисиевата история, направени в различни краища на българските земи в края на XVIII в. [2] – името на нейния автор никак си изчезва от общественото ползрение чак до началото на 40-те г. на XIX в. По тази причина и известният наш възрожденски деец Васил Е. Априлов [3], който пише едно съчинение, посветено на Св. Св. Кирил и Методий и черпи сведения за този си труд от „История славяноболгарская ...“, също не споменава името на аtoneца [4].

През 1889 г. редакцията на „Сборника за народни умотворения, наука и книжнина“ публикува преписи на две писма на Ю. И. Венелин до В. Е. Априлов от 1837 г. В описаните писма Ю. И. Венелин съобщава на своя български приятел, че се е лишил от един „Цароставник“, писан на

Паисия Хилендарски

пергамент [5]. Този „Цароставник“ обаче няма нищо общо с *Паисиевата история*, както това се твърди от някои автори [6], а по същество става дума за документ, чиято датировка се отнася към 1400 г., т.е. повече от три и половина столетия преди появата на „*История славяноболгарская ...*“.

Вместо „*История славяноболгарская ...*“ на о. Паисий Хилендарски, през първата половина на XIX в. популярност придобива съчинението на **Христаки Павлович Дунничанин** „*Царственик или история болгарская*“, сътворено през 1844 г. Изследователите на атонския възрожденец са единодушни по въпроса, че посоченият труд представлява по-скоро преработка на *Паисиевата творба*, без обаче да се споменава името на автор, създава първоизточника [7].

Първото печатно известие за Св. о. Паисий Хилендарски прави друг именит руски учен и пътешественик – **Виктор И. Григорович** [8] в „*Статии за древния славянски език*“, където помества два откъса от „*История славяноболгарская ...*“, издържани в съответствие с *Жеравненския ѝ препис* [9].

Колкото и значима да е сама по себе си публикацията на В. И. Григорович, тя на практика не допринася за възраждане на паметта към личността и делото на атонския монах. Има две главни причини за това: на самия руски учен името на Св. о. Паисий не е било известно, от една страна, и, от друга, съчинението на В. И. Григорович излиза в Русия, поради което остава неизвестно на българската просветена общественост от средата на XIX в.

От българските автори пръв за Св. о. Паисий споменава известният възрожденски и следосвобожденски деец **Гаврил Кръстевич** [10].

Георги С. Раковски – именитият български възрожденец и родоначалник на организираното национално революционно движение у нас – е един от българските общественици, живели след края на Кримската война (1853-1856), на когото името на Св. о. Паисий също става известно. За Светия йеромонах Г. С. Раковски споменава най-напред в едно от историческите си съчинения от 1859 г. [11]; втори път – пише за *Паисиевата история* в друга своя публикация, направена през същата година [12].

По-малко познат на биографите на Св. о. Паисий е фактът, че Г. С. Раковски е имал сведения, че т.нар. *Жеравненски препис* на „*История славяноболгарская ...*“ е бил притежание на руския историк и етнограф **Николай Никифорович Мурзакевич** [13].

От *цит.* тук документ [13] обаче не проличава дали Г. С. Раковски е знаел, че руският учен го е получил от В. Е. Априлов [14].

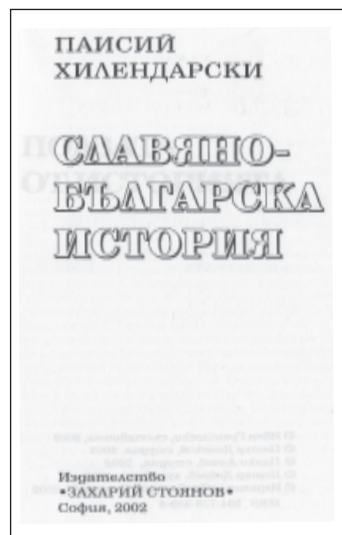
Всъщност тази подробност не е от толкова голямо значение. Сам Н. Н. Мурзакевич дава някои сведения за интереса си към *Паисиевата история* в своя статия, посветена на

позабравения днес руски археолог и историк **Александър Дмитриевич Чертков**, живял в края на XVIII и първата половина на XIX в. (1789-1858 г.) [15]. Но тази публикация се появява две години по-късно от времето, когато Г. С. Раковски информира за *Жеравненския препис* **Драган Цанков** – негов съвременник и също виден възрожденски деец [16].

За разлика от своя съгражданин Г. Кръстевич, Г. С. Раковски не се задоволява само с направеното известие (*вж по-горе*), но се заема и да популяризира името и делото на атонския монах сред българите. Това той прави в споменатото *тук* свое писмо до Др. Цанков.

Интересен в случая е фактът, че Г. С. Раковски предприема тази стъпка преди още да спомене името на светогореца в посочените *по-горе* две публикации в „*Цариградски вестник*“ от 1859 г.

В писмото си до Др. Цанков Г. С. Раковски пише: „*Открих една история ръкопис българска, писана в лето (1762)* [17] *в Атонска гора от някого си йеромонах Паисия, тя е доста обширна. И друга кратка безименна, но тя (тази на о. Паисий – Бел.: М. К.) е още по-важна. Защото разяснява Болгарское в Европа преселение. Тях ги имам*“ [18].

Коя друга история има предвид Г. С. Раковски не може да се разбере от текста на писмото. Знае се, че по времето на Св. о. Паисий и други просветени български дейци пишат също исторически съчинения [19]. Вероятно някое от тези съчинения е попаднало в ръцете на Г. С. Раковски. Фактът, че той дори не споменава нито заглавието, нито името на автора му, показва по недвусмислен начин отношението на видния възрожденски деец към посоченото обстоятелство.

За нас е по-важна оценката на Г. С. Раковски за *творбата* на о. Паисий.

Първият факт, който впечатлява автора на поемата „Горски пътник“, е, че *Историята* на светогореца била писана от „*ученаго човека*“ – факт, който, кой знае защо, по-късно убягва от погледа на повечето изследователи на атонския монах.

Дадената характеристика на Св. о. Паисий от Г. С. Раковски – **един от най-просветените наши сънародници в средата и втората половина на XIX в.** – е от голямо значение, защото принадлежи на равнопоставен по интелект приемник на делото на аtoneца. Като високо просветена личност, освен споменатата друга безименна история, котленецът е познавал почти всичко, излязло изпод перото на предшествениците и съвременниците му, но на нито едно от техните творения той не дава такава висока оценка, още по-малко – за интелектуалните качества на авторите им, както е направил това за Св. о. Паисий Хилендарски.

След Г. С. Раковски двама руски учени – **Александър Фьодорович Хилфердинг** [20] и **Владимир Иванович Ламански** [21] – се добират до три преработки на *Паисиевата история* и публикуват отделни откъси от тях във в. „Голос“, също без да подозират, че това са ръкописи, основаващи се на труда на Св. о. Паисий [22].

Повечето от изследователите на Св. о. Паисий са склонни да акцентират и тълкуват други факти от личността на йеромонаха, които той сам споменава за себе си в „*История славянобългарская*“ ... – че е духовно лице с нисък църковен сан; малко е учил и пр. ... В този смисъл не е случаен изводът, залегнал и досега в историографията ни, че *творбата* на светогореца принадлежи към периода на българската книжовност и литература, обозначаван като „**националния романтизъм**“, чиято отличителна черта е **заменянето на критичното отношение към материала с предпоставеното желание да се изтъкнат „древността и величието на българския народ в миналото“, при което търсенето на историческата истина отстъпва пред „патриотичните екзалтации**“ [23].

Вероятно поради факта, че високата оценка на Г. С. Раковски за Св. о. Паисий Хилендарски е направена в **лична кореспонденция** (в споменатото писмо до Др. Цанков), а не в някое печатно издание, тя остава непозната за съвременниците му. По тази причина и след него продължава да се ползва „*Царственика*“ на Хр. Павлович Дупничанин, без да се споменава името на аtoneца и неговата „*История ...*“ [24].

Петко Р. Славейков, за когото се знае, че е изпитал силното интелектуално и емоционално влияние на „*История славянобългарская ...*“, остава също в неведение за становището на Г. С. Раковски. Той се запознава с *Паисиевото съчинение* чрез един от преписите му, съхраняван от неговия съгражданин **Стефан Пенювич Ахтар** (1806-1860 г.), известен повече сред своите съвременници като Стоянчо Ахтаринът [25]. Как и откъде Ст. Ахтар се е снабдил с *Паисиевата творба* – остава неизвестно [26].

На практика делото на Г. С. Раковски намира **своето истинско продължение** в лицето на **проф. Марин Дринов** – един от основателите и пръв председател на Българското книжовно дружество (*днес*: Българска академия на науките) [27]. Именитият учен оценява по достойнство заслугите на своя предшественик и огласява името на атонския монах и неговата „*История славянобългарская ...*“ в едно от историческите си съчинения от 1871 г. [28].

Големият интерес на проф. М. Дринов към *Паисиевата история*, освен становището на Г. С. Раковски, е провокиран и от друг фактор: проблематиката, която

третира *Паисиевата история* ...

... Всеки, който само поразлисти, дори съвсем бегло, страниците на *историческото съчинение на Св. о. Паисий*, не може да не констатира, че по-голямата част от съдържанието му е посветено на **средновековната българска история** ... А именно тази част от миналото на българския народ, както се знае, съставлява главният научен обсег на проф. М. Дринов. Добре известни са неговите капитални трудове, посветени на ранната история на българите и славяните, на техните взаимоотношения с Византия през IX-X в. и пр. [29].

Проф. М. Дринов е школуван историк. Разсъждавайки от висотата на историческата мисъл на своето съвремие, именитият учен окачествява *Паисиевото съчинение* като „**несъстоятелно от научна гледна точка**” [30]. Веднага обаче той бърза да добави, че знаменитият труд принадлежи към предишна историческа епоха, поради което „**ние и нямаме никакво право да искаме от него строга историческа критика**” [31]. За изтъкнатия професор „**значението на това списание най-добре се обяснява от побуждането, което е накарало о. Паисия да поемне този труд, от целта, която го е ръководила, от умениято, с което той достига целта си**” [32].

Така проф. М. Дринов дава не само изключително висока оценка на *Паисиевата творба*, но и пръв издига автора ѝ на пиедестала на **Българското възраждане** – като **родоначалник**. Това ясно проличава от думите му: „**Ние сме обикнале да броим Възраждането на народът си от началото на нашия век (XIX в. – Бел.: М. К.) и туряме начело Априлова с Неофита (Бозвелиев – Бел.: М. К.), Венелина и пр. Да, големи са заслугите на тези благодетели народу ни. Но дали не ще да е по-право да отнесем Възраждането си 60-70 години по-рано и турим начело отца Паисия?**” [33].

Това становище на големия наш учен се приема от следовниците му и до началото на 60-те г. на XX в. се налага като официално в българската историография.

Мястото на Св. о. Паисий Хиландарски като родоначалник на Българското възраждане остава непокътнато и след като в средата на миналото столетие в българската историография си пробива път гледището, че **началната граница на Българското възраждане следва да бъде отнесена още по-рано във времето – към началото на XVIII в.** [34].

В периода до Освобождението интерес към *Паисиевата история* проявява и друг виден просветен и духовен деец – **Васил Друмев, бъдещият висш духовник митрополит Климент Търновски** [35].

В. Друмев е един от основателите на Българското книжовно дружество в Браила. В първите няколко години от съществуването на книжовното дружество цялата административна дейност и най-вече грижата около печатния орган („*Периодическо списание...*”) пада върху него. Поемайки извънредно трудната работа по издаването му, именно тази работа предоставя на В. Друмев уникалната възможност той сам да публикува повече от своите произведения. Едно от тях е „*Животоописание*” (1871 г.) [36]. То е по-малко познато сред публикациите, засягащи в една или друга степен делото на Св. о. Паисий, но тъй като в него се изказват твърде съществени мисли за подвига на светогорския монах, заслужава да се спрем по-подробно на съдържанието му.

Първият факт, който привлича вниманието на автора на повестта „*Нещастна фамилия*” и историческата драма „*Иванко*”, е, че Св. о. Паисий е бил „**калугерин**”. Макар и завършил висше духовно образование, В. Друмев – малко преди да реши сам да стане духовно лице – не крие отрицателното си отношение към това съсловие по причина, че по-голямата част от него се е състояла от „**прости и неуки лица**”. Те, според В. Друмев, разбирали съвсем елементарно посланията на Исус Христос [37].

Вторият факт, който впечатлявал силно В. Друмев, е, че авторът на „*История славяноболгарская...*” принадлежал към братството на атонските монаси от Света

гора – най-ярката крепост на гръцкото духовенство в периода на османското владичество, което, заслепено от „фенерската злоба“ (алюзия на негативизма за висшето гръцко духовенство към българите – Бел.: М. К.), можело да преследва и хвърля в тъмница или да праща в заточение не само „человеци мирски“, но и „беззащитни калугери“, чиято съдба зависела изцяло от волята на владичите, и той (Св. о. Паисий) не е могъл да не знае за „сичко това“ ...

При тези крайно неблагоприятни и дори опасни условия В. Друмев остава дълбоко изумен от **дръзкото решение на Св. о. Паисий – да напише творбата си ...** И веднага повдига въпроса за това, кои са били мотивите, подтикнали светогореца към този акт ...

На посочения въпрос В. Друмев дава следния отговор: **„Но, вижда се, любовта към народът в отца Паисия е била по-силна, отколкото страхът пред фенерската злоба, вижда се, желанието да види народът си що-годе светен и честит, това свое желание в отца Паисия е било по-силно...“** [38].

За В. Друмев „История славяноболгарская“ е „глас за народно свестяване“.

С тази дълбоко правдива и историческа по своята значимост оценка В. Друмев си спечелва заслужено авторитета на **един от най-проникновените изследователи на делото на светогореца**, което го поставя редом до Г. С. Раковски и проф. Марин Дринов.

Пръв обръща внимание на приноса на В. Друмев за популяризирането на личността и делото на о. Паисий Хиландарски младият тогава езиковед **акад. Александър Теодоров-Балан** (1898 г.) [39].

Св. о. Паисий Хиландарски не остава незабелязан и от друг виден наш възрожденски деец – **Любен Каравелов**. Първият наш народопсихолог етнолог посвещава на атонца две свои публикации. В първата от тях той подчертава факта, че сред изворите, които Св. о. Паисий е използвал за написване на своето *творение*, били и съчиненията на **Св. патриарх Евтимий Търновски** – една от най-ярките личности в българската история в края на XIV в. (1875 г.) [40]. Във втората публикация Л. Каравелов не само отбелязва значението на Св. о. Паисий и неговата „История славяноболгарская ...“, но обнародва и част от втория предговор към творбата [41].

В периода до Освобождението името на Св. о. Паисий привлича погледа и на някои чуждестранни автори. Един от тях е известният сръбски учен, обществен, политически и държавен деец **проф. Стоян Новакович** [42], който споменава за йеромонаха в статията си „Българите и тяхната книжовност“ (1875 г.) [43].

Младият тогава чешки учен **Константин Иречек**, автор на първата научна „История на българите“ (публ. на чеш. и нем. ез. през 1876 г. и на рус. ез. през 1878 г. – *вж по-долу* за бълг. изд. от 1886 г.) [44], в *цит.* свое бележито съчинение отделя специално място на Св. о. Паисий

Хиландарски, когото нарича по друг начин – **Паисий Самоковски**, имайки предвид родното място на възрожденца [45].

След Освобождението интересът към Св. о. Паисий сред българската общественост нараства още повече.

Първи, които обръщат погледа си към неговото дело, са две изключително ярки имена – народният поет **Иван Вазов** и **Константин Величков**, ненадминат есеист, преводач на „Божествена комедия“ от Данте Алигиери (негови са първите преводи на сонетите на Шекспир, на творби от Софокъл, Теокрит, Хораций, Петрарка, Малиер, Хайне, Пушкин, Некрасов...) и автор на знаменитите „Писма от Рим“ (1895).

В началото на 80-те г. на XIX в. именитите творци разгръщат активна литературна, публицистична и обществена дейност в Пловдив, столицата на Източна Румелия [46]. Общият им труд – известната „Христоматия на новобългарската литература“ (1884 г.) – е една своеобразна енциклопедия – първият модерен учебник по българска литература, който оставя дълбока следа в цялата история на българското изящно слово. В „Христоматията ...“ е включен и Св. о. Паисий Хиландарски. Двамата

съставители го определят като „**първ български патриот от XVIII в.**” – тази оценка е равна на тази, която дава проф. М. Дринов в посочената *по-горе* публикация.

Ив. Вазов и К. Величков съдействат за безапелационното утвърждаване на „История славяноболгарския ...” като начало на Българското възраждане [47].

През същата – 1884 г. Ив. Вазов пише и своята бележита ода „**Паисий**” (вж: епиграфа на *наст. публ.*), с която допринася изключително много за популяризиране делото на светогорския монах ... – особено сред учащата се младеж, тъй като десетки години тази творба не слиза от читанките и се рецитира по различни поводи, свързани както с името на поета, така и с личността на йеромонаха [48].

Междувременно към личността и делото на Св. о. Паисий продължава да проявява интерес и проф. М. Дринов. След като приключва своите задължения като държавен и обществен деец в България по време и след Руско-турската освободителна война (1877-1878 г.), ученият се завръща към своята преподавателска и научноизследователска дейност в Харков. През 1885 г. проф. М. Дринов публикува в печатния орган на Министерството на народното просвещение статия, посветена на делото на Св. Св. Кирил и Методий и техните ученици, в която изрично подчертава, че за изображението на двамата солунски братя и техните последователи сведения е почерпил от „*История славяноболгарская ...*” [49].

Това е първият случай, когато *Паисиевата творба* се използва като **исторически извор**.

Едва ли има по-добър начин да се освободим от приетия дотогава, а и по-късно разпространяван, възглед за „*История славяноболгарская ...*”, че това историческо съчинение е творение на „**неук монах**”, щом като пред нея прекланя глава един от най-изявените наши учени!

Следва да се изтъкне, че професорът от Харковския университет посвещава още една своя публикация на Св. о. Паисий. Поводът е от свършено друго естество: публикуването на „*История славяноболгарская ...*” от **проф. А. В. Лонгинов** в Люблин през 1885 г. [50].

Проф. М. Дринов не крие раздражението си, че, докато в България се канаят да обнародват творбата на Св. о. Паисий, това вече сторил един чуждестранен професор и то по ръкопис (който проф. М. Дринов също имал под ръка и дори го огласил преди 15 г. в споменатата *по-горе* статия от 1871 г. [51]).

За новата си публикация проф. М. Дринов е предизвикан и по още една причина – **стремежът на сръбските управляващи среди да фалшифицират етническият облик на Македония, който станал твърде очевиден в навечерието и след Берлинския конгрес 1878 г.** (1886 г.) [52].

До средата на 80-те г. на XIX в. проф. М. Дринов, погълнат от други занимания, не намира време да отговори на посочените сръбски предизвикателства, макар че като историк е бил твърде чувствителен към актове от подобен род. Особено безкомпромисен е ученият към фалшификациите за миналото на българския народ. Едно от лицата, които своевременно изпитват неговия гняв в тази насока, е споменатият *по-горе* Г. Кръстевич, който в издадената от него през 1869 г. „*История българска ...*” застъпва тезата за **хунския произход на българите**.

Младият тогава М. Дринов не закъснява да отговори на Г. Кръстевич с остра рецензия под заглавие „**Хуни ли сме**”, след която възрожденският и следосвобожденски деец, шокиран от съкрушителните доводи на опонента си, се отказва от намерението да издаде следващия том на своя труд [53].

За да се заеме с отговора на сръбските фалшификации спрямо България, проф. М. Дринов не пропуска да отбележи в статията си, че и авторът на „*История славяноболгарская ...*” е разгневен от отношението на сърбите спрямо българите.

Позовавайки се на даденото от самия Св. о. Паисий сведение, че той бил родом от Самоковска епархия, проф. М. Дринов го определя като „**македонец**”, имайки предвид

обстоятелството, че когато монахът пише своята творба, посочената епархия спадала в пределите на Македония и в църковно отношение се намирала под върховенството на Ипекската (Сръбска) патриаршия.

При тези обстоятелства логично би било Св. о. Паисий да се обяви не само за „македонец“, но дори и за „сърбин“. Той обаче не сторил нито едното, нито другото и то не поради съображенията, изтъквани и от белградските официални среди през втората половина на XIX в. за т.нар. „сръбска“ етническа принадлежност на Македония [54], а по съвършено други причини – атонският монах е бил твърде раздражен от стремежа на сръбските му духовни събратя в Света гора да поставят своето племе „по-отгоре“ (в интелектуално и обществено отношение – Бел.: М. К.) от българите.

Във времето, когато Св. о. Паисий пише бележитото си съчинение, не само в главата на сръбското духовенство в Атон, но и на никой друг сърбин, изтъква проф. М. Дринов, и през ум не е минавала мисълта за някакъв „сръбски облик“ на Македония [55].

Определяйки като родно място на йеромонаха Дупнишкия, Разложкия и Джумайския район на Самоковска епархия, проф. М. Дринов тръгва от чисто научни съображения. Затова гледището на учения няма никаква връзка с разгорелия се по-късно ожесточен спор по този въпрос от младата генерация изследователи на атонския монах, в който открито прозират местнически и дори политически съображения. Тази е главната причина да не се спираме тук на тях. Тя е продиктувала и отказа ни да участваме в последната дискусия, проведена преди няколко години ...

Проф. М. Дринов завършва статията си с пожеланието: „да видим Паисиевата история обнародана в такова едно издание, в което она да се яви на света така, както е излязла от ръката на Паисия“, след което продължава: „За такова едно критично издание на тая книга вече е настъпило време, защото вече са познати от нея няколко преписи, между които има и стари, какъвто е Котелский от 1875 г. и други някои“ [56].

Но изпълнението на това пожелание на проф. М. Дринов се забавя с няколко десетилетия и се осъществява от акад. Йордан Иванов (1914 г.) във време, когато първият наш школуван историк не е между живите [57].

За нас *цит.* пасаж от текста на съчинението на проф. М. Дринов има и друг важен отънък: ученият не говори за оригинал на Паисиевата творба, а за издаването ѝ чрез някои от най-старите ѝ преписи.

Означава ли това, че той е смятал въпроса за оригинала на „История славяноболгарская ...“ за „приключен“, т.е., че ръкописът ѝ е бил безвъзвратно изчезнал и поради това – загубен за българската историческа наука?

На този въпрос *цит. дотук* няколко публикации на учения за Св. о. Паисий не дават отговор.

През следващите десетилетия посоченият въпрос ще занимава голям брой изследователи на светогореца, тъй като, ако такъв оригинал действително се окаже налице, той съвсем естествено би се превърнал в най-сигурен източник не само за биографията на самия Св. о. Паисий, но би дал отговор и на не малко други въпроси: за състоянието на българския говорим и писмен език през втората половина на XVIII в., например, и къде всъщност е родното място на светогореца.

През 1906 г. излиза още една статия на проф. М. Дринов, в която той известява българската общественост, че притежава т.нар. **Никифоров препис** на Паисиевата „История...“. С него той се сдобил още в края на 1878 г. от един младеж от Пирдоп, но по една или друга причина не успял да го публикува. Използвал го при написването на статията си „Новый церковнославянский памятник“ (1888 г.) [58]. Усилията на учения да го публикува не се увенчават с успех, тъй като смъртта го застига точно в момента, когато пристъпва към осъществяване на намерението си [59].

В духа на Дриновата статия от 1886 г. [52] е и

трудът на **Атанас Шопов** – известен в миналото наш дипломат и екзархийски деец [60], – посветен на етнографската, историческата и филологическата картина на Македония [61]. Тук този автор също повдига въпроса за етническия облик на областта (Македония) и използва някои от аргументите на светогореца в бележитата му *творба*, за да докаже твърдението си за българската ѝ принадлежност.

Нов етап в Паисиеведението настъпва в средата на 90-те г. на XIX в., когато на страниците на печатния орган на Българското книжовно дружество е поместена една статия на позабравения днес наш книжовник **Начо А. Начов** [62], която по същество е пръв отклик на завета на проф. М. Дринов към следовниците му в България – **не само да продължат проучванията върху личността и делото на светогорския монах, но и да пристъпят към критично издание на неговия труд**. За издаването на това съчинение книжовникът изтъква и друг важен аргумент – в чужбина (Русия), където на *Паисиевата история* се гледало само като на един „**историко-литературен паметник**“, вече се появили две такива издания, направени от проф. А. В. Лонгинов (*вж по-горе: цит. публ. от 1885 г. [50]*) [63].

Апелът на Н. А. Начов е поет от споменатия тук езиковед акад. **Ал. Теодоров-Балан**. Нему принадлежи заслугата за отпечатването на един от преписите на *Паисиевата „История славяноболгарская ...“*. Желанието му било да публикува **Котленския ѝ препис** като един от най-старите, направен още през 1765 г. от Св. епископ Софроний Врачански (поради което получава известност и като **Софрониев препис** – Бел.: М. К.) [64] и следователно – един от най-близките до оригинала на *Паисиевата „История ...“*.

Този именно препис привлича погледа на известния езиковед.

Софрониевият препис на „*История славяноболгарская ...*“ предхожда по време т.нар. **втори Софрониев препис** на *творбата*, направен през 1781 г. отново от Св. епископ Софроний Врачански, който в историческата литература също се смята за един от най-старите [65].

След като по причини, независещи от него, акад. Ал. Теодоров-Балан не успява да се добере до **Котленския (Софрониев) препис** от 1765 г., той решава да издаде т.нар. **Тошковичев препис**, обозначававан по името на неговия притежател **Стефан Тошкович** от гр. Калофер [66], който на свой ред го предал в наследство на сина си **Н. С. Тошкович**. У него е бил преписът, открит от проф. М. Дринов и използван при написване на споменатата му *по-горе* статия в началото на 70-те г. на XIX в. (1871 г.) [67].

На изданието на акад. Ал. Теодоров-Балан заслужава да се отдаде необходимото внимание, тъй като то е придружено и с показалец на срещашите се в него „**по-характерни** (разбирай: остарели – Бел.: М. К.) **думи**“ от езика на о. Паисий (1896; 1898 г.) [68].

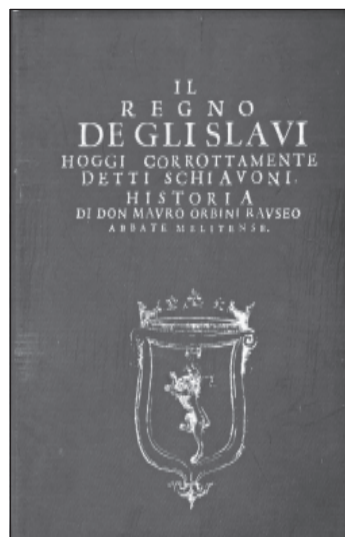
В същото време следва да се отбележи, че текстът на *Паисиевата творба* е публикуван от учения на оригиналния църковнославянски език на преписа, а не е преведен на новобългарски език.

Акад. Ал. Теодоров-Балан е и един от първите изследователи на Св. о. Паисий, който разглежда и въпроса за преписите и преработките на неговата „*История славяноболгарская ...*“ и дава изключително ценна информация за тях (1896; 1898 г.) [69].

Липсата на оригинала на „*История славяноболгарская ...*“ прави твърде привлекателен за биографите на атонския монах въпроса за броя и съдържанието на нейните преписи и преправки. По тази причина пак в края на XIX в. този въпрос става обект на внимание и на други наши изтъкнати учени, сред които е и **проф. Васил Златарски** (1899 г.) [70].

„*История славяноболгарская ...*“ привлича погледа и на **проф. Любомир Милетич** – виден наш езиковед от края на XIX и първата половина на XX в. [71].

Обстоятелството, че и той черпи от „*Историята ...*“ аргументи за осветляване на важни въпроси от историята на средновековна България утвърждава гледището,

че съчинението на светогореца буди действително определен източниковедски интерес (1893 г.) [72].

Отделна страница на Паисиеведението съставляват публикациите на един от най-видните представители на родната ни наука в края на XIX и началото на XX в. – **проф. Ив. Д. Шишманов** [73]. Интересът му към личността и делото на Св. о. Паисий датира още от началото на 90-те г. на XIX в. (1890; 1899 г.) [74]. От поредицата му публикации най-ярко се откроява студията „*Паисий и неговата епоха. Мисли върху генезиса на новобългарското възрождение*” (1914 г.) [75].

Проф. Ив. Д. Шишманов е първият от своята генерация изследователи, който се опитва да очертае образа на атонския монах на фона на епохата, в която живее и твори. Без да отрича заслугите му за новобългарската литература и култура, той е склонен да **отнесе границите на Българското възрождане и преди началото на XVIII в.** За него Св. о. Паисий „*е един вид Мойсей, който с чародейния си жезъл направя да протече животворната национална струя от мъртвата скала. Като Христа Паисий вдъхва живот на един мъртвец. Той извършва едно още по-голямо чудо: възкресява цял един народ. Паисий е демиург, щото твори от нищо и т.н.*” [76]; **още не се е появила „една колко годе задоволителна външна биография”** [77].

Проф. Ив. Шишманов не крие голямата си радост от известието, че вече бил открит оригиналът на *Паисиевата история* от акад. Й. Иванов (*вж по-горе*: 1914 г. [57]) [78].

Всъщност става дума за **Зографския препис** на „*История славянобългарская ...*”, който акад. Й. Иванов счита за оригинал на *Паисиевата творба*.

До това становище Й. Иванов стига още през декември 1906 г. и го огласява на заседание на Историческото дружество в София през пролетта на 1907 г. [79]. Ученият успява да издаде намерения в Зографския манастир ръкопис, както се изтъкна вече, чак през 1914 г.

Както рядко се случва, подобни известия предизвикват недоверие сред обществеността. Такова е отношението и към изданието на акад. Й. Иванов.

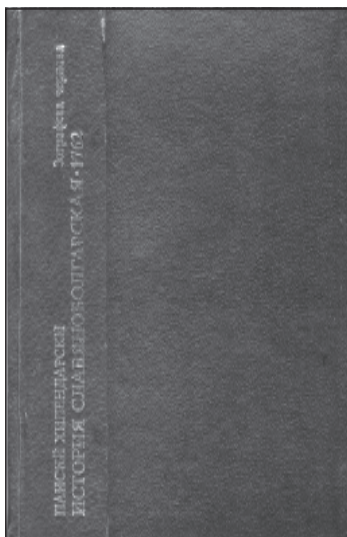
Пръв, който заема резервирано отношение към това откритие, е литературният историк **проф. Боян Пенев**. За критика доводите, изложени от акад. Й. Иванов, че е попаднал на първообраза на *Паисиевата история*, са „**недостатъчно убедителни**”, поради което той е склонен да приеме гледната точка на друг изследовател на „*История славянобългарская ...*” – тази на акад. **Антон Попстоилов**, който преди акад. Й. Иванов е успял да попадне на **Зографския ръкопис** (1903 г.) [80], но този ръкопис не му е направил впечатление на „оригинал на *Паисиевата творба*”, заради което го е отминал без внимание [81].

За разлика от проф. Б. Пенев и акад. А. Попстоилов, проф. Ив. Д. Шишманов застава на противоположна позиция и приема за убедително мнението на акад. Й. Иванов, че **Зографският препис** е „оригинал” на *Паисиевата история* [82].

Големият авторитет на проф. Ив. Д. Шишманов оказва силно влияние не само върху широкия кръг от българската общественост, но и върху учените, по-голямата част от които приемат, че вече **е налице оригиналът на *Паисиевата история***. По тази причина трудът на акад. Й. Иванов се превръща в **настолна книга** за неговите съвременни, а и за по-късните изследователи на „*История славянобългарская ...*”. От нея се правят и първите преводи на *Паисиевото произведение* на съвременен български език, тъй като в оригиналния си вид творбата вече е твърде архаична и е разбираема само за ограничен кръг старобългаристи и историци.

До навечерието на Балканските войни (1912-1913 г.) броят на публикациите върху личността и делото на Св. о. Паисий и неговата „*История ...*” достига внушителната цифра от двеста заглавия [83].

Освен разгледаните дотук изследователи – проф. М. Дринов, акад. Ал. Теодоров-Балан, акад. Й. Иванов – сериозни приноси в паисиезнанието правят и други учени. Сред тях заслужават особено внимание езиковедските проучвания на **проф. Беньо Цонев**, който години наред се занимава с произведението на Хиландарския монах, търси

негови преписи, проучва техния език и без да отрича голямата му роля като родоначалник на Българското възраждане, също като проф. Ив. Д. Шишманов, застъпва гледището, че **началото на новата българска литература следва да се търси по-назад във времето – век или век и половина преди появата на „История славяноболгарская ...”** (1894; 1908; 1910; 1912 г.) [84].

В периода от Освобождението до Балканските войни (1912-1913 г.) личността на Св. о. Паисий продължава да привлича погледа и на някои чуждестранни слависти, които се занимават със сравнително славянско езикознание и литературознание.

Бележитото съчинение на проф. К. Иречек „История на българите” (1876 г. – *вж по-горе*), в което намира място и името на Хилендарския монах, е преведено и на български език през 1886 г., а това го прави популярно за широк кръг от нашата общественост. Освен него чешкият учен пише и специална статия, посветена на **Самоковския препис на Паисиевата история** (1912 г.) [85].

Заслужава да се отбележат още и имената на руския славист **Александър Николаевич Пипин**, автор на една история на българската литература, в която няма как да не засегне и името на атонския монах (1879; 1884 г.) [86], на френския славист **Луи Леже** [87], разглеждащ Св. о. Паисий Хилендарски като предвестник на Българското възраждане (1885 г.) [88], и на **Петър Александрович Лавров** – руски и съветски академик, славист [89], проявяващ интерес към преправките на „История славяноболгарская ...” (1885 г.) [90].

В друга своя публикация акад. П. А. Лавров застъпва становище, лансирано и от други български и чуждестранни изследователи на Хилендарския монах, че **началото на новобългарската литература също трябва да се търси два века преди Св. о. Паисий – в поетиката на т.нар. дамаскини** (1899 г.) [91].

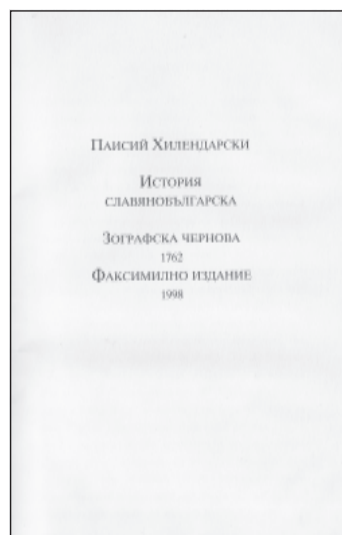
Тук трябва да се посочи и името на руския филолог **проф. Михаил Георгиевич Попруженко** [92], който в съчинение, посветено на Българското възраждане (1902 г.) [93], отделя подобаващо място и на Св. о. Паисий Хилендарски.

Не на последно място в редицата на чуждестранните слависти е и проф. **Тимофей Дмитриевич Флорински** [94] – известен познавач на историята на южните и западните славяни, който в свой преглед на трудове по история на славянските народи говори и за Св. о. Паисий Хилендарски (1902 г.) [95].

В тясна връзка с личността и делото на Св. о. Паисий са публикациите и на още един руски учен славист – **Григорий Андреевич Илински** [96]. Той се занимава със Света гора и Зографския манастир – местата, тясно преплетени с жизнения и творческия път на атонския монах (1908; 1909; 1910 г.) [97].

В сръбската историография интересът към Св. о. Паисий Хилендарски е обусловен от контакта на възрожденска с едно от най-изявените имена на сръбската литература през XVIII в. – **проф. Йован Раич**, който е българин по произход [98].

Според един от неговите биографи – архимандрит **Д. Руварац** [99], – проф. Й. Раич и Св. о. Паисий са се срещали със сигурност **поне веднъж** – през 1758 г., когато бъдещият сръбски историк и литератор е посетил на връщане от Русия и Света гора, за да събира материали за свой труд. Тогава той отседнал в Хилендарския манастир като сръбска обител, където като монах служил Св. о. Паисий. В манастира проф. Й. Раич престоял от 25 август до 7 октомври 1758 г., през което време между него и Св. о. Паисий навярно са се създали трайни лични контакти. По обратния му път до Сремски Карловци професорът бил придружаван от друг монах от Хилендарския манастир – архимандрит Герасим. През януари 1761 г. архимандритът починал в Сремски Карловци и поради лошите зимни условия тялото му не могло да бъде върнато в Света гора, затова и бил погребан пред входа на една от местните черкви. Карловацката митрополия своевременно известила Хилендарския манастир за кончината на нейния

пратеник. В отговор братството на манастира решило да изпрати свой представител, който да прибере принадлежащото на покойния монах. Лицето, натоварено с тази мисия, бил Св. о. Паисий. Този факт на свой ред е свидетелство за доверието, с което светогорецът се ползвал сред своите събратя в манастира, за да му се повери подобна отговорна задача. За нас от по-съществено значение е фактът, че през пролетта на 1761 г. атонският монах се е озовал в Сремски Карловци. Представил се на Карловацкия митрополит Павел и срещу разписка получил останалата от архимандрит Герасим сума пари и пр. [100].

Свършено основателно е да се допусне, че йеромонахът използвал престоя си в този важен църковен център, който в същото време е бил и значимо за времето си книжовно средище, за да потърси и материали за бъдещото си историческо съчинение. Това, че Св. о. Паисий Хилендарски наистина се е занимавал и с подобна дейност, е изрично отбелязано в „История славяноболгарская ...”.

Акад. Й. Иванов, който своевременно успява да се запознае с публикацията на сръбския автор, изказва предположение, че Св. о. Паисий навярно е имал и **втора среща** с проф. Й. Раич по време на пребиваването му в Сремски Карловци и че между тях са се затвърдили личните отношения от 1758 г., в резултат на което проф. Й. Раич, в качеството си на изявен представител на Карловацката Покровобогородична школа, ще да му е оказал и помощ в събирането на източници за бъдещата му „История ...” [101].

Предполагаемите срещи между Св. о. Паисий и проф. Й. Раич в Атон и Сремски Карловци и особено лансираната от някои автори теза, че Хилендарският монах е взел решение за написване на „История славяноболгарская ...” под външни влияния и по-специално – под влиянието на проф. Й. Раич, не се споделя от някои по-нови изследвания. Аргументът тук е, че липсвали конкретни сведения за подобни срещи между двамата именити дейци и още, че посещението на проф. Й. Раич в Света гора станало две години преди Св. о. Паисий да замисли написването на своя труд (вж: **акад. Хр. Христов** [102]).

Но становището на акад. Христо Христов може да бъде атакувано със същите аргументи, с които той оборва своите предшественици, тъй като в бъдеще биха могли да се открият нови документи за взаимоотношенията между Св. о. Паисий и проф. Й. Раич, както това неведнъж се е случвало по други поводи. И още: привържениците на връзките между Св. о. Паисий и проф. Й. Раич са отлични познавачи не само на жизнения път на двамата възрожденски дейци, но разкриват и поразителни прилики между „История славяноболгарская ...” и труда на проф. Й. Раич – „История разных славянских народов най-паче же болгар, хорватов и сербов из тмы забвения изъятая и во свет исторический произведенная Йоанам Раичем архимандритом во Святоархангельском монастыре Ковиле” (Ч. 1. – С.-Петербург, 1795).

През 1912 г. – във връзка със 150-годишнината от написването на „История славяноболгарская ...” – в страната ни се провеждат редица тържества. Тогавашното Министерство на народното просвещение издава по този повод специално окръжно до подведомствените си структури, в което им нарежда как да бъде отбелязано това събитие [103]. В Самоков, който е административен център на епархията, в която се е родил Св. о. Паисий, група граждани избират местен инициативен комитет, който се заема с изграждане на читалище в града и издигането на паметник на Хилендарския монах. Специални приготовления по повод на юбилея на Св. о. Паисий се предприемат и във Варна [104]. На Паисиевото утро в София, проведено на 12 май 1912 г., проф. Б. Цонев произнася спомената *по-горе* университетска реч на тема: „От коя книжовна школа е излязъл Паисий Хилендарски” [105].

Общественорепубликанският и културният живот в България по време на Балканската (1912-1913) и Първата световна война (1915-1918) е силно стагниран, а това дава своето отражение и върху изследванията за Св. о. Паисий. Единствената по-значима проява през този период е капиталният труд на акад. Й. Иванов от 1914 г., на който се спрехме *по-горе*. От това време е и знаменитата студия на проф. Ив. Д. Шишманов „Паисий и неговата епоха”, за когото също вече стана дума в изложението ни [106].

В момента, когато Първата световна война е в разгара си, **Янко Сакъзов** [107], един от видните политически дейци, издава съчинение, посветено на българската история, в което отделя специално място и на делото на Св. о. Паисий (1917 г.) [108]. Я. Сакъзов не е професионален историк. Неговата позиция с нищо не се отличава от официалната гледна точка на историческата наука, но сам по себе си този факт е свидетелство за наличие на интерес към личността на Св. о.

Паисий Хилендарски, идващ и въвн от средите на българските историци и филолози.

В тази посока заслужава внимание и трудът на **акад. Димитър Мишев** – позабравен днес наш обществен и културен деец и един от най-видните масони на своето време [109], – в който е направен опит да се обоснове тезата, че Св. о. Паисий е бил **приемник на идеите на енциклопедистите за свобода и независимост, донесени в Света гора от Евгений Вулгарис** (1916 г.) [110]. Подобно съждение има своето място. Видният гръцки богослов и просветител е бил не само съвременник на Хилендарския монах, но и по време на своето пребиваване в Атон създава прочутата **Атонска академия**, която е просъществувала само 6 години (1753-1759 г.) и е била закрита под натиска на тамошното гръцко духовенство [111].

В периода между двете световни войни (1919-1941 г.) интересът към личността и делото на Св. о. Паисий отново се засилва. Броят на различните публикации не само достига, но и чувствително надвишава тези от довоенния период [112]. Сред авторите, чиито изследвания заслужават внимание, на първо място са **проф. В. Н. Златарски** и **проф. Петър Ников**. И двамата са университетски преподаватели и се ползват с голям авторитет не само сред научния, но и в по-широки кръг от българската общественост. И единият, и другият са медиевисти [113] и поради това техният интерес към делото на Св. о. Паисий е напълно естествен.

Проф. В. Н. Златарски прави задълбочено проучване на социално-икономическите условия на Българското възрождане и изтъква заслугата на Хилендарския монах, най-вече в борбата му за спасяване на своите сънародници от надвисналата над тях реална опасност от елинизация (1921 г.) [114]. На епохата на Св. о. Паисий ученият се спира отново в студията си за българското революционно движение през епохата на османското владичество до средата на XIX в. (1927 г.) [115]. Две години по-късно проф. В. Н. Златарски посвещава и специална статия на изтъкнатия възрожденски деец, в която разглежда неговата просветителска мисия (1929 г.) [116].

Както се знае, най-голямото изследване на проф. В. Н. Златарски е неговата четиритомна *„История на българската държава през Средните векове“*, върху която той работи в продължение на много години, но поради преждевременната си смърт не успява да я завърши. В този труд той отделя място и на *Паисиевата история*, като използва съдържащите се в нея податки за основаването на Втората българска държава (1934 г.) [117].

Проф. П. Ников също се интересува от възгледите на светогореца за основаването на Второто българско царство (XII-XIV в.). Тази проблематика е една от основните, с които той се занимава почти през целия си изследователски път (1921 г.) [118].

Може определено да се каже, че проф. В. Н. Златарски и проф. П. Ников – след проф. М. Дринов – са другите двама видни представители на българската историческа мисъл, които се отнасят с уважение към делото на атонския монах и ползват неговата *„История славяноболгарская ...“* като извор за своите публикации върху средновековната българска история.

Св. о. Паисий Хилендарски не отбягва от погледа и на друг виден представител на историческата ни наука през този период – **проф. Петър Мутафчиев**. Както проф. В. Н. Златарски и проф. П. Ников, така и той е медиевист [119]. Оттук идва и неговият интерес към автора на *„История славяноболгарская ...“*. На него проф. П. Мутафчиев посвещава специална статия по повод учредения през 1933 г. празник (днес в църковния календар на българските светци името на Св. о. Паисий се отбелязва на 19 юни) на Хилендарския монах (1935 г.) [120].

През междувоенния период личността и делото на Св. о. Паисий са обект на сериозно внимание от страна и на други представители на българската историческа и филологическа наука – **проф. Борис Йоцов** [121], **проф. Георги П. Генов** [122], **Иван П. Кефов** [123] и **Никола Станев** [124].

Към името на атонския монах обръща своя поглед и **акад. Богдан Филов**, който е повече известен като археолог, изкуствовед и политик [125]. Далеч още преди да се намеси активно в политическия живот на страната в качеството си на министър на народното просвещение (1938-1940), министър-председател (1940-1943) и един от регентите на България (1943-1944), той издава едно от своите най-солидни съчинения, посветено на българското изкуство. В него Б. Филов отделя място и на Св. о. Паисий, но само дотолкова, че да подкрепи едно от гледищата за родното му място (1924 г.) [126]. Въпросът за родното място на Хилендарския монах не е толкова съществен, макар споровете за това да са доста остри и да продължават до наши дни. Но и ученият няма специален интерес към фигурата на изтъкнатия възрожденски деец, тъй като – като археолог

и изкуствовед – вниманието му е насочено към други исторически епохи, а не конкретно към Българското възраждане. Намесата му в посочения спор може да се тълкува повече като факт, че изпълнената фигура на възрожденския светогорец не е могла да не бъде забелязана и от него ...

През междувоенния период личността на Св. о. Паисий придобива все по-голяма популярност. За това свидетелства **нарасналият брой училища и читалища в страната**, които приемат неговото име. Наред с тях, Хилендарският монах става патрон и на една от **общественополитическите организации с ярка националистическа ориентация – „Отец Паисий“**. И това никак не е случайно ...

Подписаният през 1919 г. Ньойски диктат нанася тежък удар върху самочувствието на българския народ. Българският народ се нуждае от надежда и упование, без които трудно би могла да оцелее в Европа. България е заобиколена от двоен обръч на враждебно настроени държави – Съглашенските велики сили, които не могат да ѝ простят, че в избухналата Първа световна война (1914-1918 г.) се е намесила на страната на противниковия блок на Австро-Унгария и Германия, от една страна, и, от друга страна, балканските съюзници на тези сили (Сърбо-хърватско-словенското кралство, Румъния и Гърция), които не крият амбициите си да се възползват от катастрофалното положение, в което България изпада след световния конфликт: стремят се не само да получат колкото е възможно по-големи репарации и реституции, но и отделни територии от пределите ѝ, без оглед на факта, че мнозинството от живеещото в тези земи население е чисто българско и е сясно изразено българско самосъзнание.

За будната българска общественост няма друга по-ярка личност от автора на „История славяноболгарская ...“, която би могла да вдъхне така необходимия ѝ кураж.

Организацията „Отец Паисий“ е основана на 16 ноември 1927 г. и издава две списания: „Отец Паисий“ (1928-1943 г.) и „La revue bulgare“ (1928-1941 г.). През 1931 г. тя създава и едно младежко поделение – **Български младежки съюз „Отец Паисий“**, което също има свой печатен орган – в. „Млада воля“ (1935-1943 г.).

И двете организации са разтурени непосредствено след 9 септември 1944 г. като „фашистки“ [127]. Това не накърнява ни най-малко големия авторитет на изтъкнатия възрожденец сред българския народ, тъй като името му остава не само непокътнато върху десетките просветни и културни огнища – училища и читалища, – но се приема и от нови, сред които е и Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“.

В междувоенния период продължава да твори (до смъртта си през 1928 г.) и проф. Ив. Д. Шишманов. Тъй като Българското възраждане е време, което е обект на най-сериозните му изследователски търсения, вниманието към възрожденеца отново е в центъра на проучванията му. На хилендарския монах той посвещава няколко нови публикации. В една от тях се опитва да проследи **по какъв начин проникват идеите на видния духовник сред българското общество**. Както се каза и *по-горе*, след като по обясними причини творбата му не е могла да бъде отпечатана, единственият възможен начин за разпространението ѝ остава **преписването на самия ръкопис** на „История славяноболгарская ...“. Този факт, според големия учен, придава особено важно значение на **оцелелите до началото на ХХ в. преписи на Паисиевото произведение** (1927 г.) [128].

В друга своя публикация проф. Ив. Шишманов насочва вниманието си към проблема за **връзката между Паисиевото съчинение и дамаскините**, който занимава и други изследователи на Българската възрожденска епоха [129].

Своеобразен продължител на Шишмановата Паисиада е неговият по-млад университетски колега **акад. Михаил Арнаудов** [130]. Творческите му дирения за Хилендарския монах започват още през 1918 г. [131]. В началото на 30-те години той се намесва по неубедителен начин в спора за родното място на възрожденския деец, присъединявайки се към т.нар. **„Кралевдолско“ предание** [132].

Отново на този въпрос М. Арнаудов се връща две години по-късно. Поводът е една анкета, направена също от неговия университетски колега **проф. Иван Снегаров** през далечната 1923 г. Въсъщност това е по-скоро един доклад, изготвен от комисия, изпратена от Софийската митрополия, в която, освен проф. Ив. Снегаров, са включени още протойерей Тошев и протойерей Ст. Цанков. Комисията стига до извода, че за родно място на възрожденския деец може да се приеме с. Кралев дол, Пернишка област [133].

По-сериозна е публикацията на акад. М. Арнаудов, отнасяща се до проблема за **мястото и**

ролята на народностната идея във възрожденския процес. В нея той за пръв път в историческата ни наука изтъква *Паисиевата история* като програма на **Българското възраждане** (1936 г.) [134].

В същия дух е и публикацията на учения за Хилендарския монах, намерила място в съчинението му за творците на Българското възраждане (1940 г.) [135].

Към Св. о. Паисий Хилендарски проявява интерес и друг виден представител на българската наука – **проф. Стоян Романски** [136]. За пръв път той изразява отношението си към личността на възрожденеца и делото му в своя публикация, посветена на българската книжовна реч, излязла от печат в началото на XX столетие (1900 г.) [137].

В периода между двете световни войни вниманието на проф. Ст. Романски е насочено към един от преписите на *Паисиевата история*. На него се дължи голямата заслуга за огласяването на един от тях, направен през 1781 г. (1938 г.) [138].

Значително внимание на Св. о. Паисий продължава да отделя и проф. **Б. Цонев**. Той е езиковед и затова се интересува повече от езика на „*История славяноболгарская ...*“; търси паралели между езика на това произведение и езика на дамаскините [139]; занимава се с една от преработките на *Паисиевата история* от 1825 г. [140], с Лазаровия препис от 1811 г. [141], с преработката на *Паисиевата творба* от известния възрожденски църковен деец и летописец **поп Пунчо** [142] в едно от творенията му [143], както и с една павликянска преработка [144].

През периода между двете световни войни Св. о. Паисий Хилендарски привлича вниманието и на двама по-млади представители на българската наука – **Жак Натан** (икономист) [145] и **Христо Гандев** (историк) [146]. В съчинението си за Българското възраждане Ж. Натан отделя не малко място на автора на „*История славяноболгарская ...*“, придържайки се към установилото се вече мнение в историческата ни литература за изключителното място на хилендарския монах през епохата на Българското възраждане (1939 г.) [147].

Хр. Гандев е и автор на изследване за Възраждането в България. Тъй като в него вниманието на автора е съсредоточено изцяло върху ранния етап на този хронологически отрязък от българската история, съвсем естествено е, че тук той отделя подобаващо място и на Св. о. Паисий Хилендарски (1939 г.) [148].

В междувоенния период интересът към личността на хилендарския монах се пречупва през големите сътресения в световната история, настъпили по време и след Първата световна война. На мястото на царска Русия се появява Съветският съюз. Значителен брой от известните дотогава руски слависти търсят спасение чрез емиграция във от пределите на отечеството си. Загрижени за физическото си оцеляване, те почти не отделят внимание на историята на южните и западните славяни, част от които са и българите. Някои от тези слависти, като **акад. Никодим Павлович Кондаков**, намират за повече или по-малко време пристан в България [149]; други (като **проф. Михаил Георгиевич Попруженко**, **проф. Пьотър Михайлович Бицилли**) се установяват за постоянно в нашата страна. Но техните научни интереси са насочени към други научни проблеми, поради което фигурата на Хилендарския монах е извън полезрението им [150].

От новата съветска историография заслужава да се отбележи името на **акад. Николай Севастианович Державин**, чиито интереси към родната ни история се определят от българския му произход. Той е автор на голям брой трудове по българска история, с които си завоюва име на един от най-изявените съветски българисти през XX в. [151]. Интересът му към личността и делото на Св. о. Паисий датира още от 1914 г., когато публикува известното си изследване за **българските изселници в Русия през Възраждането** [152], в което изтъква атонския монах като един от **своеобразните основатели на българската етнография**.

По-специално внимание на Св. о. Паисий съветският учен отделя в друга своя публикация, написана в съветско време, в която се опитва да даде марксистка трактовка на неговата личност и дело (1941 г.) [153].

След Първата световна война на мястото на бивша Сърбия е сътворено т.нар. **Сърбо-хърватско-словенско кралство**, което след държавния преврат, извършен от крал Александър I Караджорджевич на 6 януари 1929 г., получава ново име – **Югославия**. В това изкуствено образование Сърбия заема доминиращо положение сред останалите общности в кралството, поради което и интересът ѝ към съседна България продължава да бъде значителен.

Що се отнася до личността на Св. о. Паисий, вниманието към хилендареца отново се определя от предполагаемите срещи между него и духовния му събрат проф. Йован Раич

Паисия Пройтхителъ Хилендарски

(*вж по-горе*) (1923 г.) [154].

Същият проблем се третира и от друг сръбски автор (1921 г.) [155].

За голямото признание на възрожденския деец във от България говори фактът, че името му намира място в **някои от най-авторитетните чуждестранни справочници и енциклопедии** [156].

Втората световна война избухва 31 години след като замлъкват оръдейните изстрели по бойните полета през Първата световна война. България се намесва в новия световен пожар през пролетта на 1941 г. с подписването на известния Трестранен пакт и участва като съюзник на хитлеристката ос почти до 9 септември 1944 г. След това преминава на страната на Антихитлеровата коалиция и продължава участието си във войната до капитулацията на хитлеристка Германия през май 1945 г. [157].

Поради краткия хронологичен обхват на този амплитуден период и най-вече поради последвалата нова военновременна обстановка, публикациите за Св. о. Паисий са сравнително малко – те едва надвишават цифрата шестдесет [158].

През този период продължават своите изследвания за личността и делото на светогореца някои от авторите от предшестващите етапи – акад. М. Арnaudов, акад. Ал. Теодоров-Балан ...

Появяват се и нови автори – младите тогава учени – **акад. Петър Диневков, проф. Велчо П. Велчев** и др.

Що се отнася до акад. П. Диневков, ако трябва да бъдем по-точни, следва да посочим, че неговите занимания с личността и делото на Хилендареца начеват още в междувоенния период [159], когато той пише едно от сериозните си изследвания, в което прави кратък литературно-исторически очерк за Св. о. Паисий и неговата „*История славяноболгарская ...*“. През периода 1941-1945 г. П. Диневков публикува още две издания на това съчинение – през 1942 и 1945 г., – придружени от една кратка, но съдържателна статия за атонския монах (1942 г.) [160].

Проф. В. Велчев стартира паисиеведските си изследвания с проучването на един препис от творбата на възрожденеца, направен през 1809 г., като по този начин разширява кръга на този род издания (1941 г.) [161]. По-съществен принос авторът има с труда си за Цезар Бароний, чието съчинение, наред с това на Мавро Орбини, е един от главните чуждестранни извори за творбата на атонския монах (1943 г.) [162]. С тази публикация той се нарежда сред най-видните български и чуждестранни изследователи на *Паисиевото дело*.

През разглеждания период се появяват публикации за нови извори за „*История славяноболгарская ...*“ [163]. В една от тях се прави подробно описание на **Царския поменик на Зограф** и **Зографската кондика** (1942 г.) [164].

Проф. Хр. Гандев издава нов труд за Българското възраждане, в който също не отминава епохалната личност на хилендарския монах (1943 г.) [165].

През периода 1941-1944 г. към Св. о. Паисий проявява интерес и позабравеният днес историк **Иван Пастухов**, оставил по-трайна дияр повече като автор на учебници и учебни пособия. Доколкото изследователските му интереси се простират не само върху средновековната ни история, но и върху епохата на османското владичество и Българското възраждане, той също не отминава атонския монах, без обаче да лансира нови идеи за неговата личност и дело (1943 г.) [166].

В следвоенния период (1944-1989 г.), през който България във външнополитическо отношение попада в сферата на съветското влияние, а вътре в страната е установено еднопартийно управление на БКП, за личността и делото Св. о. Паисий се появяват над 1600 публикации [167]. Възрожденският деец е обект на внимание на голям брой историци, езиковеди и пр., чиито изследвания е трудно да бъдат обгърнати и анализирани дори и в най-едри щрихи. Заради това ще се ограничим с проследяването на приноса на някои от най-изявените изследователи на *Паисиевото дело*.

Акад. Пантелей Зарев [168], който покрай заниманията си с **историята и теорията на българската литература**, е автор и на едно съчинение, в което отделя специално място на проблема за епохата на Св. о. Паисий. Известният учен иска да даде отговор на въпроса за това, как си взаимодействат епохата на Св. о. Паисий и неговата „*История...*“. Направеният анализ е в духа на налагащата се нова марксистка методология, която, както е известно, отдава по-малко значение на ролята на личността в хода на историческите процеси [169].

Марксисткият подход се налага и във всички други изследвания в българската

историография върху Хилендарския монах, появили се в разглеждания период.

Би било неразумно да се отрича отражението на епохата, в която живее атонският монах, върху написването на знаменитото съчинение. Но и преувеличаването на този фактор също е неправилно, тъй като подобна позиция не би могла да даде обяснение на факта, че **паралелно със Св. о. Паисий исторически съчинения пишат и други негови съвременници**, но те не придобиват онова голямо значение, каквото има „История славяноболгарская ...“. За това заслугата е на самия Хилендарски монах, на неговата личност.

През този период акад. Ж. Натан продължава да се интересува от личността на светогорския монах и отново му отнежда място на родоначалник на Българското възраждане (1945; 1950-1951 г.) [170]. Хр. Гандев подлага на анализ *Паисиевата история* също от нови (разбирай: марксистки – Бел.: М. К.) позиции (1946-1947 г.) [171].

По-крупни приноси за личността и делото на Св. о. Паисий се съдържат в монографичните проучвания на *цит.* вече акад. Хр. Христов (1972 г.) [172], проф. В. Велчев (1981 г.) [173] и публициста акад. **Владимир Топенчаров** (1959 г.) [174]. И въпреки че страдат от едностранчивостта на марксистката методология, *цит.* изследвания са наситени с богат фактологически материал и с по-задълбочен анализ на епохата, в която живее и твори атонският монах. Тези монографии са достойно продължение на делото на първия историограф на възрожденския деец – проф. М. Дринов.

Проф. Бою Ст. Ангелов е сред авторите, които полагат немалко усилия да разширят проблематиката, свързана с личността и делото на Св. о. Паисий Хилендарски.

Един от въпросите, които занимават учения, е годината, в която е починал йеромонахът. Ако за годината на раждане на Св. о. Паисий може да се съди ясно дори и от оскъдните сведения, които сам той дава в бележитото си съчинение, годината на неговата смърт десетилетия се отминава от изследователите му поради липса на каквито и да било исторически факти. Проф. Б. Ст. Ангелов се опитва да хвърли известна светлина, с което прави немалък принос в цялостната биография на изтъкнатия възрожденец [175].

На проф. Б. Ст. Ангелов историческата наука дължи и други някои приноси в областта на Паисиезнанието – огласяването на един нов препис (*Чертков препис*) на *Паисиевата история* (1962 г.) [176], кратките, но съдържателни анализи на *Зографския* и *Жеравненския преписи* (1972 г.) [177], както и анализите на някои от преправките на произведението на хилендарския монах (1966 г.) [178].

Проф. Б. Ангелов не отминава и невралгичния въпрос за първообраза на *Паисиевата творба*. Той е твърде предпазлив в своите заключения – също поради оскъдността на изворовия материал (1972 г.) [179].

Тези и някои други публикации проф. Б. Ангелов събира в отделен том, който излиза в средата на 80-те г. на миналото столетие (1985 г.) [180].

Не по-малък принос в Паисиезнанието проф. Б. Ангелов прави с труда си, посветен на съвременниците на Хилендарския монах. Той обхваща една дузина, неизвестни или малко познати не само на широката ни общественост, но дори и на специалистите, имена на български творци през XVIII в. – **Дойно Граматик, Никифор Рилски, Стоян Каванлъшки, Алекси Велкович Попович, поп Пунчо и пр.** (1963; 1964 г.) [181].

С тези публикации проф. Б. Ангелов си завоюва името на един от **най-задълбочените изследователи** на възрожденския деец и неговата историческа *творба*.

Поради това никак не е случаен фактът, че изследванията му за Св. о. Паисий се посрещат с голямо уважение не само в българската, но и в чуждестранната историография. Едно от най-авторитетните съветски исторически списания дори му предоставя своите страници, където той публикува синтезирана статия за Хилендарския монах (1973 г.) [182].

Хилендарският монах продължава да бъде обект на внимание и за акад. **П. Динев**. На него българската историческа и филологическа наука дължи една от най-сполучливите адаптации на „История славяноболгарская ...“, направена според нормативната база на съвременния български книжовен език. Подобно начинание е от твърде съществено значение, тъй като е всеизвестен фактът, че атонският монах пише съчинението си на говоримия български език на своето време, защото това съчинение е предназначено за „*простите орачи и копачи*“.

От друга страна се знае, че както езиците на другите народи, и българският търпи развитие под влиянието на различни факти и обстоятелства. По тази именно причина само едно столетие

след написването на бележитото произведение, неговият език е твърде остарял и поради това става неразбираем за обикновените среди от българската общественост.

За да се премахне тази пречка, очевидно пътят е само един – като се „преведе“ този език на по-новия български език, на който се говори и пише след Освобождението. С тази задача се заемат и други лица, за които ще стане реч *по-нататък*. Но сред всички направени опити в тази насока, на акад. П. Динеков принадлежи най-видно място.

За превода на историческата творба на съвременен български език П. Динеков се опира на споменатото издание на проф. Й. Иванов от 1914 г., което очевидно приема за най-близко до първообраза на *Паисиевата история* (1963 г.) [183].

Колкото и голяма да е тази заслуга на акад. П. Динеков, тя не е единствена.

П. Динеков полага немалко усилия и върху изясняването на някои проблеми, свързани пряко или косвено с живота на възрожденския деец. Като съществен успех в тази насока може да се посочи статията му за взаимните контакти на атонския монах с неговия сръбски съвременник **Доситей Обрадович** [184] – важен момент от биографията на бележития светогорец (1974 г.) [185].

П. Динеков (подобно на Ал. Теодоров-Балан, Ив. Д. Шишманов...) не отминава и големия въпрос за ролята на Св. о. Паисий върху развоја на българската възрожденска история. Той също му отрежда челно място в историко-културния процес (1963; 1964; 1965 г.) [186] и се интересува от въпроса за преписите и преправките на *Паисиевата творба*, които, както се посочи *вече*, занимават и немалка част от другите изследователи на възрожденския деец [187].

П. Динеков проявява интерес и към езика на *Паисиевата творба*, като не крие възхищението си от емоционалния му заряд и силното въздействие върху нейните читатели (1970; 1972 г.) [188].

Но за езика на *Паисиевата история* тежката дума имат езиковедите, продължители на делото на проф. Б. Цонев. В това отношение специално внимание заслужават публикациите на **проф. Любомир Андрейчин** [189], в които той му отрежда достойното място на **един от първостроителите на българския книжовен език** (1962; 1963 г.; 1973 г.) [190].

Към езиковедската проблематика на „*История славяноболгарская ...*“ проявява интерес и **проф. Ал. Милев**, известен познавач на класическите езици. Затова и неговите публикации са свързани с древногръцките и латинските думи, които атонският монах използва в своето съчинение. Ученият не крие възхищението си от големия им брой, който е ярко свидетелство за начетеността на „неукия“ монах (1962; 1963 г.) [191].

Своеобразна кулминация в изследването на личността и делото на Св. о. Паисий през разгледания период бележи **научната конференция, проведена в Българската академия на науките по повод 200-годишнината от написването на „История славяноболгарская ...“**.

В конференцията, проведена през 1962 г., вземат участие най-видните по онова време представители на българската историческа и филологическа наука – **акад. Димитър Косев, акад. Христо Христов, акад. Емил Георгиев, проф. Иван Дуйчев** както и някои от по-младата тогава генерация историци, бъдещи професори – **проф. Виржиния Паскалева, проф. Страшимир Димитров, проф. Вера Мутафчиева, проф. Бистра Цветкова, проф. Надежда Драгова и др.**

В изнесените доклади и съобщения на *цит.* изследователи е направена съществена крачка в областта на цялостното Паисиезнание. Наред с обстояния анализ на епохата, в която живее и твори Хиландарският монах, привличат внимание научните съобщения за **домашните** (Н. Драгова) и **чуждестранните** (В. Трайков, Ив. Дуйчев) **извори** на „*История славяноболгарская ...*“, както и лансираната идея за по-ранната начална дата на Българското възраждане (В. Паскалева, Стр. Димитров), за което стана дума на друго място в изложението ни [192].

Научната конференция е не само ярък израз на обществения интерес към *Паисиевото дело*, но дава силен тласък за по-нататъшното му изучаване.

Освен акад. Хр. Христов, проф. Велчев и др., с личността и делото на Св. о. Паисий по-задълбочено се занимава проф. Н. Драгова. Още през 1961 г. тя публикува кратък очерк за него [193], който се оказва сериозна заявка за бъдещите ѝ търсения. В още по-синтезиран вид авторката представя жизнения и творчески път на възрожденеца в други две публикации – студия (1969 г.) [194] и статия (1973 г.) [195].

Към личността на Св. о. Паисий проф. Н. Драгова подхожда и като писател. Нейно дело са първият литературен сценарий за възрожденеца „*Звезда керванджийка*“ (1962 г.) [196], залегнал

Паисия Хилендарски

във филма „Легенда за Паисий“, и романа „И го нарекоха Паисий“ (1963 г.) [197], посрещнат положително от литературната критика [198].

Св. о. Паисий Хилендарски заема значително място в изследователската дейност и на друг представител на българската историческа наука – **проф. Божидар Райков** [199]. Неговите интереси са насочени към документалните източници на *Паисиевата история* (1974; 1976; 1979; 1980 г.) [200]. На проф. Б. Райков българската историческа наука дължи изданието на *Паисиевата история* по нейния най-стар препис от 1765 г. (1973 г.) [201].

Следва да се отбележи, че към личността и делото на атонския монах не остава безразлична и **Българската православна църква**.

Със специален протокол Св. Синод взема решение светогорецът да бъде канонизиран за светец (1963 г.) [202]. По същия повод **патриарх Кирил**, който се изявява и като изследовател на църковните борби на българския народ през възрожденската епоха (1971 г.) [203], произнася специално слово (1963 г.) [204].

През периода 1945-1989 г. о. Паисий и неговото съчинение продължават да предизвикват интереса и на някои чуждестранни българисти.

От съветските историографи с делото на о. Паисий се занимават **Сергей Александрович Никитин** (1963 г.), **Василий Дмитриевич Конобеев** (1970 г.) и др. [205].

В югославската историография интерес проявява **Харалампие Поленакевич**, който прави достойни на историческата наука няколко непознати извори за Хилендарския монах (1966 г.) [206].

Свои публикации посвещават на Св. о. Паисий още известният **италиански българист Рикардо Пикио** (1966 г.) [207] и гръцкият историк и славист **Антоан-Емил Тахиаос** (1966 г.) [208].

Специално внимание заслужава името на немския българист **проф. Норберт Рандов**, който пръв от западноевропейските изследователи превежда *Паисиевата история* на западен (немски) език (1984 г.) [209]. С този акт ученият по същество продължава делото на руските слависти от XIX и XX в., които, както се посочи вече, превеждат *Паисиевата творба* на руски език.

Следва да се добави още, че преводът на проф. Н. Рандов е придружен и от общ именован и географски показалец, както и от паралелна хронология на византийските, българските и сръбските владетели през Средните векове, с което допринася изключително много за популяризиране личността и делото на Хилендарския монах не само сред тесните специалисти по българска история, но и сред по-широк кръг от западноевропейската общественост. В това се заключава и голямата заслуга на проф. Н. Рандов като паисиевед.

На периода, настъпил след събитията от 10 ноември 1989 г., няма да се спираме *тук* – не толкова поради силно намаления брой публикации по темата, но поради невъзможността на историческата наука да направи нова преценка на личността и делото на Хилендарския монах, независимо от факта, че отпада ограничението на господстващия през предшествания период марксистки мироглед.

Вън от полезрението ни остава и големият шум, вдигнат през 1998 г. във връзка с „черновата“ и „беловата“ на *Паисиевата история* (2004 г.) [210].

Можем само да съжаляваме, че „черновата“ (приемана за първообраз на *Паисиевото творение*), доставена по някакви мистификационни пътища в България, бе върната обратно на Зографския манастир, където тя остава и в бъдеще недостъпна за широкия кръг от българската общественост, проявяваща интерес към тази реликва.

Що се отнася до т.нар. „белова“, доставена също по мистификационен начин, към нея запазваме **определени резерви**, не само защото ни са известни немалко случаи на фалшифициране на важни исторически документи още от най-дълбока древност до наши дни, но и защото посочените от самата проф. Н. Драгова несъответствия между „беловата“ и някои от по-старите преписи на „*История славяноболгарская ...*“ ни карат да бъдем съдържани на този етап ... Иначе, кой българин не би се радвал да види и да се докосне до действителния първообраз на тази знаменита *творба* ...

... Както вече посочихме, само тогава историческата наука би била в състояние да даде убедителен отговор на немалък кръг въпроси около личността и делото на хилендареца, за някои от които стана дума и в изложението ни.

Паисия Пройдатинца Хилендарски

Не можем, обаче, да отменим един положителен факт, последвал в периода след 1989 г. – това е Постановлението на Министерския съвет от 28 юли 2000 г., с което бе учредена **държавна награда „Св. Паисий Хилендарски“**.

По този начин името на светогореца и неговото знаменито *съчинение* послужиха на **благородната цел** – да се стимулират ежегодно изтъкнати български творци в областта на литературата и културата.

И наистина, през последвалите години с това високо отличие бяха наградени творци като **акад. Вера Мутафчиева** (2000 г.), **акад. Светлин Русев** (2001 г.), **проф. Стефан Данаилов** (2002 г.), **писателя Йордан Радичков** (2003 г.), **акад. Христо Христов** (2004 г.), **арх. Богдан Томалевски** (2005 г.) и **писателя Богомил Райнов** (2006 г.).

II. Обобщение (Синтез)

Изложеното позволява да се направят някои изводи, да се изкажат и нови съждения.

Голямото количество публикации е ярко свидетелство, че от началото на XIX в. до наши дни жизненият и творческият път на Хилендарския монах **се радва на изключителен интерес** както от български, така и от чуждестранни изследователи.

Положени са немалко усилия за осветляване на важни моменти от биографията на автора на *„История славяноболгарская ...“*

Най-голям е броят на публикациите, които **третираат ролята на възрожденеца за развоя на българската възрожденска литература и книжовния български език**.

Нещо повече, между десетките изследователи на Св. о. Паисий няма разномислие по въпроса, че атонският монах е **родоначалник не само на новобългарската литература и език, но и на самото Българско възраждане**.

Въпреки сериозните постижения в Паисиадата, следва да се изтъкне, че немалък кръг от въпроси, също свързани пряко или косвено с личността на светогореца и с неговото съчинение, се нуждаят от **по-нататъшно осветляване**.

Сред тях на първо място стои проблемът за **творческия подход** на атонския монах.

Внимателният прочит на съчинението му позволява да се направят редица констатации.

Очевидно авторът на *„История славяноболгарская ...“* е съзнавал много ясно, че се е заловил с една не само **трудна, но и извънредно отговорна задача**, че му престои да напише **не просто едно обикновено историческо съчинение**, каквито творят някои от неговите съвременници, имената на които се споменаха *по-горе*, а **по-скоро – да изпълни една историческа мисия**.

Същественият въпрос, който възниква по този повод е: имал ли е Св. о. Паисий – обикновеният монах с нисък църковен сан, необходимата подготовка за нейното изпълнение. Съдържанието на *„История славяноболгарская ...“* показва, че той действително е притежавал такава подготовка.

Без да бъде школуван по съвременните представи историк, Св. о. Паисий разбира, че за да може съчинението му да отговори на поставената висока цел, преди всичко то трябва да бъде изградено на **солидна документална основа от домашни и чуждестранни източници**.

Затова, както се изтъкна, в продължение на две и повече години монахът полага неимоверни усилия, преодолявайки тежките си здравословни проблеми, за да издири първоизточници не само из българските земи, но и в пределите на съседни на Османската империя държави. Той събира значително количество материали, които му позволяват да напише един наистина богат документирен труд.

Важен е и фактът, забелязан от повечето от изследователите, че като автор Св. о. Паисий **не приема на доверие сведенията, съдържащи се в различните източници и че към някои от тях той се отнася твърде критично**.

Св. о. Паисий не крие, че **се доверява повече на фактите, съдържащи се в българските извори**.

Интересен момент в творческия подход на хилендареца е **подборът, който той извършва на изворовия материал**. От текста на съчинението му проличава, че монахът не е използвал

Св. О. П. ИС

всички събрани документи, а само онези от тях, които, според собствената му преценка, биха му позволили да осветли най-добре миналото на българския народ.

Не може да се отмине тъжният факт, че немалка част от документацията, която Св. о. Паисий е имал под ръка при написването на „История славяноболгарская ...”, по причини от най-различно естество, днес безвъзвратно е изчезнала – унищожена злонамерено от чуждестранни лица (за което той пише сам) и от наши сънародници, поради невежество или други причини.

Знае се, че до Освобождението в българските манастири и други църковно-книжовни средища са се съхранявали немалък брой исторически документи, сред които и **царски грамоти, хрисовули** и пр. От тях до наши дни са оцелели по-малко от дузина. Сред тях е и **Мрачката грамота** на цар Иван Александър от 1347 г., използвана от Св. о. Паисий в съчинението му [211].

Събраната изворова база показва по убедителен начин, че Хиландарският монах е една от **най-добре осведомените български личности в епохата на Ранното възраждане за миналото на българския народ**. Този факт е констатиран още Г. С. Раковски и е потвърден след него и от най-известните изследователи на родната ни история – проф. М. Дринов, проф. В. Н. Златарски и др.

Въпреки всички тези безспорни факти, следва да се подчертае, че съвършено основателна е констатацията на по-голямата част от изследователите, че „История славяноболгарская ...” наистина не е **научен труд**, разбран в съвременното значение на това понятие.

В същия дух трябва да се отбележи, че и на самия Св. о. Паисий не може да се гледа като на **учен** от вида на днешните изследователи.

Веднага трябва да се добави обаче, че атонският монах не е и поставял подобни цели на своето съчинение и че не е гледал на себе си като на **кабинетен учен**, който би се отличавал с точния и безпристрастен анализ на изследваните исторически факти от миналото на българския народ.

Това, към което се стреми Св. о. Паисий, е далеч по-значимо – той желае творбата му да се превърне в **същински камбанен звън за пробуждане съзнанието на сънародниците му**.

Геният на атонския монах се състои в това, че той е прозрял историческата необходимост от подобно съчинение за българския народ и че е успял да й отговори с написването на своята **творба**, възкресявайки от пепелта на забравата пламъка на горене на народното съзнание.

Стигаме и до следващия голям въпрос – за **идейния мироглед** на Св. о. Паисий. Отговорът е ясен от само себе си – като духовно лице, той не е могъл да има друг мироглед освен **религиозен**. Поради това почти няма събитие в съчинението му, което да не е обяснено с волята на Твореца и от религиозните позиции на автора.

Въпреки тази констатация, съвършено основателно почти всички изследователи гледат на „История славяноболгарская ...” не като на **религиозно съчинение, макар и с историческа насоченост**, а по-скоро – като на **програмен документ на Българското възраждане**, тъй като тази творба не само описва главните моменти в миналото на българския народ от дълбока древност до средата на XVIII в., но и чертае магистралните пътища, които трябва да изминат сънародниците ни през следващите десетилетия – **добиване на новобългарска просвета и извоюване на църковна и политическа независимост**.

Излагането на тази национална програма е пречупено пак през призмата на **религиозния мироглед на Св. о. Паисий**.

Главните идеи йеромонахът прокарва не открито и пряко, а **индиректно**, каквато по същество е и **традицията в религиозната литература като цяло** ... А и самите условия на чуждо владичество едва ли биха позволили друга възможност ...

Сам монах, Св. о. Паисий проповядва идеята си за **новобългарска просвета**, като пише съчинението си не на архаичния църковнославянски език за времето си, който той като духовно лице отлично е познавал, а на **говоримия тогава български език**, за да бъде творбата му наистина разбираема от по-широкия кръг на българското общество – от простите „орачи” и „копачи”, за които вещьност тя е и предназначена.

Потребността от църковна независимост хиландарецът показва чрез острата си непримиримост към мегаломанството на фенерското (*вж: по-горе*) и подигравките на сръбското духовенство, чийто гнет той поставя на една линия с този на османските поробители.

Св. о. Паисий проявява твърде изключително умение при пропагандирането на най-важната си цел – политическата.

Като духовно лице той не отправя открит призив за борба с чуждото иго, както това

Тайна Провъзгласен Хилендарски

правят няколко десетилетия по-късно неговите следовници Г. С. Раковски, Л. Каравелов, В. Левски, Хр. Ботев, Д. Чинтулов. Монахът припомня на своите сънародници, че и те са имали свое „ЦАРСТВО И ГОСПОДАРСТВО“ ... Като се има предвид, че от падането на България под османска власт до втората половина на XVIII в. са изминали почти три столетия – един твърде голям период от време, през който споменът за съществуването на българската държава е изчезнал в народната памет, – това напомняне е повече от революционно: че българите не всякога са били безропотна рая, знаейки, че след като са имали свое ЦАРСТВО И ГОСПОДАРСТВО, те отново биха могли да го имат.

Изследователите на „История славяноболгарская ...“ са единодушни в констатацията си, че начертаната историческа повеля хилендарецът е постигнал чрез възпламеняващия си език. Този език е най-важният белег, който отличава „История славяноболгарская ...“ от другите исторически съчинения на неговите съвременници. Езикът на Св. о. Паисий придава особената значимост на „История славяноболгарская ...“ в родната ни историопис и издига нейния автор на пиедестала на РОДОНАЧАЛНИК НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ И СЪЗДАТЕЛ НА НЕГОВИЯ КОДЕКС, ВКОРЕНЕН В СВЕТОВНАТА ИСТОРИОПИС.

... Ратувайки за просветни, религиозни и политически права на своите сънародници, Хилендарският монах никъде в съчинението си не проявява каквато и да е неприязън към съседните нам народи; в съчинението му липсват дори най-бледи намеци за претенции към чужди земи (какви идеи спрямо българските се съдържат в програмите на идеолозите на тези народи през първата половина на XIX в.: „Начертанието“ на Илия Гарашанин и „Медали идея“ на Йоанис Колетис [212]). От морална гледна точка Хилендарският монах се откроява като забележителен хуманист, чието име не само се извисява до това на най-великите европейски хуманисти от края на XVIII и началото на XIX в., но в същото време го прави и достоен следовник на Светите братя Кирил и Методий, чието дело той не само познава, но и пред което се прекланя четвърт хилядолетие, преди те да бъдат провъзгласени за небесни съпокровители на Европа ... Св. о. Паисий Хилендарски е достоен следовник и на Св. патриарх Евтимий Търновски, чието мъжествено поведение – каквато е историческата роля и на Хилендарския монах – го прави истински архипастир на своя народ ...

Бележки и цитирана литература

* От историографска гледна точка особено ценни са трудовете по история на България, създадени преди „История славяноболгарская ...“ на Св. о. Паисий Хилендарски: *Българската анонимна хроника* от XV в., намерена като препис от XVI в. в Библиотеката на Киевската духовна академия; в нея е описан периодът 1296-1413 г. (*По-подробно вж:* Тютюнджиев, Иван. *Българска анонимна хроника* от XV в. – В. Търново, 1992. <<http://www.ald-bg.narod.ru/biblioteka/bbh.htm>>); *Царството на славяните (Il Regno degli Slavi)* на бенедиктинския монах от хърватски произход **Мавро Орбини** (род. в средата на XVI в. – 1614 г. (дон Мавро Орбини от Пагуза, абат от Млетския орден) – книгата е написана на италиански език през 1601 г. (*По-подробно вж:* Orbini, Mavro. *Il Regno degli Slavi*. – С., 2010); *История на България* от **Петър Богдан Бакшев** (1601-1674) – първият историографски труд по история на България, написан към 1667 г. на латински език. През 1643 г. авторът става глава на българите католици, след като е назначен от папа Урбан VIII за архиепископ на София. През 1985 г. проф. Божидар Димитров открива 4 глави от това съчинение (от общо 20) във Ватиканската библиотека. Останалите глави засега остават недостъпни. (*По-подробно вж:* Димитров, Божидар. *Петър Богдан Бакшев*. – 2 изд. – С., 2001. – 160 с. <<http://www.promacedonia.org/bd/index.html>>); *История на България*, съставена през 1761 г. от **Блазиус Клайнер** – францискански монах, който по произход вероятно е трансилвански немец (сас). (*По-подробно вж:* История на България от Блазиус Клайнер, съставена в 1761 г. / Под ред. на **Иван Дуйчев** и **Карол Телбизов**; С предг. от **Иван Дуйчев**; Прев. от лат. **Карол Телбизов**; Свърил **Иван Дуйчев**. – С., 1977. – 206 с. <<http://www.promacedonia.org/bk2/index.html>>).

1. *По-подробно вж:* **Златарски**, В. Н. Юрий Иванович Венелин и значението му за българите. // *Летопис на Българското книжовно дружество в София*. – С., 1903; **Потпапенко**, Е. Юрий Иванович Венелин и българският народ. // *Ист. преглед*, 1978, N 6, с. 192-106; **Дроснева**, Е. За мястото на Юрий Иванович Венелин в руската българистика. // *Първи международен конгрес по българистика*: Т. 1. – С., 1982, с. 253-260; **Неделчев**, И. Юрий Венелин и значението му за Българското възраждане. // *Духовна култура*, 1982, N 7, с. 24-31; **Велева**, М. Юрий Иванович Венелин в българската историография. (По случай 180 год. от рожд. му). // *Изв. на Воен. ист. дружество*, 1984, Т. 36, с. 171-185; **Цанев**, Д. Ю. Венелин и българската възрожденска историография. // *Пак там*, 1984, с. 193-200.

2. *По-подробно по този въпрос вж:* **Ангелов**, Б. Ст. Преписи на Паисиевата история. // *Изв. на Инст. за белг. литература*, Т. 7, 1958, с. 299-300.

3. *Вж за него:* **Арнаулов**, М. Васил Априлов – живот, дейност, съвременници (1789-1847). – С., 1971.

Тайна Провитанс Хилендарски

4. Вж: **Априлов**, В. Е. Болгарские книжники или какому славянскому племени собственно принадлежит кирилловская азбука?. – Одесса, 1841; *същото съч.* и на бълг. език под *загл.*: **Българските книжници** или на кое словенско племе собственно принадлежи кирилловската азбука?. – Одеса, 1841.
5. Вж: Те са открити в личния архив на **о. Неофит Рилски**, съхраняван в Рилския манастир от един ученик (разбирай: студент – *Бел.*: М. К.) във Висшето училище в София (*днес*: Софийски университет „Св. Климент Охридски“). Като аргумент, че посочените писма не са фалшификати, редакцията се позовава на факта, че те били заверени от самия В. Е. Априлов – вж: **Сборник** за народни умотворения, наука и книжнина, N 1, 1889, с. 185.
6. Вж: **Тодоров**, Ил. Паисий Хилендарски : Анотиран библиогр. указ. – С., 2003, с. 25.
7. *По-подробно вж*: **Априлов**, В. Е. Любородно изложение. // *Любословие*, 1946, N 21, с. 155; **Златарски**, В. Н. Царственикът на Христаки Павлович. // *Училищен преглед*, 1980, N 7; **Гунев**, И. Книжовната дейност на Христаки Павлович. // *Библиотекар*, 1879, N 9, с. 36-38.
8. *За неговия жизнен и творчески път по-подробно вж*: **Шишманов**, Ив. Д. В. И. Григорович, неговото пътешествие в Европейска Турция 1844-1845 и неговите отношения към българите. // *Шишманов*, Ив. Д. Избрани съчинения : Т. 1. – С., 1965; **Йонков**, Хр. Приятели на българския народ : Кн. 1. – С., 1971; **Маркишка**, Д. Виктор Иванович Григорович и миналото на българския народ. // *Ист. преглед*, 1978, N 1, с. 67-81; **Сергеев**, А. В. В. И. Григорович и проблемите на Българското възраждане. // *Българското възраждане и Русия*. – С., 1981, с. 317-337.
9. Вж: **Григорович**, В. И. Статъи, касающияся древняго славянскаго языка. – Казань, 1852.
10. *По-подробно за неговия живот и дело вж*: **Балабанов**, М. Гаврил Кръстевич. – С., 1914.
- В една своя статия, публикувана в края на 50-те години на XIX в. известният общественик се позовава на някакъв ръкописен царственик. Заслугата му, обаче, е съвсем друга – известява българската общественост за първия Софрониев препис на Паисиевата история. (Вж: **Кръстевич**, Г. За Цариградския патриарх. // *Български книжици*, 1859, N 17, с. 540-541).
11. Вж: **Раковски**, Г. С. Няколко речи о Асеню Первому и Асеню Второму, цари български и възобновители болгарскаго царства. // *Цариградски вестник*, N 451, 3. X. 1859.
12. Вж: **Раковски**, Г. С. Повестност и описание старого Котила. От третата част на Показалеца. // *Цариградски вестник*, N 462, 19.XII.1859.
13. Писмо на Г. С. Раковски до Спиридон Н. Палаузов от 29 май 1858 г., писано в Одеса. Писмото е публ. в: **Архив** на Г. С. Раковски. Писма и ръкописи на Раковски : Т. 1 / Събрал и подг. за печ. Г. Димов. – С., 1952, с. 170.
14. *По-подробно вж*: **Шишманов**, Ив. Д. Студии из дейността на Българското възраждане. // *Сборник на БАН*, Кн. VI, 1916, с. 91-92.
15. **Мурзакевич**, Н. Н. Александр Дмитриевич Чертков. // *Записки* Одесского общества истории и древностей, Т. 4, 1860, с. 421-422.
16. Вж за него: **Ковачева**, М. Драган Цанков. Общественик, политик, дипломат – до 1878 г. – С., 1982.
17. В текста година 1762 е обозначена с буквени знаци, съответстващи на нея. – *Бел.*: М. К.
18. Архив на Г. С. Раковски. Писма и ръкописи на Раковски : Т. 1 / Събрал и подг. за печ. Г. Димов. – С., 1952, с. 168.
19. *По-подробно вж*: **Ангелов**, Б. Ст. Съвременници на Паисий : В 2 т. – С., 1963-1964.
20. *По-подробно за него вж*: **Бестужев-Рюмин**, К. Н. Академик А. Ф. Гильфердинг как историк. // *Биографии и характеристики*. – С.-Петербург, 1882.
21. Вж за него: **Шахматов**, А. А. В. И. Ламанский. – Петроград, 1914.
22. Вж: **Тодоров**, А. Паисий Хилендарски. История славяноболгарская (1762). – Пловдив, 1898, с. 12.
23. **Бурмов**, Ал. Марин Дринов като историк на България. // *Бурмов*, Ал. Избрани произведения : В 3 т. : Т. 1. – С., 1968, с. 317-318.
24. Вж: **Войников**, Д. Кратка българска история. – Виена, 1861; **Жинзифов**, Р. Дмитрий и Константин Миладинови (Письмо к П. И. Бартенеу). // *День*, N 46, 17.XI.1862 г. и др.
25. *По-подробно за него вж*: **Стоенчев**, Л. Д. Стоянчо Пенев – Ахтар. // *Велико Търново*, N 11-12, 8.VI.1928 г.; **Бележиги** търновци : Биогр. и библиогр. справочник за дейци, родени, живели и работили във В. Търново през XII-XX в. / Състав. Т. Драганова. – С., 1985, с. 175-177.
26. Вж: **Архив** на Г. С. Раковски : Т. 2. Писма до Раковски. 1841-1860 / С бел. и под ред. на Н. Трайков ; Подг. за печ. В. Трайков, с. 53, бел. 1 под линия. – С., 1957.
27. *По-подробно за неговия жизнен и творчески път вж*: **Сборниче** за юбилея на професор Марин С. Дринов (1969-1899). – С., 1900; **Динсков**, П. Марин Дринов и Нешо Бончев. // *Списание на БАН*, 1937, N 56; **Попруженко**, М. Г. М. С. Дринов. // *Учил. преглед*, 1938, N 1; **Бурмов**, Ал. Живот и дейност на Марин Дринов. // *Ист. преглед*, 1956, N 3; **Горина**, Л. В. Марин Дринов – историк и общественный деятель. – Москва, 1986.
28. **Дринов**, М. Отец Паисий. Неговото време, неговата история и учениците му. // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество* (Браила), 1871, N 4, с. 5.
29. Вж: **Дринов**, М. Поглед върху произхождението на българский народ и началото на българската история; Заселение Балканского полуострова славянами; Начало на Самуиловата държава, публ. в: Съчинения на М. С. Дринова. Т. I. – С., 1909.
30. **Дринов**, М. Отец Паисий. Неговото време, неговата история и учениците му, с. 10.
31. *Пак там*.
32. *Пак там*, с. 11.
33. *Пак там*, с. 25-26.

Паисия Пройтхителъ Хиландарски

34. *По-подробно вж: Христов, Хр.* Паисий Хиландарски и Българското възраждане. // *Паисий Хиландарски и неговата епоха* : Сб. от изследвания по случай 200-годишнината от История славянобългарска. – С., 1962, с. 33-69; **Паскалева, В.** Развитие на градското стопанство и генезисът на българската буржоазия през XVIII в. // *Пак там*, с. 71-127; **Димитров, Стр.** За аграрните отношения в България през XVIII в. // *Пак там*, с. 129-165.
35. Подробен списък на публикациите за него вж: **Игнатовски, Д.** Васил Друмев – митрополит Климент Търновски : Био-библиогр. – Шумен, 2000.
36. *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество*, 1871, N 1, с. 17-36; N 2, с. 30-52; N 3, с. 17-43.
37. *Пак там*, N 3, с. 30, бел. 1 под линия
38. *Пак там*, с. 31.
39. Вж: **Теодоров, А.** *Цит. в бел. 22 съч.*, с. 12.
40. **Каравелов, Л.** Няколко думи за старата черковна писменост и за самите писатели. // *Сокол* : Сб. от разни списания за прочитане : Кн. 1. – Букурещ, 1875, с. 174-175.
41. **Каравелов, Л.** Паисиевата летопис. // *Пак там*, с. 157-158.
42. *По-подробно за него вж: Попови*, П.* и др. Споменница Стояна Новакови*а. // *Српска книжевна задруга*, 1921, с. 157.
43. **Новакови***, Ст. Бугари и тяхова книжевност. // *Отачина*, 1875, N 3, с. 283-291; 396-406; 625-640.
44. *По-подробно за него вж: Цветкович, Б., Й.* Наги. Трудовете на проф. Константин Иречек. // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество*, 1905, N 66 (Приложение, 28 с.); **Златарски, В. Н.** Проф. д-р Константин Иречек (1854-1918). // *Летопис на БАН* : Т. 4, 1919, с. 85-109; **Ангелов, Д.** Константин Иречек и българската историческа наука. // *Чехословакия и България през вековете*. – С., 1963, с. 42-55.
45. **Јгеник, К.** Historik Paysij Samokovsky (1762). // *Dejiny naroda bulharskeho*. – Praha, 1875, p. 466-470;
- Иречек, К.** Историк Паисий Самоковский (1762). // *Иречек, К.* История болгар / Пер. Ф. К. Бруна и С. Н. Палаузов. – Одесса, 1878, с. 666-670.
46. *По-подробно вж: Цанева, М.* Иван Вазов в Пловдив. – С., 1966; **Вазов, Ив.** Възпоменателни бележки за К. Величков. // *Вазов, Ив.* Съчинения : Т. 20. – С., 1950.
47. **Вазов, Ив.** и **К. Величков.** Българска христоматия : Т. I. – Пловдив, Свищов, Солун, 1884, с. 5-26.
48. **Вазов, Ив.** Паисий. // *Поля и гори*. – Пловдив, 1884, с. 119-122.
49. **Дринов, М.** Новый церковнославянский памятник с упоминанием о славянских первоучителях. // *Журнал Министерства народного просвещения*, 1888, N 238, с. 184-186.
50. Вж: **История** славяно-болгарская о народах и о царях и святых Болгарских и о всех деяниях и бытия Болгарская. Собрано и нареждено Паисием йеромонахом бывшего во святой гори Афонския от епархий Самоковския. Во лето 1762, на полу роду Болгарскому. Изд. А. В. Лонгиновым по списку, принадлежащему потомственному почетному гражданину И. С. Тошковичу. – Люблин, 1885.
51. Има се предвид статията на М. Дринов „Отец Паисий. Неговото време, неговата история и учениците му”. // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество* (Браила), 1871, N 4.
52. **Дринов, М.** Още няколко бележки за Паисия и за неговата история. // *Пак там*, N 19-20, 1886, с. 135 и сл.
53. *По-подробно вж: Бурмов, Ал.* Цит. в бел. 23 съч. с. 320.
54. *По-подробно за тях вж: Дринов, М.* Новый церковнославянский памятник с упоминанием о славянских первоучителях. // *Журнал Министерства народного просвещения*, 1888, N 238, с. 135 и сл.
55. *Пак там.*
56. *Пак там*, с. 145.
57. Имаме предвид публ.: **Иванов, Й.** История славяноболгарская. Собрана и нареждена Паисием йеромонахом в лето 1762. – С., 1914.
58. Вж бел. 49.
59. Факсимиле от започната статия е публ. от редакцията на сп. Училищен преглед от уважение към паметта на големия учен, вж: *Училищен преглед*, 1906, Кн. 3-4, с. 470-471.
60. *По-подробно за него вж: Савов, Н.* Помен за Атанас Шопов. // *Славянски глас*, 1922, N 2; **Шопов, Ат. П.** Щрихи от живота и дейността на Атанас Петров Шопов, 1855-1922. – С., 1998.
61. **Јуров, А.** La Macédonie de vue ethnographique, historique et philologique. – Philipopolí, 1887, p. 66-70.
62. Кратки биографични сведения за него вж: **Български** периодичен печат 1844-1944 : Анотиран библиогр. указ. : Т. 3 / Състав. Д. П. Иванчев. – С., 1969, с. 277.
63. Вж: **Начов, Н. А.** Забележка за Паисиевата история. // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество*, 1894, N 46, с. 505.
64. Пръв за Софрониевия препис от 1765 г. съобщава Г. Кръстевич в една своя бележка до редактора на сп. „Читалище” – вж: **Кръстевич, Г.** Достопочтеный редакторе на периодическото списание „Читалище”. // *Читалище* (Цариград), 1871, N 11, с. 335-337.
65. *По-подробно за Софрониевия препис от 1781 г. вж: Романски, Ст.* Нов Софрониев препис на Паисиевата история от 1781 г., съпоставен с преписа от 1765 г. – С., 1938; **Динев, П.** Първообрази, преписи и преправки на Паисиевата история. // *Паисий Хиландарски.* Славянобългарска история. Издава се за 200-годишнината от написването ѝ. – С., 1963, с. 131-138; **Жерев, Ст.** Езикът на втория Софрониев препис на „История славянобългарска” от 1781 г. в сравнение с първия. // *Бълг. език*, 1969, N 2, с. 122-137 и др.
66. *По-подробно за него вж: Начов, Н.* Тошковицевият препис на Паисиевата история. Бележка. // *Мисъл*, 1895, N 8, с. 875; **Неделчева, Цв.** Тошковицевият препис на Паисиевата история. // *Изв.* на музеите от Южна България,

СВ. О. ПИС

Паисия Хилендарски

- Т. 7, 1981, с. 111-123.
67. *Вж бел.* 28.
68. **Теодоров**, А. Паиси Хилендарски. История славяноболгарская (1762). – С., 1898, с. 122-126.
69. *Вж: Теодоров*, А. Паиси Хилендарски. История славяноболгарская (1762). – С., 1898, с. 13-18; Към вестите за историята на о. Паисия Хилендарски. // *Бълг. преглед*, 1896, N 11, с. 147-150; Котленският препис на Паисиевата история. // *Пак там*, 1898, N 12, с. 163.
70. **Златарски**, В. Към въпроса за тъй наречените преправки на Паисиевата история (По повод на един новооткрит препис от тия преправки). // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество*, 1899, N 59, с. 723-757.
71. *Вж за него: Сборник* в чест на проф. Любомир Милетич по случай 25-годишната му книжовна дейност (1886-1911). – С., 1912; *Сборник* в чест на проф. Любомир Милетич за 70-годишнината от рождението му (1863-1933). – С., 1933; **Дуриданов**, Ив. Жизненият път и научното дело на професор Любомир Милетич. // *Бълг. ез.*, 1984, N 1, с. 3-8.
72. **Милетич**, Л. Дако-ромъните и тяхната славянска писменост. // *Сборник* за народни умотворения, наука и книжнина, IX, 1893, с. 252.
73. *По-подробно за неговия живот и дейност вж: Сборник* в чест на проф. Ив. Д. Шишманов по случай 30-годишната му научната дейност (1889-1919). – С., 1920; **Димов**, Г. Иван Д. Шишманов : Лит. историк и критик. – С., 1956; **Димов**, Г. Иван Шишманов : Лит.-критически очерк. – С., 1964.
74. **Шишманов**, Ив. Д. Паисий и Русо. // *Деница*, 1890, N 7-8, с. 353-354; Наченки на руското влияние в българската книжнина. // *Бълг. преглед*, 1899, N 9-10, с. 151 и др.
75. *Списание на БАН*, 1914, N 5, с. 1-18; *също и в сб.: От* Паисий до Раковски / Ред. М. Арнаудов. – С., б.г.
76. **Шишманов**, Ив. Д. От Паисий до Раковски, с. 162.
77. *Пак там*, с. 147.
78. *Пак там*, с. 148.
79. **Иванов**, Й. Български старини из Македония. – фототип. изд. – С., 1970, с. 623.
80. **Пенев**, Б. Паисий Хилендарски. // *Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество*, 1911, N 71, с. 754.
81. **Стоилов**, А. п. Преглед на славянските ръкописи в Зографския манастир. // *Библиотека*. Приложение на Църковен вестник, 1903, N 7-9, с. 121-122.
82. **Шишманов**, Ив. Д. *Цит. съч. в бел. 1*, с. 148, под линия (В текста тази бележка погрешно е посочена под N 2. – *Бел.: М. К.*)
83. *Вж: Теодоров*, Ил. *Цит. съч.*, с. 15-39.
84. **Цонев**, Б. Новобългарската писменост преди Паисия. // *Бълг. преглед*, 1894, N 8, с. 80-94; Хиляда години български език. // *Летопис* на Бълг. книжовно дружество, 1908, с. 129-131; Паисиева „История славяноболгарская”, препис (Котленски, Софрониев) от 1765 г. // *Цонев*, Б. Опис на ръкописите и старопечатните книги на Народната библиотека в София : Т. I. – С., 1910, с. 411-412. Паисиева „История славяноболгарская” (препис Кованлъшки) от 1783 г. // *Пак там*, с. 412; Паисиевата „История славяноболгарска” (препис Славейков А). // *Пак там*, с. 413-414; Паисиевата „История славяноболгарска”, (препис Славейков Б). // *Пак там*, с. 414; Паисиева „История славяноболгарская”, препис от началото на XIX век. // *Пак там*, с. 414-415; Царственик (Паисиева история), препис Башкьойски от 1841 г. с. 416-417. // *Цонев*, Б. Опис на ръкописите и старопечатните книги на Народната библиотека в София : Т. I. – С., 1910, с. 414; История болгарская яже ест от древних великих князех и царех, препис от началото на XX век, с. 415-416; История славяноболгарская. Търновски препис (Шишков) от 1845 г. // *Пак там*, с. 417-418; От коя книжовна школа е излязъл Паисий Хилендарски (Университетска реч по случай 150-годишнината на Царственика). // *Славянски глас*, 1912, N 5-6, с. 165-174 и др.
85. **Иречек**, К. Паисиевата история. // *Ден*, N 2816, 13.V.1912 г.
86. *Вж за него: Венгеров*, С. Пыпин, Александр Николаевич. // *Энциклопедический словарь* : Т. XXV. – С. Петербург, 1898, с. 892-894; **Сакулин**, П. Я. А. Н. Пыпин. Его научные заслуги и общественные взгляды. // *Вестник воспитания* (Москва), 1905, N 4; **Бужашки**, Е. Александръ Пипин и Освобождението на България (Проект за руска научна експедиция 1876-1880). // *Изв.* на Бълг. ист. дружество, 1982, Т. 34, с. 155-225; Йеромонах Паисий. // *Пыпин*, А. Н. и В. Д. Спасович. История славянских литератур. – С. Петербург, 1879, с. 105-108; **Пипин**, А. Н. и В. Д. **Спасович**. История на българската литература / Прев. от рус. ез. Г. Н. **Колушки**. – Кюстендил, 1884, с. 70-74.
87. *Вж за него: Йонков*, Хр. Приятели на българския народ. – С., 1971, с. 135-146.
88. **Leger**, Louis. La renaissance des bulgares. // *Leger*, L. La Bulgarie. – Paris, 1885, p. 52-59.
89. *Вж за него: Памяти* акад. П. А. Лаврова. – Ленинград, 1929.
90. **Лавров**, П. А. Одна из переделок „Истории славяноболгарской” иеромонаха Паисия, сохранившаяся в рукописи N 1731 собрания проф. Григоровича. // *Труды* Восьмого археологического съезда в Москве, Т. 2, 1895, с. 242-26.
91. **Лавров**, П. А. Дамаскин Студий и сборники его имени дамаскин в южнославянской письменности. // *Летописи* Историко-филологического общества при Новороссийском университете. Византино-славянское отделение, 1899, с. 305-384.
92. *Вж за него: Любенова*, Л. Михаил Г. Попруженко. – С., 1990.
93. **Попруженко**, М. Г. Очерки по истории возрождения болгарского народа. – С., 1902.
94. *Вж за него: Энциклопедический словарь* : Т. XXXVI. – С. Петербург, 1921, с. 170.
95. **Флоринский**, Т. Д. Обзор новейших трудов и изданий по славяноведению. // *Университетские известия* (Киев), N 9, 1902, с. 121-124.

Паисия Хилендарски

96. Вж за него: **Милтенова**, А. Григорий Андреевич Илински. // *Чуждестранна българистика през XX в.* : Енцикл. справочник. – С., 2008, с. 220-222.
97. **Ильинский**, Г. Значение Св. Гора о истории славянской книжници. // *Журнал Министерства народного просвещения*, 1908, N 18, с. 1-41; На бълг. ез. под загл.: Значението на Света гора за историята на славянската книжница. // *Славянски глас*, 1909, N 3, с. 153-170 и под загл.: Света гора и нейното значение за славянската книжовност. – С., 1910. – 32 с.; Рукописи Зографского монастыря в Афоне. // *Изв. Российского археологического общества в Константинополе*, Т. 13, 1908, с. 253-256.
98. **Иванов**, Й. Българи – дейци в Сърбия (Йован Раич, Петър Ичков, Михаил Герман, Христофор Жефарович, владите Партений и Доситей). // *Иванов*, Й. Избрани произведения. – С., 1982, с. 183-197; **Цанев**, Д. Историята на Раич и нейните български преводи и преработки. // *Изв. на Народна библиотека „Кирил и Методий“*, Т. 14, 1976, с. 181-211.
99. *По-подробно за него вж:* **Радојчи**, Н. Димитрије Руvaraц. // *Станојеви*, Ст. Народна енциклопедија српско-хрватска-словеначка : Кн. III. – Загреб, 1928, с. 656-657.
100. *По-подробно за него вж:* **Грунј**, Г. Павле Ненадови. // *Пак там*, с. 47-48; **Руvaraц**, Д. Архимандрит Јован Рајич 1726-1801. – (1902).
101. **Иванов**, Й. История славяноболгарская..., с. XXVII.
102. **Христов**, Хр. Паисий Хилендарски. // *История на България* : Т. 5. Българско възраждане XVIII – средата на XIX в. – С., 1985, с. 131.
103. **Окръжно** N 6632, май 1912 г. на Министерството на народната просвета. // *България*, N 85, 19 април 1912 г.
104. Паметник на отца Паисия. // *Учителски вестник*, N 1, 1 септ. 1912; Паметник на отца Паисия. // *Реч*, 1912, N 1750, с. 3.
105. *Славянски глас*, 1912, N 50-6, с. 165-174.
106. *Вж бел. 75.*
107. *Вж за него:* Янко **Сакъзов** (1860-1930) : Юбилеен сб. по случай 70 г. от рождението му и 40 г. обществена дейност. – С., 1930; **Куманов**, М. Политически партии, организации, движения и техните лидери 1879-1949. – С., 1991, с. 223-224.
108. **Сакъзов**, Я. Българите в своята история. – С., 1917, с. 224-226.
109. *Кратки биограф. сведения за него вж:* **Български** периодичен печат 1844-1944 : Анотиран библиогр. указ. : Т. 3 / Състав. Д. П. Иванчев. – С., 1969, с. 277.
- Вж за него:* **Билиарски**, Ц. и И. **Пасков**. Архивен фонд „Димитър Мишев“. Приложение: Библиография на основните трудове на Д. Мишев. // *Изв. на държ. архиви*, Т. 44, 1982, с. 229-249; **Недев**, Н. Българското масонство в България.
110. **Мишев**, Д. България в миналото. Страници из българската културна история (1807-2007). – Пловдив, 2008, с. 556-568; изд. 1916, с. 292-295.
111. *По-подробно вж:* **Шишманов**, Ив. Д. Паисий и неговата епоха, с. 148-149.
112. *Вж:* **Тодоров**, Ил. Цит. съч. в бел., с. 50-83.
113. Повече за тях *вж:* **Велева**, М. Н. Васил Златарски като историк на българската историческа наука. // *Изв. на Бълг. ист. дружество*, Т. 32, 1978, с. 305-313; **Дуйчев**, Ив. Професор Петър Ников. // *Пак там*, Т. 16-18, 1940, с. 1-6; **Любенова**, Л. Петър Ников. Жизнен път и научно дело. – С., 1986.
114. **Златарски**, В. Н. Историята на Турция през XVIII в. и началото на XIX в. с оглед върху събитията на Балканския полуостров. – С., 1921, с. 55-159.
115. **Златарски**, В. Н. Български въстания и опити за въстания до средата на XIX в. // *България 1000 години (927-1927)*. – С., 1927, с. 707-735.
116. **Златарски**, В. Н. Отец Паисий. // *Бълг. ист. библиотека*, 1929, N 1, с. 1-18.
117. **Златарски**, В. Н. История на българската държава през Средните векове : Т. 2, Кн. 1. – С., 1934, с. 526-533.
118. **Ников**, П. Принос към историческото развитие на България и към историята на българската църква. // *Списание на БАН*, 1921, N 11, с. 13-26.
119. *По-подробно за неговия живот и творчески път вж:* **Гюзелев**, В. Петър Мутафчиев (1883-1943). Виден представител на българската буржоазна медиевистика. // *Ист. преглед*, 1983, N 2, с. 83-100; **Гюзелев**, В. Петър Мутафчиев. – С., 1987; **Грозданова**, Е. Професор Вера Мутафчиева като историк. // *Проучвания в чест на професор Вера Мутафчиева*. – С., 2001.
120. **Мутафчиев**, П. Делото и примерът на Паисия. // *Отец Паисий*, 1935, N 7, с. 333-337.
121. **Йоцов**, Б. Народен будител. // *Пак там*, 1930, N 19-20; Българската история и нейната разработка до Освобождението и значението ѝ за пробудата на българския народ. // *Пак там*, 1933, N 8-9, с. 6-11; Паисий като философ на историята. // *Пак там*, 1934, N 1, с. 8-12; Паисий Хилендарски. // *Паисий Хилендарски*. История славяноболгарска. Прев. на новобългарски Ал. Филипов. // *Пак там*. – С., 1934; За родното място на Паисий. // *Дневник*, N 11446, 16. II. 1938.
122. **Генов**, Г. П. Ден на отец Паисий. // *Отец Паисий*, 1937, N 8, с. 315-320.
123. **Кепов**, Ив. П. Езикова разправка в свързка с въпроса за родния говор на о. Паисия Хилендарски. // *Родна реч*, 1933, N 3, с. 133-136.
124. **Станев**, Н. Първият народен позив. Паисий Хилендарски. // *Станев*, Н. България под иго. – С., 1928, с. 85-100 и др.
125. *Вж за него:* **Димитров**, И. Професор Богдан Филов и неговият дневник. // *Филов*, Богдан. Дневник. – С., 1990, с. 5-188.

Тайна Прѳитетска Хилендарски

126. **Филов**, Б. Старобългарско изкуство. – С., 1924.
127. *По-подробно вж:* **Мигев**, Вл. Фашистките младежки организации и политическото развитие на България (1934-1939). // *Изв. на Бълг. ист. дружество*, Т. 29, 1974, с. 43-64.
128. **Шишманов**, Ив. Д. Увод на историята на Българското възраждане. // *България 1000 години (927-1927)*. – С., 1927, с. 280-282.
129. *Вж:* **Лавров**, П. А., бел. 91.
130. *Вж за него:* **Генов**, К. Михаил Арнаудов. Жизнен и творчески път на един учен-столетник. – С., 1983.
131. *Вж:* **Пенев**, Б. и др. Паисий Хилендарски / Б. Пенев, М. Арнаудов, Антон п. Стоилов. – С., 1918.
132. **Арнаудов**, М. // *Котленски край* (Юбилеен брой), N 132-138, (септ.) 1933 г.; Също и в *Зора*, N 4270, 28. IX.1933 г.
133. *Вж* по въпроса за родното място на о. Паисия Хилендарски: *Народен страж*, 1923, N 18, с. 3-8.
134. **Арнаудов**, М. Народностната идея като двигател на Българското възраждане. // *Просвета*, 1936, N 5, с.513-527.
135. **Арнаудов**, М. Творци на Българското възраждане. – С., 1940, с. 19-30.
136. *Вж за него:* **Езиковедско-етнографски** изследвания в памет на академик Стоян Романски : Сб. – С., 1960.
137. **Романски**, Ст. Съдбата на българската книжовна реч от Възраждането до днес. // *Юбилеен сборник* по случай 25-годишнината от първия випуск на Габровската Априлова гимназия. – Габрово, 1900, с. 267-270.
138. **Романски**, Ст. Нов Софрониев препис на Паисиевата история от 1781 г., съпоставен с преписа от 1765 г. – С., 1938.
139. **Цонев**, Б. История на българския език : Т. 1. – С., 1919, с. 310-311. (Университетска библиотека, Кн. 8).
140. **Цонев**, Б. Кратко изявление в летопису болгарскому. // *Цонев*, Б. Опис на славянските ръкописи в Софийската народна библиотека : Т. 2. – С., 1923, с. 468.
141. *Пак там*, с. 468-469.
142. **Ангелов**, Б. Ст. Из старата българска, руска и сръбска литература. – С., 1958, с. 105-107; **Шаур**, Вл. Поп Пунчов сборник. // *Език и литература*, 1968, N 4.
143. **Цонев**, Б. Поп Пунчов сборник от 1796 г. // *Цонев*, Б. Опис на славянските ръкописи в Софийската народна библиотека : Т. 2. – С., 1923, с. 284-306.
144. *Пак там*, с. 469.
145. *Вж за него:* **Хаджиниколов**, В. Академик Жак Натан и българската историческа наука. // *Ист. преглед*, 1972, N 5, с. 3-21; **Хаджиниколов**, В. Историческото наследство на акад. Жак Натан. // *Пак там*, 1982, N 5, с. 10-28.
146. *Вж за него:* **Шарова**, Кр. Професор Христо Гандев и развитието на българската историческа наука. // *Векове*, 1973, N 4, с. 72-76; **Велева**, М. Историкът и историята. // *Пак там*, 1978, N 2, с. 72-82; Сборник в чест на проф. д-р Христо Гандев. – С., 1985).
147. **Натан**, Ж. Българското възраждане : Ист.-социолог. очерк. – С., 1939, с. 12-14; 36-38; 89-90.
148. **Гандев**, Хр. Ранно възраждане 1700-1860. – С., 1939.
149. *Вж за него:* **Златарски**, В. Н. Никодим Павлович Кондаков. // *Отчет на Българския археологически институт*, Т. 8, 1924, с.43-52; **Романски**, Ст. В. П. Кондаков и България. // *Македонски преглед*, 1934, N 3-4, с. 231-234.
150. **Любенова**, Л. Михаил Г. Попруженко. – С., 1990; **Гандев**, Хр. Петър Михайлович Бицилли. // *Векове*, 1980, N 2, с. 38-42.
151. *Вж:* **Ангелов**, Д. и Г. Т. **Тодоров**, Н. С. Державин като историк на българския народ. // *Ист. преглед*, 1963, N 6, с. 74-93).
152. **Державин**, Н. С. Болгарские колонии в России. Материалы по славянской этнографии. // *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, Кн. 29, 1914, с. 1-257.
153. **Державин**, Н. С. Паисий Хилендарски и его „История славяноболгарская” 1762 г. // *Державин*, Н. С. Сборник статей и исследования в области славянской филологий. – Москва, 1941, с. 63-124.
154. **Скерли**•, J. Српска књижевност у XVIII веку. Ново исправљено издание у редакцији Владимира Джорови•а. – Београд, 1923, с. 215-216.
155. **Радојчи**•, Н. Подлога Рајичева историје. // *Прилози*, 1921, с. 182; Рајичева бугарска историја. // *Сборник* в чест на Васил Н. Златарски по случай 30-годишната му научна и професорска дейност. – С., 1925, с. 353-365.
156. *See:* **Encyclopedia of the Society Science**. – New York, 1933, p. 534; **Megali heliniki encyclopedia**. – Athene, 1932, p. 400.
157. *По-подробно вж:* **Сирков**, Д. Към въпроса за присъединяването на България към Тристранния пакт. // *Българо-германски отношения и връзки* : Т. I. – С., 1972, с. 433-466; **Тошкова**, В. България и Третият райх 1941-1944 : Полит. отношения. – С., 1975.
158. *Вж:* **Тодоров**, Ил. Цит. съч. в бел. 6, с. 83-89.
159. // *Паисий Хилендарски*. Славянобългарска история / Под ред. на П. Динеков. – С., 1938.
160. **Динеков**, П. Паисий Хилендарски. // *Динеков*, П. Първи възрожденци. – С., 1942, с. 64-83.
161. **Велчев**, В. Неизвестен препис на Паисиевата история от 1809 г. // *Мир*, N 12340, 27.IX.1941 г.
162. **Велчев**, В. Отец Паисий Хилендарски и Цезар Бароний. Принос към изследване изворите на Паисиевата история. – С., 1943.
163. **Ковачев**, М. Зограф : Изследвания и документи : Част.I. – С., 1942.
164. *Пак там*, с. XV-XXI; 1-271.

Тайна Прѳителна Хиландарска

165. **Гандев**, Хр. Фактори на Българското възраждане. – С., 1943, с. 76, 105.
166. **Пастухов**, Ив. Българска история : Т. 2. Уредба на Второто царство. Турска власт. Възраждане. – С., 1943, с. 535-569.
167. *Вж:* **Тодоров**, Ил. Цит. съч. в бел. 6, с. 89-145. Цифрата им навярно е по-голяма, тъй като данните в посочения източник са до 1982 г. – Бел.: М. К.
168. *Вж за него:* **Попиванов**, П. Пантелей Зарев на 60 години. // *Пламяк*, 1971, N 21; **Каранфилов**, Е. Изминат път и нови задачи. // *Лит. фронт*, N 48, 26.XI.1981 г.
169. **Зарев**, П. Българското възраждане. Характер и особености. – С., 1945, с. 12-20.
170. **Наташ**, Ж. Класи и класови отношения в епохата на Българското възраждане. // *Ист. преглед*, 1945, N 1, с. 34-48; Отново по въпроса за класите и класовите отношения в България през Възраждането. // *Пак там*, 1950-1951, N 4-5, с. 464-482.
171. **Гандев**, Хр. Към идейния разбор на Паисиевата история. // *Ист. преглед*, 1946-1947, N 3, с. 264-275.
172. **Христов**, Хр. Паисий Хиландарски. Неговото време, жизнен път и дело. – С., 1972.
173. **Велчев**, В. Епоха, личност, дело. – С., 1981.
174. **Топенчаров**, Вл. Портретът на Паисий. – С., 1959.
175. **Ангелов**, Б. В коя година е починал Паисий. // *Език и литература*, 1962, N 6, с. 96-99.
176. **Ангелов**, Б. Неизвестен препис на „История славяноболгарская“. // *Народна култура*, N 31, 4.VIII.1962 г.
177. **Ангелов**, Б. Зографският препис на „История славяноболгарская“. // *Пак там*, N 29, 1969, с. 5; Жеравненският препис на „История славяноболгарская“. // *Наша родина*, 1972, N 9, с. 20-22.
178. **Ангелов**, Б. Поправки и добавки. // *Ангелов*, Б. Рилска преправка на „История славяноболгарская“. – С., 1966, с. 149-152;
179. **Ангелов**, Б. Първообразът на „История славяноболгарская“. // *Векове*, 1972, N 4, с. 32-42.
180. **Ангелов**, Б. Паисий Хиландарски. – С., 1985.
181. **Ангелов**, Б. Съвременници на Паисий : Ч. 1-2. – С., 1963-1964.
182. **Ангелов**, Б. Паисий Хиландарски и его „История славяноболгарская“. // *Вопросы истории*, 1973, N 8, с. 212-216.
183. **Диников**, П. Паисий Хиландарски. История славяноболгарска. – С., 1949; Паисий Хиландарски. Славяноболгарска история. – С., 1963; Паисий Хиландарски. Славяноболгарска история. – С., 1972.
184. *По-подробно за неговия живот и дейност вж:* **Руварац**, И. Живот Доситеjev у хронолошком погледу. / *Бранково коло* (Сремски Карловци), 1895, с. 13-14; **Костиц**, М. Dositej Obradovij u istorijskoj perspektivi XVIII i XIX века. Posebna izdanja SAN, 1952.
185. **Диников**, П. Паисий Хиландарски и Доситеj Обрадович. // *В чест на академик Димитър Косев : Изследвания по случай 70 г. от рождението му* : Сб. – С., 1974, с. 59-64.
186. **Диников**, П. Литературни образи. – С., 1957. (2. изд. 1968); Писатели и творби. – С., 1958; Литературни въпроси. – С., 1963; Възрожденски писатели. – С., 1964; Очерци за български писатели : Ч. 1. – С., 1965, с. 5-21.
187. **Диников**, П. Паисий Хиландарски. Славяноболгарска история. – С., 1963, с. 7-18.
188. **Диников**, П. Отношението на Паисий Хиландарски. Към въпроса за езика. // *Изв. на Инст. за бълг. език*, Т. 19, 1970, с. 561-568; също и в: Историческа съдба и съвременност. – С., 1972, с. 149-158.
189. *Вж за него:* **В** чест на Любомир Андрейчин по случай шестдесетгодишнината му : Сб. // *Изв. на Инст. за бълг. език*, Т. 19, 1970; **Русинов**, Р. Любомир Андрейчин – жизнен път и научна дейност. – С., 1995.
190. **Андрейчин**, Л. Езикът на Паисиевата „История славяноболгарская“ и началото на новобългарския книжовен език. // *Бълг. език*, 1962, N 6, с. 481-490; Какво значи „простим болгаром просто и написах“ в Паисиевата история. // *Пак там*, 1963, N 1, с. 41-43; Простата и прочувствена реч на Паисий Хиландарски. // *Пак там*, 1973, N 5, с. 403-404; Разказвателните наклонения в историческото повествование на Паисий Хиландарски. // *Изв. на Инст. за бълг. език*, Т. 11, 1964, с. 235-238.
191. **Милев**, Ал. Гръцките и латинските думи в историята на Паисий. // *Паисий Хиландарски* и неговата епоха (1762-1962). – С., 1962, с. 401-411; Самостоятелният дателен падеж в „История славяноболгарская“. // *Бълг. език*, 1963, N 1, с. 43-36.
192. **Паисий Хиландарски** и неговата епоха (1872-1962) : Сб. от изследвания по случай 200-годишнината от История славяноболгарска. – С., 1962.
193. **Драгова**, Н. Знай своя род и език : Биогр. очерк за Паисий Хиландарски. – С., 1961.
194. **Драгова**, Н. Паисий Хиландарски. // *Бележити българи* : Т. 3. – С., 1969, с. 9-26.
195. **Драгова**, Н. Паисий Хиландарски. // *Български писатели* : Биографии / Състав., ред. Ив. Сестримски. – С., 1973, с. 7-18.
196. Публ. в сп. *Киноизкуство*, 1962, I, N 1, с. 1-52.
197. **Драгова**, Н. И го нарекоха Паисий : Роман. – Варна, 1963.
198. **Пекунова**, Т. Новият Паисий. // *Лит. новини*, N 64, 9.X.1963; **Станчев**, Ст. Добре издържан изпит. // *Народна младеж*, (притурка Пулс), N 271, 18.XI.1963 г.; **Наимович**, М. И го нарекоха Паисий. // *Работническо дело*, N 342, 1963.
199. *Вж за него:* Памет за Божидар Райков. // *Език и литература*, 1995, N 1.
200. **Райков**, Б. Нови документални свидетелства за живота и смъртта на Паисий Хиландарски. // *Народна култура*, N 34, 14.VII.1974; Един документ за Паисий Хиландарски. // *Пак там*, N 42, 16.X.1976; Нови исторически свидетелства за живота и смъртта на Паисий Хиландарски. // *Изв. на НБКМ*, Т. 14, 1976, с. 25-33; С вяност и усърдие –

СВ. О. П. ИС

Паисия Пройтхителъ Хилендарски

документални източници за Паисий Хилендарски. // *Аз буки*, N 2, 8.XII.1979; Един документ за Паисий Хилендарски от неговото пребиваване в Сремски Карловци през 1761 г. // *Българско Средновековие* : Българо-съветски сб. в чест на 70-годишнината на проф. Иван Дуйчев. – С., 1980, с. 118-123.

201. **Паисий Хилендарски**. История славяноболгарская. Първи Софрониев препис от 1765 / Увод, новобългарски текст и коментар Б. Райков. – С., 1973. (Редактори на изд. са двама от най-изявените наши учени – проф. Б. Ст. Ангелов и проф. Ив. Дуйчев).

202. Каноизиране на преподобния наш отец Паисий Хилендарски и Български. // *Църковен вестник*, N 45-46, 15.II.1963 г.

203. *По-подробно вж:* **Панчовски**, И. Живот, дейност и творчество на българския патриарх Кирил (1901-1971). // *Духовна култура*, 1971, N 3-4, с. 22-23.

204. **Кирил, патриарх български**. Преподобни Паисий Хилендарски. // *Църковен вестник*, N 45-46, 15.II.1963 г.

205. **Никитин**, С. А. Паисий и его современная южнославянская историография. // *Изв. на Инст. по история*, T. 13, 1963, с. 23-31; **Конобеев**, В. Д. К оценке классового содержания идеологии и программы Паисия Хилендарского. // *Развитие капитализма и национальные движения в славянских странах*. – Москва, 1970, с. 56-74.

206. **Поленакови**, Х. Неколку непознатих података о Паисију Хилендарском. // *Хилендарски зборник*, 1966, с. 171-181. *По-подробно вж:* **Здравева**, М. Приносот на професорот Поленакови во разкриването на ракописи од Паисј Хилендарски кои придонеле за уточњавање автентичноста на неговата исторја. // *Академик Харалампје Поленакови* како књижевни истражувач и историчар. – Скопје (1997) и др.

207. **Picchio**, R. Le slavobulgaro di Paisij. // *Recherche slavistiche*, 1966, p. 77-112.

208. **Тахиаос**, А.-Е. Идеи Паисия Хилендарского в связи с греческим возрождением XVIII-го века. // [*Premier*] I Congres international des études balkaniques et sud-est européenne, Sofia, Vol. VII, 1966, p. 125-127.

209. See: **Païsi von Chilendar**. Slawobulgarische Geschichte (Aus dem Bulgarischen übers., herausg., comment. u. mit einem Nachwort versehen von Norbert Randow. – Leipzig, 1984.

Считаме се задължени да изкажем голямата си благодарност към **проф. д-р Светлина Николова**, известен наш кирилметодиевист и съпруга на покойния Ил. Тодоров, която ни предостави за ползване труда на немския учен. Това бе неоченим колегиален и приятелски жест от нейна страна, без който нямаше как да се запознаем с него, тъй като за голяма наша изненада се оказа, че той липсва в трите най-големи научни библиотеки в София – Народната, Централната на БАН и Университетската на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Дължим благодарност и на **доц. д-р Петър Велчев** – поет, преводач, литературен критик и син на проф. В. Велчев, който по-късно ни подари екземпляр от същото съчинение, съхраняван в личната библиотека на баща му.

210. *По-подробно за тях вж:* **Димитров**, Б. Беловата на „История славяноболгарска“. // *Паисий Хилендарски*. История славяноболгарска. Препис-белова на Паисиевия автограф / Предадена на новобългарски език от Петър Динеков. – С., 2004, с. 5-17; **Драгова**, Н. Преписът на „История славяноболгарска...“ в Националния исторически музей. // *Пак там*, с. 18-40.

211. *По-подробно вж:* **Драгова**, Н. Домашни извори за „История славяноболгарска“. // *Паисий Хилендарски и неговата епоха* : Сб. – С., 1962, с. 285-343.

212. *По-подробно вж:* **Трайков**, В. Идеологически течения и програми в националноосвободителните течения на Балканите до 1878 година. – С., 1978.

Проф. д-р Милен Куманов

Паисия Проїтхитса Хилендарски

**ПРЕПИС НА РЪКА И НА КОМПЮТЪР НА
„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”.
НАУЧЕН КОМЕНТАР И СПРАВОЧНО-ИНФОРМАЦИОНЕН
АПАРАТ КЪМ ТЕКСТА. ТЕЗАУРУС НА ЕЗИКА НА
О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ:**

**Лексикална морфология
(Към въпроса за езика на о. Паисий Хилендарски)**

„моят език е тоталната сума на самия мен”

Ч. С. Пърс [1]

„Движението напред има своята особеност – да губи. Целият наш живот е верига от загуби. Ако ние сме тръгнали по един път, то ние губим всички останали пътища. Затова знанието за предшестващото е изключително важно: то показва нереализираните възможности. В тази връзка историята е важна не за това, че тя ни учи. (Ние не можем да се учим от нея, както не можем да се учим от нашето детство.) Историята е изключително важно знание за неизвървяните пътища.”

Ю. М. Лотман [2]

СВ. О. ПИС

**I. Препис на ръка и на компютър на
„История славяноболгарская ...”:
Знакова среща на поколенията**

„ <...> централната дейност на семиотиката е неограничен набор от съзвучни илюзии; основната ѝ мисия е да посредничи между реалност и илюзия. Тази абдуктивна [3] задача от този момент нататък е привилегия на бъдещите поколения, дотолкова, доколкото младите хора са склонни да се вслушат в съвета на техните избрани „лекари” [4].”

Т. А. Сибъкъ [5]

В продължение на три учебни години (2007-2010) 421 студенти от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) – автори на научни изследвания, отразени в ежегодно публикуваните **Tabula Gratulatorum: Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета [6]** и сводния **Именен показалец, помествани в Трудовете на СНО при СВУБИТ [7]**, участват в:

1) **преписването на ръка** (в съответствие с призива на йеромонаха – въпреки съществуването на печатната преса, трудът му да се преписва на ръка!) **и на компютър на „История славяноболгарская ...”** (с. 52-79 *СВ. О. П ИС*) и

2) **изграждането на справочно-информационния апарат към текста** (: 1) **Историография** /с. 9-37 *СВ. О. П ИС*; 2) **Коментар** /с. 80-111 *СВ. О. П ИС*; 3) **Именен показалец** /с. 112-124 *СВ. О. П ИС*; 4) **Географски показалец** /с. 125-134 *СВ. О. П ИС*/, съпътстван от **тезаурус на езика на йеромонаха** (съществителни; причастия; глаголи; прилагателни; местоимения ...).

Работата на това своеобразно естествено семиологично движение се осъществява за целите на *наст. публ.*, реализирана в *това изд.*, която е под: **общата редакция на проф. д.ик.н. Стоян Денчев; научната редакция на проф. д-р Милен Куманов; библиографската и текстологичната редакция на проф. д.п.н. Александра Куманова; езиковата редакция на писателя – литературен критик Николай Василев; терминологичната редакция на доц. д-р Елена Томова, гл. ас. Диана Ралева, д-р Венцислав Велев; справочно-информационната редакция на Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов.**

В структурирането на огромния емпиричен дискурс на **Паиснадата** са съществени и: разработените методологични решения за аналогични сложносистемни проблеми в трудовете на **проф. д.ик.н. Цветан Семерджиев и проф. д.ик.н. Гошо Петков**, възприети *тук*, както и опитът на фиксиране на тези решения в съответен графичен компактен израз – на **инж. Димитринка Вълкова.**

Публ. в наст. изд. на компютърния набор на „История славяноболгарская ...” (23 514 думи; 141 129 знака) (с. 52-79 *СВ. О. П ИС*) е снабдена с **Приложения: Встъпителна историографска студия** (с. 9-37 *СВ. О. П ИС*) ; **Коментар** (с. 80-111 *СВ. О. П ИС*) ; **Именен показалец** (с. 112-124 *СВ. О. П ИС*) ; **Географски показалец** (с. 125-134 *СВ. О. П ИС*) / ст.н.с. д-р Милен Куманов; **Тезаурус на езика на Св. о. Паисий Хилендарски (лексикална морфология)** (с. 9-37; 135-174; 175-187 *СВ. О. П ИС*) / проф. д.п.н. Александра Куманова.

Преписът на ръка на „История славяноболгарская ...” е осъществен в специално ръчно подвързана за целта **ръкописна книга** във формат А 5. Листовете на този кодекс са с по 25 разграфени реда и с три вертикални полета (образувани от прокараните две вертикални линии на всяка страница).

В централното поле на страниците на описваната ръкописна книга от 612 номерирани страници; на с. 1-326 е направен **преписът на „История славяноболгарская ...” [8]** по изданието на **акад. Петър Динев**.

Всяка страница на ръкописната книга е снабдена с указание и за съответната поредна страница по *цит. изд.* (на П. Д.), т.е. – има изписани две арабски цифри в **колонцифрата**: първата

СВ. О. П ИС

Таблица Пройтиятна Хилендарски

– на ръкописната книга; втората – по изд. на П. Д., посочена в кръгли скобки.

Последната изписана страница на ръкописната книга е: **326 (108)**.

Самото издание на П. Д. е препис на български език (**тук морфологията и синтаксисът са изцяло осъвременени и поднесени според нормативната база на съвременния български книжовен език**), направен на знаменития труд от **акад. Йордан Иванов** [9].

В двете странични полета на всяка страница на ръкописния препис, осъществен в СВУБИТ – за целите на създаването на **тезаурус на езика на Св. о. Паисий**, – са **преписани допълнително думите от текста**, като се съблюдават следните правила за съответните **граматически категории: съществителните** са представени със син цвят, **причастията и глаголите** – с червен, **прилагателните** – със зелен, **местоименията** – с черен.

Преписът на ръка на **„История славяноболгарская ...”** на Св. о. Паисий Хилендарски е завършен към 22 май 2009 г. Към 21 май 2010 г. са финализирани: **сигнифицираният препис на компютър**, направен на този труд (*публ. тук* на с. 52-79 *СВ. О. П ИС*), **тезаурусът на езика на йеромонаха** (*нак тук*, с. 135-171; 172-174; 175-187 *СВ. О. П ИС*).

Основният инструментариум на работата върху тезауруса на езика на о. Паисий е дело на **историка – ерудит проф. д-р Милен Куманов**, наблюдаващ отблизо работата на СНО при СВУБИТ и участващ като експерт в изследванията на младите откриватели (с. 9-37; 80-111; 112-124; 125-134 *СВ. О. П ИС*): **Исторнографията и Коментарът**, и **справочно-информационният апарат** към **„История славяноболгарская ...”** (**Именен и Географски показалец**).

Комплексът на мощната и обемна широкомащабна интелектуална дейност, свързана с описаните *тук* посоки на проучване на феноменологията на **„История славяноболгарская ...”** на Св. о. Паисий Хилендарски, естествено въвежда в недрата, в сърцевината на **научноизследователския и граждански акт на познанието** 421 студенти на УНИБИТ, които са преки участници в тази дейност. Самият изследователски процес може да бъде оценен и като **семиологично движение**, обърнато с лице и към времето на йеромонаха, и към семиозиса на днешния ден. Самоизразяващо се като участник в изграждането на културно-ценностното обществено съзнание, това движение е своеобразно продължение и развитие на кардиналните идеи на Българското възрождане. Това движение благоговее пред тези идеи... Това семиологично движение свързва времената, пластове, волевите разрези в единния идеален план на националния ни космос като част от универсалното човешко културно наследство. Последниците на това самосъзнание явно не се изчерпват с акта на *наст. публ.*, защото е очевидно, че те са с футуристичен заряд – каквато е съдбата на знаковите срещи на поколенията ...

Към знаковите срещи на българите на първо място следва да бъде отнесена и тази с първия им граждански кодекс по универсално обществено поведение – **„История славяноболгарская ...”**.

... В хиперрамката на магистралите на описаното изследователско направление – за финансирането на компаративистичния план на проучването – са разработени и *публ.* в *наст. том* морфологични разрези и принадлежащите им анализи, направени на *Конституцията на Република България, Конституцията на САЩ и Декларацията за правата на човека на ООН*.

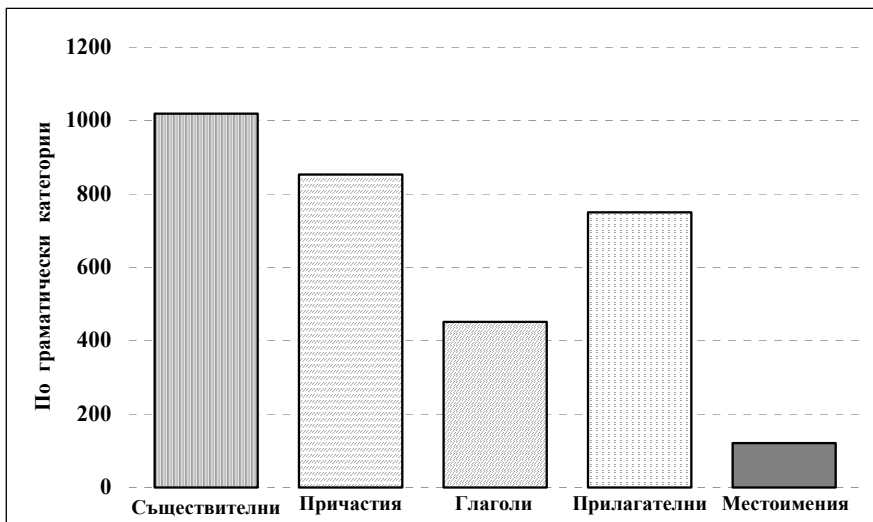
**„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...” НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ:
Морфология
(Използвани ключови думи по граматически категории)**

Таблица

Брой страници	Грамматически категории					Общо
	Съществителни	Глаголни форми		Прилагателни	Местоимения	
		Причастия	Глаголи			
66	1019	853	451	750	121	3194

СВ. О. П ИС

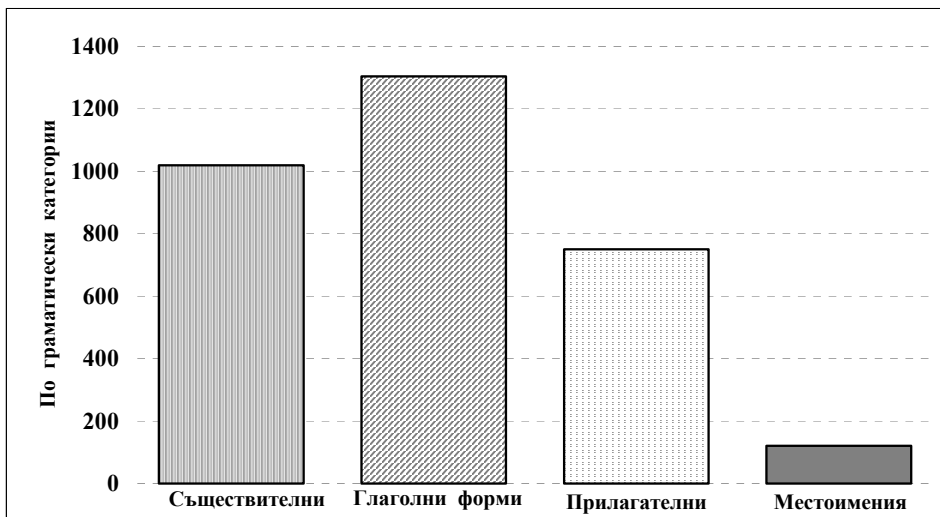
Графика 1 към Таблица

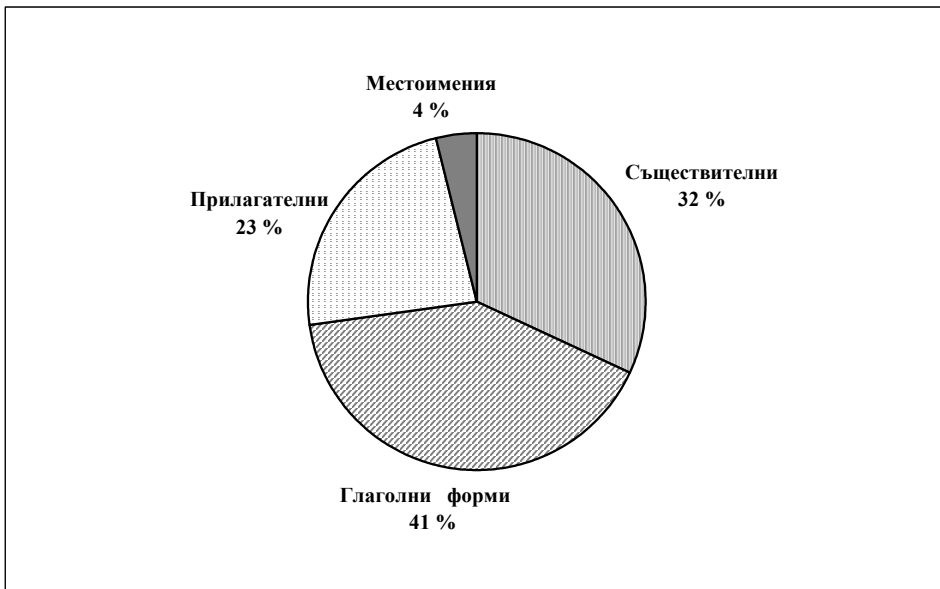
Графика 2 към Таблица

Графика 3 към Таблицата

Графика 4 към Таблицата

**II. Научен коментар и
справочно-информационен апарат към текста на
„История славяноболгарская ...”:
Информационен калейдоскоп на времената**

*„Писател е този, който умее да
работи на езика, намирайки се извън езика,
който притежава дара на непрякото говорене.”*

М. М. Бахтин [10]

Коментарът (с. 80-111 *СВ. О. П ИС*), Именният (с. 112-124 *СВ. О. П ИС*) и Географският (с. 125-134 *СВ. О. П ИС*) показалец към „История славяноболгарская ...” са плод на цялостна историологична концепция (с. 9-37 *СВ. О. П ИС*) и представляват първи опит за изграждане за справочно-информационни цели на подобно интелектуално съоръжение.

Историографската основа на направения анализ на концепцията на „История славяноболгарская ...” и вторичнодокументалният израз на тази концепция превръщат Коментара и справочно-информационния апарат към труда (Именния и Географския показалец) в пълнотекстова база данни, структурирана от първично- и вторичнодокументална информация по *Паисиевото съчинение*, на чийто фундамент израства тезаурусът на езика на йеромонаха (с. 135-187 *СВ. О. П ИС*).

Историографията на „История славяноболгарская ...” (с. 9-37 *СВ. О. П ИС*) е компендиум по изданията и преписите на *Паисиевата история* [11].

Тази историография по своите справочно-енциклопедични достойнства може да бъде именувана като **ПАИСИАДА** (свод на паисиезнанието).

Геният на Св. о. Паисий се изразява преди всичко в това, че той **ПИШЕ ТОЧНО ТАЗИ КНИГА и ТОЧНО В ТОЗИ ИСТОРИЧЕСКИ МОМЕНТ (1762 г.)**.

ИДЕЯТА НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...” Е: С ЕЗИКА НА ХРИСТИЯНСКИЯ ХУМАНИЗЪМ ДА СЕ СЪТВОРИ РЕВОЛЮЦИОННА ПРОГРАМА НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ – „condicio sine qua non” (условие, без което не може) ...

ИНТЕЛЕКТУАЛНИЯТ КОМУНИКАТИВЕН АКТ, СНЕТ В ДИСКУРСА НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”, ОБВЪРЗВА ТЕКСТА НА Св. О. ПАИСИЙ С: РОЛЯТА НА ЗАКОНОДАТЕЛЯ НА ЕВРЕИТЕ МОЙСЕЙ, ЗНАМЕНИТ ПРОРОК И НАСТОЯТЕЛ НА ЕВРЕИТЕ, ОПИСАН В БИБЛИЯТА, КОЙТО ИЗВЕЖДА СЪС СКРИЖАЛИТЕ НА ВСЕВИШНИЯ СВОЯ НАРОД ОТ ЕГИПЕТСКОТО РОБСТВО, ЗА ДА ГО ОТВЕДЕ В ОБЕЩАНИТЕ ЗЕМИ; ЖАНРОВАТА СТРУКТУРА НА ТВОРЕНИЯТА НА ОМИР; ДУХА НА ТРАКТАТИТЕ НА ТОМАЗО КАМПАНЕЛА (срв.: ДЕЙКСИС: с. 188-194 *СВ. О. П ИС*)...

**III. Тезаурус на езика на
Св. о. Паисий Хилендарски:
Лексикална морфология на семиозата [12]
на Българското възраждане**

*„Спрямо езика не може
да съществува нищо външно.”*

У. Еко [13]

За целите на търсената обзримост с прост поглед на представяните информационни реалии в „История славяноболгарская ...”, присъщи на езика на Св. о. Паисий Хилендарски, структуриращи този език в семиозис на Българското възраждане, едновременно са представени:

- 1) детайлна панорама на наблюдаваните реалии и
- 2) ланидарна обобщена картина на лексикографските форми.

СВ. О. П ИС

Сводът от стриктно изведените по граматически категории отделни лексикални единици е структуриран във вид на **уплътнен тезаурус** [14] (всяка дума, независимо от честотата на употребата ѝ, е изведена само на едно място в общата азбучна подредба – като след нея се посочват номерата на страниците, на които тя се среща, както и кратността на използването ѝ).

За изграждането на тезауруса на езика на Св. о. Паисий Хилендарски се изхожда от позицията, че в **съвременната лингвистика** тезаурусът е особен вид **речник** с (обща или специална) лексика, в който се посочват **семантични отношения** (синоними, антоними, пароними ...) между лексикалните единици – една задача, с която се свързва бъдещото развитие на подетото тук лексикално-морфологично изследване.

По този начин тезаурусът, особено в електронен формат, е ефективен **инструмент за описание на сложни и постоянно трансформирани се сфери на познанието** – каквато е **информационно-комуникативната** (интерактивно генерираща коментари и др.п. справочно-информационни масиви към класически текстове – какъвто е случаят, в частност, с „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски).

За разлика от тълковния речник, тезаурусът позволява да се **поясни смисъла на понятия и изрази не само с помощта на определение**, но и **чрез съотнасяне на думата към други понятия и други лексикални групи**, благодарение на което осъществяната (в лоното на тезауруса) работа може да се използва в **системите за създаване на изкуствен интелект на информационно-комуникативната сфера**.

Описваната и самоописващата се **форма на информационно моделиране на създавания тезаурус на езика на Св. о. Паисий Хилендарски**, изпълнена чрез *наст. публ.*, се характеризира със следните **черти**:

- предлага **палитра от стратегии за търсене на термини и понятия, свързани по смисъл и лингвистична структура** с една или друга информационна реалия, в чието семантично поле **рефлектира** многомерната и постоянно трансформиращата се **историко-културна феноменологична информационна реалност**;

- **изражда дърво на търсене на информация по третиранията историко-културна феноменология, което се визуализира чрез термините и връзките между тях като естествено разклоняващо се семантично цяло, чиито клонове се преплитат**;

- **позволява да бъдат избирани отделни клонове на дървото за търсене на информация, които са актуални в една или друга – различни! – информационно-търсещи културолого-феноменологични в основата си задачи, които зависят принципно от гледната точка не на архитектите на информационния масив, а – на ползвателите му**.

Структурата на описвания тезаурус е в три фрагмента (I-III), обхващащи 3 674 лексикални единици (*срв.*: с. 135-171; 172-174; 175-187 *СВ. О. П ИС на наст. изд.*). На 3 194 от тези единици е направена статистическа обработка, представена на с. 40-42 *СВ. О. П ИС (срв.*: фрагменти I-II на тезауруса: с. 135-171; 172-174 *СВ. О. П ИС на наст. изд.*); 480 единици не са включени в статистическата картина на основа на описаните в изследването онтологични причини (*срв.*: фрагмент III на тезауруса: с. 175-187 *СВ. О. П ИС на наст. изд.*).

В I фрагмент на тезауруса думите от различните граматически категории (съществителни нарицателни имена, причастия, глаголи, прилагателни имена, местоимения) са подредени според честотата на употребата им в „*История славяноболгарская ...*”.

Оказва се, че най-често срещаните звукови комплекси в езика на Св. о. Паисий Хилендарски са съществителните нарицателни имена, следвани от причастията, прилагателните имена, глаголите и местоименията.

Тази честота на употреба се оказва решаваща при структурирането на тезауруса на неговия език:

1. Съществителни имена (1019);
2. Причастия (853);
3. Глаголи (451);
4. Прилагателни имена (750);
5. Местоимения (121).

(Общият брой на причастията и глаголите е 1304. 151 прилагателни имена /от общото количество – 750 – *вж.*: с. 135-174 *СВ. О. П ИС/ са написани с главни букви и са отнесени към*

свода на Именния показалец и Географския показалец.)

Първото число, изписано след думата, която е представител на съответната граматическа категория, означава поредната страница от преписа на *Паисиевата история*, направен от студентите от СВУБИТ (с. 52-79 *СВ. О. П. ИС*), а второто число (в скобите) – поредната страница от изданието на *„История славяноболгарская ...”* от 1963 г. на издателство „Български писател”.

Ако думата се среща повече от един път в съответната страница, тогава тя се фиксира с цифра, която уточнява честотата на употреба.

Например: българи 48 (42) 2 пъти.

Възвратните частици „се” и „си” са дадени след глаголите и причастията, като в някои случаи са в кръгли скоби – това означава, че формата се среща и като обикновена, и като възвратна.

Например: хвалят (се).

Отрицателната частица „не” не се изписва пред съответните глаголни форми.

Спомагателната частицата „ще” – за образуване на бъдеще време – също се изпуска.

Думи като **Бож** (**Бог**), **Свети** (**Света**, **Свето**) и техни вариации със задпоставена членна форма (постфикс) са дадени с главни букви, което е в съответствие със съвременната правописна практика (с. 172-174 *СВ. О. П. ИС*).

Прилагателното **Светия**, **-ят** е членувана форма на **Свети** – ударението е върху втората сричка, затова се изписва с главна буква (*вж: Тезаурус II*).

Например: Светия кръст, Светия отец, Светия цар Владимир, Свето кръщение.

Прилагателното **Светите** е с главна буква, защото се отнася до солунските братя – Кирил и Методий – съществителни лични имена, които са придружени от прилагателното **Свети** (с главна буква).

В прилагателното име **свети** ударението е върху първата сричка и се пише с малка буква.

Например: свети пророци, свети сръбски крале, свети мъже.

Прилагателното **свет** може да играе в изречението ролята на определение и на сказуемно определение.

Съществителното нарицателно **светб** е кратката членувана форма на съществителното **свят**.

Съгласуваните определения са най-типичните определения. Те изразяват непосредствено качества и признаци на предметите и са свързани направо с определяемото.

Например: „Затова тоя свет крал, велик предводител ... (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)” – **свет** е определение – пояснява съществителното крал, което изпълнява в изречението ролята на подлог и е определяемо. (Открива се с въпроса: какъв крал?)

Сказуемното определение означава признак на подлога, който става актуален във времето чрез сказуемното, т.е. по предикативен начин.

Например: „Нарекли го Силни Стефан и го имат за свет, задето убил своя баща ... (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)” – **свет** е сказуемно определение, защото има посилна връзка със сказуемното имат, отколкото с подлога Стефан. (Открива се с въпроса: за какъв го имат?)

Друг пример: „И той също бил благополучен, великодушен и мъдър, след това и свет и велик Божии угодник (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)” – прилагателното **свет** е определение. (Открива се с въпроса: какъв?) Отнася се към съществителното угодник, което играе ролята на сказуемно определение.

Пример: „Той е свет (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)” – **свет** е сказуемно определение. (Открива се с въпроса: какъв?) – и е част от съставното именно сказуемо е свет.

При някои причастия (безлични глаголни форми) представата за време е избледняла, поради което *тук* те са обвързани с по-самостоятелни признаци и се приближават до семантичните граници на прилагателните имена.

Например: непобедим, отчаян, прочут и др.

Описаните особености са направени с цел да се уплътни психо-лингвистичната репрезентация на тезауруса.

Във II фрагмент на тезауруса са събрани 151 думи, изписани с главни букви по изданието на *„История славяноболгарская ...”* от 1963 г. на издателство „Български писател” и в ръкописния, и компютърния препис (с. 52-79 *СВ. О. П. ИС*):

- лични собствени имена;

- фамилни имена;
- титулуващи прозвища на духовни и светски лица;
- съществителни собствени имена, с които се означава притежание;
- обобщаващи и категориални географски названия.

Тази част от уплътнения тезаурус е словна база за съставянето на **Именния показалец** (с. 112-124 *СВ. О. П ИС*) и **Географския показалец** (с. 125-134 *СВ. О. П ИС*), което стана възможно благодарение на **научния коментар към първоизточника** (с. 80-111 *СВ. О. П ИС*).

В отделните фрагменти на тезауруса (I-III) е представена **естествена класификация на езика на йеромонаха по лингвистични категории**.

В I-II фрагменти на тезауруса се наблюдават, както беше изтъкнато *по-горе*, общо **3194 лингвистични единици**:

- **съществителни нарицателни имена** (1019 единици);
- **причастия** (853 единици);
- **глаголи** (451 единици);
- **прилагателни** (750 единици);
- **местоимения** (121 единици).

Съществителните собствени имена, когато изразяват в синтагмата притежание (т.е. получават ново категориално качество – превръщат се в **прилагателни за притежание**), са – съгласно нормативната база на съвременния български книжовен език – изписани с главна буква (с. 172-174 *СВ. О. П ИС*).

С цел извеждане на справочно-информационно съответствие на **тезауруса** на езика на Св. о. Паисий с **Коментара, Именния и Географския показалец**, направени към **„История славяноболгарская ...”** (*вж по-горе*), **прилагателните имена, изписвани с главна буква, са представени обособено във II фрагмент на тезауруса**.

Независимо от описаното *тук* разграничение (I-II фрагменти), на лингвистичната структура на езика на Св. о. Паисий е погледнато като на **интегрално семиологично системно-структурно цяло**, което е отразено в Табл. **„История славяноболгарская ...”**: Морфология (Използвани ключови думи по граматически категории)” (с. 40 *СВ. О. П ИС*).

Граф. 1-4 към Табл. (с. 41-42 *СВ. О. П ИС*) визуализират морфологичния разрез на езика на Св. о. Паисий Хиландарски по граматически категории:

- **глаголни форми** – 41 % (причастия – 27 % , глаголи – 14 %);
- **съществителни нарицателни имена** – 32 % ;
- **прилагателни** – 23 % ;
- **местоимения** – 4 %.

Във фокуса на III фрагмент на тезауруса са представените **неизменяеми части на речта**:

- **наречия,**
- **предлози,**
- **съюзи,**
- **частици.**

Но *тук* са включени и **числителните имена** (като **числителните бройни** показват количествените признаци на множество същности, а **числителните редни** фиксират числов признак на същности, чрез които се определя поредното място на даден обект в редица обекти от същия клас).

Като цяло в тази част на тезауруса са включени 480 лексикални единици (203 числ. имена и 277 неизм. части на речта: 202 наречия, 39 предлози, 26 съюзи, 10 частици).

Моделът на света, който изгражда в своята **„История славяноболгарская ...”** Св. о. Паисий Хиландарски – освен всичко, което вече знаем за него от историци, филолози, етнолози, етнографи... – е и **личностен модел на този свят**.

Не трябва да пропускаме това важно обстоятелство, тъй като този личностен модел за света по същество обозначава границите на трансформация на един личностен човешки опит в система от значения, които структурират вид социално поведение.

Днес никой не знае как е изглеждал Св. о. Паисий, продължават в науката и споровете за неговото родно място (някъде в Самоковска епархия).

Безконечни се оказаха дискусиите около езиковите компетентности на автора на **„История славяноболгарская ...”** и неговото участие в **строителството на съвременния български**

книжовен език.

Но ако насочим вниманието си и към личностния модел на Хиландарския монах, вземайки образци от неговото **словно богатство**, бихме отворили изход към друг дискурс: в каква конкретна комуникативна ситуация са се намирали **пишещият / говорещият** (т.е. субектът) **„История славяноболгарская ...”** и **четящият / слушащият** (т.е. обектът) на **„История славяноболгарская ...”**, какви духовни и естетически потребности са имали единият и другият.

Във взаимоотношения **пишец / говорец** и **четящ / слушащ** (тази вечна днада) личностният аспект на интерпретация структурира отношения, които допълнително напластват, интерферираат значения, правила, закономерности, мотиви, идващи от други дискурси във времето и пространството (от средата на XVIII до началото на XXI в.).

Забележете: и тогава, и днес някой продължава да има духовна необходимост и от физическо съприкосновение с думите на Св. о. Паисий Хиландарски, след като текстът – почти 250 години – продължава да се преписва и на ръка.

Само този факт премоделирала комуникативната ситуация с **„История славяноболгарская ...”**.

Отдавна никой не се интересува от това, дали – следвайки текстове на Христофор Жефарович, Мавро Орбини, Цезар Бароной... – в **„История славяноболгарская ...”** е скрит открит компилативен акт на един самоук български историк от зората на Българското възрождане.

Ние продължаваме да четем, препрочитаме, наизустяваме и преписваме тази **„История славяноболгарская ...”** със същата настървеност и богоговение, с каквито са я преписвали и разпространявали Св. Софроний Врачански и Христати Павлович Дупничанин.

Очевидно има нещо в диханието на текста на **„История славяноболгарская ...”**, което продължава да ни интегрира, диференцира и контролира във времето.

Ние продължаваме, четейки и преписвайки текста на **„История славяноболгарская ...”**, да се идентифицираме като народ, а не като население, обитаващо някаква част на Балканския полуостров ...

Ето в каква динамика са употребени някои думи в **„История славяноболгарская ...”**:

- **българин, българите, българска, българската, български, българските, българския, българският, българското** (общо 505 пъти);
- **род, рода, роде, родители, родослов, родослова, родословие, родство, родът** (общо 174 пъти);
- **Света, Светата, Свети, Светите, Светия, Светият, Свето, Светото** (общо 162 пъти);
- **свет, свети, светец, светеца, светии, светител, светци, светците, свещеник, свещеникът, свещеници, свещениците** (общо 94 пъти);
- **България** (общо 83 пъти);
- **народ, народа, народът** (общо 80 пъти);
- **Бог, Бога, Божи, Божиие, Божието, Божиите, Божия, Божият** (общо 76 пъти).

Динамиката само на тази текстологична отсечка създава комуникативна ситуация, породена от **общо 1174 звукови комплекса**, където думите **България, българският народ [род]** (**пресметната, тази комбинация присъства общо 842 пъти**) са така структурирани в синтагмите, че да внушат на читателя / слушателя идеята за преинтегриране в християнския свят – чрез думи като **Бог, Божиие, Свети, светец, свещеници** (**пресметната, тази комбинация присъства общо 332 пъти**), – за да се възкресят, възродят и върнат към нов живот **представите на българина за род, родина и гражданско самосъзнание**.

Табела Проітхителъ Хилендарски

Тук заветите на Светите Константин-Кирил Философ, архиепископ Методий, архиепископ Климент, Горазд, Наум, Ангеларий, Сава, патриарх Евтимий Търновски възкръсват, за да преомоделират завинаги един изначален универсален комуникативен акт: **СЕБЕПОЗНАНИЕТО**.

Забележителното откритие на Светия отец Паисий Хилендарски, което е ренесансово и просветителско едновременно: по своята значимост то е и историческа ладеност (реликва), но и изначален нормативно-регулативен дискурс, който и днес продължава да формира гражданското самосъзнание на българина.

Защото „*История славяноболгарская ...*” е и художествен трактат, и историческо есе на един Свят монах, но заедно с това и – Първият граждански кодекс на България, който връща мястото на България в картата на световния историко-културен процес, съизмервайки висотата на българското национално самосъзнание с делото на Светите Константин Кирил – Философ, архиепископ Методий и патриарх Евтимий Търновски.

Направеният тук анализ (I-III фрагменти на тезауруса) позволява данните (по тезауруса) да бъдат оценени като лингвистична информационна картина на морфологичното проучване на езика на Св. о. Паисий Хилендарски.

Обобщената представа за езика на Св. о. Паисий Хилендарски обединява в надтекстовите си послания три семантични вектора – векторите на:

- ФИЛОСОФСКО-РЕЛИГИОЗНИЯ ТРАКТАТ (срв.: *Комент., бел. 48*);
- ИСТОРИЧЕСКОТО ЕСЕ (срв.: *Историогр.*);
- ГРАЖДАНСКИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ (срв.: *ДЕЙКСИС: с. 188-194 СВ. О. П ИС; ЕПИЛОГ: с. 195-197 СВ. О. П ИС*).

Тези три вектора изграждат динамичната морфологична (на лексикологично ниво) структура на езика на „*История славяноболгарская ...*”, който съответства на световния историко-литературен процес, пронизан от ценностите на християнския хуманизъм, родовата чест и достойнството на националното самосъзнание.

В художественото оформление на *настоящата Паисиада*, установяваща описания тук дискурс, е използван **КРЪСТНИЯТ ЗНАК** – в който са изписани името на Св. о. Паисий Хилендарски и заглавието на неговата „*История славяноболгарская ...*”, – защото **В ОСНОВАТА НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ Е УЗАКОНЕНО УНИВЕРСАЛНОТО ПРАВСТВЕНО УЧЕНИЕ НА ХРИСТИЯНСТВОТО**.

Бележки и цитирана литература

1. Charles S. Peirce. // CP 5.314 (Система за класифициране на непубликуваните ръкописи на Ч. С. Пърс – вж: бел. 12). – Срв.: с. 151 на *цит. тр.* в бел. 5.

2. Профессор Юрий Михайлович Лотман. // *Cor cordium* : Портрети ученых в стиле интервью / Ведет беседы, авт. предисл., преамб. и примеч.: А. Куманова ; Лит. ред. А. А. Соловьев ; Библиогр. ред. И. Л. Клим ; Худож. фотопортр. С. Я. Мицевич ; Худож. оформл. Н. В. Скородум ; [Рец.: А. В. Мамонтов]. – Санкт-Петербург, 1994, с. 17. – *Посв.: Памяти апостола болг. библиогр. ... Т. Борова, личность которого воплощает собою ее прошлое, настоящее и будущее.*

3. *Лат.*: abducere – отстранявам, отклонявам.

4. „Като всяко друго академично поприще семиотиката е съставена от вътрешна форма, интелектуален конструкт, който намира своя израз в различни външни прояви и приема редица традиционни превъплъщения. <...> семиотиката действа „в гранична област” <...>, тя не може да бъде схваната извън социалния си контекст, има непреодолимо историческо измерение.” – *Бел. на Т. С.*, поясняваща мисълта му за съвременното семиологично обществено движение – вж: с. 175-176 на *цит. в бел. 5 тук публ.*

5. Сибиък, Т. А. Живите знаци. // *Сибиък*, Т. А. Семиотиката в Съединените щати / Прев. от англ. А. Харалампиева, А. Багашева; Ред., предг. И. Младенов. – София, 1997, с. 175.

Кн. е прев. от ръкоп. (1991 г.), предоставен от авт. специално за публ. и е основа на неговите тр.: „A sign is just a sign” (1990 г.), „The sign and its masters” (1988 г.), „I think I am a verb” (1986 г.), „Contributions to the doctrine of signs” (1985 г.), „The play of musement” (1981 г.) и др. – Съдържа и Предг. към бълг. изд. (с. 9-14); Предговор / И. Младенов (с. 5-8); Разв. на семнот. в Съед. Щати: Библиография (с. 178-204).

6. *Вж.*: **Tabula Gratulatorum** [] : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005-2007 (NN 1-72) / [Състав.: Александра Куманова ; Библиогр. ред. Марияна Максимова.] // *Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София)*, Т. I, 2008, с. 7-16. – 72 ном. назв. – *Без подпис.* и съотв. *публ.* във всеки пореден том на изд.

7. Трудове на Студентското научно общество при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии : Т. I- / Отг. ред. Стоян Денчев ; Ред. кол. А. Куманова – глав. ред. и др. ; Състав. А. Куманова и др. ; Науч. ред. Н. Казански и др. ; Езикова и граф. ред. Н. Василев. – София : За буквите – О писменех, 2008- . – Други състав.: С. Шапкалова, Т. Генова, П. Златкова, И. Гетова-Златева, П. Попова ; Други науч. ред.: Р. Симеонова, Д. Ралева, Т. Дерменджиева, М. Максимова ; Рец.: С. Гълъбова, М. Младенова, И. Попов, Д. Христовоз. – Съдържа: Tabula gratulatum : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив.

8. **Св. о. Паисий Хилендарски.** История славяноболгарская ... [: Ръкоп. кн. : Препис на ръка] / Студентско науч. о-во при Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технол. – 612 с. – Текст на 1-326 (108) с. – Всяка стр. е с по 25 разграфени реда и три равномерни вертикални полета; в централното поле – е преписът на ръка на знаменития първоизточник, направен със син химикал; в страничните полета са преписани допълнително думите на текста, като се съблюдават следните правила за съответните граматически категории: съществителните са изписани със син химикал, причастията и глаголите – с червен, прилагателните – със зелен, местоименията – с черен.

На 326 (108) с. – приписка: *Този прелис е първият, направен от Студентското научно общество при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии и е завършен на 22 май 2009 г. – в навечерието на 24 май – Деня на българската просвета и култура.*

Ръкоп. книга е подвързана с винен на цвят кадифен плюш, украсен със златисти и винени на цвят копринени гайтанени шнурчета, обграждащи високотехнологична и във златист цвят плочка с надпис, направен с винени букви: *Прелис на „История славяноболгарская ...” на Отец Паисий Хилендарски, направен в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии по време на неговия Ректор – проф. д.и.н. Стоян Денчев. София. – 22, 5 X 16 см*

9. Текстът е предаден на съвременен книжовен език по зографския ръкопис, обнародван от **акад. Йордан**

Иванов:

История славяноболгарская, собрана и нареждана **Паисием иеромонахом...** / Стъпки за печат по първообраза **Йордан Иванов.** – София, 1914.

Цит по изд.: [Св. о.] Паисий Хилендарски. Славяно-българска история : 1762-1962 / Под ред. на Петър Динеков. – София : Бълг. писател, 1963. – 148 с. : с ил., факс.

Издава се за 200-год. от написването ѝ.

10. **Бахтин,** М. М. Формы времени и хронотопа в романе : Очерки по исторической поэтике [1937-1938 гг.; 1973 г.]. // *Бахтин,* М. М. Вопросы литературы и эстетики : Исслед. разн. лет. – Москва, 1975, с. 289.

11. *Срв.* с основните от битувачите безброй изд. на „История славяноболгарская ...” и съпътстващи ги публ.:

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска ; Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков. – София : Стандарт Нюз, 2008 (София : ИПК Родина). – 140 с. : с ил., факс.

Пълното име на Б. Димитров е Божидар Димитров Стоянов. – Офс. изд. – Съдържа и Беловата на История славяноболгарска / Божидар Димитров ; Част от фототип. изд. на Паисиевия автограф. – Кн. се разпространява с в. Стандарт.

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска. – 59. изд. – София : Дамян Яков, 2006 (София : Симолини-94). – 128 с. – (Училищна библиотека)

1. изд. 1898 със загл. История славяноболгарска 1762 на изд. Хр. Г. Данов-Пловдив в сер. Трим на българската словестност ; Св. 1. – Офс. изд. – Съдържа и Паисий Хилендарски и неговата История славяноболгарска / Веселина Димитрова.

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска 1762 : Прелис-белова на Паисиевия автогр. ; Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков ; Студии Божидар Димитров, Надежда Драгова. – [2. фототип. изд.]. – София : Бълг. бестселър – Нац. музей на бълг. кн. и полиграфия, 2004 ([София : Унив. изд. Св. Климент Охридски]). – 417 с. – (Поредица Българското образование през вековете ; 2)

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска : Самоковски прелис 1771 / [Предг. Ангел Кръстев, Цветана Иванова]. – Фототип. изд. – [Ямбол : Я], 2004 ([Ямбол : Мони Цони]). – 16, 281 с.

Авт. не е отбелязан на кор. – Текст и на англ., рус. ез. – Офс. изд.

Фототип. изд. на кн. от 1771.

Изд. на Сдружение Демократ. мрежа, Сдружение България 681.

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска 1762 : Прелис-белова от Паисиевия автограф :

Предадена на новобълг. ез. от Петър Динеков / Паисий Хилендарски ; Студии Божидар Димитров, Надежда Драгова. – [Фототип. изд.]. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2003. – 417 с.

Пълното име на Божидар Димитров е Божидар Димитров Стоянов.

[Св. о.] **Паисий Хилендарски.** История славяноболгарска / Състав. Иван Инев ; Предг. Димитър Ефендулов. – [59. изд.]. – София : Скорпио ви, 2003 ([Костинброд : Мултипринт]). – 183 с. – (Библиотека на ученика)

1. изд. 1898, със загл. История славяноболгарска 1762, на изд. Хр. Г. Данов – Пловдив в сер. Трим на българската словестност ; Св. 1. – Офс. изд. – Съдържа и Речник ; За автора и неговото произведение ; По-важни прелиси и издания на Историята ; „История славяноболгарска” в оценката на възрожденските дейци ; Паисий Хилендарски / Петър Динеков. – Показалец на по-важните ист. личности.

[Св. о.] **Паисий Хилендарски** – духовно име на Петър Михайлов Хадживълчев ; Пълното име на Б. Димитров е Божидар Димитров Стоянов. – 1. фототип. изд. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2003. – В библиогр. каре ISBN 954-07-1795-7 грешен.

СВ. О. ПИС

Паисий Хилендарски

- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. Славянобългарска история / Състав. Иван Гранитски. – [58. изд.]. – София : Захарий Стоянов, 2002 ([София] : Образование и наука ЕАД). – 173 с. – (Поредица Българска класика)
- Иван Гранитски – псевд. на състав. Иван Йорданов Димитров. – Офс. изд. – Съдържа и Подбуди за написване на историята / Никола Филипов ; Паисий Хилендарски / Петър Динеков ; Отец Паисий Хилендарски / Панко Анчев.
1. изд. 1898 със загл. История славенобългарская 1762 на изд. Хр. Г. Данов – Пловдив в сер. Трем на българската словестност ; Св. 1.
- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. История славянобългарска / Паисий Хилендарски ; Предг., състав. и прил. Николай Аретов. – 2. изд. – В. Търново : Слово, 1999 (В. Търново : Абагар ООД). – 111 с. – (Малка ученическа библиотека)
1. изд. 1992 [деп. 1993]. – Офс. изд. – Съдържа и Показалец на по-важните исторически личности ; В оценка на възрожденските дейци ; По-важни преписи и издания на „Историята” ; Препоръч. библиогр. ; Речник.
- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. История славянобългарска : Зограф. чернова, 1762 / Състав. Кирил Топалов и др. – София : Нар. библ. Св. Св. Кирил и Методий ; Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1998 ([София : Д. Благоев]). – 335 с. : с факс.
- Други състав.: Б. Христова, Н. Вутова. – Офс. изд. – Съдържа и Славянобългарска история / Прев. на новобълг. П. Динеков ; Зографската чернова на „История славянобългарска” от 1762 г. / Б. Райков ; Великият светогорец и неговото дело „на ползу роду българскому” / К. Топалов.
- Кн. е факс. изд.
- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. История славянобългарска / Ред., предг., комент., летопис Дочо Левков. – София : Анубис, 1995. – 112 с. – (Библиотека Образование. Литература)
- Изд. на Съюз на бълг. писатели. – Офс. изд. – Съдържа и Паисий Хилендарски – летопис ; Възрожденски дейци за Паисий и неговото дело ; Страници за учителя / Л. Георгиев.
- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. История славянобългарска ; Предг. и прил. Николай Аретов. – В. Търново : Слово, 1992. – 103 с. – (Малка ученическа библиотека)
- [Св. о.] **Паисий Хилендарски**. История славянобългарска 1762 : Зографска чернова. – София : Наука и изкуство, 1989. – 124 с. : с факс.
- Книгата е в обща папка с Паисиевия ръкопис на История славянобългарска / Божидар Райков.
12. Въведено от един от основоположниците на **съвременната семиотика** (*гр.*: semeiotike – учение за знаците; semeion – знак), **основателя на прагматизма, американския логик Ч. С. Пърс** (1839-1914) централно понятие в неговата **семиотична теория за характеристиката на знаковите процеси** (*англ.*: semiosis) или **сигнификацията (значението) и комуникацията, знаците, но и символите – триадата на елементарното знаково отношение: обект – знак – интерпретант** (която не може да се сведе по никакъв начин до действието по двойки!).
- Ч. С. Пърс обосновава логическата особеност на всеки интерпретант (интерпретатор) – да действа като знак, създавайки нова сигнифицираща връзка. Според него знакът не функционира като знак до момента, до който той не се осмисли като такъв, т.е. – знаците следва да бъдат интерпретирани, за да бъдат знаци.
- Дешифрирането на знаците се извършва благодарение на интерпретант – превод, тълкуване, **концептуализация на отношението знак – обект** (например, определена реакция на човека на възприемания знак; обяснение на значението на дадена дума с помощта на други думи и т.н.).
- Всеки знак е способен да поража интерпретант, и този процес е безкраен.
- Ч. С. Пърс постулира необходимостта от безкрайност на този процес по следния начин. Ако се предположи хипотетичното съществуване на най-последния, най-сложния, изчерпващ и завършен интерпретант на даден обект, то този интерпретант не може да бъде нищо друго освен самия обект, представен като цяло в нашето съзнание. Но такъв обект, а също и такъв знак (като физически тъждествени един на друг) не са възможни и не съществуват. Следователно, процесът на интерпретация е безкраен.
- На този постулат е базирана **идеята за неограничената семиоза**.
- В рамките на този подход **семиозата е динамичният процес на интерпретацията на знака**, единствено възможният начин на неговото функциониране; **действието на знака по производството на своя интерпретант**.
- Идеята за семиозата изразява самата същност на отношенията между знака и външния свят – обектът на репрезентация съществува, но той е отдалечен и недосегаем, бидейки като че ли „скрит” в поредица от семиотични медиации. Обаче **познанието на самия обект е възможно единствено чрез изследването на породените от него знаци**.
- Американският философ Ч. У. Морис** (1901-1979) определя семиозата като „процес, в който нещо функционира като знак”. Той извежда **три измерения на семиозата**:
- 1) **семантика** – характеризира отношението на знака към своя обект;
 - 2) **синтактика** – включва отношенията на знаците един към друг;
 - 3) **прагматика** – изследва отношенията между знаците и тези, които ги използват (интерпретаторите).
- Очевидно в „третото” (*вж по-горе*: п. 3) измерение на семиозата на „История славянобългарска ...” по Ч. У. Морис е проекцията на лексикалната морфология на езика на о. Паисий като творец на интерпретанти – съвременниците на текста, дейците на Българското възраждане и адресатите на този текст днес ...
- See also: **Peirce**, Charles S. Writings of Charles S. Peirce : A chronological ed. Vol. 2. – Bloomington : Indiana Univ. Press, 1857; **Morris**, Charles. Signs, language and behavior. – New York : Prentice-Hall, 1946.
13. **Еко**, Умберто. Език, власт, сила / Прев. от ит. Стефан Тафров. // *Съвременник*. – 1988, N 3, с. 410.
14. *Гр.*: thesauros – *букв.*: съкровище – запис:
- 1) в *лингвистиката*: речник на езика с пълна смислова информация;

Таблица 1. Професионална Химна

2) в *информатиката*: пълен систематизиран набор от данни за някаква област на знанието, позволяващ на човека или изчислителната машина да се ориентира в нея.

В публ. фрагменти на изслед. на „История славяноболгарская ...” в наст. изд. са дадени следните илюстрации (по описаните в бел. П тук кн. и по цит. тр. в *Историогр., Комент., Имен. и Геогр. показалец*, подготвени по знаменитата творба):

1. Фрагмент от картината на Борис Георгиев „*Странстваният пастир*” (1922 г.) – емблематична творба за изследването „*Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская ... : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия)*” като ключова творба за установяването на ценностния геном на българската литература – наст. изд. (с. 9 СВ. О. ПИС)

2. Корица на изданието на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, създадено от Йордан Иванов (София, 1914) (с. 10 СВ. О. ПИС)

3. Титулна страница на изданието на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, подготвено от издателство „Захари Стоянов” по изданието на източника на съвременен български език от 1963 г. на Петър Динеков (София, 2002) (с. 11 СВ. О. ПИС)

4. Корица на изданието на Н. Рандов на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски – превод на немски език (Лайпциг, 1984) (с. 12 СВ. О. ПИС)

5. Титулна страница на изданието на Н. Рандов на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски – превод на немски език (Лайпциг, 1984) (с. 13 СВ. О. ПИС)

6. Предисловието на Св. о. Паисий Хилендарски към „*История славяноболгарская ...*” в превод на немски език по изданието на Н. Рандов – 9 с. (Лайпциг, 1984) (с. 14 СВ. О. ПИС)

7. Послеслов на Н. Рандов към неговото издание на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски в превод на немски език – 99 с. (Лайпциг, 1984) (с. 15 СВ. О. ПИС)

8. Именен показалец в изданието на Н. Рандов на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски превод на немски език – 105 с. (Лайпциг, 1984) (с. 16 СВ. О. ПИС)

9. Корица на фототипното издание на тр. на Мавро Орбини – източник за написването на „*История славяноболгарская ...*” (София, 2009) (с. 17 СВ. О. ПИС)

10. Корица на фототипното издание на Зографската чернова на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски (София, 1989) (с. 18 СВ. О. ПИС)

11. Титулна страница на факсимилното издание на Зографската чернова на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски (София, 1998) (с. 19 СВ. О. ПИС)

12. Корица на изданието на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, подготвено от издателство „Захари Стоянов” по изданието на източника на съвременен български език от 1963 г. на Петър Динеков (София, 2002) (с. 52 СВ. О. ПИС)

13. Автографът на Св. о. Паисий Хилендарски към Карловацката разписка от 21 май 1761 г. (с. 80 СВ. О. ПИС)

14. Страница от Зографската чернова на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски по изд.: София, 1989 (с. 81 СВ. О. ПИС)

15. Светата Атонска обител (Литография: Фрагмент) по изданието на Зографската чернова на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски (София, 1989) (с. 112 СВ. О. ПИС)

16. Титулна страница на изданието на Софийския университет „Св. Климент Охридски” на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски по превода на П. Динеков (София, 2004) (с. 127 СВ. О. ПИС)

17. Страница 66 (46) от ръкописния препис на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, направен в УНИБИТ по изд. на акад. Й. Иванов (1914 г.) – акад. П. Динеков (1963 г.) (вж: бел. 8 на наст. публ.) (с. 135 СВ. О. ПИС)

18. Страница 67 (46) от ръкописния препис на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, направен в УНИБИТ по изд. на акад. Й. Иванов (1914 г.) – акад. П. Динеков (1963 г.) (с. 172 СВ. О. ПИС)

19. Страница 265 (32) от ръкописния препис на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, направен в УНИБИТ по изд. на акад. Й. Иванов (1914 г.) – акад. П. Динеков (1963 г.) (вж: бел. 8 на наст. публ.) (с. 175 СВ. О. ПИС)

20. Студентките Севда Илиева и Боряна Николова сверяват тезауруса на езика на Св. о. Паисий Хилендарски (с. 135-187 СВ. О. ПИС) с ръкописния препис на „*История славяноболгарская ...*”, направен от Студентското научно общество при УНИБИТ (вж: бел. 8 на наст. публ.) (с. 188 СВ. О. ПИС)

21. Вътрешна корица на обобщаващото изследване „*Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская ... : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия)*” (с. 1-208 СВ. О. ПИС), публикувано в Том VI на Трудовете на Студентското научно общество при УНИБИТ (София, 2011) – наст. изд. (с. 195 СВ. О. ПИС).

Проф. д.п.н. Александра Куманова
Николай Василев

Паисий Хилендарски

ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ

Св. о. Паисий Хилендарски

с. 32

за българския народ, царе и светии и за всички български деяния и събития. Събра и нареди Паисий¹ йеромонах, който живееше в Света гора Атонска² и беше дошъл там от Самоковската епархия³ в 1745 година, а събра тая история в 1762 година за полза на българския род.

ПРЕДИСЛОВИЕ КЪМ ТИЯ, КОИТО ЖЕЛАЯТ ДА ПРОЧЕТАТ И ЧУЯТ НАПИСАНОТО В ТАЯ ИСТОРИЯ

Внимавайте вие, читатели и слушатели, роде български, които обичате и имате присърце своя род и своето българско отечество и желаете да разберете и знаете известното за своя български род и за вашите бащи, прадеди и царе, патриарси и светии как изпърво са живеели и прекарвали. За вас е потребно и полезно да знаете известното за делата на вашите бащи, както знаят всички други племена и народи своя род и език, имат история и всеки грамотен от тях знае, разказва и се гордее със своя род и език.

Така и аз ви написах подред това, което е известно за вашия род и език. Четете и знайте, за да не бивате подигравани и укорявани от други

Св. О. П ИС

Тайна Провитанс Химарски

племена и народи. Твърде много обикнах българския род и отечество и много труд употребих да събирам от различни книги и истории, докато събрах и обединих историята на българския род в тая книжица за ваша полза и похвала. Написах я за вас, които обичате своя род и българ-

с. 33

ското отечество и обичате да знаете за своя род и език. Преписвайте тая историйца и платете, нека ви я препишат, които умеят да пишат, и пазете я да не изчезне!

Но някои не обичат да знаят за своя български род, а се обръщат към чужда култура и чужд език и не се грижат за своя български език, но се учат да четат и говорят по гръцки и се срамуват да се нарекат българи. О, неразумни и юроде! Защо се срамуваш да се наречеш българин и не четеш, и не говориш на своя език? Или българите не са имали царство и държава? Толкова години са царували и са били славни и прочути по цялата земя и много пъти са взимали данък от силни римляни и от мъдри гърци. И царе, и крале са им давали своите царски дъщери за съпруги, за да имат мир и любов с българските царе. От целия славянски род най-славни са били българите, първо те са се нарекли царе, първо те са имали патриарх, първо те са се кръстили, най-много земя те завладели. Така от целия славянски род били най-силни и най-почитани и първите славянски светци просияли от българския род и език, както и за това подред написах в тая история. И за това българите имат свидетелство от много истории, защото всичко е истина за българите, както и споменах.

Но поради що ти, глупави човече, се срамуваш от своя род и се влачиш по чужд език? Но, рече, гърците са по-мъдри и по-културни, а българите са прости и глупави и нямат изтънчени думи. Затова, казва, по-добре да се присъединим към гърците. Но виж, неразумни, от гърците има много народи по-мъдри и по-славни. Оставя ли някой грък своя език и учение и род, както ти, безумни, оставяш и нямаш никаква придобивка от гръцката мъдрост и изтънченост? Ти, българино, не се мами, знай своя род и език и се учи на своя език! По-добра е българската простота и незлобивост. Простите българи в своя дом приемат и гошават всекиго и даряват милостиня на ония, които просят от тях. А мъдрите и културни [гърци] никак не правят това, но и отнемат от простите и грабят несправедливо и повече грях, а не полза ще получат от своя-

с. 34

та мъдрост и култура. Или се срамуваш от своя род и език пред учените и търговците и славните на земята, защото българите са прости и няма от тях много търговци и грамотни, и вещи, и знаменити на земята в днешно време, но повечето от тях са прости орачи, копачи, овчари и прости занаятчии? Аз ще ти отговоря накратко на това. От Адама¹ до Давида² и праведния Йоаким⁶, Йосиф⁷ годеник [на Света Богородица⁸], колкото праведни и свети пророци и патриарси имаше и се нарекоха велики на земята и пред Бога, никой от тях не беше търговец или прехитър и горделив човек, както сегашните хитреци, които ти имаш на почит и им се чудиш и се влачиш по техния език и обичай. Но всички тия праведни праотци са били земеделци и овчари и били богати с добитък и земни плодове, и били прости и незлобиви на земята. И самият Христос⁹ слезе и заживя в дома на простия и бедния Йосиф. Виж как Бог обича повече простите и незлобиви орачи и овчари и най-първо тях е възлюбил и прославил на земята, а ти се срамуваш, защото българите са прости и неизкусни, и овчари и орачи, оставяш своя род и език, хвалиш чуждия език и се влачиш по техния обичай.

Аз видях, че много българи постъпват така и отиват по чужди език и обичай, а своя хулят. Затова тук написах за ония отцуругатели, които не обичат своя род и език; а за вас, които обичате да знаете и слушате своя род и език, написах да знаете, че нашите български царе, патриарси и архиереи не са били без летописни книги и кондики. Толкова години са царували и господствували на земята и са имали царски истории и архиерейски кондики, знания за всичко и за много български светци жития и служби. Но в онова време не е имало славянски печатници, а хората от небрежност не преписвали. На малко места се намирили такива книги. А когато турците заели българската земя ненадейно, те погазили и изгорили черквите, манастирите, царските и архиерейските дворци. В това време хората бягали от турския страх и ужас само да запазят своя живот и в това люто време загинали ония царски истории и кондики за българските патриарси и архиереи и на много светци житията и службите. И

с. 35

днес няма тия летописни книги, които са били пространно написани за нашия народ и за българските царе.

Аз прочетох много и премного книги и много време търсих прилежно, но никак не можах да намеря. В много ръкописни и печатни истории по [малко, рядко и накратко се намира. Някой си Маврубир¹⁰, лати]нец, превел от гръцки една кратка история за българските царе, но съвсем кратко – едва се намериха техните имена и кой след кого е царувал. Самият този Маврубир, е написал: „Така казват гърците поради зивистта и ненавистта, която имали към българите. Не са описали храбрите постъпки и славните дела на българския народ и царе, но накратко и противното писали, както им е било удобно, за да не се срамуват, че българите много пъти са ги побеждавали и са взимали от тях данък.“ От този Маврубир и от много други истории събрах за много време същественото, поразпространих и съставих тая историйка.

При все че се намира в много книги по малко и накратко писано за българите, но не може всеки човек да има тия книги, да ги чете и да ги помни, затова разсъдих и събрах всичко в едно.

с. 36

ИСТОРИЧЕСКО СЪБРАНИЕ ЗА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД

Изпърво откъде са произлезли [българите], понеже ни се случи много пъти да прочитаме различни ръкописни и печатни истории, които русите и московците са издали отделно за славянския род: откъде са повели своето племе и после как се отделили от тях българите и дошли, та се заселили в българската земя.

Когато Бог потопил при Ноя¹¹ целия човешки род, останали само Ной и тримата му синове – Сим¹², Хам¹³ и Афет¹⁴. И излезли от ковчега с баща си Ноя и четирите свои жени. Всички, които останаха след потопа, били осем души. Ной видял, че целият човешки род на земята е загинал, разбрал, че Бог иска от неговото семе и род отново да напълни земята с човешкия род, и се зарявал много, че ще остане славна и незабравима неговата памет на земята до века. Повикал тримата си синове Сим, Хам и Афет и им разделил на три части цялата земя. Когато се умножат на земята техните синове и внуци, да знаят кои племена в коя страна и земя да се заселят. На Сим, първия си син, заповядал да се засели със своето потомство в първата част на земята, Азия. Това е източната земя. В нея се намират райт Едем¹⁵ и Ерусалим¹⁶, държи докъм Цариград¹⁷. На втория си син Хам заповядал да се засели в Африка. Това е южната земя. В нея се намират Египет и фараонският народ. На третия син Афет заповядал да се засели в Европа. Това е западната и северната земя. В нея се намират Цариград, Москов¹⁸, Беч¹⁹, Рим²⁰, Брандидур²¹ и целият славянски род. Това заповядал Ной на

с. 37

своите синове и им разделил на три части цялата земя. И оставил им строга заповед да не би синовете му да престъпят това.

Когато изминаха от потопа 529 години, Симовите, Хамовите и Афетовите синове и внуци се умножили и говорили един език. Издигнал се някой си Неврот²² от Хамовото племе. Той бил мъдър звездоброец и бил най-силен в онова време между всички хора на земята. Той бил първият цар и мъчител на земята. Съградил град Вавилон²³ и царувал в него. Почнал да обръща среброто и златото в пари и грошове, да вдига войска и да създава война и грабеж на земята. Този богопротивен Неврот изпърво събрал своите хора, що били на земята, и им рекъл: „Да започнем стълп [кула] на земята, да е висок до небесата. Ако настане пак потоп или огън на земята, да не може Бог да ни погуби, както погуби първите хора на земята.“ Така замислил този Неврот богопротивно дело. И послушали го всички хора [и почнали да правят стълп. Трудели се четиридесет години, и го издигнали високо до облаците. И едни падали от силен вятър и се пребивали, а други умирали от слънце и от студ. И падала тая сграда от вятъра и ги убивала, и безброй човеци загинали в това дело. Но Неврот не се отказвал от своето намерение и искал да иззида тоя стълп до небесата. Но милосърдният Бог видял как човешкото безумие и измама се трудят залудо и им забранил – да не се богопротивят и да не се мамят напразно. Там разделил езиците им на седемдесет и два, а те всички забравили първия си език и не си разбирали един другиму кой що говори, забъркали се и изоставили да правят оня стълп.

И разделили се езиците на Симовото племе на 15, на Хамовото племе – на 32 езика. Ной проклетел това племе. То се било най-много размножило, от него произлезли най-мръсните народи и езици. Афетовото племе се разделило на 15 езика. И така от ония езици по Божие повеление, както бил заповядал праведният Ной на своите синове, тръгнало Симовото племе и останали в Азия, а Хамовото племе в Африка, но били много, от тях останали и в Азия и се умножили на 37 царства, но били малки. Сетне евреите ги изтребили. Исус

с. 38

Навин е от тая земя. И наследили евреите земята Ханан²⁴ според *Писанието*, победили аморейския цар Сион и васанския цар Ога и цялото Хананско царство. Ханан бил Хамов син, неговото племе се наричало ханани. То било най-проклетото между всички племена на земята. От него произхождали седем народа, тук били и циганите. Тия седем народа, разделени на 37 царства, победили и изгонили евреите и взели от тях Палестина²⁵ и Ерусалим. Бог обещал тая земя отначало на Авраам²⁶ и я дал после на евреите – евреите са от Симовия род. Евер²⁷ не послушал Неврота, неговият дом и синовете му не отишли да помагат на Неврота за онзи стълп. Евер се боял от Бога и в неговия дом само останал онзи пръв и стар език. Аврам бил от неговия род, по неговото име Евер се нарекли евреите и еврейският народ до днес. Афетовото племе се разделило на 15 народа. Всички тия народи преминали Черно и Бяло море и се населили в земята Европа.

Афет имал един син, наричали го Мосхос²⁸. На неговото племе и род се паднал и от него се отделил нашият славянски език и се наричал Мосхосов род и език. Тоя род и език отишъл на север, гдето сега е Московската земя, и по онзи свой прадед Мосхос нарекли Москва реката, гдето най-напред се заселили, а по нея и селището. После постепенно

Тайна Проїтисна Хмакдасна

го превърнали в град, там поставили царския престол и поради това всички се нарекли московци – и до днес. В Московската земя има една страна, нарича се Скандавия²⁹. Както се разпръснали най-напред, ония, които били в тая страна, нарекли ги скандавлани. Тия скандавлани след много години и време, като се умножили в оная земя, дигнали се от нея, отишли на запад и намерили там земя покрай Окиан-море³⁰. Това море се нарича Балтско и Помариско³¹. И се заселили тия скандавлани там покрай Брандидур, а по това име осандавланите после нарекли тоя род славяни – и до днес. Ония, които останали там, се зоват славяни. Кръстили ги Светите Кирил и Методий³² и заради тях нарекли нашите книги и целия род и език славянски род. Те говорят славянски език най-правилно и най-чисто и говорят много думи, подобни на българските, но сега държат римска

с. 39

вяра и воюват на страната на немския цар. Римляните ги подчинили под властта и вярата на папата. Тия славяни са от един род и език с българите. Когато се населили в оная земя край немците и брандебурите, по едно време се подигнал много народ от тях и отишли пак в

Московската земя, дигнали се от оная земя и река много народ и дошли в Маджарската³⁵ и Влашката земя³⁶. Пратили при цар Уалент, молили се да ги пусне през Дунав да се населят покрай Дунав в Тракия. Българите обикнали тая земя, обещали на цар Уалент да бъдат покорни на гърците и римляните и да им помагат във война. Уалент заповядал на българите да преминат Дунав в Тракия и да се поселят покрай Дунав от Черно море до Морава³⁷ и Хършава³⁸ и да пазят границите на гърците от готите, скитите, аварите – това са татари и маджари. Така българите преминали по това време река Дунав, населили се първо покрай Дунав. Едни българци останали с един свой войвода в Панония³⁹ с аварите и маджарите и били много години заедно с маджарите. По това време гърците не знаели, че българите се наричат българци, но ги наричали готи и хуни. Те наричали готи всички народи, които произхождали от север, както днес ги наричат татари. На[зовавали много народи с това име; по-късно във вре]мето на цар Теодосий⁴⁰ разбрали и ги наричали болгарци и воргари, защото гърците нямат буквата „б“, но пишат „в“ вместо „б“ и казват воргари, а не болгарци. Така българите намерили добра и изобилна земя и се заселили.

с. 40

Но не били научени да се покоряват на царе, а били свирепи и диви, безстрашни и силни във война, люти като лъвовете. Един отивал срещу десет без страх, както и досега от север излиза всесилен и мощен във война и бран народ. Такива били в началото българите, силни и яки във война. В първата част на Барония⁴¹, на лист 567, пише: „Българите са страшни за целия свят, малък народ, но непобедим.“ Така и гърците пишат в своите истории: „Българите са диви и непоколебими във война.“ И пак: „Люте е българският народ и непобедими са във войните.“ Много пакости са правили на гърците и римляните, затова така ги наричат. Тъй тези българци след късо време се вдигнали срещу гръцката земя и правели пакост на гърците, затова цар Уалент тръгнал с войска против тях, но по Божия воля българите и готите победили Уалента във войната. Той побягнал, те го преследвали и настигнали при Едрене⁴². Той се скрил със своя везир в един плевник. Те запалили плевника, там цар Уалент изгорял с везира си. Тъй писали за Уалент в неговите деяния: „Обезумя цар Уалент и пусна готите, преминаха Дунава и се населиха в Тракия. После беше победен и изгорен от тях.“ Тук е явно, че българите по онова време се наричали готи и конен народ и досега пребивават покрай Дунав в Тракия, а по онова време именува ги готи поради татарите. Така българите се вдигнали в това време и завладели много място от гърците – цялата Търновска⁴³, Видинска⁴⁴ и Нишка епархия⁴⁵, – станали независими и се заселили нашироко по тия епархии.

След цар Уалент цар станал Теодосия. Той отишъл с войска срещу готите и българите и ги усмирил. Отнел от тях град Свищов, но не можал свършено да ги покори под римска власт. Те от онова време се отделили съвсем и били независими. И малко по малко се умножавали, засилвали и побеждавали много пъти гърците и римляните, взимали от тях земя и място и тъй после завзели цяла Тракия, Македония и част от Илирик⁴⁶. И населили се българите в тая земя и досега, както се вижда. В тия времена гърците проклинали най-напред цар Уалент, че пуснал българите през Дунав в римската държава. Но то било воля Божия да се

с. 41

насели славянобългарският народ в тая земя. И издигнал Бог царството на българите против гърците и смирявал ги Бог много пъти с тоя малък и прост български народ. Най-сетне те намерили толкова хубава и изобилна земя. Римското царство⁴⁷ било силно и славно на земята, но българите посред гърците и римляните усвоили и завладели най-много земя и царували през толкова години самостоятелно и славно. Понякога гърците ги побеждавали

Царства Прѣвѣстнаѣ Химаварскѣ

и искали да ги покорят под своя власт, но Бог отново издигал силни и храбри царе у българите и тъй те пак побеждавали и освобождавали своя български народ от гръцко и римско поробване, както по-нататък се казва в тая историйка за десет царе и двама крале, които били най-силни и благополучни между другите български царе. Виж техните дела, читателю, и познай истината. Тук накратко написахме [за тях].

Батоя⁴⁸, крал силен и храбър в битките, взел земята на Нишката епархия, Скопската⁴⁹ и цялата Охридска земя⁵⁰ и патриаршия, колкото заповяда, и поставил престола си в Охрид, Юстиниановия град⁵¹. После Светият крал Тривелия⁵² бил завзел цялата маджарска земя. И владели я българите много години, и имали маджарите за свои данъкоплатци. Сетне цар Крун⁵³ и Михаил⁵⁴ завзели от гърците епархиите Софиска⁵⁵, Филибелиска⁵⁶, Самоковска, Щипска⁵⁷, Струмичка⁵⁸ и Едрене и заселили по тия страни и епархии български народ. След това Йоан Калиман⁵⁹, син на стария цар Асен⁶⁰, взел от гърците Драмска⁶¹, Серска⁶², Мелничка⁶³ и Солунска⁶⁴ епархия, изгонил оттам гръцкия народ и заселили българи. Така и в Едренелиската страна той заселил българи. Тия пет царе най-много разпространили и разширили земята на българите и ги заселили по тия епархии, както се каза. И до днес българите седят и живеят в тая земя.

Пак да дойдем на първия разказ. Ония българи, които останали в Панония заедно с маджарите, вдигнали война и крамоли при избора на нов крал. Българите не искали да имат крал от маджарския народ. Затова маджарите се вдигнали срещу българите. Били твърде много и изгонили всички ония българи от Панония,

с. 42

т.е. Банат⁶⁵, Панония и Срем⁶⁶. Тия българи, девет хиляди, се вдигнали и отишли във Френция⁶⁷ при крал Догобарда⁶⁸, поискали място да се заселят там. Той ги измамил, пръснал ги по чуждите домове, заповядал на своите и ги избил всички за една нощ с жените и децата им. Другите от тях имали за свой княз Алецека⁶⁹, отишли при краля Грималда⁷⁰ и измолили място да се населят там. Той им дал място и се населили край Бяло море. Те пак се наричат славяни, а гърците ги наричат склавуни. Повечето са лодкари по морето, работят на венецианците. Така маджарите сторили зло на панонските българи и ги изгонили, затова по-късно Светият крал Тривелия им отмъстил здраво, както ще се рече.

Българите, които били покрай Дунав, имали за свой крал Вукича⁷¹. В 450 г. те нападнали крал Догобарда, който избил деветте хиляди българи, победили го, убили го в боя, пленили цялата негова земя и пак се върнали в своята земя.

В 495 г. българите имали за свой княз Драгича⁷². Те нападнали Франгия⁷³ и Илирик, разбили гръцката войска, първия и силния между тях цар Анастасия⁷⁴, избили 400 000 и пленили много земя и народ. Цар Анастасия изпратил на българите много злато и дарове и си купил мир. Тоя Драгич пръв взел данък от гръцкия цар Анастасия.

След Драгича се вдигнал крал Борис⁷⁵, тръгнал срещу крал Акума и го хванали в сраженията, довели го жив в България. Така хванали в битките и маджарския крал Теодорика⁷⁶ и го довели вързан в България. После българите отишли сами, с малко войска нападнали крал Муда⁷⁷. Той ги победил и поробил. Пратил ги на гръцкия цар Юстин⁷⁸, той ги разпръснал по Аморея⁷⁹ и Армения⁸⁰. Затова после във времето на Юстиниана Велики⁸¹ българите нападнали Тракия до Едрене. Цар Юстиниан не могъл да им се противопостави, пратил на българите пълна колесница злато и многоценни дарове и сключил с тях мир, та българите взимали данък и от Юстиниана в онова славно негово царство. Откакто българите излезли от Волга и дошли край Дунав, изминали 300 години. Имало много вождове и князе през тия години, но само пет от тях, които

с. 43

се наричали крале, се именуват до крал Батоя. Имали престола си във Видин и в Свищов покрай Дунав.

В 678 г. се вдигнал в България отново силният и благополучен крал Батоя, тръгнал с голяма сила към Цариград, във времето на шестия събор⁸², и направил цар Константина⁸³ свой данъкоплатец за много време. Взел от гърците цялата Охридска земя и поставил в Охрид кралския престол и българска крепост. Крал Батоя бил славен в сраженията и страшен за околните кралства. Както казахме, много време двама римски царе му давали данък.

В лято господне 678 цар бил Константин Погонит⁸⁴, във времето на шестия събор. Българският народ се засилил и възмогнал много. В това време се вдигнал българският крал Батоя, силен и страшен за гърците. Летописецът Теофан⁸⁵ говори: „Когато, прочее, българите дойдоха срещу кесаря⁸⁶ с голяма сила, той пожела да се помири и обеща да им дава данък всяка година, ако и това да беше голям срам за римското царство. Голямо чудо било да се чуе как тоя римски цар взимал данък и от турците, а и от други околни царства, но от тоя страшен народ бил победен и давал данък на крал Батоя.” И подред именува в историята всички български царе, които са царували след него, но ония, които изпърво са били крале, не са всички писани в летописа.

Крал Батоя отново имал голяма война с цар Юстиниан, Константинов син. Най-напред гърците победили, взели от България Илирик и го разорили целия, а когато цар Юстиниан се върнал, българите го обсадили в едни тесни места и съвършено разбили гръцката войска, та царят едва избягал с малка дружина в Цариград. Така и той отново обещал да дава данък на цар Батоя. След това Юстиниан имал война с арабите, но и от тях бил победен. На другата година пак събрал нова войска, нападнал България и разорил две местности, наричани Мизии, които неговият баща бил дал на българите, за да има мир с България. Но когато се връщал с много плячка в Тракия, българите го нападнали и разбили гръцката войска. Царят се върнал назад и така с молба сключил мир с българите.

с. 44

След тоя мир българският крал Батоя умрял. Като си сътворил незабравима памет, той направил свои данъкоплатци римските и гръцки кесари Константин, Ираклиев син⁸⁷, и Юстиниан II⁸⁸. При своята смърт крал Батоя имал голяма жалост, че не умрял във война. Каел се и говорел: „Велика съдбо и нуждо, защо не ми даде още малко живот, за да умра юнашки на война, с меч в ръцете си.”

След него българите направили свой крал Свети Тривелия, човек отличен, великодушен, честит. Той в началото на своето кралуване разбил аварите – това са маджарите, за които се казва в началото, че изгонили българите от Панония поради несъгласие при избиране на новия крал и поради аварското сребролюбие и грабителство. И заповядал да свикат българския народ и им обявил такъв закон: ако някой от тях се намери и бъде изобличен в някое зло дело, да бъде наказан със смърт. Първите български крале не знаели царски закони, но тоя крал пръв установил граждански закон и прав съд за българския народ, което те в началото не знаели. Юстиниан III⁸⁹ бил изгонен от Аломара⁹⁰ и Тиверия⁹¹, отрязали му носа и го заточили в Херсон⁹². И бил заточен седем години. Той пратил тайни писма на крал Тривелия и му обещавал царска титла и венец, ако би могъл да надвие Аломара и Тиверия и да го постави отново на престола. [Тривелия събрал българския народ, повдигнал голяма войска, взел Цариград и поставил пак на престола Юстиниан. Но Юстиниан, лукав и неблагодарен за доброто дело, което крал Тривелия му сторил, в това време се отказал да му даде царска титла. По-сетне Тривелия почнал жестоко да го изобличава за неговата неблагодарност и лукавство. Юстиниан събрал голямо войнство и настъпил срещу България, но Тривелия го победил внезапно и той се спасил с бягство по море в Цариград. Малсада⁹³, княз на амгите⁹⁴, и Сулиман⁹⁵, турски султан, нападнали със силна войска Лъв Исавър⁹⁶, първия иконоборец, и обсадили Цариград за три години. И така от глад и от студ, и от мор някои избягали и се удавили в морето; така загинали 3000 души. Българският крал Тривелия събрал силна войска,

с. 45

отишъл на помощ на християните, нападнал силно сарацините и убил 22 000 от тях, изгонил цялата турска сила от Цариград.

Тоя крал Тривелия пръв възприел християнската вяра в лято господне 703⁹⁷. След възприемане на Светата вяра отнасял се с голямо благоговение и усърдие към Христа, затова си съградил манастир, оставил доброволно кралската си власт на най-стария си син и му заповядал да живее вярно и постоянно в благочестие. След това се облякъл в монашеска дреха. Син му бил християнин за малко време, отново се обърнал към езичеството. Тривелия оставил монашеството временно, пак взел царската власт, хванал своя син и го ослепил жестоко, без милост, задето обърнал българския народ към идолопоклонство. След това предал царството на по-младия си син с такава заповед: казал му да управлява разумно царството и твърдо да държи християнската вяра, за да не получи и той наказание като по-стария си брат за непослушание. И възприел пак монашеския чин, завършил свето своя живот. Монашеското му име било Теоктист монах⁹⁸. По-младият му син малко време следвал заповедите на баща си. Бил развратен във вярата и непоносим за българите. Затова го изгонили от кралския престол и поставили за свой крал Асен Велики⁹⁹.

Тоя Асен Първи¹⁰⁰ бил български цар, а гърците от завист го нарекли Хасан Касан. Лъв Исавър имал голяма война с арапския цар Кафила¹⁰¹, но не можел никак да го победи. Затова повикал на помощ крал Асен и обещал да му даде венец [корона] с надпис царска титла, което Юстиниан бил обещал по-рано да даде на Тривелия, а след това, когато получил царската власт, неблагодарният излъгал, както се и рече по-горе. Лъв с клетва обещал да даде, ако отиде в помощ на гърците и победи арапите. Асен Велики събрал българската войска, отишъл срещу арапския цар Кафила и го разбил. Убил 90 000 арапи, българите ги съсекли на малки части, и взел от тях Армения и Мидия¹⁰². Те били отначало две царства – армени и миди; цялата тази земя покорил под гръцкото царство. Когато Асен Велики се върнал от арапската война, гръцкият

с. 46

крал Лъв го срещнал с голяма почест като победител. Така с царска воля в светския и духовен съвет му дали царска титла и венец, нарекли го Асен Велики, пръв български цар.

След Асен станал цар Добрица¹⁰³ от Дунавските страни¹⁰⁴ и изпратил при цар Лъв пратеници за нов мирен договор за някои градове и места. Но гърците не приели с почит българските пратеници. Добрица тръгнал с войска и бой до границата, наричана Дългите стени, и пленил, и събрал много плячка от гръцката земя. Поради това гръцкият цар се разгневил и навлязъл със страшна войска в България, но бил заобиколен от Добрица, разбит и победен от българите. След тоя бой българите въстанали срещу цар Добрица. Някои негови врагове рекли, че имал таен договор с гърците да предаде българското царство, свалили го от царската власт и го убихи с всички князе и господари, които управлявали българското царство.

След Добрица поставили на царския престол Телезвия¹⁰⁵. Бил на тридесет години, но нямал сполука. Гърците го разбили при първата война и избихи българите, а други пленили и изсекли всички в Цариград. След това българите убихи Телезвия и поставили на престола Сабин¹⁰⁶.

Този Сабин изпратил при царя да моли за мир, защото се изплашил от гърците. Българите видели, че се е изплашил, събрали се и храбро се възпротивили. Като видял, че е ненавиждан от войската и от поданиците, Сабин побягнал в град Замория¹⁰⁷ и отгук пристигнал в Цариград под закрилата на цар Копроним¹⁰⁸. И отказал да почита

Тагана Прѳѳитскѳа Хмѳаѳарскѳа

светите икони, които бил почитал в България. Българите поставили на престола Таган¹⁰⁹.

Този Таган изпратил при цар Копроним да биха имали българите и гърците мир, да има личен разговор с Копроним и да сключат договор. Когато Таган пристигнал в Цариград при Копроним с всички свои боляри, Копроним им се накарал заради Сабин, че несправедливо са подигнали разпра и че Сабин бил отстранен от българския престол. Привидно Копроним сключил мир с българския цар, тайно изпратил

с. 47

безбройна войска в България и разорил и пленил това място. Българите изгонили Таган, поставили на престола Телерик¹¹⁰.

Той се възпротивил на гръцкия цар, защото гръцката войска идела с кораби против България, но погинали от бурята и морското вълнение. И пак на другата година гърците имали война с българите. Когато царят дошъл по море и по Дунав и стигнал до Варна, обзел го страх и ужас. Така сключил мир с българите. Върнал се в Цариград. Но пак тая година, през месец октомври, цар Копроним разбрал, че Телерик не стои на мира, но събрал 12 000 войска, за да превземе от гърците град Берцестия¹¹¹. И Копроним събрал 70 000 войска и казал, че ще се бие с арапите, но цялата войска обърнал срещу България. Така ненадейно победил българите. Затова Телерик поискал мир, но Копроним не пожелал мир, а изпратил силна войска с кораби срещу България. Но когато гърците дошли с кораби при Месебрия¹¹², корабите били разбити и изпочупени от силния вятър. Телерик разбрал, че българите искали да поставят друг цар, писал на цар Копроним, заявил, че иска да избяга в Цариград, и го моел да му прати хора тайно да го заведат до Цариград. Но някои от българските велможи разбрали Телериковото намерение, че иска да бяга, и го пазели. Обаче той с хитрост някак избягал и дошъл в Цариград. И приел го радостно цар Лъв¹¹³, Копронимов син. В 777 година умрял Копроним, окаяният иконоборец. Царувал 35 години и избил много светци заради светите икони и бил много жесток и за гърците, и за българите. През неговото царуване българите пак отстъпили от християнството и се обърнали към предишното езичество, защото нямало в това време славянско писмо, но българите четели и пишели по латински. Затова слабо разбирали християнския закон, който преди това държели 78 години¹¹⁴. А в това време Телерик бил неверник. Гърците покръстили Телерика. Цар Лъв го оженил за Ирина, сестра на царицата, и му дал висока служба в царския дворец.

Българите поставили на престола Кардам¹¹⁵. Константин VI¹¹⁶ имал много и различни войни с Кардам,

с. 48

но Кардам бил благополучен и непобедим. Погубил много патриции, генерали и войска на гръцкия цар Лъв.

Каго умрял Кардам, след него дошъл Крун, избран, великодушен и благополучен във война. Тоя Крун бил езичник, но смирил много гърците и разширил властта на българската земя, защото няколко царе преди него били злополучни и надвити от гърците. Събрал панонските славяни, нападнал французката страна¹¹⁷ и убил Борна¹¹⁸ в Далматия¹¹⁹. Сключил мир със западния цар, обърнал се срещу гръцкия цар и разорил всички предели на гръцката и французката земя. Цар Никифор¹²⁰ изпратил царската хазна да събира войска срещу България. Когато генералът бил при река Струмица, тук се притекъл Крун, убил генерала и цялото войнство, ограбил цялата хазна, която носел за събиране на войска. В тая 808 г. взел от гърците град София, избил 600 000 от Никифоровата войска и безброй прост народ. Никифор събрал безчислено войнство, настъпил срещу България. Водел със себе си своя син Ставрикия¹²¹. Така безбожно погубвал земята, откъдето минел. Имал намерение да разори цяла България и изгорил Круновия дворец. Крун изгубил надежда, помолил мир от Никифора, но Никифор не пожелал да се примири – възгордял се от победата. Тогав Крун заповядал да се заградят тесните места и клисури и нападнал цар Никифора близо до Славомир¹²², недалече от Никопол, и го разбил съвършено. Взел цялото имане, което Никифор бил пленил от Круновия дворец, от България и другаде. Българите убили тук цар Никифор. Крун заповядал и натъкнали Никифоровата глава на вила за показ – да помни всеки, че е победил гърците. След това заповядал да я обковат със злато и направил от нея чаша. Когато Крун имал голям пир, пиел от нея вино с българските велможи.

Така Крун завладал много гръцки градове. Изпратил в Цариград да сключи мир с цар Михаил¹²³, но Михаил не сключил мир. Събрал голяма войска и тръгнал срещу България. Крун вдигнал своята войска, пристигнал в Месабрия и превзел тоя град с огън, сиреч с топове. Научил го един арапин, който по-преди бил при цар Никифор. Когато двете

с. 49

войски, българската и гръцката, се приближили, показало се на небето страшно знамение. Явили се две комети в лунен образ и пак се събирали и разделяли.

В 813 г. близо до Адрианопол¹²⁴, сиреч Едрене, гърци и българи се сразили. И така гърците започнали да бягат. Българите не смеели да ги подгонят, за да не би да се измамят някак ненадейно. Но когато ги видели, че наистина бягат, спуснали се след тях и така изсекли безбройно множество от тях. Цар Михаил едва избягал в Цариград, затова оставил доброволно престола. След него дошъл Лъв Арменин¹²⁵. Крун оставил част от войската под началството на своя брат Муртагона¹²⁶, а с другата войска отишъл и обсадил Цариград за дълго време, но не можал да го превземе.

Царина Пройтиса Химарска

После се върнал, превзел Едрене и пленил безброен народ. Тук бил пленен и Василия Македон¹²⁷ със своите родители (по-късно бил гръцки цар). Убил епископ Маноила с много християнски народ, със свещениците, клириците и монасите – всички, защото не се отказвали от Христа. В пролога пише това за месец [юни]. Един гръцки свещеник знаел български език, помолил цар Круна да го освободи. Той заповядал да го убият. Свещеникът го проклетел пред всички. По едно време гърците и българите сключили мир. Като освобождавал няколко гърци роби, Крун видял Василия Македон между робите, че стоял благоговейно и свободно. Той го повикал близко до себе си, дал му голяма ябълка и така го пуснал. След няколко време Василия станал цар.

Като умрял Крун, след него стъпил на престола брат му Муртагон. В това време гърците и българите имали мир. Муртагон водил много войни в Панония против римския кесар Лодовика¹²⁸ и опленил много римска земя. Затова римляните изгонили Лодовика от престола. В това време сърбите били под българска власт. Тук е явно, че в Панония войниците били български. И пак ходил против славяните и ги надвил с голямо кръвопролитие от двете страни. Назначил управители на техните области. Изгонил ония, които били от техния род, и поставил български управители. Сключил мир с царица Теодора, жена на цар Теофила¹²⁹.

с. 50

(тогава била вдовица), и взел своята сестра, която по-рано бил пленил Никифор, когато нападнал дома на Крун, негов брат. Сестра му била кръстена и научена на писмо и християнски закон. Тя почнала да поучава своя брат да вярва в Христа. Той имал един роб грък, наричал се Теодор Куфар¹³⁰. Бил добър и изкусен християнин. И той често напомнял на Муртагон да повярва в Христа, но този обръщал слабо внимание на това. Обичал всякога да ходи на лов, да лови зверове. Затова построил голям дворец за лов и там да си почива и да връзва кучетата. И заповядал на някой си Методия, монах иконописец, да изрисува по двореца зверове, кучета, лов. Веднъж цар Муртагон закъснял. Методий не нарисувал зверове и картини на лов и т.н., но изписал второто пришествие Христово, как праведните стоели отъясно, и картина на рая, а отляво – грешниците и картина на вечната мъка. Когато дошъл цар Муртагон да види двореца, обзел го ужас от тая гледка. Тогава Методий започнал да му разказва за пришествието Христово и за наградата на грешниците и праведните. Той въздъхнал и казал: „Блажен, който се намира тогава от дясна страна.“ От това време почнал да опознава Христа по малко и несвършено. В това време Бог пратил на България голям глад и мор. Тогава Муртагон започнал да се моли прилежно на Христа Бога и дал обет – ако престанат гладът и морът, окончателно ще приеме християнската вяра. И веднага бе чут. В малко време престанал Божият гняв, който бил над България.

Тогава Муртагон изпратил пратеници при римския папа Николай¹³¹ в Рим, също и в Цариград при царица Теодора. Теодора изпреварила и изпратила един епископ, който го покръстил нощем; боял се от своите боляри. Но те разбрали, че е приел кръщение, въръжжили се срещу него. Той взел в ръка честния кръст и така, като с някое копие, надвил всички. Те видели това чудо и много от тях се обърнали към Христа, привлечени към вярата със силата на Светия кръст. В 867 г. римският папа Николай изпратил двама епископи от Рим – Павла¹³² и Формоса¹³³. И така приведоха целия народ към Светото кръщение и поставили Формоса за

с. 51

архиепископ. После цар Михаил изпратил до папата 106 въпроса за вярата и черковните деяния и молел папата да назначи в България патриарх. Папата му отговорил на 106 въпроса. В отговора казал, че за патриарх не е дошло още време. След три години гърците изгонили папските епископи от България. Цариградският патриарх Игнатия¹³⁴ назначил за епископ на българите Теофилакт¹³⁵ – не онзи Теофилакт, който тълкувал евангелието, но други; Свети Теофилакт¹³⁶ живял много години след това. Но после гърците и латините имали голяма разпра за България на събора в Цариград¹³⁷. По това време и по-рано латините били отстъпили от православие¹³⁸, но не били още окончателно отделени от гърците. Имали разпра за България кой да я има под своя власт. И така окончателно гърците се отделили от латините и ги прокляли. Но българите малко време били под Цариградската патриаршия¹³⁹. Гърците, когато назначили архиепископ на българите, искали от тях много злато и дарове. Затова българите се съблазнили и се отлъчили от Цариградската патриаршия. Назначили си патриарх в България и така, докато българското царство траело, имали си патриарх от своя народ. Виж за това в книгата „Кормчия“¹⁴⁰, на лист 5 от края.

За този цар Михаил има несъгласие в летописите. Маврубир пише: „Муртагон прие кръщение.“ А Барон пише: „Болгарис, но това име по гръцки е Воргарос.“ Не отгатнали как било името му преди кръщението, но просто писали Болгарис. Затова в летописите стои различно.

Имало един роб Тома¹⁴¹ у един болярин в Цариград. Заради някакво си прегрешение побягнал от своя господар, приел турска вяра. След двадесет години се престорил, че е Константин, син на царица Ирина. И така събрал войска и превзел от гърците Армения. После дошъл с голяма сила и обсадил Цариград. Гърците били в голямо притеснение. Не могли никак да му се възпротивят. Затова написали на тоя цар [Михаил], когато още бил езичник, голяма молба да дойде и да им помогне. Той се вдигнал с голяма военна сила, нападнал Тома отстъпника и го сразил. На края хванал

с. 52

самия Тома и най-напред му отрязал краката и ръцете, след това му отсякъл главата и така се върнал с голяма плячка и слава в България.

След смъртта на цар Михаил стъпил на престола неговият син Симеон Лабас¹⁴². В това време гръцките и българските търговци имали крамола за някаква търговия. Поради тия търговци изникнала крамола и между царете. Затова Симеон Лабас повдигнал война срещу гърците и разбил гръцката войска и техните генерали с множество убити. Затова гръцкият цар Лев Премъдри¹⁴³ се наскърбил много и изпратил до маджарския крал да дойде в България и да причини пакост на Симеона и българите. Така маджарският крал извършил ненадейно нападение, разорил много места и пленил безбройно множество народ. Гръцкият цар откупил това българско население от маджарския крал за пакост на Симеон Лабас. После Премъдрият изпратил при Симеона някого си Керосвата¹⁴⁴ да сключи мир. Но Симеон задържал Керосвата, а сам тръгнал срещу маджарите. И така накрай разорил цялата маджарска земя. Отмъстил им за това, което по-рано били сторили на българите. След това писал на цар Лев – ако желае да имат мир, да пусне робите, които взел от маджарския крал. Цар Лев повдигнал война срещу България, но не могъл нищо да успее. Симеон Лабас го сразил и така Лев по неволя върнал всички ония роби и молил за мир.

Когато Лев умрял, оставил престола на своя брат Александър¹⁴⁵. Цар Симеон изпратил до Александър – иска ли да живеят в онзи първи мир, който бил сключил с брат му Лев. Но Александър не приел с почест Симеоновите пратеници. Затова Симеон навлязъл в гръцката земя, разорил много места и разбил много от войската му. Пристигнал и обсадил Цариград и гърците го пуснали вътре в града. Той искал да има разговор със самия цар. И така дошъл гръцкият цар във Влахерските палати, разговаряли за мирния договор. Но гърците почнали да разговарят непокорно и противно. Симеон веднага излязъл от Цариград и се запътил към Тракия и Едрене, но като не могъл по-скоро да превземе Едрене, дал на войниците много злато,

с. 53

отворили му нощем и така опленил града и го запустил окончателно.

Гръцкият цар Константин¹⁴⁶ събрал голяма войска и я изпратил в България под началството на някой си генерал Фока¹⁴⁷. Когато гърците и българите се срещнали, в боя гърците надвили българите и българите почнали да бягат. Когато Фока се уморил в боя, оттеглил се сам при един кладенец да се разхлади. Конят се изтъргнал от неговата ръка и побягнал назад към войската. Когато гърците видели бягащия кон на Фока, а за самия Фока не знаели къде е, настъпило голямо смущение. Симеон бил в една гора близо до тях, гледал всичко, що се вършело, събрал, колкото намерил от своята войска, смело нападнал гърците, победил ги и ги разгонил. Фока едва успял да избяга в Месабрия и да се спаси. Затова станало в Цариград голямо междусобно смущение поради това дело. Симеон се възгордял от победата, пак пристигнал и обсадил Цариград. Но онзи Фока пак дошъл с нова войска и прогонили Симеон от Цариград. Но той изпратил при срацинския княз, молейки го да дойде със своите срацини по море, а българите по сухо, за да пленят Цариград. Срацинският княз изпратил със Симеоновите пратеници срацини да установят точно в кое време да повдигнат войската. Когато пристигнали в Каламбрия, хванали там срацините и българите и ги завели в Цариград. Цар Роман¹⁴⁸ освободил срацините и ги надарил, а българите задържал. Но Симеон Лабас пак се повдигнал и разорил гръцката земя. Не смеел никой да му се противи и взел голяма плячка.

Цар Роман изпратил войска срещу българите с някой си деспот, наричан Аргир¹⁴⁹. Но цар Симеон го победил и разбил окончателно и онзи се върнал в Цариград, без да може да го надвие. После [Симеон] втори път тръгнал за Едрене. И предали му се от глад, и покорил град Едрене под своя власт. И тъй тръгнал по Тракия и Македония, разорил ги без съпротива. И после отишъл четвърти път срещу Цариград и повикал цар Роман на разговор. Сключил с него мир и се върнал в България с голяма слава и плячка. Така Симеон Лабас с Божия воля сторил много пакост на гърците и

с. 54

постоянно воювал срещу тях. По-късно тръгнал срещу хърватите. В това време се разболял от стомах и умрял.

След него се възкачил на престола син му Петър¹⁵⁰, но не бил щастлив във войните, както преди това неговият баща. Бил приятел на гърците и покорлив. От това време българският скипър отслабнал поради несъгласието и малодушието Петрово. Само в едно бил много щастлив, че по време на неговото царуване просиял Светият преподобен наш отец Йоан Рилски¹⁵¹ и поради голямото благоговение, което имал към Светия отец Йоан, ходил в Рилската пустиня, за да го види и беседва с него. Но понеже местата били неудобни за вървене поради дълбоките дебри и високите хълмове, не могъл да види Светия отец, но с молба получил от светеца писмо. Така имал това писмо за голяма душевна полза. Тоя цар Петър изпратил в Цариград и сключил мир с Константин¹⁵² и Роман¹⁵³. После отишъл сам в Цариград и така потвърдил мира. Оженил се за царевата внучка, дъщеря на Христофор, първородния царски син. Когато Петър се върнал от Цариград, неговите братя Йоан и Михаил подигнали бунт срещу цар Петър с българските барони и господари. И така тримата братя имали дълго време междусобна война. Така между тях имало голяма война много години. Петър пратил своите синове Борис¹⁵⁴ и Роман¹⁵⁵ в Цариград като залог, за да има мир с гърците, защото по това време била умряла жена му, царската внучка. По времето, когато умрял цар Петър, върнали се двамата му синове Борис и Роман, за да приемат престола в България. Но техните барони им правели много пакости.

След него стъпил на престола син му Борис. В това време маджарите нападнали България и разорили много места. Борис помолвил гръцкия цар Никифор¹⁵⁶ да му даде помощ и войска, но Никифор му отговорил, казвайки: „За честта на гръцкото царство не мога с такъв непотребен народ да правя война и крамола.“ След късо време българският цар сключил мир с маджарите. Тогава маджарите почнали да разоряват гръцката земя. Тогава Никифор изпратил дарове и молба

с. 55

до Борис да излезе и се опълчи заедно с гърците срещу маджарите. Но Борис върнал Никифоровите пратеници и дарове, отговаряйки му: „За българската чест и благо не мога да повдигна война срещу маджарите, понеже с тях сключих мир.“ Никифор приел тоя отговор като обида, изпратил Калокира¹⁵⁷, Хереоновия син, при руския княз Светослав¹⁵⁸, за да го повдигне срещу българите. Този настъпил с войска в България и взел оттук много плен и плячка, после се върнал в Русия. На другата година пак дошъл в България и покорил по-голямата част под своя власт. И замислил да пренесе своя престол, да го постави в България, понеже обикнал българската земя заради плодородието и изобилието ѝ. Така го съветвал Калокир: като превземе българското царство, ще може скоро да превземе и гръцкото. Когато разбрал Калокировия съвет, Йоан Цимисхия¹⁵⁹, Никифоров наследник, вдигнал войски срещу Светослава, и го изгонил в Русия, но понеже Борис помагал на Светослава, затова бил уловен от цар Йоан Цимисхия. И го завел в Цариград с царски венец [корона] и облекло и Цимисхия получил победна похвала от гърците и поставил Борис за магистър в Цариград. По едно време Борис излязъл тайно и дошъл в България, но един българин го видял, че е облечен в гръцки дрехи, помислил, че е грък, и го убил тук на пътя. Такъв е Борисовият край.

След него стъпил на престола Селевкия¹⁶⁰, войнствен и храбър мъж. Той превзел от гърците местността, наричана Топлица¹⁶¹, и Сардика¹⁶². Когато се вършал от войната, разболял се и умрял по пътя.

След него стъпил на престола Суботин¹⁶³, но бил нещастен. При него българското царство било надвито и покорено от гръцкото.

Но във времето на Василия Порфирогенита¹⁶⁴ българите пак се освободили от гърците, поставили на престола Давида¹⁶⁵, Комистополовия син. Но Давид малко прекарал на престола. Напуснал царската власт и приел монашеския чин. И така свършил богоугодно и свято своя живот. След смъртта му неговите мощи били нетленни.

След Давида на престола дошъл Самоил¹⁶⁶. Той

с. 56

нападнал, разорил западните провинции и ги покорил под своя власт. И нападнал Далматия, опожарил рагузкото предградие и град Катара¹⁶⁷. Много пъти разбивал гърците, посякъл на части тяхната войска, отнел от гърците Солун, Енишехер¹⁶⁸, Караферия¹⁶⁹, сиреч Ларса¹⁷⁰, и Бер¹⁷¹, цяла Теталия¹⁷², изпратил куцовласите, арнаутите и гърците от ония места и ги заселил край Варна и Търново. И от тях имал много войници срещу гърците. В Енишехер поставил голяма българска войска и оттук пренесъл в България много мощи на светци. Обичал и почитал с голямо благоговение светите мощи, затова и отначало му помагали и побеждавал, покорил много земя. Докато бил в началото почитателен към Бога и светците, и Бог му помагал. После се развратил и Бог го изоставил. Подигнал се със завист срещу своя род и царското семейство и избил цялото семейство. Оставил само Йоан-Владислав¹⁷³, син на неговия брат¹⁷⁴. Гръцкият цар Никифор Урания¹⁷⁵ се повдигнал с войска срещу цар Самоил, навил и го ранил в сражението. Той се върнал в своя дом и пуснал гръцките господари, които били заробени от началото във войните. Дал на гръцкия генерал Азот своята дъщеря за жена и го накарал да отиде в Дураца¹⁷⁶ или Добруджа. Онзи се качил на един кораб и побягнал в Цариград. И назначили го магистър. Отново Никифор Урания тръгнал с войска срещу България и отнел няколко града от Самоил. Гърците отишли срещу Скопие и Сърбия, Самоил тръгнал срещу Едрене и го разорил и запустил. После се загътил с войската си срещу Скопие, но гърците никак го обсадили и сразили войската му. Поробили много българи и поради голямата злоба, която отначало имал към Самоила и към българите, цар Никифор извършил нечувано от века мъчителство – извадил очите на 15 хиляди българи и на сто човека оставил един с едно око да ги води, и така ослепени ги изпратил на Самоил. Когато толкова народ дошъл при цар Самоил и той видял българските мъки и поругание, веднага се разболял от сърдечна болест и след късо време умрял. Така Самоил заради проливането на невинна кръв, когато избил своя царски род, прогневил много Бога и Бог изпратил гнева си върху него и

с. 57

върху цяла България и ги предал в гръцки ръце за много време, както ще се каже.

След Самоила на престола се качил неговият син Радомир¹⁷⁷, но царувал една година и бил убит на лов по подстрекателство на гръцкия цар Никифор. Той тайно изпратил одного и го убил на лов.

След Радомир се възцарил Йоан-Владимир¹⁷⁸. Българите изгонили Гаврила, Самоиловия син, във Влахия¹⁷⁹ и поставили Йоан, Ароновия син. Арон бил Самоилов и Давидов брат. Свети Йоан-Владимир царувал три години и водил отначало чист, свят и богоугоден живот. Гръцкият цар отново се вдигнал срещу този Йоан с голяма сила, но той с молитва към Бога и силно упование излязъл с малко войска и победил гърците. И се върнали тогава посрамени назад. Но имал жена гъркиня и също шурей при себе си, с чин магистър. Те със своята сестра били еретици, новатиани¹⁸⁰, не обичали Светия цар Владимир заради православието и чистия му живот и се нагласили да го убият. Тоя негов шурей го убил на път в една гора, отсякъл му главата върху коня, както вървял напред. Той по Божие повеление не паднал от коня, но взел в ръце своята глава и подкарал коня си. Преминал много места и пристигнал в манастира, който в началото сам си съградил: там слезъл от коня и предал Богу дух. И досега в този манастир, в Елбасанската страна¹⁸¹, неговите мощи почиват нетленни и цели и дават много изцеление. На 22 май целият този край го чествува. Той има житие и служба, хубаво съставена, с днение и славословие и с голямо тържество и похвала. Тук накратко написяхме за тоя Свети цар

Царина Пройтисна Химарска

Йоан-Владимир. На гръцки са преведени житието и службата му, но много погрешно: или житието е писано по-късно, след много време, или някой сърбин, или грък го е променил и са искали да скрият неговия род, че е от рода на българските царе. Написали, че бил от сръбски род, син на Немана Симеона¹⁸², но са сбъркали много, не знаели през кои години е живял Симеон сръбски. В това време в Сърбия съвсем не е имало крале, а камо ли техни царе. Симеон Неман и неговите синове били крале много години след това и за всички свети сръбски крале

с. 58

е известно и е написано кой где е умрял и где са техните мощи и гробове. Чети сръбския родослов, ще намериш в кое време са живели Самоил и Симеон и Свети Йоан-Владимир и ще узнаеш как писателите са погрешили в това или са скривали рода и отечеството на Свети Йоан-Владимир.

След убийството на Йоан гръцкият цар без съпротива влязъл в Охрид. Там в Охрид Свети Йоан бил прекарал три години от своето царуване. И ония убийци му предали цяла България. Без съпротива пристигнал, отворил хазната и царското съкровище, изнесъл много злато и сребро безброй и раздал на своите войници. Взел много царски венци и корони и скъпоценни камъни. Показал голяма милост към царица Мария¹⁸³, жена на цар Йоан, и към петте ѝ дъщери¹⁸⁴; знаел, че тя му е предала българското царство и убила своя мъж. И дошъл от Търново патриарх Давид¹⁸⁵ и двама български барони, Богдан и Миробизо, донесли ключовете от тридесет и пет български града и предали ключовете и градовете на гръцкия цар. Той поставил Миробоза и Богдана отново за барони на България. Така българското царство паднало окончателно под гръцка власт заради греха на Самоил, българския цар, и заради новатианската и арменската ерес, които се били умножавали в Хоридската страна¹⁸⁶ между българите. Но по-късно Свети Иларион, епископ Меглински¹⁸⁷, и Свети Теофилакт¹⁸⁸ изкоренили и унищожили съвършено тия проклети ереси от България.

Някой си Долан¹⁸⁹ бил поробен от гърците във войните, които имали с българите. Той бил продаден в Цариград на един велик велможа. Бил много хитър и предвидлив. По едно време побягнал от Цариград, дошъл в Струмица и се престорил, че е Аронов син и е от царски род. Тук случайно се била събрала голяма българска войска. И провъзгласили за български цар Долана, вдигнали се и прогонили гръцката войска от Охридските страни. И Долан се възцарил над охридските българи, но не почитал своето войнство, затова войската изгонила Долана и избрала за цар барона Тихомир. По едно време хитрият онзи Долан събрал отново много народ под своя власт, запътил се срещу

с. 59

Тихомир, хванал го и го ослепил, убил го и Долан царувал тридесет години и отнел много градове от гърците.

Някой си Алусиан¹⁹⁰, българин, се вдигнал от Цариград, изпратен от гръцкия събор да погуби Долана. Алусиан казал и се преструвал, че е от рода на българските царе – така го научили гърците да вдигне война в България. Много народ повярвал в Алусиана и въстали с война срещу Долан. Долан видял, че не може да се противи на Алусиан, и споделил с него царската власт. След малко време Алусиан въстанал срещу Долан, ослепил го и останал сам на престола, предал се на волята на гърците и им бил покорен двадесет години. В Охрид царувал петдесет години. Долан и Алусиан владели само в Охрид до Скопие и до Щип, а Търново и Дунавия 70 години били под гръцка власт. Гърците правели много пакост на българите и им досаждали.

По това време в 1170 г. в Търново бил патриарх Свети Йоан¹⁹¹. Виждал лошото отношение на гърците към българите и плакал и молел Бога със създи да ги избави от гръцкото робство. И явил му се Светият великомъченик Димитрий¹⁹². Него били славели и почитали търновските и българските царе от началото, от род в род, от благочестивия Михаил до Светия Йоан-Владимир. Тоя свети мъченик закрилял дома и рода на българските царе и бил изпратен от Бога, за да помогне и поднови българското царство в Търново. Рекъл на патриарха да постави Асен за цар на българите. Бог ще бъде с него и българският скиптър ще успее в Асеновата ръка. Така патриархът по Божие повеление повикал Асен и неговия брат Петър¹⁹³ от Влахия. Били от царски род, внуци на Гаврил, Самоиловия син, който бил изгонен, както се казва, във Влахия. Заповядал им да съградят хубава черква в Търново на името на Светия мъченик Димитрий. Патриархът повикал българските епископи и господари в Търново за освещаването на черквата. И по Божие повеление събрал се много народ. Когато патриархът осветил черквата, донесъл венец и багреница, венчал Асен на българския престол и казал на всички, че му било заповядано от

с. 60

Бога чрез Свети Димитрий. Тъй народът от радост извикал гръмогласно: „Да живее Асен! За много години на българския цар Асен! За много години на Йоана, най-блажения патриарх търновски, и на цяла България! За много години!“ Така много български господари се присъединили към цар Асен. Той поставил брат си Петър в първи и велик военен чин и наредил цялата военна уредба по предишния ред, както са имали неговите прадеди – търновските царе.

Българският народ се стекъл единодушно като един човек в Търново в помощ на Асен. Събрала се войска и от Влахия, изпратили я влашките господари в помощ на Асен. Волята Божия била с Асен. Дошла му голяма помощ отвсякъде, закрепил се на българския престол и отъмстил на гърците двойно за обидата и угнетението, което те 70 години причинявали на българите и взимали тежък данък от тях. Така и те през 60 години давали данък на Асен и

Патриарх Теофилакт Хиондарски

неговия син Йоан¹⁹⁴. Понеже те ослепили българите при цар Самоил и причинявали на българите много тайни пакости, и тях ги постигнало това по-късно от българите. Наели и пратили срещу Асен и България триста хиляди гръцка и от различни народи войска, но Асен и българите избили и поробили цялата тая войска за осем години. Едва тогава престанали да воюват с гърците и да им отмъщават за първата българска обиди.

В старите ръкописни книги¹⁹⁵ се намира разказ за тоя цар Асен стари как след смъртта на Светия патриарх Йоан повикал от Охрид Светия отец Теофилакт и го поставил патриарх в Търново. Тоя премъдър и вселенски учител в тия времена просветил и очистил от различни ереси България, също и Влахия. Всички власи окончателно били приели латинската ерес и изпърво четели по латински, тъй като с латините са един род и език. Свети Теофилакт подбудил цар Асена, той тръгнал срещу Влахия, покорил двете Влахии под своя власт и забранил на власите – който чете по латински език и изповядва римско изповедание и вяра, да му се отреже езикът. И им заповядал да четат по български и да държат православната вяра. Така от това време власите се обърнали пак към православието

с. 61

и четели по български език до осем време.¹⁹⁶ Сега русите отново им превели *Писанието* на прост влашки език.¹⁹⁷ Така с грижата на Светия патриарх Теофилакт и цар Асен много народ се обърнал към православието.

Пак да се върнем към първия разказ как Асен въстанал срещу гърците, победил ги и ги прогонил съвършено от България. Когато гърците чули, че българите поставили Асен за цар в Търново, забъркали се от ужас, събрали голяма войска и тръгнали срещу цар Асен. Асен не можал да надвие гърците, преминал Дунава във Влахия с цялата войска, събрал там много войска, пак преминал Дунава и се обърнал срещу гърците. И били страшна война, безчислена гръцка и българска войска, и била посечена и избита от българите безчислена гръцка войска. Така Асен победил гърците съвършено, разбил ги и ги прогонил от българската земя. После тръгнал с войската си срещу сърбите и покорил и тях под своята власт. Известно време сърбите били под неговата власт. След това сърбите и гърците заедно се вдигнали срещу българите. Сърбите направили много пакост на българските черкви. В това време Свети Теофилакт бил търновски патриарх и плакал много поради запустението на много черкви. Сърбите по това време държали римската ерес¹⁹⁸, затова воювали срещу българските черкви. След много кръвопролитие цар Асен изгонил сърбите из България и ги покорил. Сърбите имали в своя помощ и маджарите.

Гръцкият цар Йоан Кантакузин¹⁹⁹ пристигнал с голяма войска срещу цар Асен, но Асен го победил, хванал го и му избол очите. След Йоан гръцки цар станал Алексия²⁰⁰. И той събрал войска от много народи и тръгнал срещу България. Когато почнали да се бият, българите победили гърците. И побягнал цар Алексия, и от бързото бягане неговият царски шлем паднал от главата му. Българските войници занесли тоя шлем на своя цар Асен. Така гърците пак били победени от българите. И в това време цар Асен взел много градове от гърците. Но цар Алексия пак събрал множество войска и изпратил срещу Асен всички сили – и Константина, военни началници и гръцки генерали, 270 хиляди²⁰¹. Но по Божия воля българите ги разбили и

с. 62

поборили и никой началник не се върнал при цар Алексия. Когато Алексия чул за това военно поражение, паднал в отчаяние и изпратил да иска мир от Асен и Петър, но не получил. Той отново изпратил множество войски срещу Асена, но българите пак разбили войската и взели в плен Алексия, Дука, Аспида, трима гръцки генерали. После цар Алексия изпратил четвърта войска срещу цар Асен и един генерал Исак [сева]стократор. Тоя Исак разбил три хиляди българци, но после българите го победили, хванали го, обкръжили цялата гръцка войска и ги заробили. Малцина от тях избягали.

Така гръцката земя останала пуста, без войска. Сами изчисляват, че срещу България е загинала 300 хиляди войска²⁰², избита и поробена. Така сам Бог отмъстил на гръцките царе в това време. Те отначало правели много пакости на българите, но в това време им се върнало двойно отмъщение. Не вярвали, че Асен по Божия заповед бил поставен за цар на българите, но го хулели. Те толкова пъти вдигали войска срещу цар Асен, той никога не ги нападал. Но когато се запътали срещу него, той с Божия помощ здраво ги побеждавал. И така гърците осем години водили непрекъсната война с Асен, докато погубили цялата си войска и царството им обедняло. След това цар Алексия се подчинил на цар Асен и плащал данък, докато царувал. Асен взимал данък от гръцките царе, също и синът му, и брат му. Гърците и българите престанали да водят война. Асен покорил под своя власт и двете Влахии. Така се прославил на земята повече от мнозина царе и крале. Именува се цар вселенски, защото имал за свои данъкоплатци римските кесари, и покорил други крале. Неговото име било славно. Така имал свети мъже патриарси в Търново и ги слушал покорно. Те го поучавали на големи добродетели, съградил много черкви и манастири из България, в Света гора Атонска обновил много манастири, придал им села и метоси и заповядал им да четат на български език. Обновил с крепост Търново и съградил вътре много черкви, оставил на бедните и черквите много милостиня от царското съкровище. Неговият син Йоан пише: „Блаженият ми

с. 63

баща цар Асен изразходва и раздаде цялото свое имане и съкровище за милостиня на бедните и черквите.”

Тайна Провитанс Химанариси

Такова благочестие и мир сияели в България през времето на благочестивия и славен цар Асен стари и бил от голяма полза за българите. Чрез него Бог благоволил и издигнал и обновил скиптъра и българското царство, както се казва в началото. Дяволът не могъл да гледа такава благочестие и мир в България, но подбудил завист срещу цар Асен. Някой си Иванко²⁰³ бил пръв барон на цар Асен, но бил коварен и завистлив човек. Имал голям род и братя и били по-славни в Търново от много други. Тоя Иванко се нагласил със своите и със заговора си склонил мнозина да убият цар Асен и той да се възцари. Така измамил и Асеновата сестра за своето долно беззаконие. Цар Асен разбрал това Иванково дело, повикал го една нощ при себе си на съд и произнесъл смъртна присъда над него. Но Иванко приготвил много свои хора по улиците. Уловили царските стражи и завладели царския дом. Така Иванко имал скрит меч, спуснал се и пробол цар Асена. В тая нощ цар Асен умрял. Иванко завладял Търново и извън неговата височина и се укрепил за сражение. Но Петър, Асеновият брат, обсадил отвсякъде Иванко вътре в града за дълго време. Иванко видял, че не може да се противопостави на Асеновия брат Петър, избягал по някакъв начин хитро със своите братя и отишъл при гръцкия цар. Този го приел и му благодарил за убийството на цар Асен, нарекъл го свой баща, дал му за жена своята стара майка и вдовица Анна и го поставил за генерал на стария Филипопол и Драма. Но за гръците произлязло голямо зло от Иванковото предателство, както ще се каже. Благочестивият и славен цар Асен по воля Божия свършил с такъв мъченически край. Царувал [петдесет] години, стигнал до 80-годишна възраст и бил наречен старият цар Асен²⁰⁴. След Асен на престола в Търново се възкачил неговият брат Петър и имал мир с гръците. Всички краства имали мир с него. Петър царувал след своя брат пет години и се представил на Бога в мир и тишина. След Петър възприел престола Калиман-Йоан, Асенов син²⁰⁵. Някои писали Кало-Йоан²⁰⁶,

с. 64

но в златопечатаните грамоти той сам се подписва Йоан-Асен Калиман²⁰⁷, сиреч Йоанов Асенов Калиман²⁰⁸. Той писал титлата на първия си прародител и на своя баща, след това своето име Калиман²⁰⁹.

Онзи Иванко се отметнал от гръците, събрал много войска, причинил голяма пакост на гръците и погубил много тяхна войска. Но гръците хитро го измамили, той сглунил и повярвал, дошъл сам в Цариград. Те го хвърлили в една мрачна тъмница. Тук приел смъртта си окаяният и горд цареубиец. Останал неговият брат Митар и завладял много гръцки градове. Вдигнал се с войска срещу Йоан-Калиман, повикал русите от Русия на помощ, но Йоан-Калиман прогонил русите отново в Русия, победил Митара²¹⁰ и го убил в боя. Така била унищожена силата на Иванко и Митар, които създавали голям смут между гръците и българите.

В това време латините се вдигнали и превзели Цариград от гръците. Гръците се разделили на две, имали двама царе – един във Витания, Йоан Калос²¹¹, друг в Солун, Теодор Ласкар²¹². Солунските гръци наговорили латините да покорят и България. Теодор Ласкар обещал да им помага. И се вдигнали срещу Йоан-Калиман с голяма сила, но той бил по-благополучен от своя баща и щастлив и изкусен във война, победил латините и хванал венецианския крал Балдавия²¹³ с всички негови генерали и господари, оковал ги и ги отвел със себе си. Отново се вдигнал срещу цар Теодор, победил и него, хванал го, избол му двете очи в Солун и го затворил в тъмница. И умрял тук от болест. Йоан-Калиман се вдигнал с голяма ярост и разорил множество гръцки градове от основи. И досега някои от тях са пусти: от това време Филипопол, Марул²¹⁴ стоят съвършено пусти, а други техни разорени градове са: Драма, Серес, Кавала, Демир Исар²¹⁵, Нено²¹⁶, Орван²¹⁷, Тасо²¹⁸ и много други по Нисия²¹⁹ [по островите]. Оставил само Солун поради любовта си към Свети Димитрия, когато то славели и почитали и имали неговия образ на своя печат – и досега стои на техния печат и хрисовули. Гръците казват, че дошъл и Солун да разори, и Свети Димитър го убил тук, но това тяхно мнение не е истина. След това той живял много години и бил ранен в

с. 65

дясната ръка отново на война в Солун и умрял. Те имали голяма вяра и усърдие към светеца, както по-преди се каза за неговия баща.

Така цар Йоан-Калиман се държал срещу гръците и латините, покорил ги и взимал данък и от латините, както пише в житието на Преподобната Параскева²²⁰. Завел венецианския Балдавия и неговите велможи и генерали в Търново и отсякъл главите на всички. След това се вдигнал и покорил сърбите, маджарите и арнаутите под своя власт, както пише и в пролога за пренасяне мощите на Свети Иларион Меглински. Изографските грамоти показват пределите и границите му до Будим²²¹. Венеция и Лехия²²², и Грещия от него била покорена. Така цар Калиман се прославил по цялата земя със своята храброст и благополучие повече от своя баща Асен. Бог бил с него и във всяка битка надвивал и побеждавал. Съградил голям и хубав манастир вътре в Търново на името на Свети Свети 40 мъченици и пренесъл отвсякъде мощи на много светци в Търново²²³. Полагал ги в тоя манастир и сам тук често дохаждал на пение и поклонение на светците. В това време Свети Сава сръбски²²⁴ дошъл в Търново при тоя цар. Сръбски крал бил Владислав²²⁵, той имал за жена дъщерята на тоя цар. Тук Свети Сава починал и го погребали в царския манастир, по-късно пренесли мощите му в Сърбия. Така цар Йоан съградил и много други манастири в Сливенската гора по подобие на Света гора Атонска. Отново латините се вдигнали срещу тоя цар по море и имали голяма битка при Солун. Той излизал напред и ръководел своята войска. В тая война латините го ранили по някакъв начин с огън или с пушка в дясната ръка и след три дни умрял в Солун. Неговите барони и войски, понеже много го обичали, не го погребали в Солун, но извадили вътрешностите му, пренесли го в Търново и го погребали в неговия манастир „Свети Свети 40 мъченици“.

СВ. О. ПИС

Царина Пройхителна Химакларска

След Калиман се възцарил Борил, Петров син²²⁶, и сключил мир с гърците и латините. Върнал им някои градове и местности и имал мир. Царувал 15 години²²⁷ и умрял на престола си в Търново.
След Борил стъпил на престола Мичо или Смилец²²⁸,

с. 66

царувал 25 години²²⁹, но не бил щастлив на война. През неговото царуване гърците взели от българите земята до Щип. Затова българите намразили цар Смилец и го изгонили от царството. Той отишъл в Цариград със своя син Асен²³⁰ и там цар Смилец умрял. Неговият син останал и гръцкият цар му дал за жена дъщеря си Ирина.

Българите поставили на престола Константин Шишман, Петров и Асенов внук²³¹. Той бил голям на ръст и хубав на лице. Всички се учудвали на красотата и ръста на Константин. Колко бил хубав и снажен и че бил от царско семейство и род, това се виждало и от неговото лице и осанка. Отначало бил във Видин. Видин му бил даден от цар Смилец, имал някаква особена власт и войска и имал много войни със сръбския крал Милутин²³². После крал Милутин му дал за жена дъщерята на първия свой велможа Драгоша. Константин се помирил с Милутин и много се обичали. Много години след това, когато му се родили деца, Милутин дал своята дъщеря Неда²³³ за Михаила²³⁴, Константинов син, както ще се рече. После българите повикали от Видин тоя Константин Шишман и го поставили цар.

Имал в началото мир с гърците и им върнал града Месебра. По едно време Константин изгонил своята първа жена заради някаква позорна вина в Никея²³⁵ и взел за жена Теодора²³⁶, дъщерята на гръцкия крал Теодор²³⁷. След цар Теодор дошъл на престола неговият син Йоан²³⁸, но Михаил ослепил Йоана и го изгонил от престола.²³⁹ Затова Константиновата жена жалила своя брат и възбудила гнева на Константин. Той събрал много войска и тръгнал срещу гръцкия цар Михаил²⁴⁰, така и Михаил идед срещу Константин. Когато Михаил видял голямата българска войска, изплашил се много, избягал скришно от своите край морето, намерил малък кораб на края, гдето си взимали вода, и се качил в него, избягал в Цариград. Така цялата му войска побягнала назад. Константин разорил много гръцки села и градове, обогатил се с много плячка и се върнал в Търново. Неговата жена Теодора умряла. Михаил Палеолог дал на Константин за жена своята братаница Мария²⁴¹, но и така Михаил не получил мир. Пак воювал

с. 67

с Константин Шишман на гръцка земя. Михаил изпратил да повикат на помощ латините, бил приел латинската вяра. По това време латините минали по море, разорили и изгорили Света гора Атонска и избии много свети отци заради благочестието им. Тръгнали срещу България, но крал Милутин нападнал с войската си Палеолога и взел от гърците земята от Щип до Серес, която гърците били взели от българите по-рано; това взели сърбите от гърците. Палеолог тръгнал с войска срещу Милутин, но окаяният еретик умрял по пътя. Гръцките свещеници не искали да го погребат. Мария, царица Шишманова²⁴², пратила тайно много злато и няколко свещеници и погребали нейния чичо Палеолога. Затова тя била строго наказана от мъжа си Константин.

Когато в началото гърците взели от цар Смилец земята от Серес до Щип, българите се разделили на две: охридските останали заедно с арнаутите, търновските – заедно с власите. И охридският барон станал независим крал. После сърбите взели тая земя от гърците и пак разделили българите – и до Шишмана²⁴³.

с. 68

ТУК ВНИМАВАЙ, ЧИТАТЕЛЮ, ЩЕ КАЖЕМ НАКРАТКО ЗА СРЪБСКИТЕ КРАЛЕ

Симеон Неман²⁴⁴ се издигнал пръв като прочут и благочестив крал на Сърбия. От него започнало кралското родословие и благочестие в Сърбия. Сръбските крале били от латински род, а не от сръбски. Водели своя произход от Лакиния, а жени взимали от други крале и царе; съвсем нямали от сръбски род никакво поколение, ни женско, ни мъжко. Неман жупан станал монах, отишъл в Света гора, съградил манастира Хилендар и умрял. От неговите мощи изтекло целебно миро.

След него станал първи сръбски крал син му Стефан²⁴⁵. И той станал монах при смъртта си, и неговите мощи са цели и досега в Студеница.

Имал трима синове: пръв станал крал Радослав²⁴⁶. Брат му Владислав²⁴⁷ го изгонил; той станал монах и умрял с мир. Владислав станал крал. Преди смъртта си и той станал монах и бил погребан в манастира Милошево. Станал сръбски крал техният брат Урош²⁴⁸.

След време възстанал син му Драгутин²⁴⁹, изгонил баща си от престола и станал крал.

След известно време се разкалял, предал царството на брата си Милутин и свършил живота си в голямо покаяние. Неговите мощи, цели и досега, пребивават в София, но софиянци мислят и казват, че това са мощите на крал Милутин, но не е така.²⁵⁰ Да четат житието за празника на крал Драгутин. Монашеското

с. 69

му име било Теоктист. Милутин не бил монах при смъртта си. Не са чели родослова на сръбските крале и не разбират кой от тях е в житието. В София лежи Драгутин, а не Милутин. Службата и празникът им са съставени заедно, но тяхната служба първо поменуват Милутина и повече го слави. Поради празничната служба помислили, че е Милутин, но не внимават за кого се чете житието. Милутин е в Бана Лучина, мощите му били погребани в някоя размирица и останали в място, неизвестно на сегашните хора. Драгутин бил пренесен от Срем в София. Милутин станал крал след Драгутин. Той царувал 40 години, бил най-славен и добър свети крал, разширил земята на сърбите, превзел от гърците много места и съградил много черкви и манастири. И нямало друг сръбски крал, подобен нему в славата, благочестието и ревността, които имал към Бога.

След Милутин станал крал син му Стефан²⁵¹. Още при живота на баща си поискал да стане крал и повдигнал война и войска, но баща му Милутин хитро го извикал при себе си, хванал го и го ослепил, заточил го в Цариград. По едно време Свети Никола²⁵² му подарил очи и той станал сръбски крал и живял свето, благочестиво и праведно. След това въстанал против него син му Стефан и го удушил с въже. Така той свършил мъченически живота си. Мощите му, и досега цели и нетленни в Дечане, правят много чудеса.

И станал крал оня Стефан, неговият син²⁵³, убилият баща си – светия мъж. Този Стефан потеглил срещу гърците и отнел до Солун и Охрид от българския крал. Но в Солун сключил мир с гърците и им върнал няколко града. Върнал се в Охрид и взел със себе си кралското семейство: Вукашиновия баща и Вукашина²⁵⁴, баща на Марко²⁵⁵. Тоя Вукашин крал и Марко Кралевик били мъдри, храбри и красни човече. Затова Стефан се почудил на тяхната осанка, умение и храброст. Той ги взел със себе си в Сърбия и имал Вукашина пръв след себе си и княз Лазара²⁵⁶ – втори. Това били първите велможи на Стефан.

Стефан станал самоволно цар на Скопие, никой цар или крал не му дал царска титла. Така поставил на сърбите патриарх без позволение на другите четирима

с. 70

патриарси. Сърбите първо имали крал и архиепископ, но Стефан по свое мнение и високоумие възприел високи титли – царска и патриаршеска. За това безумие всички крале и царе му се надсмели и го нарекли Стефан Насилни, сиреч първо убил своя баща и после се нарекъл сам цар. Така неправилно поставил на сърбите и патриарх. Всичките четирима патриарси съборно го проклели и отгълчили от закона. Така Стефан си навлякъл заради високоумието си и убийството на баща си проклятие от патриарсите и Божия гняв. С неговия дом се свършил родът на Неман Симеон. Тоя Стефан се нарекъл цар, погубил сръбското кралство, в това проклятие и отгълчване и умрял.

Но някои сърби, подобни нему със своето високоумие, скриват неговите дела и име Насилни Стефан. Нарекли го Силни Стефан и го имат за свет, заедо убил своя баща и умрял в проклятие и отгълчване, и с него се свършили семейството и родът на Неман Симеон. Не обръщали никакво внимание на това и сега не обръщат внимание, но го хвалят повече от своите свети крале, превъзнесли Стефана повече от неговия дядо Милутин и приписали нему цялата сръбска слава и подвизи. Един латински философ написал народни притчи и титли. Той изобразил с притчи колко народи и имена на места и на предели има по Европа. Сърбите намерили това и го приписали на Стефан Насилни, изобразили го на шампа и показват, че Стефан е покорил и имал под своя власт ония места и народи. Така самонадеяно написали; кой какво чул от бабите за Стефан, написал за него. Не гледали в родослова как предишните са написали за него и за делата му и колко земя е владял. Не гледали това и не гледат, но наричат Стефана силен. Кратка била неговата сила и зло произлязло от нея.

Така написали за цар Константин Шишман шампа и укоряват него и сина му цар Михаил. Нарекли Михаил син на всезлюбния Шишман. Тоя Константин и неговият син Михаил имали жени от дома на сръбските крале и после ги изгонили от себе си. Затова се подигнала ненавист между сърби и българи. И цар Михаил, Константиновият син, бил убит на война от дечанския

с. 71

крал. Затова сърбите се гордеят и укоряват Шишмановия дом и българите. За толкова години сърбите са победили и убили на война един цар и се хвалят, и са написали разкази. Българите толкова години са царували и толкова царе са убивали и са покорявали кесари – много пъги техни данькоплатци, – и сърбите не са им написали никакъв разказ, нито похвала, нито обръщат внимание, но досега всички хулят Шишмана и неговия български дом, а хвалят своя Насилни Стефан и скриват неговото отцеубийство. Поради това тук накратко се написа за сръбските крале и за Шишмана. В българските истории никъде не се споменава за Константин, че е било името му Шишман. Сърбите пишат за него така и го наричат Шишман.

При смъртта си Стефан поставил [начело] на своя дом и престол Вукашин. Тоя Вукашин не искал Стефановата царска титла и се подписвал „цар на гърците и българите“. Затова имало несъгласие и Вукашин жалел за своето българско кралство и царство. И той бил от рода на българските царе, бил сродник на Елена, Стефанова царица. Елена била дъщеря на българския цар Смилец. Този Вукашин убил Стефановия син Урош²⁵⁷ и станал сръбски и охридски крал. Върнал се в Охрид и Прилеп, заповядвал над сърбите и владял много места. Княз Лазар останал край Дунав в Шумадия и Морава и се съпротивявал на Вукашин. Така сръбската земя се разделила на две за няколко години. И султан

Паша Протицка Химарска

Мурад отишъл срещу княз Лазара с войска. Вукашин не отишъл на помощ на княз Лазар. Мурад²⁵⁸ убил княз Лазара на Косово поле и превзел най-напред неговата държава. След това крал Вукашин нападнал с войска турците и ги преследвал от Сърбия до Едрене, но турците пак се засилили срещу Вукашина и го подгонили назад. Бил убит от своя слуга до Марица при Пазарджик. Марко сгрешил срещу своя баща Вукашин и баща му искал да го убие. Той избягал при турския цар в Едрене.

След убийството на Вукашин цар Баязид²⁵⁹ поставил Марко за малък паша в Прилеп и Охрид. Тоя Баязид, син на Мария²⁶⁰, дъщеря на българския цар Александър, син на Шишман Константин, обичал Марко

c. 72

Кралевици по родство, както се рече, и Вукашин, и Марко били от Константиновия род. Много след това имало и друга Мария, сръбкиня, жена на турския цар. Тя се наричала Каламария, дъщеря на деспот Джура. Сетне останал синът на княз Лазар, давал данък на турците и маджарите, имал малко земя в Срем и Смедерево и се наричали деспоти. И така преминали близо сто години. По-сетне турците победили и покорили и тия сръбски деспоти. Марко, синът на крал Вукашин, седал много време в Прилеп, съградил много черкви и имал много войни с арнаутите. Под турците била и Охридската област, но заповядвал Марко. Турци там нямало никак. После турският цар повикал Марко на война във Влахия. Марко отишъл във Влахия. Когато видял християнски кръстове и икони пред влашката войска, заплакал и не искал по никакъв начин да се бие с християни. Така Марко бил убит във Влахия, а турците от това време вместо Марко поставили турски паша – и досега.

Такъв е краят на сърбите, и на Вукашин, и на Марко. От първия сръбски крал или жупан Симеон Неман сръбското кралство съществувало 250 години до Стефановия син Урош, седми род от Неман. Така на седмото поколение се свършило кралството им. Не са имали градове, нито се знае кой от тях где е седал. Правили хубави манастири и черкви и имали голяма ревност в благочестието; с това се прославили на земята и пред Бога. Кралството им било малко, много тясно и съществувало късо време. После този Стефан взел малко земя от гърци и българи, но за много кратко време било това негово царство. Той покорил охридския крал и тамошните българи и се подписвал „цар на българите“. Но ония крале след късо време пак изкоренили и унищожили неговия дом и после пак взели своята българска земя. Стефановите владения преминали у българите и турците ги взели от българите, от Вукашина, както се каза. Той бил последен български и сръбски крал в Охрид.

Това се каза накратко, читателю, за сърбите и българите, за Стефана и Шишмана. Затова сърбите и досега укоряват българите. От безумие им се струва,

c. 73

че отначало са били по-славни от българите с кралство и войска, и земя. Но не е така. Всички народи на земята знаят българите и във всички истории се свидетелствува и се намира писано. За сърбите няма никъде никакво писание, нито свидетелство в латинските и гръцки истории. Но те са започнали да пишат от Симеон Неман и от това време имат писан родослов и жития за своите крале и светци, но и то не е никак съгласно. Колкото техни книги има за кралете им, във всяка писали различно и несъгласно. Кой както е искал и както е слушал от простите хора, така и писал. Затова не може да се разбере и онова, което е право и истина от несъгласните техни известия. И досега някои от тях вадят нови неща и натъкмяват истории и празни речи, но нямат от началото никакво свидетелство за своя род, както имат българите от гръцки и латински истории.

c. 74

ПАК ЗАВЪРШВАМЕ РАЗКАЗА ЗА КОНСТАНТИН ШИШМАН

Повдигнал се един овчар на име Лаган²⁶¹. Станал воин, след малко време станал барон на Константина. Бил хитър и прозорлив. След малко време Лаган привлякъл към себе си българската войска, защото бил благополучен и храбър на война. И въстанал срещу Константина с голяма войска, убил го и се възцарил в Търново. И така станал български цар. Името му било Лаган. Дошъл в Търново и много ругал споменатата гъркиня Мария²⁶², изгъдил я с Михаил²⁶³ в Цариград и държал няколко време царската власт. Но предишният цар Смилец, който бил изгонен от престола от Константин Шишман, имал при гръцкия цар син, на име Йоан²⁶⁴. Царят подбудил тоя Йоан срещу Лагана и го пратил със силна войска против Лагана. Лаган видял, че не може да се противопостави на Йоановите сили, и избягал в двора на татарския господар. Но по молба на Йоана и на гръцкия цар татарският господар Нога²⁶⁵ убил Лагана. Така той завършил своя живот.

Йоан-Асен Трети²⁶⁶ взел българския престол без пречки, понеже бил царски син от рода на стария Асен. Имал жена Ирина, дъщеря на гръцкия цар. И дълго време владял българското царство мирно и безметежно. Но някой барон Петър²⁶⁷, вещь в коварството, излъгал царската войска и бароните, за да вземе Йоановия престол. Когато Йоан разбрал Петровия заговор, събрал царските съкровища и отишъл в Цариград. И там мирно и тихо завършил своя живот.

Патриарх Исаия и Михаил

Петър приел българския престол и царство. Но

с. 75

оня Нога, татарският господар, се опълчил със своите татари против Петър. Обаче Петър го надвил и заловил жив в боя и го удушил в тъмница. Подир някое време болярите намразили Петър; той избягал в Адрианопол и там умрял от огнища²⁶⁸.

Болярите се разделили на две: едни искали цар Светослава²⁶⁹, първи барон и изкусен в сраженията, а други искали Михаил, син на цар Константин Шишман. Взел връх Светослав и се възкачил на царския престол. Той взел за жена Теодора²⁷⁰, дъщеря на гръцкия цар Михаил²⁷¹. Понеже персите заплашвали гръцкото царство, цар Михаил помолил своя зет цар Светослав да му помогне срещу персите. Светослав изпратил 20 000 войска с коне и 6000 пешаци българи под началството на Йоана Хрисобозко Мацуката. И така в началото българите победили персите. Когато се връщали, персите ги обградили в едни тесни места и ги избили, тъй че ни един не се върнал назад. За това бил подозрян Йоаким²⁷², търновският патриарх, че имал някакъв таен договор с персите²⁷³. Но Йоаким в това не бил виновен. Светослав заповядал да хвърлят патриарха Йоаким от една висока планина и го убили. Когато българите видели това безбожно дело на Светослава, отказали се от него и го изгонили от престола.

Българите поставили цар Михаила²⁷⁴, син на цар Константин Шишман. Михаил оставил своята жена Неда²⁷⁵, дъщеря на крал Милутин, и взел за жена Теодора, жена на Светослав, понеже след късо време Светослав бил убит от някой си Конт, кефалонитски деспот. Но Стефан Неман²⁷⁶, сръбски крал, се готвел да отмъсти на Михаила, българския цар, за обидата на сестра си. Но Михаил също събрал българска и влашка войска, също повикал гръцкия цар Андроник²⁷⁷ на помощ. Гръцкият цар излязъл с гръцката войска, но бидейки лукав, застанал на Лагонска страна и не дошъл на помощ на Михаила, когато той настъпил срещу сръбската земя от северна страна и опустошил страната, дори до горното течение на р. Струма. В петия ден Стефан Неман го обкръжил, имал на помощ 10 300 немци и други сърби и маджари. Стефан Неман, дечански крал, победил Михаила и го убил в боя.

с. 76

И Андроник видял как цар Михаил паднал, а българите се карали помежду си кого да поставят за цар. Вдигнал се с войска и завзел Месабрия и много други градове от българите. По-рано Михаил бе поставил тоя Андроник²⁷⁸ на царския престол, нападнал с войска Цариград и изгонил стария Андроник и поставил младия Андроник²⁷⁹. И взимал данък от него, докато стоял на българския престол.

След Михаила българите поставили на престола Александър²⁸⁰, негов брат. Сръбският крал Стефан дошъл в България с войска, спрял се на Мрака при Радомир и изпратил пратеници до българите, казвайки: „Ако искате да имате мир с нас и земята ви да не бъде цялата завоювана, изгонете Александра и поставете Стефан, мой сестрин син“²⁸¹. Тоя Стефан бил роден от Михаила и Неда, сестра на сръбския крал. Него сърбите искали да поставят на българския престол. Но Александър се вдигнал с нова войска против Стефан Неман и го върнал назад в Сърбия. След това се обърнал срещу гръцкия цар и опленил много места и Едрене; напълнил се с плячка и се върнал в България.

Йоан Кантакузин, гръцки цар, наследил Андроника²⁸², събрал силна войска, нападнал ненадейно България и разорил голяма област край границата. Александър видял това, изпратил до Йоан, молил мир, но Йоан не поискал мир. Александър имал при себе си войска 8000 българи и 2000 власи и така с 10 000 войска се опълчил срещу гърците, които били 7000. Почнал бой между гърците, но българите никак не отстъпили и разбили здраво гръцката войска. И така гърците побягнали назад заедно с царя си Йоан Кантакузин в град Русчук²⁸³, а българите обсадили града за дълго време. И така цар Йоан Кантакузин бил много отчаян и не знаел какво трябва да прави. Пак цар Александър пожалил цар Йоана, предложил му по воля мир и му казал да си иде в Цариград мирно. Йоан се зарадвал много от това, пожелал да има по-голям мир с Александър и му дал своята десетгодишна дъщеря за сина на Александър – Йоан Шишман²⁸⁴, – който бил на 15 години. И направил славен брак и приятелство в Едрене. Тук били и двата царски двора с голяма пищност и царска слава.

с. 77

Подир това Александър се върнал в Търново, освободил се от всички неприятели, които имал срещу себе си, и управлявал своето царство с голям разум, та всички поданици в негово време поживели на свобода. Но имал злонравна жена²⁸⁵ и зле живеела. Александър я изгъдил и взел една еврейка²⁸⁶, заповядал първо да я покръстят и така я взел за жена, а първата жена изпратил заедно със сина си Страшимир²⁸⁷ във Видин. На своя син Страшмира заедно с майка му дал да управлява Видин и околността. След някое време Страшимир по подбуда на майка си не слушал баща си, но наричал себе си цар във Видин и за нищо не се покорявал на баща си. Александър поради голямата обич, която имал към Страшимир, не желаел да му направи никакво зло. Но унгарският крал²⁸⁸ дошъл и обсадил Видин и така хванал Страшмира, наказал го много заради непокорството му към бащата и го държал дълго в тъмница. По едно време, помолен от цар Александър, венгарският или маджарски крал освободил Страшмира от оковите, взел едно от децата му за залог и си заминал. Това било в 1351 г. В това време султан Мурад искал да повдигне войска срещу България. Александър му дал една своя дъщеря за жена и така имал мир със султан Мурад, докато кратко царували.

СВ. О. ПИС

Патриархът Христофор

В 1363 година Александър умрял²⁸⁹. Александър оставил трима синове: Страшимир, Шишман²⁹⁰ и Асен²⁹¹. След Александър стъпил на престола Шишман. Но султан Мурад седял в Бруса и между гърците, българите и Мурада съществувал по време на цар Александър мир. След неговата смърт българите и гърците развалили тоя мир. Шишман се вдигнал и взел от гърците Едрене и им наложил данък. Заради това те повикали с голяма молба Мурад срещу българите. И Мурад дошъл с голяма турска войска по Черно море и по сухо срещу България. Турците се разделили – половината срещу България, половината срещу Влахия. Така Йоан Шишман и неговите двама братя Страшимир и Асен се били храбро с Мурада и в това време победили турците и Мурада. Разбили силно Мурадовата войска и посрамен го прогонили от България. В тая война турците убили Асена, Шишмановия брат. Също и оная

с. 78

турска войска, която отишла във Влахия, разбили я до един власите; други се удавили в Дунава. Така българите и власите се спасили тогава от турско поробване. Султан Мурад се ударил по гърдите и силно се разгневил и озлобил срещу българите.

И отново три години събирал турска войска срещу България. На това го подучвал гръцкият цар Мануил²⁹². В това време Страшимир и Шишман имали разпра и крамола. Страшимир искал – като по-голям брат – да царува в Търново, но Йоан Шишман не искал да му отстъпи и му казал: „Тебе отдавна те постави баща ми във Видин независим и стига ти Видин, а мене баща ми остави на престола, не ти отстъпвам.“ Така двамата имали голяма ненавист помежду си и готвели войска за междусобна война. В това време гърците и турците видели българското несъгласие и Мурад се вдигнал отново с войска срещу България, излязъл по море в Калипол²⁹³, тук било житното пристанище. Турската войска нападнала България. Страшимир не искал да иде на помощ на своя брат Шишман поради злобата и ненавистта, която имал към Шишмана. Така турците взели от българите първо Едрене, после потеглили със силна войска към Търново. Станало голямо сражение и кръвопролитие. Цар Шишман се бил дълго време с турците в Търново и по клисури и укрепени места. Различни сражения и боеве имало между турците и българите. Но турците по Божия воля в това време надвили и взели Търновград и поробили и завладели цяла България. Оттогава и досега те държат в робство и угнетяват българската земя. Турците завладели българската земя и царство в 1370 година²⁹⁴.

И Мурад пренесъл столицата си от Бруса и я поставил в Едрене. След 12 години той потеглил срещу Сърбия и завзел и сръбската земя от княз Лазар, но Милош Момчила²⁹⁵, зет на княз Лазар, убил султан Мурад на Косово поле. След Мурад станал цар на турците неговият син Баязид. След 80 години откак турците завладели България, или три години по-късно, султан Мехмед²⁹⁶ тръгнал от Бруса и от Едрене, обсадил отвсякъде гърците и завзел Цариград в 1453 година. Така те паднали в турски ръце; радвали се, че турците завладели

с. 79

България, и ги пуснали на два пъти да минат през своята земя срещу България и да я поробят. Но за свое голямо зло сторили това: турците отвсякъде ги обсадили и така после и тях заробили и погазили. В гръцките истории е писано, че Шишман и Страшимир сами повикали турците в България един срещу друг, но турците се опълчили и против двамата и завзели от тях България. Това писали гърците, но това не е истина: те прикриват своето лукаво дело. В началото техните летописци писали така, но руските и московски печатни истории показват, че гръцкият цар Мануил повикал изпърво турците против България и ги пуснал през море и по сухо срещу България. Така се почнала войната най-напред чрез гърците против България и цар Шишман.

Тоя цар Йоан Шишман царувал седем години в Търново²⁹⁷. Тогава българите почнали да печатат български книги в Търново и няколко книги били излезли на шампа по онова време. И досега се намират евангелия, шампени на кожа. Тогава хората не били вещи в тая работа и просто извадили и речите, и словата. Така и русите изпърво просто и немного изкусно печатали книги, но сега разбрали, поукрасили и издали речите според граматиката и хубаво наредили и украсили буквите.

За тоя цар Йоан Шишман няма писано известие що е станало с него: дали турците са го тогава убили, или е поживял няколко години. По-късно в някой препис или стар превод на грамотата на тоя Йоан Шишман се намира, че търновските господари и цар Шишман не са могли да противостоят на турците. И избягали от Търново, от Загоре и от Стара планина, дошли в град Средец или София и тук се спрели в някои тесни места покрай река Искър и по Витоша планина. Така получили помощ от сърбите, от крал Вукашин и от охридските българите. И седем години стоял цар Шишман в Средец и покрай Искър²⁹⁸. Имал манастир Урвич със силна крепост, наоколо го ограждала вода. Така с малко войска и търновските велможи преживели тук и се криели от турците²⁹⁹. Когато турците взели от крал Вукашин охридската земя и го поробили и надвили и тук окончателно заробили и погубили цар Шишмана и

с. 80

войската, и търновските и българските велможи. Затова и досега в тия места се намират на много места съкровища; хората през ония времена криели и закопавали поради страх от турците, после загинали и тяхното имане останало в земята. Страшимир, Шишмановият брат, избягал в Молдо-Влахия и там живял до смъртта си³⁰⁰.

Тайна Прѳителна Хитакдаси

Такъв е краят на българските царе и на тяхното славно име, що са имали изпърво, както се написа в тая историйца. Откак българите минали Дунава и се заселили в Тракия, Македония и част от Илирик, имали свое царство и самостояйна държава 980 години. Когато чедата Агарини и Измаилови насилили, Бог ги пуснал да победят много царства и кралства, тогава дошъл краят и на българското царство и паднало под агарянска власт. В една кратка немска история се намира подред за турските царе – кой подир кого царувал. И за султан Мурад имало там: когато взел българската земя, избрал много народ, млади и красиви юноши, със сила ги грабел и събирал в Едрене, записвал ги еничери в турската войска и ги турчел насила. Така хората в онова време имали скръб върху скръб и жалост върху жалост. Плакали горко и жалостно за българското царство. Така майки, бащи и сродници ридаели безутешно и въздишали за чедата си. Хората в онова време имали голяма тъга и жалост под турска власт. Избирали черквите, които били хубави, и ги обръшали в джамии: така отнимали черковните и манастирските места от християните: и големи къщи, и ниви, и лозя, и хубави места, каквото пожелали, грабел. Убивали първите и предни християни и им ограбвали имота. Така хората от онова първо поколение, при които било завладяно българското царство, имали голяма скръб и жалост, и плач, докато преминало това първо поколение. Следващото поколение полека-лека навикнало да живее с турците. Така и турците изпърво били свирепи и големи грабители. Когато се затвърдили в цариградското царство, научили много от християнския ред и право и за известно време в началото престанали малко, засрамили се да ограбват незаконно християнските вещи и имотите им. Но в сегашно време окаяните пак нямат никаква правда, нито съд.

с. 81

ТУК Е ПОТРЕБНО ДА СЕ СЪБЕРАТ ЗАЕДНО ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ КРАЛЕ И ЦАРЕ, КОЛКОТО СЕ НАМИРАТ И КОЙ СЛЕД КОГО Е ЦАРУВАЛ

Пръв крал бил Вукич³⁰¹. 2. Крал Драгич³⁰². Вукич и Драгич били двама родни братя. 3. Крал Борис³⁰³. 4. Крал Батоя Силни³⁰⁴. 5. Крал Свети Тривелия³⁰⁵. 6. Крал Тербал³⁰⁶, син на Тривелия. 7. Крал Мойсей³⁰⁷, син на Тривелия. Имената на седемте крале се намират писани. В началото българските князе и войводи били много, но техните имена и деяния не са записани и тъй първите вождове и князе преминали в забрава. Имената и деянията на седемте крале накратко се намират и са описани в тая историйка подред.

1. Асен Велики, първият български цар³⁰⁸. При гръцкия цар Лъв Исавър³⁰⁹ победил арапите и агаряните и отнел от тях Мидия и Армения, избил 95 хиляди арапи и турци и покорил Мидия и Армения под гръцкото царство. И приел от гръцкия мирски и духовен съвет царска титла и венец, наречен Асен Велики, пръв български цар. Тоя цар Асен преживял щастливо и мирно много години, царувал в град Охрид и починал на старини³¹⁰.

2. Цар Добрица царувал след Асен Велики³¹¹.

3. Цар Телезвия царувал след Добрица³¹².

4. Цар Сабин царувал след Телезвия³¹³.

5. Цар Суботин³¹⁴ царувал след Сабин и Телезвия.

6. Цар Тагана³¹⁵ царувал след Суботина.

7. Цар Телерик³¹⁶ царувал след Тагана.

8. Цар Кардам³¹⁷ царувал след Телерика.

с. 82

9. Цар Крун³¹⁸ царувал след Кардама.

10. Цар Михаил-Йоан³¹⁹ царувал след Крун.

11. Цар Симеон Лабас³²⁰ царувал след Михаил.

12. Цар Петър Първи³²¹ царувал след Симеон.

13. Цар Борис³²² царувал след Петър.

14. Цар Селевкия³²³ царувал след Борис.

15. Цар Свети Давид³²⁴ царувал след Селевкия.

16. Цар Самоил³²⁵ царувал след Давид.

17. Цар Радомир³²⁶ царувал след Самоил.

18. Цар Свети Йоан-Владимир³²⁷ царувал след Радомир.

19. Цар Долан³²⁸ царувал след Йоан-Владимир.

20. Цар Алусиан³²⁹ царувал след Долан.

21. Цар Асен³³⁰, втори Асен, наречен старият цар Асен, след Алусиан, помазан и наречен на престола от Бога, царувал славно след Алусиан много години.

22. Цар Петър³³¹, втори Петър, царувал след Асен.

23. Цар Йоан-Калиман³³² царувал след Петър.

24. Цар Смилец³³³ царувал след Калиман.

25. Цар Борил³³⁴ царувал след Смилец.

СВ. О. П ИС

Тайна Провитанс Химанарски

26. Цар Константин Шишман³³⁵ царувал след Борил.
27. Цар Лаган³³⁶ царувал след Константин.
28. Цар Йоан³³⁷, трети Асен, царувал след Лаган.
29. Цар Петър Трети³³⁸ царувал след Асен.
30. Цар Светослав³³⁹ царувал след Петър.
31. Цар Михаил Втори³⁴⁰ царувал след Светослава.
32. Цар Александър³⁴¹ царувал след Михаил.
33. Цар Йоан Шишман³⁴² царувал след своя баща Александър и бил последен български цар. Така от първия български цар Асен Велики от лято Господне 720³⁴³ до последния български цар Шишман и до 1370³⁴⁴ година царували 33 български царе. В някои черкви и манастири в поменниците се намират имената на повече от 40 български царе, ненаписани подред. Тук има имена на царски синове, които не са били царе, но така им писали имената: цар, цар, цар, но всички не са царували. Имената на някои царе не са и писани, някои от тях били езичници – преди Крун, и Крун бил езичник. От Михаил-Йоан, първия благочестив цар, брат на Крун, който се кръстил в Търново, всички били благочестиви. От него се наченали племето и

c. 83

родът на благочестивите български царе, както казахме. Тоя блажен и велик цар Михаил се наричал Йоан-Михаил и по негово име българските царе, които били от неговия род, имали такава титла: първо Йоан, след това своето име, както му било. Така и последният цар Шишман се пише Йоан Шишман. И гдето се намират техни образи, печати и грамоти, всички се подписвали така по името на своя праотец и прародител блажения цар Йоан-Михаил. Някои от прост род заграбвали българския престол, но никой от тях не се задържал. След известно време българските господари и войска го изгонвали и пак поставяли на българския престол от царски род и племе – и до последния цар Шишман.

Като знак на царския печат имали лъвско изображение.³⁴⁵ Това означава, че българският народ бил силен във война и войска, имали народ като лъвовете, но имали славно име и много пъти са взимали данък от кесарите.

Това казахме за българите и техните царе и за гърците, как гърците и българите са имали непрестанна война. Тук не се писа, за да се похвалят българите, а гърците да се похулят, но забележи, читателю, както се намериха техните деяния, така се и написа. Гърците в началото не са писали подред, а сега нямат писано за всичко, което се знае за българите и за храбростта, която имали известно време. И не вярват, което у тях не е писано. У тях е писано по тяхна угода. В много наши ръкописи, книги и грамоти се намира писано от предишно време така, както и тук се написа отначало. Българите имали и други крале и царе в съседство с България – татари, маджари, немци, латини, сърби; рядко понякога водели война и бой с тях, а с гърците – непрестанно. Рядко някога имали мир, но все война, бой и вражда имали помежду си. Гърците смятали българите за прости и глупави, укорявали ги със своята мъдрост и култура и всякога се старали да ги покорят под своя власт. Но българите, ако и да са били прости и глупави за гръцката мъдрост и култура, на война и бран били силни и храбри. Никак не се боели от гърците в сражение, но толкова години се съпротивявали на гърците. Гърците имали мъдрост и култура и много церемонии,

c. 84

а българите пък – неуклонна храброст и съгласие в боя. Така никак не били сговорни едни с други, докато привлекли върху себе си Божия гняв, погубили своето царство и държава и станали най-долни турски роби – и до тоя ден. Ако гърците и българите бяха имали любов и съгласие, турците не биха могли да ги надвият по никакъв начин, но самите гърци ги викали на помощ и сами се предавали в техни ръце. Турците ги обградили отвсякъде и ги покорили под своята власт и иго.

c. 85

СЪБРАНИ НАКРАТКО КОЛКО ЗНАМЕНИТИ БИЛИ БЪЛГАРСКИТЕ КРАЛЕ И ЦАРЕ

Както се каза, в началото най-силен и знаменит бил крал Батоя. Той завзел Нишката, Скопската и Охридската епархия от гърците и латините, изгонил ги от тая земя и епархии и населил тук българи. Поставил в град Охрид кралския престол и българската крепост, покорил гръцките кесари Константин Погонат и Юстиниан Втори и взимал много години данък от тях във времето на шестия вселенски събор.

Светият крал Тривелия се възцарил след крал Батоя. И той също бил благополучен, великодушен и мъдър, след това и свет и велик Божий угодник. Тоя крал нападнал маджарите, покорил ги под своя власт и им наложил голям данък и тегоба заради ония българи, които били изгонили и угнетявали в началото, както казахме. Затова тоя свет крал, велик предводител и български светилник, наказал много аварите или маджарите. Бог го дарувал на българския народ за велика полза, както Мойсея³⁴⁶ на еврейския род и Константина³⁴⁷ на латините и гърците, така и него на българите. Той им създал и ги научил на царски и граждански съд и им уредил военната наредба. В началото те съвсем не знаели това. Така после приел Светото кръщение и просветил целия български народ със Светото кръщение. И поради голямата

Титла Прѣѣтиснѣ Христовѣ

ревност и усърдие, които имал към Христа Бога, оставил престола и всяка мирска слава, възприел монашески чин и смирение и завършил свето и богоугодно своя живот. Показал на целия български

с. 86

народ със свето и богоугодно дело всеки образ и чин; и им показал царския и християнски чин, по-късно и монашеския чин. Но българите, отначало прости и неизкусни в *Писанието*, оставили без памет, служба и празник такъв велик български светилник, Светия и блажения крал Тривелия. Не са сторили добре.

След това ще споменем трима свети и добродетелни царе: блажения Михаил³⁴⁸, цар след Тривелия³⁴⁹. Когато по едно време дунавските българи пак отстъпили от православието в езичеството, Бог изпратил на българския народ тоя блажен цар Михаил, просветил го със Светото кръщение, показал чудеса със светия кръст в неговата ръка и скоро чул неговата молитва, както се каза в началото. И тоя втори просветител на българския народ свършил своя свет и богоугоден живот в голям мир и благочестие, наречен Йоан-Михаил, праотец на всички български царе. Ония, които царували след него, поддържали неговото благочестие, били от неговото племе и род и се подписвали с неговата титла. В зюграфските грамоти го наричат: Йоан-Михаил³⁵⁰, наш велик праотец между българските царе, не можем да пристъпим неговата заповед; което е изпърво заповядал, и ние го потвърждаваме. Така българските царе имали на велика почит тоя блажен цар Йоан-Михаил.

Тъй ще поменем блажения Давид³⁵¹, български цар. И той доброволно оставил престола и мирската слава, възприел смирения монашески чин и завършил свето и богоугодно своя живот. И мощите му били в град Охрид цели и нетленни.

Така и Свети цар Владислав или наречен Владимир, братанец на Светия цар Давид³⁵², преживял в голяма добродетел и умрял мъченически за православна вяра и телесна чистота, както казахме по-преди. Гърците писали много несъгласно и в историята, и в неговото житие – или поради незнание, или скриват неговия род, че е бил български цар и от рода на българските царе.

Така и Асен, първият български цар, бил знаменит, славен и благополучен в битките, както се каза. Победил и разбил толкова хиляди арапи, покорил толкова

с. 87

земя от гръцкото царство и получил венец [корона] и царска титла. Преживял щастливо и спокойно много години на българския престол в град Охрид и починал в мир.³⁵³

И вторият български цар Добрица³⁵⁴ бил славен и непобедим в битките. Произхождал от дунавските страни, затова пренесъл царския престол от Охрид в Преслав, обградил Преслав със стени и поставил тук българския престол и крепост. Затова охридските българи го възненавидели, понеже пренесъл престола от Охрид в своята дунавска страна, въстанали срещу него и го убили поради завист и несъгласие.

С какво бил знаменит цар Кардам³⁵⁵? Понеже преди него четирима царе били неблагополучни и през тяхното време гърците за малко не покорили под своя власт българското царство, но тоя цар Кардам бил храбър и благополучен, имал много войни с гърците, разбил много техни войски и поробил много генерали. Гърците не могли по никакъв начин да го победят във война. Така за много години освободил българската земя от римското насилие и починал.

С какво бил знаменит цар Крун³⁵⁶? Понеже и той бил много славен и благополучен във войните, отнел от гърците град София, Самоков, Филибе, Щип, Струмица, Едрене и заселил по тая земя българско население. Пленил много гърци и ги избил заради християнската им вяра. Бил езичник, но по Божия воля вършел много пакости на гърците, убил цар Никифора³⁵⁷, както се каза. Той най-напред съградил Търново, три крепости между реката Янтра, и тук поставил царския престол.³⁵⁸

Защо бил знаменит цар Симеон Лабас³⁵⁹? Понеже имал жестока и непрестанна война с гръцките царе и всякога ги побеждавал. Четири пъти ходил с войска в Цариград и пленил и изгорил много местности. През неговото царуване 35 години българите и гърците нямали никакъв мир. От това време между гърците и българите останала голяма вражда и порицание – и до днес. Така Симеон освобождавал със сила българската земя и починал, като се намирал на път.

с. 88

Самоил³⁶⁰, отначало благоговееен и благополучен цар, много години побеждавал силно латините и гърците, взел и завладял от тях много земя и преселил народите по различни страни, и бил славен и прочут по вселената. После поради убийството, задето избил царското семейство³⁶¹, Бог го наказал, гърците го победили и сразили и ослепили неговата войска, както се рече по-преди за цар Самоил.

С какво най-много бил знаменит цар Асен стари³⁶²? Понеже сам Бог го избрал, помазал и затвърдил на българския престол. Царството било свършено пропаднало и опустошено от гръцката власт, но пак Бог издигнал тоя цар Асен, в неговата ръка обновил българския скиптър и царство и покорил под него гръцките царе и кесари. И много години давали данък на тоя цар и на неговия син, както се каза по-преди за тоя благочестив цар Асен стари.

Защо бил знаменит цар Йоан Калиман³⁶³? Понеже бил изкусен и благополучен на война, разбил много

Тайна Прѣстѣна Химанарска

крале, ослепил Теодор Ласкар³⁶⁴ и покорил под своя власт много земя и градове. От всички български царе той владеел най-много земя.³⁶⁵ Преселил гърци в България, а българи – в гръцката земя, в гр. Драма. Тоя град се намира в Македония, истинският престолен град на Филип³⁶⁶. В тоя град Драма и Серес, и Мелник, и Солун – от всички тия епархии изгонил гръцкото население и заселил българския народ. И досега в тия епархии живеят и се намират българи.

Разорил десет гръцки града от основи и покорил гърците, латините, сърбите, маджарите, арбанасите, двете Влахии. Завладял всички тия земи и народи и взимал данък от тях, както е написано в пролога и изографските грамоти. Не е имало друг български цар, подобен на тоя цар Йоан-Калиман по благополучие в царска слава.

С какво бил знаменит Константин Шишман³⁶⁷? Понеже и той бил от рода на цар Асен и толкова бил хубав на лице и ръст, че от много страни дохождали хора да го видят, и поради големия му ръст го нарекли Шишман. Тоя цар имал много войни с гръцките царе, но никак не могли да го победят. Обаче той пленил много гръцка земя, двама гръцки царе му дали

с. 89

своите дъщери за жени, първо Теодора, след това Мария, както се каза по-преди, за да имат мир и любов с него.³⁶⁸

Защо бил знаменит цар Александър³⁶⁹? Понеже когато сърбите убили неговия брат цар Михаила, нападнали българската земя и стигнали до Мрака и Радомир, завоювали България; така и гърците нападнали от Черно море българските градове и ги завоювали – тоя цар Александър имал малко войска, но с Божия помощ надвил и победил всички. Излязъл с нова войска против сърбите, надвил ги и ги изгонил от България. После се обърнал срещу гръцкия цар с девет хиляди войска, гърците били 80 хиляди, но Александър ги победил с малко войска, освободил българската земя от много беда и владял мирно и разумно много години българското царство, както се каза по-преди за Александър.

Това са били знаменитите тринадесет български царе. Тук споменахме Свети цар Давид и Йоан-Владимир. Заради техния свет и праведен живот ги споменахме тук. А другите – Светият крал Тривелия и Светият цар Йоан-Михаил – били свети в живота си и храбри и силни в царското си благополучие. Така и други девет царе били непобедими на война и в тежки и усилни времена по Божия воля освобождавали своя български народ от голямото угнетение и пленение на други народи и царства.

Какво да кажем за останалите български царе? Някои от тях били неблагоприятни и гърците ги побеждавали няколко пъти; някои пък доброволно се предавали на гърците, а други не били от царско племе и род, българите се вдигали срещу тях и ги прогонвали от престола. Убивали други поради някое несъгласие. Едни пък от българските царе обичали мира и имали голяма любов с гърците и други крале, живеели мирно и тихо, нямали никаква война, нито войска, както от началото тук за всички подред се писа. За някои царе се написа много накратко, като че са царували една година или по за малко време. Някои са царували много години, но накратко се намери тяхното деяние, затова

с. 90

така накратко се написа. Можеше от гръцката история да се намери за много български царе по колко са царували, но не се намира за всички царе, затова не написахме техните години – кои по колко са царували.

с. 91

ЗА СЛАВЯНСКИТЕ УЧИТЕЛИ

Потребно е накратко да споменем за Светите Кирил и Методий³⁷⁰, в кое време съставили буквите и книгите на славянски език.

Кирил и Методий живеели във времето на цар Михаил Иконоборец³⁷¹. Родили се в град Солун от баща по име Лъв, високопоставен, богат и добродетелен човек. Свети Методий станал славянски или български войвода и научил славянския език. След десет години оставил военната служба и приел монашески чин. Свети Кирил бил по-млад Методиев брат, после учил философия в Цариград заедно с малкия цар Михаил³⁷², Теофилов син, и бил отличен и славен философ в Цариград. По съвета на своя брат Методий оставил света, приел и той монашески чин и водил свет живот.

Във времето, когато в България царувал Муртагон³⁷³, Методий дошъл в Търново, понеже тогава цар Муртагон поискал иконописец да му изпише дворците. Методий познавал това дело. Повече дошъл за това, за да може да научи и привлече българите към християнската вяра. Когато цар Муртагон му заповядал да нарисува в онзи дворец животни, птици и картина на лов, Свети Методий изобразил пришествието Христово много умело и страшно. Когато видял тая картина, царят се изплашил и изпаднал в чувство на умиление. Тогава Методий улучил удобно време, говорил на царя, поучавал го да приеме християнската вяра и обърнал Муртагона към нея. Изпратил до царица Теодора и дошъл от Цариград епископ, изпратен от царицата, и кръстил цар Муртагона, нарекли му име Михаил.

СВ. О. ПИС

с. 92

И многоброен български народ се покръстил в това време, понеже Методий им говорел и ги учел на български език. След това, убедени от царицата и от други българи, Методий и Кирил възприели епископски сан³⁷⁴ да идат и учат българите и останалите славяни на християнска вяра и ги нарекли български апостоли.

Свети Кирил постил 40 дни, съставил 38 букви и съчинил писмо на славянския език. Най-напред написали евангелието на Йоана „В начало бе словото“ и го показали на царя и на другите, и на патриарх Игнатий³⁷⁵. И те много похвалили това и им казали да учат българите и славяните на техния език и да превеждат от гръцките книги на славянски. И те отишли в Охрид при архиепископ Климент³⁷⁶. Той бил родом българин, но четял на гръцки. И там се събрали петима философи от българския род, знаели елинските премъдрости и *Писанието*. Климент, Сава³⁷⁷, Наум³⁷⁸, Еразъм³⁷⁹, Ангелария³⁸⁰ – това са всичките свети пет мъже на българския народ, и така с Кирил и Методий станали седем учители, изкусни и премъдри. Така събирали избрани и прави думи от българите, от сърбите, от русите, от московите, от словените, от леховете. Много време събирали думи от тия народи, докато съставили *Псалтира*, *Евангелието* и други книги. Предали ги първо на българите и книгите били наречени български, както и досега гърците знаят това. Целият народ и четиримата патриарси, Ерусалим, Синая, Света гора – всички говорят българска или вогарска книга, а не сербска или словенска.

Но Светите Кирил и Методий по-късно били поставени за епископи на славяните в Морава³⁸¹, не сръбската Морава, която тече през Шумадия, но друга Морава, при Окиан-море, което се нарича Балтинско море, при Брандибур. Оттам най-напред са излезли българите³⁸², а ония, които са останали там, се наричат славени³⁸³. Там няколко време Кирил и Методий епископствували и учили тия славени на християнска вяра. И така по-късно поради тоя народ нарекли писмото и книгите словенски. И така, който народ и да чете тия книги, те изобщо се наричат словенски. Но гърците, понеже знаели отначало, казват и досега български

с. 93

книги, а не иначе. Така от целия славянски род най-напред българите получили славянски букви, книги и Свето кръщение.

При все че москалите, русите, сърбите и други се хвалят, че те по-напред са приели славянските букви и кръщението, но не е така. Не могат да представят за това никакво свидетелство. Ако и москалите, и русите да пишат за това, но гръцките и латински летописи показват в кое време българският крал Свети Тривелия приел кръщението със своя български народ – в 703 година, малко нещо след шестия вселенски събор³⁸⁴. Българите държали благочестието 50 години. Като нямали книги на своя език, чели и писали по латински и гръцки. Не били здраво затвърдени във вярата, затова българските царе пак се върнали към езичеството, но не целият народ. В град Охрид им бил назначен на петия събор³⁸⁵ самостоятелен архиепископ, защото цар Юстиниан бил родом от Охрид³⁸⁶. Първо наричали Охрид Дардания. На петия вселенски събор цар Юстиниан помолил светите отци и поставили самостоятелен архиепископ – никой патриарх да не му заповяда. И обградил Охрид с крепост, но в това време българите превзели от гърците град Охрид и поставили там царската столица. В Охрид Светият крал Тривелия приел Светото кръщение³⁸⁷.

И докле имали царския престол в Охрид при архиепископа, живели в благочестие, а когато пренесли цар[ския] престол в Загорие, в Търново, българските царе] отстъпили от благочестието и били езичници 92 години³⁸⁸. После в 845 г. Муртагон или Михаил³⁸⁹, а не Болгарис³⁹⁰, както пише Барон³⁹¹, приел Светото кръщение с целия български народ. От ония времена и досега българският народ неотстъпно живее в благочестива вяра.

Руската княгиня Олга³⁹² приела кръщението в 958 година³⁹³, но с малко хора от руския род. Имала гръцки свещеници, а не славянски. Русите не умеели тогава още никак да четат по славянски. След княгиня Олга руският и киевски княз Владимир³⁹⁴ приел Светото кръщение в 1008 г. всенародно, кръстил се целият руски московски народ. Явно е тук, че българите всенародно приели кръщение 153 години преди русияния и московски народ; така тогава приели и славянските букви

с. 94

и книги. А сърбите били под римския папа и държали римската вяра.³⁹⁵ За сърбите няма никак писано нито в латинските, нито в гръцките летописи в кое време римляните ги покръстили, но в 1130 г. сръбският жупан Неманя приел Светото кръщение, но не целият сръбски народ, а малко народ. По-късно Свети Сава³⁹⁶ архиепископ, Неманиев син, в 1190 г. обърнал целия сръбски народ към православната вяра. Така и сърбите 345 години след българите приели православната вяра.³⁹⁷

Така българите по-рано от всички славянски народи приели православието, по-рано имали свой патриарх и цар и започнали да четат на своя език. Но България се намира сред турците, близо до Цариград, затова българите са така угнетени и поробени от турците, както се вижда. Затова не могат да възприемат никакво книжовно умение или мъдрост. Русите и московите имат царство и черковна свобода много години, създали училища и така постепенно възприели от гърци, латини и други народи писмена мъдрост, понеже им е възможно, и печатат славянски книги. Затова на своя език превеждат и пишат много речи, както им е угодно. Така и сърбите, които са поданици на турчина, са много по-прости и бедни от българите, а които са в немската държава, те са малко по-изкусни да четат и пишат, защото имат черковна свобода. Отскоро са почнали да се учат в училища, имат архиереи от своя народ и се грижат за своя народ да се учи.

Патриархатът на Химарски

Някои от русите и немските сърби се подиграват и ругаят българите, че са прости и некнижни в писането. Но тия руси и сърби да благодарят на Бога, задего ги е запазил от агарянското робство и гръцката архиерейска власт, от която българите страдат. Да бяха малко опитали от това, те биха благодарили много на българите, защото в толкова страдание и насилие държат неизменно своята вяра.

Внимавай тук добре, читателю, за да запомниш в кое време българските царе поставили свой патриарх в Търново и колко светци има от българския народ. Българският цар Симеон, наричан Лабас, наследил престола след Михаил, както по-рано написах. При Михаил римският папа управлявал България три години³⁹⁸,

c. 95

защото и папските епископи Павел³⁹⁹ и Формос⁴⁰⁰ покръстили много български народ. Но в това време римският папа отстъпил от благочестието, затова гърците изгонили от България папските епископи. Между гърците и римляните имало голяма разпра и прение поради българите, кой да ги има под своя власт. И затова гърците и римляните съвсем се прокляли и разделили и българите останали няколко време под Цариградската патриаршия. Но гърците искали от търновските царе много злато и дарове за назначаване на търновски архиепископ. Но Симеон Лабас водил голяма борба и жестока война с гърците дълго време за това светокупство, което взимали за поставяне на архиерей. И поради друг гняв, който имал към гърците, той отстъпил от Цариградската патриаршия и искал да се присъедини към римляните. Ето защо всички четирима гръцки патриарси, едно, за да създадат с българите мир и съгласие, и, друго, да не ги изпуснат в римската ерес, благословили и поставили в Търново самостоен патриарх на българите.

Докато българите царували, поставяли патриарх и епископи от своя български род и търновският патриарх поставял архиепископ в Охрид. След патриарха пръв бил охридският, по него преславският, после софийският. В Охрид, Преслав и София българските царе имали царски дворци и седели велики барони⁴⁰¹, поддържали българска войска и събирали данък от народа. Тук имали архиепископи, първи след патриарха. Така и във Видин имало велик барон и четвърти архиепископ след софийския архиепископ. Така българските царе имали четирима барони, или беглербегове⁴⁰², след царя, които са управлявали българската войска; също така и четирима архиепископи или митрополити, които били след търновския патриарх и които имали под своя власт много епископи из България над българския народ. Такава уредба и управление имали. А когато няколко пъти имали под своя власт и гръцка земя, българските царе в ония страни и места поставяли българска войска и барони; гръцките владци и свещеници никак не закачали, нито търновският патриарх заповядвал на гръцките епископи и свещеници,

c. 96

но заповядвал само в България над своите епископи и свещеници. В чуждите епархии духовните не са владели, само войската била царска. Така и гърците, когато понякога превзимали от българите някои места, поставяли царска войска, а не епископи и свещеници.

После, когато турците завзели и поробили България, тогава цариградските патриарси с турска помощ и насилие отново завладели търновската патриаршия под своя власт и за пакост, и поради злобата, която имали към българите, още от началото не назначават на българите епископи от българския род, но все от гръцки род. И не се грижат никак за българските училища и учение, но обръщат всичко на гръцки език. Затова българите са останали прости и неучени на изкусно писане, а много от тях са се обърнали към гръцката култура и учение и слабо се грижат за своето учение и език. Тая вина на българите произхожда от гръцката духовна власт. И голямо насилие търпят несправедливо в тия времена от гръцките владци, но българите ги приемат благоговейно и ги почитат като архиереи, плащат им двойно дължимото. Затова ще приемат от Бога своята награда за простотата и незлобието си. Така и ония архиереи, които с турска сила, а не с архиерейски закон причиняват на българите голяма обида и насилие, и те по своите дела и безсъвестност ще приемат своята награда от Бога, както е казано: въздай всекому според неговите дела.

c. 97

ТУК СЪБРАХМЕ НАКРАТКО ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ СВЕТЦИ, КОЛКОТО СА ПРОСИЯЛИ ОТ БЪЛГАРСКИЯ НАРОД В ПОСЛЕДНО ВРЕМЕ

Първият е Свети крал Тривелия, наречен монах Теоктист, живял в 703 г., малко след шестия вселенски събор, приел Светото кръщение и през неговото царуване се кръстил целият български народ⁴⁰³. Първото българско кръщение било при тоя Свети крал Тривелия. Понеже той имал ревност и усърдие към Христа Бога, след малко време оставил кралската власт и мирската слава, съградил си голям манастир близо до Охрид и в тоя манастир приел монашески чин. Живял строг живот, завършил свято и богоугодно своя живот и се представил на Бога в тоя манастир.⁴⁰⁴

СВ. О. ПИС

Титлата Прѳѳителъ Хмилъарскъ

2. Вторият е търновският цар, блаженият и достопамятен Михаил или Йоан⁴⁰⁵. Така се наричал – Михаил-Йоан. От него се повели племето и родът на българските царе до последния Шишман Йоан⁴⁰⁶. Всички, които били от неговия род, се подписвали според неговото име и титла: първо писал своето име, както му е било името, след това Йоан, т.е. Йоанович. Така българските царе държали титлата и почитта на своя прародител Михаил-Йоан, от когото имали своя царски род и православната си вяра; у тях от него се почнало. После в Търново, както рекохме, тоя цар бил втори просветител на българите след цар Гривелия.

с. 98

В 845 г. се кръстил и чрез него Бог показал чудеса на българите⁴⁰⁷. С кръст в ръката си, с молитвата си към Бога той избавил България от големия Божи гняв, както се пише за него у Бароний⁴⁰⁸ във втората част, на лист 950. Преживял щастливо и мирно на българския престол 45 години и преминал във вечния живот.

3. Третият е Свети цар Давид⁴⁰⁹; оставил царството доброволно на своя брат Самоил, отишъл в манастир и приел монашески чин. И преживял свето и богоугодно за кратко време, представил се на Бога и неговите мощи били извадени нетленни и пренесени в Охрид.

4. Четвъртият е Свети цар Йоан-Владимир⁴¹⁰, Ааронов син; царувал в Охрид три години, водил свет и богоугоден живот и бил убит от жена си и шурея си заради чистия си въздържан живот и заради православната вяра. И досега неговите мощи почитат нетленни в Елбасанската страна, както се каза по-напред за него.

Така от българските царе четирима са свети и богоугодни.

5. Петият е Свети Йоан, търновски патриарх⁴¹¹; живял във времето на цар Асен стари.

Той го венчал на престола, както се каза по-преди. Завършил своя живот в Търново на патриаршеския престол.

6. Шестият е Свети Теофилакт, евангелски тълкувател, велик черковен учител и премъдър вития⁴¹². Писал на три езика книги, полезни за черквата, и много истории на гръцки, латински, български, превел много книги на български език. Велик бил с живота си и славен с учението си, бил от голяма полза и за похвала на гръците, латинците и българите. Бог въздигнал на българите такъв велик светител и учител на техния род и просветил със своя живот и учение цяла България. Цар Асен⁴¹³ и царица Мария, Асенова съпруга⁴¹⁴, го извикали от Охрид с голяма молба и го поставили патриарх в Търново. И прекарал там много години, и красил търновския престол, и изгонил новатианската и арменската ерес от България, също и латинската от Влахия. На тоя престол свършил своя живот.

7. Седмият е Свети Евтимия, търновски патриарх⁴¹⁵,

с. 99

ученик на Светия отец Теофилакт⁴¹⁶, тъй учен, мъдър и свет с живота си, както и неговият учител. Ученик на светия учител, във всичко бил подражател на Теофилактовия живот, трудове и учение; след него бил наследник и на неговия престол. Написал много книги, преработил на български език житията на светците и написал похвала на много светци. Посочвал на светогорските калугери черковния род и много правила. Питали го за всичко и им отговарял с премъдрост. И досега в ръкописните книги се намира неговото писание [послание]. После живял при Йоан⁴¹⁷, Асеновия син, и по негова молба и настояване цар Йоан съградил много манастири в България по различни места и пустини. Той поставял в тия манастири много монаси, предавал им монашеския ред и устав и умножил много Божието славословие на много места по цяла България. Бил от голяма полза за своя български род, както и неговият учител, и починал в дълбока старост на своя престол в Търново.⁴¹⁸

8. Осмият светец е Йоаким⁴¹⁹. Той също бил търновски патриарх и имал свет и чист живот. Бил убит неправедно от цар Светослав⁴²⁰ заради персийската войска, която разбила българите. Светослав наложил на Свети Йоаким това наказание, за което той не бил никак виновен. Царят го хвърлил от високата скала и той загинал мъченически.

Тия четирима свети български патриарси имали своите мощи цели и нетленни, както е писано в книгата „Кормчия“⁴²¹, на петия лист.

9. Деветият светец е Климент⁴²², охридски архиепископ, велик чудотворец. И досега неговите мощи почитат непокътнати в Охрид.

10. Десетият светец е Наум⁴²³. В неговия манастир, близо до Охрид, и досега светите му мощи дават изцеление и много народ отива там на поклонение.

11. Свети Еразъм⁴²⁴.

12. Свети Ангелария⁴²⁵.

13. Свети Сава⁴²⁶.

Тия пет светци – Климент, Сава, Ангелария, Наум и Еразъм – живели във времето на Светите Кирил и Методий. Родом българи, научени били по елински и

с. 100

водели свет, славен и прочут навсякъде живот. Били в Охридската страна, живели по различни места. При тях в

Патриарх Прохорски Химарски

Охрид отишли Кирил и Методий, събрали ги. Кирил и Методий били създали славянските букви, но не могли да съчинят толкова хубави думи на славянски език и да съставят първо *Псалтира*. Но тия пет светци им помагали много. И разпратили навсякъде, гдето се говори славянски, и събрали думи според гръцката граматика, написали, колкото думи има там, и според тия думи събрали от целия славянски език и съставили най-напред *Псалтира* и *Евангелието* в Охрид и Солун. Това е известно на гръците и се намира така написано в старите ръкописни гръцки отечници. И всички гръцки иконописци рисуват заедно на иконите седемте учители и ги наричат славянски учители, които извадили и съставили славянските книги. Тук заедно с тях са Свети Кирил и Свети Методий.

14. Свети Николай⁴²⁷, охридски архиепископ, направил през живота си много чудеса. Явила му се Пресвета Богородица и му заповядала да постави Свети Иларион⁴²⁸ за епископ в Меглия, както пише в техните жития; Свети Николай починал в Охрид на своя престол.

15. Свети Иларион, меглински епископ, бил велик и свет със своя живот и учение. Водил голяма борба с еретиците новатиани и армени, но с Божия помощ надвил и посрамил всички и ги изкоренил от своето паство. Тая ерес най-много се била умножила там в Меглинската епархия. Говорел много на гръцките царе и ги запазил от ересите със своето премъдро учение, както е писал пространно в неговото житие Свети Евтимий, търновски патриарх. В това време цар Йоан, Асенов син, пренесъл мощите на тоя Свети Иларион от Меглия в Търново. Свети Евтимий го облажава и величае с много похвали.

16. Свети Никодим⁴²⁹, мироточец, в Охридската страна преживял и свършил своя живот. После неговите мощи били пренесени в арнаутския Белиград. И досега дават голямо изцеление и пребивават нетленни.

17. Свети Йоан Рилски⁴³⁰ прекарал в Рилската

с. 101

пустиня много години богоугоден и свет живот и претърпял много напасти от бесовете. Свършил своя живот в тая пустиня и неговите мощи и досега цели и нетленни почиват в неговия манастир. От цяла България се стича народ да се поклонят на мощите на Светия отец Йоан. И получават голямо изцеление и душевна полза българите, които с усърдие дохождат при него и в неговата Света обител на поклонение. От цялата българска слава, когато толкова големи манастири и черкви имало по-рано в България, в наше време Бог оставил единствен Рилския манастир цял да съществува чрез молитвите на Светия отец Йоан. Той е от голяма полза за всички българи, затова всички българи са длъжни да го пазят и да дават милостиня на светия Рилски манастир, за да не угасне голямата българска полза и похвала, която получават от Рилския манастир чрез молитвите на Светия наш отец Йоан, славния български светец.

18. Свети Гавриил Лесновски⁴³¹ живял в Лесновската пустиня, в Щипската епархия, много години водел постнически и свет живот и се представил на Бога.

19. Свети Прохор Пшински⁴³² прекарал в Пшинската пустиня, в Скопска епархия, богоугоден, свет и чуден живот. Имал пророчески дар и предсказвал за много неща, както обширно е писано в неговото житие. И досега от неговите свети мощи тече целебно миро.

20. Свети Йоаким Сарандаполски⁴³³, пустиножител, прекарал в тая пустиня много години и свършил своя свет живот. Но отскоро неговият манастир запустял и мощите му лежат или в земята, или някъде ги пренесли калугерите, затова не е известно где се намират.

21. Свети Йоаникия Девически⁴³⁴ живял в Девича гора, на сръбската и българската граница, в Грачанската епархия, в Бело поле. Там преживял и свършил своя живот. Неговите свети мощи и досега изпускат от гроба миро и много хора дохождат при него в Девическия манастир за изцеление и поклонение.

с. 102

За тия четирима свети преподобни наши отци Гавриил, Прохор, Йоаким и Йоаникия се говори и се намира писано в людските и мирски славословия, че са били ученици на Преподобния отец Йоан Рилски. Той ги научил и просветил на свет живот и монашеско правило. Много време прекарвали в Рилската пустиня. След това Светият отец Йоан ги изпратил по ония пустини да създават манастири и да събират хора, които дохождат при тях и желаят да бъдат монаси, да ги учат на монашески ред и правило. И така чрез молитвите на отец Йоан просияли като звезди тия четирима свети негови ученици. От тях започнал в България първият монашески ред и много манастири били съградени през тяхно време в България. Всички държали тяхното правило и предание, както те го били приели в началото от Светия отец Йоан. Така Светият рилски отец бил родоначалник на монасите в България и след него много от учениците му просияли с чудния си живот, ако и да не се намира [писано] за това и сега поради многото време, преминало в забравата без писание.

22. Светият Преподобен Теодосия Търновски⁴³⁵, ученик на Свети Григорий Синаит⁴³⁶, просиял в Сливенската гора във времето на цар Йоан, Асенов син, и патриарха Свети Евтимий. Там царят съградил много манастири по подобие на Света гора Атонска и бил началник и наставник над всички тия манастири Светият отец Теодосия Търновски. Бил родом от Търново, благороден и честен, но оставил всяко мирско пристрастие и се отдал на Бога вседушевно и всесърдечно, просиял с чуден и свет живот. Така и неговите ученици много просияли със свет живот в тия манастири. Поставяли неговите ученици за търновски патриарси и много епископи из България и красели епископиите си със своя чуден живот и учение. От тях бил:

Тайна Провитанс Химарски

23. Свети Марко⁴³⁷, преславски митрополит. Той пренесъл мощите на Преподобната наша майка Параскева⁴³⁸ от Епифат в Търново. Бил велик със светия си живот и учение и починал на своя престол в Преслав.

с. 103

24. Свети Преподобен отец Козма Изографски⁴³⁹.

25. Свети Преподобен отец Симон Петровски⁴⁴⁰.

26. Свети Преподобен отец Филотей Скитски⁴⁴¹.

Тия трима свети преподобни отци от български род просияли в Света гора Атонска. Свети Козма преживял много години в една опасна и страшна пещера близо до Зограф, имал голям и прозорлив дар и много пъти предсказвал на братята какво ще се случи, както пише в неговото житие. Свети Симон живял строг и свет живот на един камък в малка пещерка. И много пъти Бог му се явявал като звезда на тоя камък, гдето сега съградил манастир и се нарича Симон Петър, т.е. Симонов камък. Имал дар да изцелява и излекувал много хора от различни болести, избавил дъщерята на маджарския крал от бяс. Тоя крал му съградил манастир. Свети Филотей живял много време след това. Съградил на това място манастир и по негово име е наречен Филотей. Свети Филотей никак не вкусвал хляб, но кестените били негова храна през всичките дни в живота му. После претърпял много напасти от своите монаси, отишъл от Света гора в Едрене и там починал. Неговият брат Дионисия⁴⁴² бил митрополит в Едрене. Така е писано в гръцкия светогорски отечник за Филотей и Дионисия, че и двамата свети мъже са били родом българи.

27. Преподобният Свети Пимин⁴⁴³ приел в Изограф монашество и преживял много години в Изограф. Бил иконописец, водел свет живот, но тайно от хората. Прикривал се мъдро и изкусно пред хората. После напуснал Света гора и дошъл в Софийската епархия. През тия години турският цар дал свобода на християните да правят черкви. Тоя Свети Пимин се грижел, трудел се и направил много черкви и обновил манастирите в Софийската епархия, оттам бил родом. След това обновил Черепишкия манастир⁴⁴⁴ край река Искър, тук и починал. След много години намерили неговите свети мощи в гроба цели и нетленни и били пренесени във Видинската епархия в Суходолския манастир⁴⁴⁵. Тоя Пимин живял в 1610 г.

28. Свети Михаил Воин⁴⁴⁶ от село Потука, живял

с. 104

в Сливенската епископия, родом българин, но воювал с гърците, имал голям военен чин, бил храбър в битките и със свет живот, с молитва и меч убил страшния змей. Цар Йоан пренесъл неговите мощи от Потука в Търново, в черквата „Свети Свети 40 мъченици“.

29. Свети Димитрия Нови⁴⁴⁷ в 1685 г. Живеел просто и бил човек мирянин, но Божият дух диша и пребивава там, гдето иска. Тоя светец имал няколко овци и живял при една река и скала. Насади си малко лозе, изкопал колиба в скалата и така преживял своя живот самичък на това място. Но имал прост и свет живот и със своя прост живот угодил на Бога. Починал на това място. Там бил и погребан. После Бог открил на някои хора неговите мощи и ги пренесли в село Бесарабово, близо до Свищов, Търновска епархия, и тук дават на мнозина изцеление. Така просиял в последно време тоя Свети Димитрия в българската земя с прост живот и за простия български народ, но Бог го прославил след смъртта му с много чудеса.

Български свети мъченици, колкото се изброяват от началото в Света гора Атонска, в манастира Зограф⁴⁴⁸. Когато латините изгонили и разорили Света гора и избили много свети отци, преминали в Изограф. Там бил игумен Тома⁴⁴⁹, мъж свет по живот и ревнител на благочестивата и православна вяра. Той говорел на своите монаси: „Ако се боите от смъртта, скрийте се в гората, а които искат да умрат за православната вяра, последвайте ме.“ Така отишъл на кулата, с него отишли 25 души; четирима били мирски лица, още не били станали монаси; а другите избягали по горите и се скрили. Светият отец Тома избличавал много латините заради тяхната ерес.⁴⁵⁰ Те запалили кулата отвсякъде. Така в кулата светите отци се молели прилежно на Бога и дошъл от небето страшен глас, чуван от всички и от латините. „Радвайте се и веселете се, защото вашата награда на небесата е голяма!“ Така 25 мъченици предали своите свети души в Божиите ръце. Техните начални имена са: 1) Светият игумен Тома; 2) Върсунотей⁴⁵¹; 3) Кирил⁴⁵²; 4) Михай⁴⁵³; 5) Симон⁴⁵⁴; 6) Иларион⁴⁵⁵; 7) Яков⁴⁵⁶; 8) Мартииан⁴⁵⁷; 9) Йов⁴⁵⁸; 10) Киприан⁴⁵⁹; 11) Сава⁴⁶⁰; 12) Яков⁴⁶¹; 13) Козма⁴⁶².

с. 105

14) Сергие⁴⁶³; 15) Мина⁴⁶⁴; 16) Йосиф⁴⁶⁵; 17) Йоникия⁴⁶⁶; 18) Павел⁴⁶⁷; 19) Антония⁴⁶⁸; 20) Евтимия⁴⁶⁹; 21) Дометиан⁴⁷⁰; 22) Партения⁴⁷¹; не написали имената на трима още. Това са изографските свети мъченици, но по това време в Света гора били избити много отци от български род и останало незаписано колко са били.⁴⁷² Бог знае имената им и ги е записал в книгите на живота. В това време манастирите били 12, четели на български език. Тогава по килиите и скитовете живеели много български монаси. В Света гора българите били повече от гърците. И досега в манастирите, килиите и скитовете се намират стари български книги и царски грамоти. В тия времена българските царе са придавали към манастирите много села и метоси и отвсякъде дохождало на българските манастири и монаси потребното за живота. Тогава Света гора Атонска най-вече се обновила и прославилa. Сега там е останал за българите само един

Паисия Пройтхителъ Хилендарски

манастир Изограф, в който пострадали тия свети 25 мъченици. С тяхната света кръв и с техните молитви той се пази за техните едноезични българи.

В град София се намират трима свети мъченици: 1) Свети Георгия⁴⁷³; 2) Свети Николае⁴⁷⁴; 3) Свети Терапонтия⁴⁷⁵. Тоя светец бил свещеник в Трън, където сега отива много народ на изцеление. Гдето турците го посекали, израсъл дъб и с неговите молитви се дава при тоя дъб много изцеление. Така и Светите Георгия и Николае пострадали от безбожните турци през Селимовото царуване⁴⁷⁶; и техните свети мощи дават изцеление в тоя град София.

В 1750 г. в Битол, гдето седи турският и македонски паша, турците мъчили и посекали за християнската вяра един юноша, хубав на лице и ръст. Много го принуждавали и мъчили да се откаже от Христа, но той премъдро и смело избличавал тяхната безбожна вяра. Битолският владика записал много негови отговори, описал на гръцки език страданията му. И показал Бог велико знамение над неговите мощи. Името му било Ангел⁴⁷⁷ от село Флорина. Тоя Свети мъченик Ангел просиял в наше време в българската земя.

Можав да намеря толкова имена на свети мъченици, които са били от български род: имената на 29 мъченици

с. 106

се намериха в България. На първо време турците избили многоброен български народ по градовете заради християнската вяра, но хората поради простота и безгрижие не описали страданията им и така страданията и имената им преминали от род на род в забравата. Също така, както по-преди се каза много пъти в тая историйца, българите от простота и безгрижие не се стараели в началото да събират и преписват житията на българските светци и черковните и архиерейски правила и деяния, но по малко места се намирали, а после погинали отдавна. И не може да се намери пространно деянието на всички български светци и царе. За някои от тях се намира обширно и известно, за някои – едва накратко из различни печатни и ръкописни истории, по малко и рядко.

Аз претърсих всички светогорски манастири, гдето има стари български книги и царски грамоти, също така и из много места из България, гдето се намират много стари български книги. Не се намери повече писано за българските царе. За някои светци има пространно житие, но тук написах накратко, колкото да ги събера всички заедно в тая кратка историйца, за да знаят всички българи колко светци имат от българския род. Тук се написаха 58, толкова се намериха.

с. 107

ПОСЛЕСЛОВИЕ

Аз, Паисия, йеромонах и проигумен Хилендарски, събрах и написах, от руските прости речи преведох на българските и славянски прости речи. Разяждаше ме постепенно ревност и жалост за моя български род, че няма наедно събрана история за преславните деяния от първите времена на нашия род, светци и царе. Така и много пъти сърбите и гърците ни укоряваха, че нямаме своя история. Аз видях по много книги и истории написани много сведения за българите. Затова положих много труд за две години да събирам по малко от много истории; и в немска земя повече с това намерение ходих. Там намерих Маврубировата история за сърбите и българите, накратко за царете, а за светците никак не писал. Бил латинин, не почита българските и сръбските светци, които просияли после, когато латините се отделили от гърците. Но и за сръбските светци пише лошо и скрива, а за българските никак не споменава. Така аз презрях своето главоболие, от което много време страдах, така и от стомах много време боледувах – това презрях поради голямото желание, което имах. И от много време погребаните и забравени неща едва събрах заедно – написах речи и думи. Не съм учил никак нито граматика, нито светски науки, но за простите българи просто и написах. Не се стараех според граматиката да нареждам речите и да намествам думите, но да събера заедно тая историйца.

И я съставих в манастира Хилендар⁴⁷⁸ при игумена Лаврентия⁴⁷⁹, мой роден брат от една майка и по-стар

с. 108

от мене: той тогава имаше 60 години, а аз – 40. В това време Хилендар даваше данък на турците три хиляди гроша и беше задлъжнял 27 хиляди гроша. И имаше голям смут и несъгласие между братята. Затова не можах да изгърпя това в Хилендар, излязох и дойдох в Изограф и там намерих още много сведения и писания за българите. Прибавих и завърших казаните неща в тая историйца в полза на нашия български род, за слава и похвала на нашия Господ Исус Христос. Нему подобава всяка слава, чест и поклонение с безначалния му Отец и Пресветия, Преблагия и Животворящия Негов Дух, сега и винаги и във вечни векове. Амин.

Текстът е предаден на съвременен книжовен език по зографския ръкопис, обнародван от проф. Йордан Иванов⁴⁸⁰: История славеноболгарская, собрана и нареждана Паисием иеромонахом... Стъпки за печат по първообраза Йор. Иванов. София, 1914.

СВ. О. П. ИС

Паисий Хилендарски

КОМЕНТАР

Наст. коментар е структурна част от справочно-информационния инструментариум към текста на „История славяноболгарская ...” на Св. о. Паисий Хилендарски, но едновременно с това – чрез система от препратки – той и кумулира във вид на информационна ризома, ориентирана към страниците на този текст, съответната информация от останалите елементи (**Историогр., Именния и Географ. показалец**) на този инструментариум.

След всяко **име на личност**, обозначение на **историческо събитие** и съответен **топоним**, срещани в *Паисиевия текст по реда на споменаването на тези феномени от самия автор*, е дадено детайлно пояснение, което е плод на научноизследователско издирване, осъществено в лоното на съвременния справочно-информационен енциклопедичен, универсален, отраслов (исторически – географски – правен – литературен ...), библиотечно-каталожен и електронен хомеостаз.

Тук са позиционирани **480 бележки** (*по-надолу: бел.*), посветени на **ключови лица, събития и топоними**, нуждаещи се от съответни разяснения, необходими на съвременния читател за максимално прозрачно и безпрепятствено наблюдаване на мисълта на автора на знаменитата творба.

Словникът на *наст.* коментар е в съответствие с формулировките, дадени от Св. о. Паисий или контекстуално обвързани с езика му – включени са не само имена на лица, събития и топоними, но и отделни изрази на йеромонаха, в чиято синтагматика е поднесена представената от него материя.

Всеки елемент (всяка отделна бел.: 1-480) има структура, изградена от две части, разграничени с „дълго тире” (–):

1) езиковия комплекс на словника (езика на Св. о. Паисий!);

2) същинския коментар на *наст. излож.*

По този начин **архитектониката** на *наст. текст* служи на две цели:

- да се наблюдава отчетливо (семиотично,

Св. О. П ИС

Паисий Пройтхителъ Хилендарски

синтагматично и синергетично) езикът на Хилендарския монах в контекстовите му послания (1);
- да се даде рационална знаниева картина към днешния ден на фиксираните от Св. о. Паисий моменти (2).

Тук са представени – освен *цит.* в отделните бележки източници чрез детайлните им библиографски характеристики – и справочно-информационното ниво на следните исторически и енциклопедични издания:

- История на България : Т. 1-3. – С., 1979-1982;
- История на България : Т. 1-9. – С., 1979-1999;
- New encyclopedia Britannica : Vol. 1-29. – Chicago, 1986;
- Интернет енциклопедия Уикипедия. // <<http://www.wikipedia.org>>.

Алгоритъмът за подредба, по който е изградена всяка бел. от *наст.* коментар, е следният за **съответните групи** (като той е издържан максималистично в описания вид само там, където това е необходимо):

1. за лица:

- *име на лицето, посочено във формата / формите, възприета / възприети от Св. о. Паисий Хилендарски, съотнесено с нивото на енциклопедичната литература;*

- *транскрипция на името на лицето на латиница;*
- *хронологичен дискурс;*
- *литература;*

2. за събития:

- *кратка справка;*
- *хронологичен дискурс;*
- *литература;*

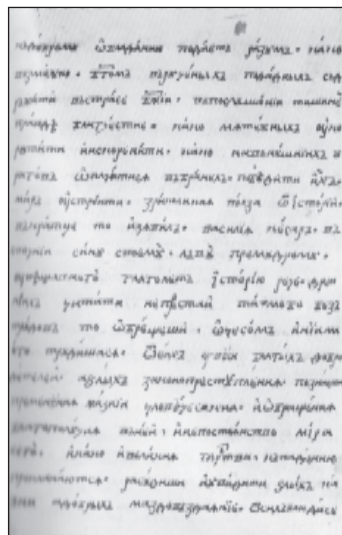
3. за топоними:

- *кратка справка;*
- *хронологичен дискурс;*
- *литература.*

Навсякъде в *наст.* коментар са посочени с **арабски цифри съответните страници на „История славяноболгарская ...“**, преpraщащи към изданието от 1963 г. (чийто препис на компютър, направен от студентите на СВУБИТ, е публ. тук: (с. 52-79 *Св. О. П ИС*), **осъществено под редакцията на акад. Петър Динеков, което е направено по публикацията на оригинала на съвременен български език по труда на акад. Йордан Иванов от 1914 г. (вж: *Историогр.*: с. 9-37 *Св. О. П ИС*).**

1. **Паисий**, иеромонах, Св. (1722-1773) – монах в Св. Хилендарска обител. За родното му място няма други писмени сведения, освен тези, които сам той съобщава в „История славяноболгарская ...“ – Самоковска епархия. По-голямата част от неговите биографи приемат гр. Банско, Благоевградска област. Годината на раждането му се установява от факта, че, когато написал съчинението си, той бил на 40 години. За смъртта му липсват точни данни. Някои изследователи застъпват становище, че о. Паисий е живял до дълбока старост. Други приемат 1773 г., която се посочва в една зографска кондика. Трудът му „История славяноболгарская ...“ като концепция на християнския хуманизъм сътворява революционна програма на Българското възраждане, за което той – подобно на библейския Мойсей – възкресва от пепелта на забравата пламъка на горене на народностното съзнание, създавайки първия граждански кодекс на България.

По-подробно за живота и дейността му вж: Дринов, М. Отец Паисий – неговото време, неговата история и учениците му. // Периодическо списание на Бълг. книжовно дружество (Браила), 1871, кн. 4; Динеков, П. Някои въпроси около делото на Паисий Хилендарски. // Динеков, П. Из историята на българската литература. – С., 1969; Арнаудов, М. Паисий Хилендарски. Личност, епоха, дело. – С., 1962; Паисий Хилендарски и неговата епоха (1762-1962). – С., 1962; Ангелов, Б. В коя година е починал Паисий. // *Език и литература*, 1962, N 6, с. 96-99; Христов, Хр. Паисий Хилендарски. Негово време, жизнен път и дело. – С.,

1972; Велчев, В. Паисий Хиландарски. Епоха, личност, дело. – С., 1981.

2. **Света гора Атонска** – област (източният от трите ръкава) в Халкидическия полуостров. Средине на Атонските манастири, сред които са Хиландарският и Зографският, в които в началото на 70-те г. на XVIII в. Св. о. Паисий пише „История славяноболгарская ...” (вж: бел. 224, 478) .

3. **Самоковска епархия** – българска епархия. Създадена в средата на XVI в. Първоначално се простирала в района на Самоковско и Дупнишко.

По-подробно – вж: Снегаров, Ив. За родното място на Паисий Хиландарски. // Снегаров, Ив. Паисий Хиландарски и неговата епоха (1762-1962). – С., 1962.

4. **Адам** – библейска личност. Заедно с Ева – първата човешка двойка, прародители на човешкия род. По-подробно вж: Мифология. Большой энциклопедический словарь. – 4. изд. – Москва, 1998, с. 17-19.

5. **Давид** – юдейски цар (1004-965 пр. Хр.). Присъединява територии към юдейската държава. Наследил престола от Саул (XI в.). Установил се на планината Саул и преместил столицата си в Ерусалим. Автор на псалми.

По-подробно вж: Мифология. Большой энциклопедический словарь. – 4. изд. – Москва, 1998, с. 167-168.

6. **Йоаким – Йоаким Праведния** – библейска личност, баща на Св. Богородица (вж: бел. 7).

7. **Йосиф** – библейска личност, съпруг на Св. Богородица.

По-подробно вж: Аверинцев, С. С. Иосиф Обручник. // Мифология. Большой энциклопедический словарь. – 4. изд. – Москва, 1998.

8. **Света Богородица** – майката на Исус Христос. Известна още и като Св. Дева Мария. Дъщеря на Йоаким и Ана Назаретска. Омъжена за дърводелеца Св. Йосиф. Родила Сина Божи във Витлеем. След неговата смърт последвала Св. Йоан в Ефес, където починала в напреднала възраст.

9. **Исус Христос** – Син Божи, предсказан от пророците. Според Евангелията, роден от Св. Дева Мария (вж: бел. 8) във Витлеем. За да бъде спасен от издадената от цар Ирод заповед да бъдат избити всички младенци до 2-годишна възраст, бил отведен от родителите си в Египет. След смъртта на цар Ирод се завърнал и се установил в Назарет. Когато навършил 30 години, започнал да проповядва Евангелието в Галилея, после в Ерусалим. Наклеветен от фарисеите като бунтовник против римската власт, бил осъден на смърт и разпнат на хълма Голгота. Три дни по-късно възкръснал, а на 40 ден се възнесъл на небето.

10. **Маврибур – Мавро Орбини (Mauro Orbini)** (неизв. – 1614) – бенедиктински монах от хърватски произход, изкумен от Млетския орден, историк. Автор на съчинението „Il Regno gli slavi”(1601) („Царството на славяните”), което Св. о. Паисий ползва в превод на руски език.

По-подробно – вж: Дринов, М. Отец Паисий, неговото време, неговата история, учениците му. // Периодическо списание на Българско книжовно дружество, 1871, 4; Арнаулов, М. Паисий Хиландарски. Личност, дело, епоха. – 2. изд. – С., 1972; Писинова, Н. Италианският език в „Историята на Мавро Орбини”. // България и светът през вековете. – С., 1982, с. 27-40; Царството на славяните, 1601: Откъси / Състав. Н. Драгова; Прев. от итал. Божан Христов; Под ред., бел. и коментар Тодор Сарафов. – С., 1982.

11. **Ной** – библейска личност (Бит. 5-9). Син на Ламех. Произхождал от рода на Сит. След като Бог решил да погуби света, заради греховете му, чрез потоп, поръчал на Ной да си направи ковчег и да се прибере в него заедно със семейството си, като вземе и по една двойка от всички видове твари. Докато продължил потопът, Ноевият ковчег плувал над водата. След като водата се оттеглила, заседнал на планината Арарат, откъдето всички твари отново се разпространили. Като земеделец Ной започнал да обработва земя, насадил лозе, произвел вино. Веднъж като се опил, разсъблякъл се напълно пред шатрата си. Двамата му синове – Сит (вж: бел. 12) и Иафет (вж: бел. 14) го покрили почтително, но третият – Хам (вж: бел. 13) му се присмял. След като изтрезнял и узнал за станалото, Ной благословил Сит и Иафет и прокъл Хам. Според Св. Писание потомците на тримата синове на Ной заселват цялата земя: симовите се утвърждават в Азия, иафетовите – в Европа, хамовите – в Африка. Предания за Ной са съхранени по целия свят.

12. **Сим** – библейска личност (Бит. 5:32; 6:10). Първородният син на Ной и брат на Иафет и Хам. Праотец на евреите. Баща на шест деца – Елам, Асур, Артаксад, Луд, Арам и Кайнан. Заедно с брат си Иафет покрил голотата на баща си Ной, заради което получил благословията му (вж: бел. 11). Потомството му заема страните в Азия между хамовите в Африка (вж: бел. 13) и иафетовите в Европа (вж: бел. 14). Езиците на тези народи се наричат симитски: еврейски, халдейски, сирийски, арабски, етиопски и др. (тук влизат и езиците, на които говорят някои хамови потомци ...).

Буквалният израз на Св. о. Паисий Хиландарски е: **На Сим, първия си син, заповядал [Ной (вж: бел. 11) –**

Таблица Протоисторични Хипотези

Бел. М. К.] да се засели със своето потомство в първата част на земята Азия. Това е източната земя. В нея се намират раят Едем и Ерусалим, държи докъм Цариград [(вж: бел. 15-17) – Бел.: М. К.]”.

13. **Хам** – библейска личност (Бит. 5:32; 7:13; 9:18; 10:1). Третият син на Ной и брат на Сим (вж: бел. 12) и Иафет (вж: бел. 14). Заради присмиването над голотата на баща му, бил прокълнат от него (Бит. 9:20-27) (вж: бел. 11). Баща на Хуш, Мираим, Фут и Ханаан. Праотец на южните араби, етиопците, египтяните и общо на Африка (Бит. 10:6-20).

Буквалният израз на Св. о. Паисий Хилендарски е: „На втория си син Хам заповядал да се засели в Африка. Това е южната земя. В нея се намират Египет и фараонският народ.”.

14. **Афет** – **Иафет** – библейска личност (Бит. 9:23; 10:21). Вторият от тримата новеи (вж: бел. 11) синове и брат на Сим (вж: бел. 12) и Хам (вж: бел. 13). (В гръцката митология е представен като Иафет – един от титаните, син на Гея и Уран ...) Баща на седем сина – Гомер, Магог, Мадай, Иаван, (Елиса) Тувал, Мешех и Тирас (Бит. 10:2-25). Потомството му заема страните в северна Азия и по-голямата част на Европа. По-късно гърците и римляните покорили големи пространства в Южна и Западна Азия и се разпространили в Америка.

Буквалният израз на Св. о. Паисий Хилендарски е: „На третия син Афет заповядал да се засели в Европа. Това е западната и северната земя. В нея се намират Цариград, Москов, Беч, Рим, Брандибур [(вж: бел. 18-21) – Бел.: М. К.] и целият славянски род.”.

15. **Едем** – на еврейски език означава земен рай; местност, в която Бог поставил Адам и Ева.

16. **Ерусалим** – първоначално – столица на Юдейското царство. По-късно – свещен град за християните.

17. **Цариград** – по времето на Св. о. Паисий и по-късно – столица на Османската империя.

18. **Москов** – разбирай: Москва.

19. **Беч** – сръбското (от унгарски език) наименование на гр. Виена.

20. **Рим** – столица на Римската империя. Един от главните християнски центрове в Европа.

21. **Брандибур** – Брандибур (Brandibur) е: 1. историческият Бранденбург, който по времето на Светите братя Кирил и Методий е бил независима държава на славянския народ лужишки сърби (немски: Brandenburg; лужишки: Vrandisborska); 2. природно-географско и етнографско обозначение на славяно-балто-германския етнос в един твърде отдалечен праисторически период (единна област между Атлантическия океан и моретата Балтийско, Адриатическо, Егейско и Мраморно, Черно, Северно Бяло и Карско). Сега е една от шестнадесетте федерални провинции на Германия със столица Потсдам (предградие на Берлин); 2. природно-географско и етнографско обозначение на славяно-балто-германския етнос в един твърде отдалечен праисторически период (единна област между Атлантическия океан и моретата Балтийско, Адриатическо, Егейско и Мраморно, Черно, Северно Бяло и Карско). – Бел.: А. К.

22. **Неврот** – библейска личност.

23. **Вавилон** – столица на древна Вавилония (Халдея), град, издигнат на брега на р. Ефрат. Средище на едно от 7-те чудеса на света – висящите му градини.

24. **Ханаан** – историко-географска област, древното име на Палестина, Сирия и Финикия. Считана в античността за обетована райска земя.

25. **Палестина** – държава, разположена между Мъртво и Средиземно море.

26. **Авраам** – библейска личност, легендарен родоначалник на евреите и арабите чрез синовете си Исаак и Исмаил; първият човек, който повярвал в Бог.

По-подробно вж: Аверинцев, С. С. // Мифология. Большой энциклопедический словарь. – 4. изд. – Москва, 1998, с. 10-11.

27. **Евер** – библейска личност, праотец на Авраам, дал името си на евреите.

28. **Мосхос** – библейска личност, син на Афет (вж: бел. 14).

29. **Скандавия** – вероятно Скандинавия.

30. **Окиан-море** – вероятно Атлантическия океан (вж: бел. 21, 382).

СВ. О. П ИС

31. **Балтско и Помариско** – Балтийско море и Помарания – област на брега на това море, известна с борбата между Бранденбург (вж: бел. 21) и Полша за неговото завладяване.

32. **Светите Кирил и Методий** – създатели на славянската азбука – **Св. Константин-Кирил Философ** (826-827–14.II. 869) заедно с брат му **Св. архиепископ Методий** (ок. 815 – 6.IV.885).

Св. Константин-Кирил Философ, монах. Роден в Солун. Учи в Магнаурската школа в Цариград и получава солидни познания по философия и граматика. Пътува при сарацините в Арабия с дипломатическа и проповедническа мисия в защита на християнството. Заедно с брат си Методий изпратен от византийския император с църковна и дипломатическа мисия при хазарите (860 г.). Подпомогнат от брат си и техни ученици, създава глаголицата и се отдава на преводаческа дейност от гръцки на славянски богослужебни книги. По молба на великоморавския княз Ростислав двамата братя отиват в неговата страна, за да се противопоставят на немското църковно влияние. След приключване на мисията им, заминават за Панония, където въвеждат славянското богослужение и обучават 50 ученици. На църковен събор във Венеция защитава правото на всеки народ на писменост и богослужение на своя език. Наклеветени от немското духовенство, двамата братя отиват в Рим, където папа Адриан II утвърждава славянските богослужебни книги и ръкополага славяни в свещенически санове (края на 867 г.). В началото на 869 г. се разболява, приема монашество и умира. Погребан в базиликата „Сан Клементе“ в Рим. Канонизиран за светец. Автор на съчинения, писани на гръцки език за откритите от него моци на папа Св. Климент Римски: *Беседа против триезичниците*; *Слово за правата вяра*; *Прения против юдеите* и пр.

Св. Методий, архиепископ – по-голям брат на Кирил. Управител на славянска област близо до Солун. Монах в манастира „Полихрон“ в Мала Азия, а по-късно и негов игумен. Подпомага по-младия си брат в църковните и дипломатическите мисии при хазарите и в създаването на глаголицата. Води борба против немското духовенство във Великоморавия и Панония. Участва в църковния събор във Венеция и в мисията при папа Адриан II. Ръкоположен за епископ в Панония (869 г.). Под натиска на немското духовенство е затворен в един баварски манастир, където престоява две и половина години. След излизането му на свобода – назначен от папа Йоан VIII за архиепископ на моравци и панонци. След смъртта му е канонизиран за светец заедно с брат си и петимата им първи ученици – Климент, Наум, Сава, Горазд, Ангеларий: Св. Св. Седмочисленици (Moutret, Fernand. Histoire générale de l' glise. T. 3: L' glise et le monde barbare. – Paris, 1909. – 495 p.). Автор на химн за Св. Димитър Солунски. Превежда от старогръцки на славянски текста на Библията (подпомогнат от своите ученици).

Делото на двамата братя достига най-голям разцвет в България, където то е продължено от техните ученици Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий.

По-подробно – вж: Кирилометодиевска библиография за Кирил и Методий за 1934-1940 г. – С., 1942; Дуйчев, Ив., А. Кирмагова, А. Паунова. Кирилометодиевска библиография. 1940-1980. – С., 1983; Ангелов, Б. Ст. Борба за делото на Кирил и Методий. – С., 1969; Ангелов, Д. Славянският свят през IX-X в. и делото на Кирил и Методий в книжовната традиция. // Старобългаристика, 1985, N 2, с. 3-28; Велчев, В. Константин-Кирил и Методий в старобългарската книжнина. – С., 1939; Георгиев, Е. Кирил и Методий. Истината за създателите на българската и славянската писменост. – С., 1969; Динев, П. Ученици Кирилла и Мефодия в България. – С., 1986; Кув, К. По въпроса за славянската писменост с оглед датата у Черноризец Храбър. // Български език, 1959, N 4-5, с. 403-415.

33. **Волга** – река в Русия, най-дългата в Европа. Извират от Валдайските възвишения и се влива в Каспийско море.

34. **Уалент**, цар – източноримски и византийски император **Флавий Юлий Валент** (364-378). Умира в сражение с готите на 8 август 378 г. при Адрианопол. Той е първият византийски император, загинал в битка.

35. **Маджарската земя** – днес: Унгария.

36. **Влашката земя** – Влашко – област; днес: в Румъния.

37. **Морава** – река Морава (днес: в Сърбия).

38. **Хършава** – днес: Хърватия.

39. **Панония** – област между река Дунав и област Илирия по поречието на реките Драва и Сава. Завладяна от маджарите (унгарците) в 893 г.

40. **Теодосий**, цар – **Теодосий II** (ок. 401-450) – византийски император (от 408 г.). Внук на римския император Теодосий I (379-395). Води войни против вандалите, хуните, персите и арменците. Открива университет в Цариград (425 г.). Автор на т.нар. „Теодосиев кодекс“ – сборник от закони.

41. **Бароний** – **Цезар Бароний (Caesar Baronius)** (1538-1607) – римокатолически кардинал, историк. Автор на „История на Църквата“ (в 12 части), преведена на руски (1719 г.) под заглавие „Деяния църковния и гражданския“. Този именно превод е ползвал о. Паисий.

По-подробно вж: Велчев, В. Паисий Хилендарски и Цезар Бароний. Към изворите на Паисиевата история. – С., 1940.

Титула Проітхителъ Химакларски

42. **Едрене – днес: Одрин.**
43. **Търновска епархия.**
По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.
44. **Видинска епархия – води началото си от епископия, възникнала още по време на Първата българска държава.**
По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.
45. **Нишка епархия.**
По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.
46. **Илирик – област, част от Панония.**
47. **Римското царство – Римската империя.**
48. **Батой, крал – с най-голяма сигурност може да се заключи, че Батай/Батой е личното име на основателя на Първото българско царство, а Аспарух е неговата титла. (Името е сходно с монголското Бату-Батий). Св. о. Паисий е взел това сведение от източника на монаха, автор на богословски и исторически съчинения Зигеберт от Жамблу (ок. 1030 – 1112), – „Книга за църковните писатели” (Sigebertus Gemblacensis. Liber de scriptoribus ecclesiasticis (Fabricius, J. A. Bibliotheca ecclesiastica. – Hamb., 1718). // Migne, J. P. Patrologiae : Curs. compl. Ser. Latina (MPL) : T. CLX. – Paris, 1880.), който в своята „Хронография” пише: „Abhinc regnum Vulgarum adnotandum est, quorum rex Bataia erat” – „Отсега нататък трябва да се отбележи Българското царство, чието владетел бил Батай” (Sigeberti Gemblacensis Chronographia / Ed. D. Ludowicus Conradus Veitmann, MGH, SS, VI, [268-374], p. 32666-3271. // Извори за българската история, 12 [Латински извори за история на България, 3]. – С., 1965, с. 42; „Книга за църковните писатели” на Зигеберт от Жамблу, стояща в историографския свод на „История славяноболгарская ...”, както и „Църковна история на английския народ” на монаха Беда Почтени (Bede /Beda, Baeda/ Venerabilis /672 или 673 – ок. 735 г./), а вероятно и „Каталог на църковните писатели” на монаха Джон Бостън от Бъри (Бери) (John Boston of Bury /началото на XV в./, има своите корени в библиографската патрология от IV в., като част от която следва да бъде разглеждан и Паисиевият текст: блажения монах Иероним Стридонски (Hieronymus Stridonus /340? – 420 г./), епископ Еузебий Кесарийски (Eusebios Pamfil /между 260 и 265- 338 или 339 г./), презвитер Генадий Марсилски (Gennadius Massiliensis /ок. 450? – ок. 550?/), епископ Исидор Севилски (Isidorus Hispalensis /560? – 636 г./), архиепископ Илдефон Толедски (Ildefonsus Toletanus /607-667 г./), „Анонима от Мелк” (Anonymus Mellicensis), Петър Дякон (Petrus Diaconus), Хонорий Отенски (Августодунски) (Honogius Augustodunensis), Хенрих Гентски (Henricus Gandavensis /1217-1293 г./) ... , биобиблиографския речник на игумена Иоан Тритенхемски (Johannes de Trittenhem /1462-1516 г./ или Тритемий /Tritemii/) (1494 г.), включващ тази патрология и многократно преиздаван, в това число – и през 1718 г. от Й. А. Фабрициус: по: Куманова, А. Введение в гуманитарную библиографию [CD-ROM] : Библиографовед. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению : [Ч. I-II] / Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технологий (Болгария), Санкт-Петербург. гос. унив. культуры и искусств (Россия). – Ново изд. – С. : Гутенберг, 2007. – [1358 с.]. Установената линия на ментална, концептуална приемственост на „История славяноболгарская ...” е ключова за методологията на историографията на България като част от световната история.). (Името Аспарух е титла от древноперсийското vis(i)уарица – „благородник, принц, наследник”; в коренната морфема на името – Аспарух – е името на птицата Рух /съкратена калка от наименованието на птицата Симвург от персийската митология/ от персийските приказки „Хиляда и една нощ”. – Бел. А. К.)**
49. **Скопска епархия.**
По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.
50. **Охридска земя – разбирай: Вардарска Македония.**
По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.
51. **Дали Охрид е бил столица на Юстиниан I или Юстиниан II – липсват исторически сведения.**
52. **Тривелий, крал, Св. – разбирай: Тервел, български хан (700-718).**
За него вж: Радулов, Д. Хан Тервел – бележит държавник и пълководец (701-718). // Военно-исторически сборник, 1968, N 3, с. 41-54.
53. **Крун, цар – Крум (неизв. – 814) – български хан (802-814). Идва на престола след хан Кардам (777-802). Завладява Банат, Трансилвания и земите на запад от река Тимок с център Белград (802 г.). Води успешни**

СВ. О. ПИС

Тайна Проітхителъ Химакдаселъ

войни с Византия и присъединява към българската държава славянските племена по поречието на река Струма. Побездава византийския император Никифор I Геник в битката при Върбишкия проход (811 г.). Разгромява византийските войски при Версиникия (813 г.), превзема градовете Одрин (813 г.), Месемврия и крепостта Дебелт (812 г.). В областта на вътрешната политика заменя съществуващото дотогава обичайно право с официално законодателство. Умира при подготовката на нов поход срещу Цариград. Родоначалник на нова прабългарска династия, към която принадлежат потомците му от хан Омуртаг (814-831) до цар Роман (977-991). Води поредица от войни против Византия. Създател е на първото законодателство в България.

По-подробно вж: Благоев, Н. Княз Крум. // Год. на Соф. унив. – Юрид. фак., 19, 1923-1924, с. 1-91; Венедиков, Й. Хан Крум. // Сердика, I, 1943-1944, с. 17-30; Йончев, Л. Някои въпроси относно Крумовото законодателство. // Изв. на Инст. по бълг. история, 6, 1956, с. 631-656; Митев, Й. Всички на оръжие (Ист. очерк за хан Крум). – С., 1964; Миятев, Кр. Крумовият дворец и други новооткрити постройките в Плиска. // Изв. на Бълг. археол. институт, 14, 1943, с. 228-245; Примов, Б. Св. Карл Велики и Крум Велики. // Родина, 1940, N 4, с. 51-77.

54. **Михаил, цар – Борис I Михаил** (неизв. – 907), български хан (852-864) и княз (864-889). Син на хан Пресиян. След неуспешна война срещу Византия (863 г.) приема християнството от Цариград и името на византийския император Михаил II; потушава с голяма жестокост бунта на 52 български боляри, обявили се срещу отмяната на владетеля от отеческата прабългарска (езическа) вяра. Изправен пред откритата опасност за религиозна асимилация от Византия, предприема сложна дипломатическа стратегия между Цариград и Рим и успява да получи от проведения през 870 г. вселенски събор независимост за Българската църква. Тъй като византийските духовници продължават да проповядват на гръцки език новата религия, той търси и други пътища за премахване на опасността от духовна асимилация. В този момент пристигат, прогонени от Панония, неколцина оцелели ученици на Светите братя Кирил и Методий, на които предоставя отлични условия за проповядване и разпространяване на Христовото учение на разбираемия за българския народ славянски език. През 889 г. се оттегля от престола, предоставяйки го на първородния си син Расате, получил християнското име Владимир. След предприети стъпки на последния да възвърне прабългарската вяра, той го отстранява от престола, ослепява го и отново се връща в манастира... На българския престол е поканен третият син на владетеля – княз Симеон, който е подготвен за глава на Българската църква.

По-подробно вж: Бобчев, С. С. Цар Борисовата епоха от държавно-правно гледище. // Юридически преглед, 1907, N 5, с. 284-302; Златарски, В. Н. Какви канонични книги и граждански закони е получил Борис от Византия. // Летопис на БАН, I, 1911, с. 79-116; Златарски, В. Н. Посланието на цариградския патриарх Фотий до българския княз Борис в славянски превод. – С., 1917; Начов, Начо. Време и живот на Св. цар Борис-Михаил, господар и просветител български. – С., 1901; Начов, Никола. Св. княз Борис Български. – С., 1907; Станев, Н. Борис и покръстването на българите. – С., 1929; Трифонов, Ю. Цар Борис-Михаил (Време, царуване, величие). – С., 1927; Тъпкова-Займова, В. Великият прелом (Приемането на християнската религия при цар Борис). – С., 1968; Шивачев, А. Опитите на Рим да подчини българската църква при царете Бориса (IX в.) и Калояна (началото на XIII в.) (Кратък ист. очерк). – С., 1916, с. 41-42, 49, 50-52, 81, 91, 93-94; Гюзелев, В. Княз Борис Първи. България през втората половина на IX в. – С., 1969.

55. Софийска епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

56. Флибешка (Пловдивска) епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

57. Щипска епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

58. Струмишка епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

59. Йоан Калиман, цар – има се предвид цар Калиман I (1241-246).

60. **Асен, цар (стария)** – разбирай: не цар Асен I, а **цар Иван Асен II** (неизв. – 1241) – български цар (1218-1241). Син на цар Асен I. След убийството на цар Калоян (1207 г.) и узурпирането на престола от цар Борил (1207-1218) избягва заедно с брат си Александър при куманите. По-късно се прехвърля в Галицко-Волинското княжество. През 1217 г. се завръща в България и с помощта на руско-кумански дружини превзема Търново и отстранява цар Борил от престола. След като става цар, води успешна външна политика, в резултат на която успява да възвърне на България Белградската и Браничевската област. Чрез сгодяването на дъщеря му Елена за малолетния император Балдуин II, установява контрол над Латинската империя. В битката при Клокотница (1230 г.) разгромява нахлулите в българските земи войски на епирския деспот Тодор Комнин и разширява

СВ. О. П. ИС

Таблица Проісторична Хималдарски

владенията си дълбоко на юг, в резултат на което България опира на трите морета – Черно, Бяло и Адриатическо и се превръща в най-могъщата държава на Балканския полуостров. През 1235 г. възобновява Българската патриаршия. Въпреки възникналата сложна обстановка в отношенията с Латинската империя, унгарците и татарите, до края на царуването си успява да запази териториалната цялост на България. Наследен от сина си Йоан Калиман (1241-1246).

Вж: Данчева-Василева, А. Българската държава при Иван Асен II. // България (681-1981). – С., 1981, с. 134-143; Дуйчев, Ив. Приноси към историята на Иван Асен II. // Списание на БАН, 1943, с. 147-17; Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневци. 1186-1460. – С., 1978; Божилов, Ив. Фамилията Асеневци. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.

61. Драмска епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

62. Серска епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

63. Мелнишка епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

64. Солунска епархия.

По-подробно за нейното минало до епохата на о. Паисий вж: Николова, Б. Устройство и управление на Българската православна църква (IX-XIV в.). – С., 1997.

65. **Банат** – историческа и географска област между Румъния, Сърбия и Унгария. През V-VI в. заселена от славянското племе абордиги. Включена в пределите на България от хан Крум (нач. на IX в.). След падането на България под византийска власт (1018 г.) управлявана за известен период от българския болярин Глад и внука му Ахтем. В средата на XI в. минава под унгарска власт. От 1718 г. (по силата на Позаревацкия мир) е австрийско владение. През XVIII и XIX в. в нея се заселват десетки хиляди българи от Македония, Моравско и Мизия, за да се спасят от насилствено помохамеданчване.

По-подробно – вж: Милетич, Л. Заселението на католишките българи в Седмоградско и Банат. – С., 1897; Милетич, Л. Изследвания за българите в Седмоградско и Банат. – С., 1987.

66. **Срем** – географска област между река Дунав и долното течение на река Сава. Включена в пределите на българската държава от хан Омуртаг и остава в тях до X в.

67. Френция – Франция.

68. **Дагобард**, крал – **Дагоберт I** – франкски крал на Австразия (623-639).

69. **Алцек**, княз – **Алцек** (VI-VII в.) – прабългарски племенен вожд. Включва се заедно с дружината си в Аварския племенен съюз. След разпадането на съюза (началото на VII в.) се отправя към Равенския екзархат (днес: Северна Италия). В средата на VII в. се заселва с дружината си в областта Беневент (днес: Южна Италия), подчинява се на лангобардския крал, срещу което получава титлата „гасталд“ (областен управител).

70. **Грималд**, крал – **Гримуалд I** – крал на лангобардите и на Италия (662-671)(днес: княжеската фамилия **Грималди** на Монако).

71. **Вукич**, крал – вероятно **Кубер** – прабългарски хан.

72. **Драгич**, княз – прабългарски княз (V в.), неидентифицирана личност.

73. **Франгия** – неидентифицирана географска област.

74. **Анастасий**, цар – **Анастасий I** (ок. 430-518) – император на Източната Римска империя (491-518).

75. **Борис**, крал – има се предвид княз **Борис I**.

76. **Теодорик**, крал – **Теодорих** (ок. 454-526) – не е маджарски крал, както твърди о. Паисий Хилендарски, а крал на остготите (474-526) и основател на Остготското кралство (493 г.).

77. **Муда**, крал – неидентифицирана личност.

СВ. О. П ИС

Титула Царският Химназарски

78. **Юстин**, цар – византийски император (518-527).
79. **Аморезя** – *Морея* – област във Византия.
80. **Армения** – историко-географска област, разположена в Западна Азия, южно от Кавказ, до изворите на реките Тигър и Ефрат.
81. **Юстиниан Велики** – **Юстиниан I** – византийски император (527-565).
82. **Шести църковен събор** – проведен в Цариград (680-691).
83. **Константин**, цар – **Константин III Ираклий** (641).
84. **Константин Погонит**, цар – **Константин IV Погонат** – византийски император (668-685).
85. **Теофан** (летописец) – **Теофан Изповедник** (II пол. на VIII в. – 818) – византийски хронист. Автор на „Хронография“, в която описва събития от 284 до 813 г. и дава сведения за основаването и първите десетилетия от съществуването на българската държава
86. **кесаря** – **Юстиниан II** – византийски император (685-695; 705-711).
Кесар – византийска титла, давана на императорския брат или на първото лице след императора. Тази титла е дадена на българския хан Тервел от император Юстиниан II като отплата за оказаната му помощ при повторното заемане на престола през 705 г.
87. **Константин**, кесар – **Константин III Ираклий** (вж: бел. 83).
88. **Юстиниан II**, кесар – византийски император (вж: бел. 86).
89. **Юстиниан III** – няма такъв византийски владетел. Става дума за византийския император **Юстиниан II** (вж: бел. 88).
90. **Аномар** – **Тиберий III Ансимар** – византийския император (698-705) (вж: бел. 91).
91. **Тиверий** – **Тиберий III Ансимар** – византийския император (698-705) (вж: бел. 90).
92. **Херсон** – руски град на брега на река Днепър.
93. **Малсад**, княз – **Маслама ибн Абдул-Малик** (685-738) е арабски пълководец при обсадата на Константинопол (717-718).
94. **амги** – вероятно арменци защото Маслама ибн Абдул-Малик (вж: бел. 93) е бил управител на Армения.
95. **Сулиман**, турски султан – **Сюлейман бин Абд ал-Малик** е омаядски халиф (715-717), брат на **Маслама ибн Абдул-Малик** (вж: бел. 93).
96. **Лъв Исавър** (иконоборец) – **Лъв IV Хазарин** – византийски император (775-780). Син на император **Константин V Копроним** от брака му с хазарската принцеса **Ирина**. Води войни против арабите и българите. След като хан **Телериг** потърсил убежище в Цариград, приел го с почести, оженил го за братовчедка на съпругата си, покръстил го и го удостоил с титлата патриций.
97. **703** (лято господне) – няма данни за покръстването на хан **Тервел** (вж: бел. 98).
98. **Теоктист**, монах (вж: бел. 97).
99. **Асен Велики**, крал – **Асен Първи** (неизв. – 1196), български цар (1187-1196) (вж: бел. 100).
По-подробно – вж: Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневци. 1186-1460. – С., 1978; Божилов, Ив. Фамилията Асеневци. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.
100. **Асен Първи**, цар (вж: бел. 99).
101. **Кафила**, цар – арабски владетел, неидентифицирана личност.
102. **Мидия** – град в Източна Тракия, на брега на Черно море.

СВ. О. П ИС

Таблица Прѳитетелз Хитакдурселз

103. **Добрица**, цар – *неточно: след цар Асен I на българския престол идва по-големият му брат цар Петър II. Зад името на Добрица се крие името на Добротица (неизв. – ок. 1385) – български болярин, брат на Алексий Апокавк. През 1341 г. Добротица се оженва за дъщерята на Алексий Апокавк (пръв министър и регент на малолетния византийски император Андроник III Палеолог). Помага на императрица Ана Савойска в оворцовите борби с Йоан Кантакузин (вж: бел. 199). Разбит от войските на последния, Добротица избягва в Цариград. След смъртта на брат му Балик е управител на Добруджанското княжество. Обявява се против похода на Амедей VI Савойски (граф на Савоя и родственик на византийския император Йоан V Палеолог) срещу България. Добротица успява да разшири владенията си по черноморското крайбрежие, присъединявайки към тях Варна, Емона (днес: при нос Емине) и Козяк (днес: Обзор) (ок. 1369 г.). През 1374 г. Добротица действа с флотата си в околностите на Трапезунд, пристанищен град в Мала Азия на Черно море. Възползвайки се от отслабването на централната българска власт в Търново, той откъсва владенията си от Търновската патриаршия и ги поставя под върховенството на Цариградската патриаршия.*

По-подробно – вж: Кутиков, В. и др. Договорът на добруджанския владетел Иванко с генуезците от 1387 г. Принос към изучаване на международните договори на Средновековна България. // Год. на Соф. унив., Юрид. фак., 51, 1960, с. 1-11; Горина, Л. В. Походът на Амедей VI Савойски против България през 1366-1367 г. // Ист. преглед, 1971, N 6, с. 71-78; Недев, Ст. Походът на савойския граф Амедей VI до Цариград и нашето Черноморие през 1366-1367 г. // Военно-ист. сборник, 1971, N 5, с. 45-46.

104. **Дунавски страни** – *имат се предвид Влашко и Молдова.*

105. **Телезвий**, цар – *няма български владетел под това име през VIII в. Може би се има предвид хан Телериг (768-777) (вж: бел. 110), който прави опит да обедини славяните на юг от река Дунав и да унищожи провизантийската групировка сред прабългарската военноплеменна аристокрация. Поради избухналите оворцови междуособици е принуден да напусне престола и избягва във Византия.*

106. **Сабин**, цар – *български хан (763-766) от династията Вокил. Зет на хан Кормисош (ок. 721-738). Идва на власт чрез оворцов преврат. Обвинен в симпатии към Византия от боилите е принуден да напусне престола и да потърси спасение в Цариград.*

107. **Заморня**, град – *неидентифициран.*

108. **Копроним**, цар – **Константин V Копроним** – *византийски император (741-775) (вж: бел. 114).*

109. **Таган**, цар – *неточно: има се предвид хан Паган (767-768), заел престола след хан Токту (766-767), който наистина прави опит да сключи мир с византийския император Константин V Копроним, но без успех. След свалянето му от престола, убит от слугите си край Варна.*

110. **Телериг** – *български хан (768-777). Стреми се да обедини славяните, заселили се на Балканския полуостров и да унищожи провизантийската групировка сред прабългарската военноплеменна аристокрация. Поради избухнали вътрешни междуособици в Плиска принуден да избяга в Цариград (вж: бел. 105).*

111. **Берцестия**, град – **Берзития** (*във Вардарска Македония*).

112. **Месебрия** – *днес: Несебър.*

113. **Лъв**, цар – **Лъв IV Хазарин** – *византийски император (775-780).*

114. **През неговото [на Копроним (вж: бел. 108) – Бел.: М. К.] царуване българите пак отстъпиха от християнството и се обърнаха ... (Съкр. – Бел.: М. К.) Затова слабо разбирали християнския закон, който преди това държели 78 години – неточно: българите приемат християнството официално по-късно – 864 г.**

По-подробно – вж: Петров, П. Хр. За годината на налагане на християнството в България. // Изв. на Инст. по история, 1964, Т. 14, с. 569-590.

115. **Кардам** – *български хан (777-803). Води успешни войни против Византия и застава император Константин VI (780-797) да сключи мир с него, чрез който империята се задължава да плаща на българите годишен данък.*

116. **Константин VI** – *византийски император (780-797).*

117. **французката страна** – *разбирай: Франкската държава.*

118. **Борн** – *неидентифициран франкски владетел.*

119. **Далматия** – *има се предвид Далмация – историко-географска област в западната част на Балканския полуостров, с излаз на брега на Адриатическо море.*

СВ. О. П ИС

Царина Провитиса Химакларска

120. **Никифор**, цар – **Никифор I Геник** (неизв. – 811) – византийски император (802-811). Предприема действия, за да подчини славяните, установили се в Пелопонес, Тесалия, Епир и Южна Македония, както и да колонизира други етноси, намиращи се в пределите на Византия. Нарушава сключения с България мирен договор (807 г.). Навлиза в българските земи (809 г.) и превзема Сердика. През лятото на 811 г. предприема нов поход срещу България, стига до столицата Плиска, която превзема и опожарява. На връщане предвожданиите от него войски попадат в обсада във Върбишкия проход и са разбити. В разгорялата се битка загива и самият император (юли 811 г.).

По-подробно вж: Недев, Ст. Разгромът на Никифор I Геник през 811 г. // Военно-исторически сборник, 1977, N 1, с. 111-127.

121. **Ставрикий** – син на император Никифор I Геник (вж: бел. 120).

122. **Славомир** – днес не съществува.

123. **Михаил**, цар – **Михаил I Рангаве** – византийски император (811-813) (вж: бел. 134).

124. **Адрианопол** – днес: Одрин.

125. **Лъв Арменин**, цар – има се предвид император **Лъв V Арменец** – византийски император (813-820). Прави безуспешен опит да подмами и убие хан Крум. Няколко години по-късно установява мирни отношения с България. Провежда политика на иконоборство. Убит в храма „Света София“ в Цариград.

126. **Муртагон** – няма такъв брат на хан Крум. Очевидно се визира хан **Омуртаг**, български хан (814-831), който не е брат, а син на хан Крум. Сключва 30-годишен мирен договор с Византия (815 г.). Засилва централната власт. Разделя страната на комитати (области). Води война с франките (827-829). Установява българската власт над славянските племена тимочани, браничевци и абодрити. Воюва и с хазарите. Отдава се и на засилена строителна дейност. Възобновява опожарената от византийците столица Плиска. Изгражда аул на река Тича, дворец на река Дунав и пр.

По-подробно – вж: Баласчев, Г. Старобългарските надписи от времето на великия хан Омуртаг. // Минало, 1909, N 3, с. 219-238; 1910, N 4, с. 327-345; Ников, П. Хан Омуртаг и кавхан Исбул. – С., 1932.

127. **Василий Македон** – **Василий II Македонец** (957-1025) – византийски император (976-1025). Покорява българската държава (1018). Заради проявената жестокост спрямо пленените след Беласишката битка (1014 г.) войници на цар Самуил получава прозвището „Българоубиец“. Той обаче не заема византийския престол след император Михаил I Рангаве, а след император Михаил III (842-867).

128. **Лодовик**, кесар – император **Людвиг Благочестиви (Ludovicus Pius)** (814-840) – франкски крал.

129. **Теофил**, цар – византийски император (829-842).

130. **Теодор Куфар** (роб) – византийски монах.

131. **Николай**, папа – неточно: Пратеници при римския папа **Николай I** (неизв. – 867) (858-867), изпраща не хан Омуртаг, а хан (княз) **Борис I**, който дава конкретни отговори на отправените му от българския владетел въпроси. Като глава на Римокатолическата църква папа **Николай I** не крие своите стремежи да приобщи българите под върховенството на Римската курия, но без успех.

По-подробно – вж: Благоев, Н. Отговорите на папа Николай I – извор за историята на българското право. // Сборник на БАН, 6, 1916, с. 1-8; Георгиев, Св. Папа Николай I и българите. // Бълг. ист. библиотека, 1930, N 4, с. 33-80; Дечев, Д. Ръкописите на т.нар. „Отговори на папа Николай I по допитванията на българите. // Изв. на Бълг. археол. институт, 7, 1933, с. 340; Коларов, Хр. Отговорите на папа Николай I по допитванията на българите като исторически извор за разпространяването на християнството в България през IX в. // Трудове на Великотърн. педагогически инст. „Кирил и Методий“, 5, 1968, с. 3-34; Гюзелев, В. Княз Борис Първи. България през втората половина на IX в. – С., 1969.

132. **Павел Популонски**, епископ – *висш римски духовник, епископ (IX в.), който заедно с епископ Формоза Портуенски (вж: бел. 133) участва в мисия в България (866-868). Разгръща активна проповедническа дейност, премахва някои църковни ритуали, въведени от византийското духовенство и пр. Не успява обаче да присъедини България под върховенството на Римската курия.*

По-подробно – вж: Гюзелев, В. Княз Борис Първи. България през втората половина на IX в. – С., 1969.

133. **Формоза Портуенски**, епископ – (ок. 816-896) епископ на Порто (864-891); римски папа (891-896). Заедно с епископ Павел Популонски (вж: бел. 132) участва в дипломатическа мисия при българския владетел княз **Борис I** и носи отговорите на папа **Николай I** по запитванията на българите. Полагат усилия да открият българската църква от Цариград и да я поставят под върховенството на Рим, но без успех, тъй като българският владетел ратува за църковна независимост.

По-подробно вж: Гюзелев, В. Княз Борис Първи. България през втората половина на IX в. – С., 1969.

Тайна Провъзглася Христовата

134. **Игнатий**, патриарх – (799-877) цариградски патриарх (847-877). Син на император Михаил I Рангабе (811-813) (вж: бел. 123). Заема патриаршеския престол с помощта на императрица Теодора. Свален от император Михаил III и изпратен на заточение. Възстановен от император Василий I Македонец (867 г.) със съдействието на папа Николай I. Инициатор на VIII Вселенски събор в Цариград (870 г.), по време на който княз Борис I издейства църковна независимост на България.

По-подробно – вж: Гюзелев, В. Княз Борис Първи. България през втората половина на IX в. – С., 1969.

135. **Теофилакт** – **Св. архиепископ Теофилакт Охридски** (ок. 1055 – ок. 1126) – автор на *Пространното житие на Св. Климент Охридски, Мъченичеството на светите 15 свещеномъченици, пострадали ... и на над 120 писма, в които се съдържат и сведения за историята на югозападните български земи в края на XI и началото на XII в. О. Паисий погрешно го смята за българин* (вж: бел. 188).

Вж: Драгова, Н. Домашни извори на „История славянобългарска“. // Паисий Хилендарски и неговата епоха (1762-1962). – С., 1962.

136. **Свети Теофилакт** – разграничаван от о. Паисий от Св. архиепископ Теофилакт Охридски (вж: бел. 135), неидентифицирана личност.

137. **събора в Цариград – Осмият вселенски събор** в Константинопол (5 октомври 869 – 28 февруари 870 г.).

138. **По това време и по-рано латинците били отстъпни от православие.** – неточно: латинците никога не са били православни. Деленето на християните на православни и католици де факто става след разделението на самата Христова църква през 1054 г.

139. **Цариградска патриаршия** – главният християнски център на Източното православие. Заема това положение още след IV вселенски събор (451 г.).

140. **„Кормчия“** – **Кормчая книга** – старобългарско съчинение, превод от византийския сборник „Номоканон“. Първите печатни издания на това съчинение се появяват чак през XVII в.

По-подробно вж: Бобчев, С. С. История на старобългарското право. – С., 1910.

141. **Тома** (роб) – **Тома Славянина** – византийски пълководец, вдигнал бунт срещу византийската централна власт през 820 г. Бунтът е потушен с помощта на хан Омуртаг през 823 г. О. Паисий е допуснал и някои неточности, като твърди, че Тома се престорил на един от византийските императори – Константин. Той визира по същество император Константин V (913-959) (вж: бел. 108, 114), чиято майка не е императрица Ирина, а императрица Зоя. Императрица Ирина е майка на император Константин VI (780-797) (вж: бел. 116).

142. **Симеон Лабас**, цар – **Симеон I Велики** (864-927) – български княз (893-917) и цар (917-927). Трети син на княз Борис I (852-889) (вж: бел. 54). Зял престола след като по-големият му брат княз Владимир (889-893) прави опит да възвърне езичеството в България. Подготвян от баща си за глава на Българската църква. Завършва Магнаурската школа. Приема монашество (ок. 886 г.). След встъпването му на престола премества столицата на България от Плиска в Преслав. Води неколкостранни войни против Византия и Сърбия. След битката при река Ахелой (917 г.) се самопровъзгласява за „цар на българите и ромеите“. Отделя голямо внимание за развитието на българската славянска култура, като и сам се занимава с книжовна дейност. През царуването му българската култура достига своя „златен век“.

По-подробно вж: Златарски, В. Н. Писмата на цариградския патриарх Николай Мистик до българския цар Симеон. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 10, 1894, с. 372-428; 11, 1894, с. 3-54; Златарски, В. Н. Писмата на византийския император Романа Лакапена до българския цар Симеон. – С., 1896; Бобчев, С. С. Симеонова България от държавно-правно гледище. // Год. на Соф. унив., Юрид. фак., 1928, с. 1-152; Божилков, Ив. Цар Симеон Велики (893-927) и Златният век на Средновековна България. – С., 1983; Войнов, М. Промяната в българо-византийските отношения при цар Симеон. // Изв. на Инст. по история, 10, 1962, с. 279-309.

143. **Лев Премъдри**, цар – **Лъв VI Философ** (866-912) – византийски император, представител на Македонската династия. Води политика на засилване на императорската власт. Издава юридически сборници и военно ръководство „Тактика“. Предприема война против България, но е разбит от войските на цар Симеон I при Булгарофигон (986 г.).

144. **Керсоват** – квестора **Константианаки** – висш византийски мисионер.

145. **Александър** – византийски император (912-913), брат на Лъв VI Философ (866-912) (вж: бел. 143).

146. **Константин**, цар – **Константин VII Багренородни** (905-959), византийски император (913-959). Син на император Лъв VI Философ (866-912) (вж: бел. 143). Поради непълнолетие, императорската му длъжност се изпълнявала от регентство, в което влизала и майка му Зоя. От 920 до 944 г. бил под настойничеството на Роман I Лакапин (вж: бел. 148), след което поема сам управлението на империята. Водил успешни войни против българите, унгарците и арабите. Привлякъл за свои съюзници печенегите, хазарите и русите. Разширил

СВ. О. П. ИС

Царска Прованска Химнарска

владенията на империята в Армения и Кавказ. Занимавал се и с книжовна дейност. Автор на съчиненията „Теми“, „Траките за церемониите“, „Животът на Василий“ и др.

147. **Фока** (генерал) – **Никифор II Фока** – византийски военачалник, император (963-969).

148. **Роман**, цар – **Роман I Лакапин** – византийски император (920-944).

По-подробно – вж: Златарски, В. Н. Писмата на византийския император Романа Лакапина до българския цар Симеон. – С., 1896.

149. **Аргир**, деспот – византийски военачалник по времето на император Роман I Лакапин (вж: бел. 148)

150. **Петър I**, цар – български цар (927-970) – син на цар Симеон I. В началото на царуването управлява с вуйчо си Георги Сурсовул. Сключва мир с Византия, скрепен с брак с внучката на император Роман I Лакапин (вж: бел. 148) – Мария. Призната му е титлата цар, а на българския църковен глава – патриарх. Води войни с унгарците. Губи част от отвъддунавските територии, отслабва централната власт. Появява се богомилството. Пред надвисналата опасност от киевския княз Святослав, който предприема два похода срещу България (968-969), получава сърдечен удар. Оттегля се в манастир, където умира.

По-подробно – вж: Бакалов, Г. Царската промулгация на Петър и неговите приемници в светлината на българо-византийските дипломатически отношения след договора от 927 г. // Ист. преглед, 1983, N 6, с. 35-43; 54, 81.

151. **Свети Иван Рилски, о.** (ок. 876-946) – **Св. Иоан (Йоан / Иван) Рилски, Чудотворец** – отшелник и лечител, Св. Роден в с. Скрино, Дупнишко. Според едно от неговите жития, след смъртта на родителите му, раздал оставеното му имущество на бедни и болни люде, приел монашество и напуснал родния си дом. Първоначално се установил на една гола поляна, където си построил дървена колиба. Прогонен от разбойници, намерил подслон в дълбока пещера, в която прекарал 12 години. От пещерата се пренесъл в непристъпната Рилска пустиня и намерил убежище в хралупата на един дъб. Молел се постоянно и водил истински отшелнически живот – избягвал срещи с хората. След като бил открит от овчари, напуснал хралупата и се установил край висока и труднодостъпна скала. Там прекарал повече от 7 години и отново продължил отшелническия си живот. Отклонил среща и със самия цар Петър I (вж: бел. 150). След смъртта му, в непосредствена близост до последното му убежище, е издигнат Рилският манастир. Тялото на отшелника е пренесено в София и поставено в храма „Св. евангелист Лука“. През 1183 г. унгарският крал Бела III (1172-1196) завоювал от византийците Средец и отнесъл мощите на Св. Иоан Рилски в своята столица Естергом, но бил принуден да ги върне обратно след четири години отново в София. Тези мощи през 1328 г. са преместени в престолния град Търново и поставени в храм, наречен на неговото име; от 1469 г. се намират отново в Рилския манастир. Канонизиран е за светец (ок. 980 г.) и за небесен покровител на българския народ. Паметта му се почита на 1 ноември – Деня на народните будители.

По-подробно вж: Иванов, Й. Свети Иван Рилски. – С., 1917; Дуйчев, Ив. Рилският светец и неговата обител. – С., 1947.

152. **Константин**, цар – има се предвид византийският император **Константин VII Багренородни** (вж: бел. 146).

153. **Роман**, цар – има се предвид византийският император **Роман I Лакапин** (вж: бел. 148).

154. **Борис II**, цар – (неизв. – 977) цар (970-971) Син на цар Петър I (вж: бел. 150) от брака му с византийската принцеса Мария (Ирина). От 963 г., заедно с брат си Роман (вж: бел. 155), за известно време е политически заложник в Цариград. През 969 г. възглавява пратеничество във Византия за съгласуване на общи действия срещу киевския княз Святослав Игоревич (вж: бел. 158). След смъртта на цар Петър I (970 г.), двамата братя се завръщат в България и Борис II заема престола. Той влиза в съюзни отношения с княз Святослав за общи действия срещу Византия. Пленен е от византийските войски в Преслав, но временно е оставен на българския трон. След покоряване на Североизточна България (971 г.) Борис II бил отведен във Византия, където бил удостоен с титлата „магистър“. При опит да се завърне с Роман в България бил убит по погрешка от българската погранична стража.

По-подробно вж: Бакалов, Г. Царската промулгация на Петър и неговите приемници в светлината на българо-византийските дипломатически отношения след договора от 927 г. // Ист. преглед, 1983, N 6, с. 35-43.

155. **Роман**, цар – цар (977-991) – пленен от византийските войски при завладяването на Североизточна България (991 г.) и отведен в Цариград. Около 996 г. избягва от Византия и отново заема българския престол, но фактически страната се управлява от Самуил. През 997 г. отново попада във византийски плен и умира в Цариград.

По-подробно вж: Бакалов, Г. Царската промулгация на Петър и неговите приемници в светлината на българо-византийските дипломатически отношения след договора от 927 г. // Ист. преглед, 1983, N 6, с. 35-43.

156. **Никифор**, цар – има се предвид византийският император **Никифор II Фока** (вж: бел. 147).

157. **Калокир (Хереонов син)** – византийски мисионер.

158. **Святослав**, княз – **Святослав Игоревич** (неизв. – 972) – велик киевски княз (ок. 945-972). Син на княз Игор и княгиня Олга (вж: бел. 392). При управлението му Киевска Рус укрепва и води успешни войни с хазарите,

Παλινα Προϊσταμενα Χιμακдарσκι

волжско-камските българи, печенегите и пр. Предприема два похода срещу България (968 и 969 г.). През 971 г. е обсаден в крепостта Дръстър (днес: Силистра). Принуден е да подпише мир с Византия и да се завърне обратно в Киевска Рус. По пътя бил убит край река Днепър от печенежки наемници.

По-подробно – вж: Мутафчиев, П. Руско-българските отношения при Светослав. // Семинариум Кондаковнарум. – Прага, 1931.

159. **Йоан Цимисхия (Никифоров наследник)** – има се предвид **Йоан I Цимисхий** (925-979) – византийски император (969-976). Покорил Североизточна България и пленил синовете на цар Петър I, които отвел в Цариград. Изтласкал от българските земи руските войски на киевския княз Светослав (вж: бел. 158). Наследен на престола от император Василий II Македонец (976-1025) (вж: бел. 127).

160. **Селевкия (войнствен и храбър мъж)** – има се предвид **Селевкий** – български цар. Няма данни за такъв владетел в историческата литература. След цар Борис II (вж: бел. 154) на българския престол се възкачва брат му Роман (вж: бел. 155). След Роман властта не само практически, но и официално преминава в ръцете на цар Самуил (вж: бел. 166).

161. **Топлица** – неидентифицирана местност.

162. **Сардика** – неидентифицирана местност.

163. **Суботин** – няма данни за такъв владетел в историческата литература.

164. **Василий Порфирогенит** – неточно: става дума за **Василий II Македонец (Българоубиец)** (вж: бел. 127).

165. **Давид (Комнистополовия син)** – има се предвид **Давид** (неизв. – 976) – български болярин. Син на комит Никола и брат на Арон, Мойсей и Самуил (вж: бел. 166). Управител на областта, разположена между долните течения на река Бистрица и река Вардар, с административен център Воден или Мъглен. Като най-голям сред братята-комитопули, при него се намира и седалището на българския патриарх. След покоряване на Североизточна България от Византия (971 г.), заедно с братята си възглавява българската държава в югозападните ѝ области. След смъртта на император Йоан Цимисхий (976 г.) (вж: бел. 159) предприема активни действия срещу византийците, но още в първите стълкновения с тях пада убит от скитници власи в местността „Хубави дъбове“, намираща се между Костур и Преспа.

По-подробно – вж: Петров, П. Хр. Образуване и укрепване на Западната българска държава. Ч. I. Към хронологията на периода 966-986 г. // Год. на Соф. унив., Филос.-ист. фак., 53, 1960, N 2, с. 131-190.

166. **Самонд, цар – Самуил (997-1014)** – цар, най-малкият от синовете на комит Никола. След покоряването на Североизточна България от Византия, поема с братята си Давид (вж: бел. 165), Мойсей и Арон управлението на западната част на страната. След пленяването и смъртта на цар Роман (вж: бел. 155) поема и царската власт. Премества столицата в Преспа, а по-късно – в Охрид. Води редица сражения с византийските войски за отстояване на българската независимост. След поражението на войската му в Беласишката битка (1014 г.) при известието, че са ослепени голям брой от неговите войници, умира от сърдечен удар. Очевидно под влияние на неназовани гръцки източници, Св. о. Паисий предава в невярна светлина някои моменти от царуването и особено разправата с брат му Арон, повод за която е провизантийската ориентация на последния.

По-подробно – вж: Иванов, Й. Цар Самуиловата столица в Преспа. // Изв. на Бълг. археол. дружество, 1910, с. 55-80; Петров, П. Хр. Образуване и укрепване на Западната българска държава. Ч. I. Към хронологията на периода 966-986 г.; Год. на Соф. унив., Филос.-ист. фак., 53, 1960, N 2, с. 131-190.

167. **Катар**, град – днес: *Котор* (на брега на Адриатическо море).

168. **Енишехер**, град – *Енишехир* (в Източна Тракия).

169. **Караферия**, град – турското име на град Бер (на гръцки: *Верия*) (в Егейска Македония).

170. **Ларса**, град – днес: *Лариса* (в Гърция).

171. **Бер**, град (вж: бел. 169).

172. **Теталия** – *Тесалия* (област в Гърция).

173. **Йоан-Владислав (син на неговия – Самошовия – Бел.: М. К. – брат) – Иван Владислав** (неизв. – 1018) – български цар (1015-1018). Син на Самуиловия брат Арон. Останал единствен жив след избиването на бащиния му род от цар Самуил (вж: бел. 166) благодарение на енергичното застъпничество на своя братовчед Гаврил Радомир (1014-1015) (вж: бел. 177). За да заеме престола, през август 1015 г. убил своя спасител, след което убил още и съпругата и сина му. Чрез измама ликвидирал и Иван Владимир – зет на цар Самуил.

Таблица Прѳителен Хмалдарелел

Премества столицата на останалите вѳн от Византия български земи от Охрид в Битоля. Не крие българската си етническа принадлежност. След безуспешни опити да се помири с Византия, предприема военни действия против нея; завладял Драчката област, но при обсадата на Драч паднал убит.

По-подробно – вж: Заимова-Тѳпкова, В. Иван Владислав и неговият надпис. // Заимов, Й. Битолски надпис на Иван Владислав, Самодържец Български. Старобългарски паметник от 1015-1016 г. Епиграфско изследване. – С., 1970, с. 97-111; Божилов, Ив. Битолският надпис на цар Иван Владислав и някои въпроси от средновековната българска история. // Ист. преглед, 1971, N 1, с. 84-100.

174. син на неговия брат – Арон – брат на цар Самуил (вж: бел. 166, 173).

175. Никифор Урания, цар – Никифор II Фока (вж: бел. 147), но описаните събития не отговарят на историческата действителност, тъй като и цар Самуил излиза по-късно на българската историческа сцена (вж: бел. 166).

176. Дураца, град – днес: Дурацо (град в Албания).

177. Радомир (син на Самоила), цар – Гаврил Радомир (неизв. – 1015) – български цар (1014-1015). Син на цар Самуил (вж: бел. 166). Възкачва се на престола след смъртта на баща му. Убит от своя братовчед Иван Владислав (вж: бел. 173, 174), въпреки че дължи нему своя живот при ликвидиране на бащиното му семейство от цар Самуил.

178. Йѳан-Владимир – неточно: след Гаврил Радомир (вж: бел. 177) българският престол се заема не от Иван Владимир, а от Иван Владислав (вж: бел. 173).

179. Българите изгнали Гаврила, Самоиловия син, във Влахия – неточно: Гаврил Радомир не е бил прогонен във Влашко, а паднал убит от братовчед си Иван Владислав (вж: бел. 177).

180. новатиани, ерес – вероятно павликяни.

181. Елбасанска страна – Елбасан, град (в Албания).

182. Йѳан-Владимир (син на Неман Симеон) – неточно: действително има сръбски владетел под това име, син не на крал Симеон Неман, а на великия жупан Симеон – баща на принцеса Елена, омъжена за цар Асен I (вж: бел. 99) – майка на цар Иван Асен II (вж: бел. 60).

183. Мария, царица – съпруга на цар Иван Владислав (вж: бел. 173) – след смъртта на съпруга ѳ (1018 г.) се предава на византийския император Василий II Българоубиец (вж: бел. 166) и удостоена с почетното звание „зостни“ (придворна дама) и отведена в Цариград.

184. дъщери (на царица Мария. – Вж: бел. 183. – Бел.: М. К.) – неточно: съпругата на цар Иван Владислав (вж: бел. 173) имала седем деца, от които пет момчета и две дъщери.

185. Давид, патриарх – последен патриарх (ок. 1015-1018) на Българската църква преди падането на България под византийска власт. Местоседалището му е в Охрид. Играе важна роля и в държавния живот на страната през кратковременното управление на цар Иван Владислав (вж: бел. 173). След покоряването на България от византийците е свален от патриаршеския престол.

По-подробно – вж: Златарски, В. Н. Български архиепископи-патриарси през Първото царство (до падането на източната му половина). // Изв. на Ист. дружество, 1924, Т. 6, с. 49-76; Снегаров, Ив. Българска църковна история. – С., 1947.

186. Хоридска страна – вероятно Охридската област.

187. Свети Иларион, епископ Меглински – Св. Иларион Мъгленски (неизв. – 1164) – български висш духовник, епископ. Син на знатни родители, още 18-годишен напуснал техния дом и постъпил в манастир, на който скоро след това станал игумен. Посветен е в епископски сан (1134 г.) от архиепископ Евстатий. Водил борба срещу пияниците и богомилската ерес. След смъртта му неговите мощи били пренесени и поставени в храма „Св. Св. 40 мъченици“ в Търново. След падането на Търновското царство под османска власт мощите му били спуснати в някакво подземие, но по-късно – открити и пренесени в Цариград. Паметта му се почита на 21 октомври.

188. Свети Теофилакт – Св. архиепископ Теофилакт Охридски – о. Паисий допуска неточност (вж: бел. 135).

189. Долан – Петър Делян (1040-1041) – провъзгласил се за син на Гаврил Радомир (вж: бел. 177) от брак с Маргарита, дъщеря на унгарския владетел Геза (971-997).

190. Алусиан – княз, един от синовете на цар Иван Владислав (XI в.) (вж: бел. 173).

Тайна Прованска Химнарска

191. **Свети Йоан**, патриарх – **Св. Иоан Дебърски** (неизв. – ок. 1037) – при проследяването на историята на Българската църква о. Паисий е допуснал някои неточности. Първо – за български патриарх в 1170 г. не може да се говори изобщо, тъй като по това време България е под византийска власт; второ – в „История славянобългарская ...” за времето на споменатия висш духовник се сочат владетели и от Първото (Иоан Владимир, разбирай: Иван Владислав – вж: бел. 173) и Асеневици – от Второто българско царство. В края на Първото българско царство, след свалянето на патриарх Давид (1018 г.) (вж: бел. 185) от византийските поробители, за глава на Българската църква е избран от събора на българските епископи Иоан I Дебърски с титлата архиепископ. Тъй като седалището му е в Охрид, той е известен още и като охридски архиепископ. Византийският император Василий II Българоубиец (вж: бел. 127) запазва достойнството му, което носи до смъртта си (1037 г.). След възобновяването на българската държава през втората половина на XII в. за глава на Българската църква е избран търновският митрополит Василий (1187 г.).

192. **Свети великомъченик Димитрий** – **Св. Димитър Солунски, великомъченик, мироточец** (неизв. – 26.X.306). Роден в Солун. Назначен от император Максимилиан за управител на родния си град с поръчение да го очисти от живеещите в него християни. Вместо това той предприел действия в противоположна посока – сам покръстен още като дете, започнал да поощрява разпространението на християнството. Разгневен, императорът заповядал да го хвърлят в тъмница и изпратил войници, които го убил. Малко преди да бъде убит, Св. Димитър успял да предаде на своя слуга Лун голямо имане, пръстена и дрехата си, напоена със собствената му кръв. По-късно мощите му били открити, поставени в сребърен ковчег и пазени в построения над самия му гроб храм. Тъй като според предание от тези мощи текло миро, светецът бил наречен „Мироточец”. Паметта му се чества в деня на неговата гибел.

193. **Петър II**, цар (неизв. – 1197) – български цар (1185-1186 и 1196-1197). По-подробно за него вж: Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневици. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1978; Божилков, Ив. Фамилията Асеневици. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.

194. **Йоан**, цар – **Иван Асен II** – български цар (вж: бел. 60).

195. **В старите ръкописни книги** – о. Паисий не сочи конкретно на какви източници се опира за извършеното от Асеневици отмъщение на византийците за стореното от тях злодеяние със Самуиловите войници.

196. **власите се обърнали пак към православие и четели по български език до скоро време** – твърдението за приобщаването на власите към православие от цар Иван Асен II (вж: бел. 60) не се потвърждава от по-късните исторически изследвания.

197. **Сега русите отново им превели писанието на прост влашки език.** – твърдението не се приема в съвременната историческа литература.

198. **Сърбите по това време държали римската ерес** – твърдението не се споделя от днешната историческа литература.

199. **Йоан Кантакузин**, цар – **Иоан VI Кантакузин** – византийски император (1347-1355). Споменаването му през епохата на Асеневици е неточно.

200. **Алексий**, цар – **Алексий III Ангел**, византийски император (1195-1203). Той обаче заема престола не след император Йоан VI Кантакузин (вж: бел. 199), а след император Исак II Ангел (1185-1195 и 1203-1204).

201. **270 хиляди (гръцки генерали)** – цифрата е силно преувеличена.

202. **300 хиляди войска** – цифрата е силно преувеличена.

203. **Иванко (първ барон на цар Асен) – Иванко** (II пол. на XII в.) – болярин, братовчед на царете Асен I (вж: бел. 99), Петър II (вж: бел. 193) и Калоян (вж: бел. 205). Участва в организиран от византийците заговор срещу цар Асен I. След като убива цар Асен I (1196 г.), прави опит да заеме престола, но е прогонен от цар Петър II. Избягва в Цариград и се оженва за племенница на византийския император Алексий III Ангел (вж: бел. 200). Назначен е за управител на Пловдивската област. През 1198 г. влиза в съюз с цар Калоян срещу византийците и с помощта на българите разширява владенията си и в Родопската област, стигайки до поречието на река Места. Ок. 1200 г. е заловен чрез измама от византийците и е хвърлен в тъмница, където остава до края на живота си. По-подробно – вж: Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневици. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1978; Божилков, Ив. Фамилията Асеневици. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.

204. **цар Асен ... стигнал до 80-годишна възраст и бил наречен старият цар Асен** – цар Иван Асен II (вж: бел. 60).

Таблица Прѳителски Хималдарски

По-подробно – вж: Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневи. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1978; Божилев, Ив. Фамилията Асеневи. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.

205. **Кало-Йоан**, цар – **Калоян** – български цар (1197-1207), който не е син, а по-малък брат на цар Петър II (вж: бел. 193) и цар Асен I (вж: бел. 99). Като български владетел продължава действията на цар Асен I и на цар Петър II за освобождаване на българските земи от византийското владичество. Присъединява Северна Тракия и Варна (1201 г.), разбива унгарските войски (1203 г.). На 8 ноември 1204 г. цар Калоян сключва уния в Римската църква. В хрисовула, прочетен на този ден, е записано: „Bulgaria nunquam ab Ecclesia Romana et ab Apostolice sede imperium teut descedat“ („България отсега нататък е в лоното на Римската църква и на Апостолическия престол“). Цар Калоян нанася тежко поражение на латинците в битката при Одрин (14 април 1205 г.), влиза в преписка с един от най-големите дипломати на своето време – папа Иннокентий III. Коронясан е за крал от папския кардинал Льв. Убит е по внушение на византийската дипломация от куманския наемник Манастрас по време на обсадата на Солун. Погребан е в църквата „Св. Св. 40 мъченици“ в Търново (вж: бел. 206-209).

По-подробно – вж: Венедиков, Й. Войните на българите в царуването на Калоян. – С., 1901, с. 23-56; Орманджиев, Ив. П. Цар Калоян. – С., 1930; Цанкова-Петкова, Г. Българо-гръцки и българо-латински отношения при Калоян и Борил. // Изв. на Инст. по история, 21, 1976, с. 149-162; Шивачев, А. Опитите на Рим да подчини Българската църква при царете Бориса (IX в.) и Калояна (началото на XIII в.). (Кратък ист. очерк). – С., 1916; Цанкова-Петкова, Г. България при Асеневи. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1978; Божилев, Ив. Фамилията Асеневи. 1186-1460. Генеалогия и просопография. – С., 1985.

206. **Йоан-Асен Калиман** (в златопечатаните грамоти той сам се подписва) (вж: бел. 205, 207).

207. **Йоанов Асенов Калиман** (вж: бел. 205, 206).

208. **Калиман** (Той писал титлата на първия си прародител и на своя баща, след това своето име.) (вж: бел. 205-207).

209. **Калиман** (вж: бел. 205-208).

210. **Йоан-Калиман** прогонил русите отново в Русия, победил Митара ... – неточно: няма сведения, че Калоян е воювал срещу русите; вероятно става дума за прогонването на унгарците от Белградската обл., а Митар е братът на Иванко – убицеца на цар Асен I (вж: бел. 99).

211. **Йоан Калос**, цар (във Витания) – **Иоан Калос** – **Йоан III Дука Ватаци** – византийски император (1222-1254). Сключва договор с българския цар Иван Асен II (вж: бел. 60) срещу латинците (1235 г.).

212. **Теодор Ласкар**, цар (в Солун) – **Теодор I Ласкарис** (1175-1222) – деспот (до 1208 г.); византийски император (1208-1222). Основател на Никейската империя. Наследен на престола от сина си Йоан III Дука Ватаци (1193-1254) (вж: бел. 211).

213. **Балдавий**, крал – **Балдуин Фландърски** (1171 – ок. 1206) – един от предводителите на IV Кръстоносен поход, император на Латинската империя. След Одринската битка (1205 г.) е пленен от цар Калоян (вж: бел. 205-209) и е отведен в Търново, където умира в тъмница.

По-подробно – вж: Георгиев, Св. Четвъртият кръстоносен поход и граф Балдуин Фландърски. // Бълг. ист. библиотека, 1929, N 2, с. 112-159.

214. **Марул**, град – вероятно в Македония.

215. **Демир Исар**, град – Демир Хисар (в Гърция).

216. **Нено**, град – вероятно в Македония.

217. **Орван**, град – навярно **Орфан**, който обаче е залив на Егейско море близо до Солун.

218. **Тасо**, град – **Тасос**, който обаче не е град, а остров.

219. **Нисия**, град – **Аугуста ад Нестум** (край р. Места) – днес: Гоце Делчев.

220. **Параскева (Преподобна)** – **Св. Параскева преподобна** (XI в.). Известна още като света Петка Българска. Родена в с. Епифат, Източна Тракия (между Силиврия и Цариград). След смъртта на родителите си заминала за Близкия изток и дълго време живяла в Йорданската пустиня. Към края на живота си се завърнала в родното си място и след две години починала. По заповед на цар Иван Асен II (вж: бел. 60) мощите ѝ били пренесени и поставени в специално построения за нея случай храм „Св. Петка преподобна“ в Търново. След покоряване на Търновското царство от османските поробители, мощите ѝ били пренесени във Влашко, а оттам – в Сърбия. По нареждане на молдавския владетел Василе Лупе те били пренесени в Яси – в храма „Св. Три светители“. Българската църква почита паметта ѝ на 14 октомври.

СВ. О. П. ИС

221. Будим, град – днес: Будапешта.
222. Лехия, град – вероятно в Белградската и Браничевската обл.
223. [Йѳван-Калиман. – Бел.: М. К.] Съградил голям и хубав манастир вътре в Търново на името на „Св. Св. 40 мъченици“ и пренесъл отвсякъде мощи на много светци в Търново – неточно: черквата „Св. Св. 40 мъченици“ е построена по заповед на цар Иван Асен II (вж: бел. 60) в чест на победата му над епирския деспот Тодор Комнин (1230 г.).
224. Свети Сава (сръбски) – Св. Сава (ок. 1169-1237) – сръбски висш духовник, митрополит. Син на крал Стефан Неман (1114-1200) (вж: бел. 276). На седемнадесетгодишна възраст напуснал бащиния си дом, установил се в Св. гора. По негова инициатива е възобновен от баща му Хилендарският манастир. Ръкоположен в архиепископски сан от никейския патриарх (1221 г.), след което преустроил Сръбската православна църква в автокефална. Завърща се отново в Св. гора. След едно пътуване до Ерусалим отседнал в двора на цар Иван Асен II (вж: бел. 60) в Търново, където починал. Мощите му се пазят в черквата „Св. Св. 40 мъченици“. Автор е на житие за Св. Симеон.
225. Владислав, крал – Владислав (неизв. – 1264) – сръбски крал (1233-1242), втори син на крал Стефан Първovenчани (1217-1227) (вж: бел. 245). Идва на власт чрез дворцов преврат срещу по-големия си брат Радослав (вж: бел. 246). Женен за дъщерята на българския цар Иван Асен II (вж: бел. 60), под чието влияние е бил. След смъртта на могъщия му тъст е свален от престола от по-малкия си брат Урош. Запазва обаче кралската титла до края на живота си.
226. Борил (Петров син) – Борил (неизв. – 1218), български цар (1207-1218), внук на цар Петър II (вж: бел. 193). След убийството на цар Калоян (1207 г.) узурпира българския престол, с което предизвиква реакцията на други боляри – деспот Алексий Слав и Михаил Стрез, които се отцепват от централната власт. Като български владетел води неуспешни войни с Византия. През 1211 г. свиква църковен събор в Търново против богомилите. Съставител на специален синодик, който в основната си част е препис от синодика на Вселенската патриаршия от 843 г.
По-подробно – вж: Цанкова-Петкова, Г. Българо-гръцки и българо-латински отношения при Калоян и Борил. // Изв. на Инст. по история, 1976, Т. 21, с. 149-162.
227. След Борил стъпил на престола Мичо или Смилец – неточно: след цар Борил на престола се възкачва цар Иван Асен II (вж: бел. 60, 228).
228. Смилец, цар – (вж: бел. 60, 229) Цар Смилец заема българския престол по-късно (1292-1298).
По-подробно вж: Ников, П. Татаро-български отношения през средните векове с оглед към царуването на Смилеца. // Год. на Соф. унив. Ист.-филол. фак., 15-16, 1921, с. 1-95.
229. Смилец, царувал 25 години – неточно: цар Смилец царувал шест години (вж: бел. 228).
230. Той [цар Смилец. – Бел.: М. К.] отишъл в Цариград със своя син Асен – няма исторически сведения за името на сина на цар Смилец. Под името Иван Асен (Иван Асен III) (вж: бел. 264) се крие синът на болярина Мицо, когото о. Паисий погрешно смесва с цар Смилец. На този Иван Асен именно византийският император Михаил VIII Палеолог (вж: бел. 240) дава за жена своята дъщеря Ирина, след което му помогнал да заеме и българския престол (1279 г.).
231. Константин Шишман (Петров и Асенов внук) – неточно: след цар Иван Асен III (1279-1280) българският престол е зает от цар Георги Тертер I (1280-1292). Първ представител на Шишмановата династия не е Константин Шишман (такъв владетел няма), а Михаил III Шишман Асен (1323-1330) (вж: бел. 234).
232. Стефан Милутин, крал – Стефан Милутин, крал (1282-1321) – син на крал Стефан Урош I. Получава престола от по-големия си брат крал Стефан Драгутин (вж: бел. 249), който се отказва от него. След три брака, жени се за четвърти път за принцеса Ана, дъщеря на българския цар Георги Тертер (1284 г.). След 15-годишен брак, разделя се и с нея и се оженва за малолетна византийска принцеса, дъщеря на византийския император Андроник II. Успява да разшири сръбската държава от Адриатическо море до Дунав. През 1460 г. тленните му останки са пренесени в София, където се намират и до днес в храма „Св. Неделя“.
233. Милутин дал своята дъщеря Неда – неточно: Неда е сестра на сръбския крал Стефан Урош II и майка на цар Иван Асен III (вж: бел. 264). Изгонена от своя съпруг Михаил III Асен Шишман (вж: бел. 234), но след неговата гибел във Велбъждската битка (1330 г.), върната от сръбския крал на българския престол заедно с малолетния си син (1330-1331).
234. Михаил, цар – Михаил III Шишман (преди 1292-1330) – български цар (1322-1330), основател на династията на Шишмановци. Баща на цар Иван-Стефан (вж: бел. 264). Загива по време на Велбъждската битка между Сърбия и България (1330 г.).

Таблица Пролетна Хроника

По-подробно – вж: Бурмов, Ал. История на България през време на Шишмановци (1323-1396). // Год. на Соф. унив. Ист.-филол. фак., 1947, 43, св. 1; Също и в: Бурмов, Ал. Избрани произведения : Т. 1. – С., 1968.

235. **Никея** – столица на Никейската империя, образувана в Северозападна Мала Азия след завладяването на Цариград от латинците. Столица Никея. При царуването на император Йоан III Дука Ватаци (1222-1254) (вж: бел. 211) разширява владенията си и на Балканския полуостров, а при император Михаил VIII Палеолог (вж: бел. 240) става част от възстановената Византийска империя (1261 г.).
По-подробно – вж: Ангелов Д. История на Византия : Ч. 3. – С., 1967.

236. **Теодора (дъщеря на гръцкия крал Теодор)** – Теодора – византийска принцеса, внучка на император Андроник II Палеолог (1282-1341). Първоначално е била омъжена за цар Тодор Светослав (1300-1321) (вж: бел. 269) след подписването на българо-византийския договор (1307 г.). През лятото на 1324 г., по силата на споразумение между България и Византия, омъжена за цар Михаил III Шишман (вж: бел. 234). След смъртта му (1330 г.) е принудена да се завърне заедно с децата си във Византия и скоро след това постъпва като монахиня в манастир под името Теодосия.

237. **Теодор**, крал – Бел.: М. К. (вж бел. 236).

238. След цар Теодор дошъл на престола неговият син Йоан – Йоан III Дука Ватаци (вж: бел. 211).

239. **Михаил ослепил Йоана и го изгонил от престола.** – неточно: тъй като цар Михаил III Асен (вж: бел. 234) заема значително по-късно българския престол от времето, когато Йоан III Дука Ватаци (вж: бел. 211) е владетел на Никейската империя (вж: бел. 172).

240. **Михаил (гръцки цар)** – има се предвид Михаил VIII Палеолог (1224-1282) – византийски император (1259-1282).

241. **Михаил Палеолог дал на Константин за жена своята братаница Мария – Мария** – братова дъщеря на византийския император Михаил VIII Палеолог (вж: бел. 240) и съпруга на Константин Асен Тих (1257-1277) а не на Михаил III Шишман (вж: бел. 234).

242. **Мария (царица Шишманова)** (вж бел. 241).

243. **Шишман** – има се предвид Михаил III Шишман (вж: бел. 234).

244. **Симеон Неман** (вж: бел. 182).

245. След него станал първи сръбски крал син му Стефан – Стефан Неман (1114-1200), сръбски велик жупан (ок. 1168-1200). Основател на династията Неманичи. Включва в пределите на Сърбия областите Зета, Требине, Захълмие и Метохия. По време на неговото управление Сърбия получава независимост. Отрича се от престола в полза на своя син Стефан Неманич. По молба на своя син (Св. Сава) (вж: бел. 224) възобновява Хиландарския манастир в Св. гора. Последните години от живота си прекарва в монашество.

246. **Радослав**, крал – Радослав, крал (ок. 1192-1233) – сръбски крал (1227-1233). Син на Стефан Неманич Първоченчани (вж: бел. 245) от брака му с византийската принцеса Евдокия – дъщеря на епирския деспот Тодор Комнин. След поражението на тѣста му от българите (1230 г.), свален от епирския престол и заедно със съпругата си избягва в Сърбия и става монах.

247. **Владислав**, крал – Владислав (неизв. – 1264) – сръбски крал (1233-1242) (вж: бел. 225).

248. **Урош – Стефан Урош I** (– 1280) – сръбски крал (1243-1276) от династията Неманичи. Син на крал Стефан Милутин. Свален от престола от сина си Стефан Драгутин (вж: бел. 249).

249. **Драготин – Стефан Драгутин** (1276-1316) – син на крал Стефан Урош I и кралица Елена и по-голям брат на крал Стефан Милутин. Дошъл на власт след дворцов преврат срещу баща си, подпомогнат от тѣста си – унгарският крал Стефан V. Поради счупване на крак, (през 1382) предава престола на брат си Стефан Милутин, задържайки за себе си една област в Северна Сърбия. С помощта на шурей си Ладислав IV (унгарски крал) разширява своите владения в Срем, Мачва и Босна. Избира за столица Белград, а по-късно – Дебрец, разположен между Белград и Шабац. Подпомага брат си в борбата му срещу византийците в Македония и на свой ред получава помощ от него в борбата си срещу браничевските владели Дръман (вж: Именен показалец) и Куделин (вж: Именен показалец). Промяната на враждебните отношения на Стефан Милутин спрямо Византия в края на XIII и началото на XIV в. довежда до конфликт между двамата братя, но към 1313 г. те се помиряват. Малко преди да почине, приема монашеското име Теоктист. Погребан е в Сърбия, не както твърди о. Паисий – в София.

СВ. О. П ИС

250. предал царството на брата си Милутина и свършил живота си в голямо покаяние. Неговите мощи, цели и досега, пребивават в София, но софиянци мислят и казват, че това са мощите на крал Милутин, но не е така – точно обратното е вярно: в Софийската катедрала „Св. Неделя“ се пазят мощите на сръбския крал Стефан Милутин.

251. След Милутин станал крал син му Стефан – има се предвид Стефан Урош I (вж: бел. 248).

252. Свети Никола – Свети Никола Мирликийски, Чудотворец, архиепископ (неизв. – между 312-325), архиепископ, покровител на моряците и рибарите у православните християни и на децата и учениците при католиците. Мощите му са пренесени от кръстоносците в гр. Бари, Италия. Паметта му се почита на 6 декември.

253. И станал крал оня Стефан, неговият син – има се предвид Стефан Драгутин (вж: бел. 249).

254. Вукашин – Вукашин [Вълкашин] (неизв. – 1371) – независим владетел в югозападните български земи с център Прилеп. Първоначално е васал на Сърбия, но от 1366 г. се обявява за крал. Заедно с брат си Иван Углеша – управител на Серската област, оказват упорита съпротива на османските нашественици и загиват в битката при Черномен (дн. с. Чирмен, Одринско). След гибелта му престолът е зает от неговия син Марко (Крали Марко) (вж: бел. 255).

255. Марко – Марко [Крали Марко] (1371-1395) – български владетел. Роден в Прилеп. Син на крал Вълкашин. Първоначално водил самостоятелна политика, но по-късно бил принуден да стане васал на османските нашественици. Загива на 17 май 1395 г. близо до гр. Крайова (Влашко), където османците претърпяват пълно поражение от влашкия войвода Мирчо Стари. Възпят е в народните песни като юначен българин.

По-подробно – вж: Йорданов, В. Крали Марко и българската народна епика. – С., 1901; Йорданов, В. Крали Марко. Историко-литературен преглед. – С., 1916; Чолов, П. Родът на Крали Марко. // Македонски преглед, 1991, N 4, с. 128-136.

256. Лазар, княз – Лазар [Лазар Хребелянович] (ок. 1329-1389) – сръбски княз (1360-1386) и крал (1386-1389). Син на Припец, логотет при крал Стефан Душан (вж: Именен показалец). От 1360 до 1386 г. бил васал на унгарския крал. Поддържал съюзнически връзки с босненския княз Твърдо. Чрез женитбата на четирите си дъщери за владетели на съседни страни, се стремил да се закрепил по-здраво на сръбския престол. Разбил войските на османските нашественици в битката при Плочник (1887 г.), но в последвалата битка при Косово поле (1389 г.) бил заловен и убит от султан Баязид I (вж: бел. 259) върху трупа на неговия баща – султан Мурад I (вж: бел. 258).

257. Вукашин убил Стефановия син Урош – Стефан Урош V (1355-1371) – крал.

258. Мурад – има се предвид Мурад I (1319-1389) – османски султан (1360-1389 г.).

259. Баязид I (1354-1403) – османски султан (1389-1402). Син на Мария [Мара] (вж: бел. 260) – дъщеря на българския цар Иван Александър (вж: бел. 280) и султан Мурад I (вж: бел. 258). Превърнал Сърбия във васална на Османската империя държава (1393 г.) и завладял Търновското (1393 г.) и Видинското царство (1396 г.). Разбит от татаро-монголския крал Тимур при Анкара (1402 г.) и умрял в плен.

260. Мария (дъщеря на българския цар Александър) – Мария (Мара, Тамара) – дъщеря на цар Иван Александър (вж: бел. 280) и сестра на цар Иван Шишман (вж: бел. 284).

261. Лаган (овчар) – Лаган – Ивайло (неизв. – 1280) – български цар (1278-1279). Ръководител на селско въстание. След заемането на престола, оженил се за вдовицата на убития цар Константин Тих Асен (1257-1277). Убит по време на пир по нареждане на татарския хан Ногай (вж: бел. 265).

По-подробно – вж: Андреев, Й. Селската война в България начело с Ивайло – изследване и проблеми. // 1300 години България. – С., 1988, с. 88-115; Петров, П. Хр. Въстанието на Ивайло. – 2. изд. – С., 1968; Андреев, Й. Селската война в България начело с Ивайло – изследване и проблеми. // 1300 години България. – С., 1980.

262. Мария (гъркиня) – Мария – византийска принцеса (вж: бел. 241).

263. Михаил – Михаил – син на царица Мария от брака ѝ с цар Константин Асен-Тих.

264. Йоан, цар – Иван Асен III – български цар (1279-1280).

265. Нога (татарски господар) – Ногай (неизв. – 1299) – татарски военачалник и хан (1281-1299). Намесва се активно във вътрешнополитическия живот на България. Участва в потушаването на въстанието

Таблица Прѳителенз Хмилареленз

на Ивайло (1277-1280), осуеява антивизантийската коалиция, проектирана от неаполитанския крал Карл I Анжуйски (1281 г.), поставя под своя зависимост цар Георги Тертер I (1279-1292), съдейства на болярина Смилец да заеме българския престол (1292 г.).

266. Йоан-Асен Третн, цар – **Иван Асен III** (вж: бел. 264).

267. Петър (барон) – неточно: о. Паусий смесва събития от времето на цар Асен I и цар Петър II с времето на Ивайло, станали век по-късно. След цар Иван III Асен (вж: бел. 264) българският престол е зает от Георги I Тертер.

268. Вж: бел. 267.

269. Светослав, цар – **Тодор Светослав** – български цар (1300-1321).

270. Теодора (дъщеря на гръцкия цар Михаил) – **Теодора** – византийска принцеса, дъщеря на император Михаил VIII Палеолог (1259-1282) (вж: бел. 240) и внучка на император Андроник II Палеолог (1282-1341). Първоначално е била омъжена за цар Тодор Светослав (1300-1321) след подписването на българо-византийския договор (1307 г.) (вж: бел. 269). През лятото на 1324 г., по силата на споразумение между България и Византия, омъжена за цар Михаил III Шишман. След смъртта му (1330 г.) е принудена да се завърне заедно с децата си във Византия и скоро след това постъпва като монахиня в манастир под името Теодосия.

271. Михаил (гръцки цар) – **Михаил VIII Палеолог** – византийски император (вж: бел. 240).

272. Йоаким (търновски патриарх) – **Йоаким III** (неизв. – ок. 1300) – търновски патриарх (ок. 1283 – ок. 1300). Заподозрян от цар Тодор Светослав (вж: бел. 269) за връзки с татарите (вероятно по внушение на византийската дипломация, недоволна от отстояваната от него линия за независима Българска църква), хвърлен от скала в Търново.

273. персите – древното име на днешните иранци.

274. Михаил, цар (син на цар Константин Шишман) – **Михаил III Шишман Асен** (вж: бел. 234).

275. Неда (дъщеря на крал Милутин) – дъщеря на крал Стефан Милутин (вж: бел. 232).

276. Стефан Неман, крал – неточно: разбирай: **Стефан Урош III Дечански** – сръбски крал (1321-1331). Завладява част от Македония. Нанася тежко поражение на българските войски в битката при Велбъжд (1330 г.), по време на която цар Михаил III Шишман Асен (вж: бел. 234) пада убит. Свален е от престола от сина си крал (цар) Стефан Душан и убит.

277. Андроник, цар – има се предвид **Андроник II Палеолог** – византийски император (1282-1328).

278. Вж: бел. 277.

279. младия[т – Бел.: М. К.] Андроник – **Андроник III Палеолог** – византийски император (1328-1341).

280. След Михаила българите поставили на престола Александър, негов брат. – има се предвид **Иван Александър** – български цар (1331-1371). Води война с Византия и след битката при Русокастро (1332 г.) си възвръща земите между р. Тунджа и Черно море. Възползва се от междусобните войни в Цариград и си възвръща и гр. Пловдив с още 8 крепости в Родопите. Под натиска на втората си съпруга Сара (вж: бел. 286) разделя царството си на две части – Видинско и Търновско, за да осигури място на трона и на по-малкия си син Иван Шишман (вж: бел. 284). Води активни търговски отношения с Венеция, Генуа и Дубровник.

По-подробно – вж: Ангелов, Д. Българо-византийските отношения през периода 1331-1341 г. от царуването на Иван Александър. // Военно-исторически сборник, 1973, N 1, с. 34-53; Ангелов, Д. Българо-византийските отношения през царуването на Иван Александър. Втори период (1341-1347 г.). // Военно-исторически сборник, 1974, N 1, с. 22-51; Ангелов, Д. Българо-византийските отношения през царуването на Иван Александър. Трети период (1347-1352). // Военно-исторически сборник, 1976, N 4, с. 19-32; Ангелов, П. Българо-сръбските политически при отношения царуването на Иван Александър (1331-1371) и Стефан Душан. // Год. на Соф. унив. Ист. фак., 72, 1982, с. 93-118; Ангелов, П. Югозападните български земи в политиката на цар Иван Александър. // Векове, 1983, N 4, с. 32-42; Божилов, Ив. Родословието на цар Иван Александър. // Ист. преглед, 1981, N 3-4, с. 153-177; Мечев, К. Покровител на книжнината : Очерк за цар Иван Александър. – С., 1977.

281. Стефан (сестрин син) – **Стефан Урош III Дечански** – сръбски крал (1321-1331) (вж: бел. 276).

282. Андроник, цар – **Андроник III Палеолог** – византийски император (вж: бел. 279).

СВ. О. П ИС

283. Русчук, град – днес: Русе.

284. **Йоан Шишман**, цар – **Иван Шишман** (неизв. – 1395) – български цар (1371-1393). Син на цар Иван Александър (вж: бел. 280) от втората му съпруга Сара-Теодора (вж: бел. 286). Владетел на Търновското царство. След битката при Черномен (1371 г.) е принуден да стане васал на османските нашественици и дава сестра си Мара (Тамара) (вж: бел. 260) за съпруга на султан Мурад I (вж: бел. 258). След битката при Плочник (1387 г.) отхвърля васалитета, но след падането на Дръстър (днес: Силистра) (1388 г.), отново става османски васал. След падането на Търново (1393 г.) продължава съпротивата си срещу османските поробители. Пленен и отведен е в Никопол, където е обезглавен по заповед на султан Баязид I (вж: бел. 279). Единствен от средновековните владетели на България, възят като защитник на „Христовата вяра и българското име“.

По-подробно – вж: Бурмов, Ал. История на България през време на Шишмановци (1323-1396). // Год. на Соф. унив. Ист.-филол. фак., 1947, 43; Също и в: Бурмов, Ал. Избрани произведения : Т. 1. – С., 1968.

285. **Теодора (злонравна жена)** (XIV в. – Бел.: М. К.) – първата съпруга на цар Иван Александър (вж: бел. 280). Майка на цар Иван Срацимир (вж: бел. 287).

286. **Сара (еврейка)** – втората съпруга на цар Иван Александър, която след бракосъчетанието си с него се покръства и приема името на първата му съпруга. Майка на цар Иван Шишман (вж: бел. 284).

287. **Страшимир – Иван Срацимир** (неизв. – 1398) – български цар, владетел на Видинското царство (1371-1396). Син на цар Иван Александър (1331-1371) от първата му съпруга Теодора (вж: бел. 285); води междудуособна война с по-малкия си брат Иван Шишман, владетел на Търновското царство (1371-1393) (вж: бел. 284) и успява да откъсне от владенията му Средецката (Софийската) област. През 1388 г. се признава за васал на османските нашественици. След падането на Търновското царство под османска власт прави опит да разшири владенията си, но без успех. Стига само до Враца и нейните околности. Участва в съвместен поход с унгарския крал Сигизмунд III Люксембургски срещу османците, но след битката при Никопол (1396 г.) е пленен от султан Баязид I (вж: бел. 279) и владенията му са отнети. Отведен в Бурса (Мала Азия), където и умира.

По-подробно – вж: Бурмов, Ал. История на България през време на Шишмановци (1323-1396). // Год. на Соф. унив. Ист.-филол. фак., 1947, 43, св. 1; Също и в: Бурмов, Ал. Избрани произведения : Т. 1. – С., 1968.

288. **унгарският крал – Людовик I Велики – Лайош I Велики**, крал (1342-1382).

289. **В 1363 година Александър умрял** – неточно: цар Иван Александър умира през 1371 г. (вж: бел. 280).

290. **Шишман**, цар – **Иван Шишман** (вж: бел. 284).

291. **Асен**, цар – **Михаил III Шишман Асен** (вж: бел. 234).

По-подробно – вж: Бурмов, Ал. История на България през време на Шишмановци (1323-1396). // Год. на Соф. унив. Ист.-филол. фак., 1947, 43, св. 1; Също и в: Бурмов, Ал. Избрани произведения : Т. 1. – С., 1968.

292. **Мануил**, цар – **Мануил II Палеолог** – византийски император (1391-1425).

293. **Калипол** – днес: Галиполи – полуостров в европейската част на Турция при Мраморно море (Дарданелите).

294. **Турците завладели българската земя и царство в 1370 година**. – неточно: османците завладяват България на два пъти. Първо пада Търновското царство (1393 г.), а след него – и Видинското (1396 г.). О. Паисий използва за основа неверни източници.

295. **Милош Момчил** (зет на княз Лазар) – **Милош Обилич** – зет на княз – **Лазар Хребелянович** (вж: бел. 256).

296. **Мехмед (султан) – Мехмед II** – османски султан (1430-1481). Син на султан Мурад II, когото наследил на трона през 1443 г., но окончателно се утвърдил през 1451 г. Известен е още като Мехмед II Завоевателят (Фатих). Завладява Цариград (1453 г.). Претърпява поражения от унгарския войвода Ян Хуняди при Белград (1456 г.) и албанския национален герой Скендербег (1461 г.). Успява да завладее Средна Гърция и Сърбия (1469 г.), Трапезунд (Трапезундска империя /1204-1461/), о-в Лесбос (1462 г.), Влашко (1463 г.), о-в Евбея (1470 г.) и др. Стига до Хърватско и Венеция. Прави опит да завземе и о-в Родос, но без успех. Издава първия османски законник.

297. **Йоан Шишман царувал седем години в Търново** – неточно: цар Иван Шишман царува от 1371 до 1393 г. (вж: бел. 284).

298. **седем години стоял цар Шишман в Средец и покрай Искър** – няма данни, които да потвърждават това твърдение.

Таблица Протоѣтислѣ Химакѣарска

299. Имал манастир Урвич със силна крепост, наоколо го ограждала вода. Така с малко войска и търновските велможи преживели тук и се криели от турците. – *неточно: тъй като крепостта Урвич край София пада под османска власт още през 1382 г., т.е. преди покоряването на Търновското царство от османските нашественици.*
300. Страшимир (Шишмановият брат, избягал в Молдо-Влахия и там живял до смъртта си) – *неточно: цар Иван Срацимир умира в Мала Азия. (вж: бел. 287).*
301. Вукич, крал – *вероятно Кубер – прабългарски хан.*
302. Драгич, крал – *вероятно Драгон – прабългарски хан.*
303. Борис, крал – *има се предвид княз Борис I (вж: бел. 54).*
304. Батой Силни, крал (вж: бел. 48).
305. Свети Тривелий (крал) (вж: бел. 52).
306. Тербал, крал (син на Тривелия) (вж: бел. 52).
307. Мойсей, крал (син на Тривелия) (вж: бел. 52).
308. Асен Велики, крал (първият български цар) – *неточно: Асен Велики (Асен Първи) е първият български владетел след премахването на византийското владичество през 1185-1187 г. (вж: бел. 99).*
309. Льв Исавър, цар – *Лъв IV Хазарин – византийски император (вж: бел. 96).*
310. Тоя цар Асен преживял щастливо и мирно много години, царувал в град Охрид и починал на старини. – *неточно: вж: бел. 99, 308.*
311. Цар Добрица царувал след Асен Велики. – *неточно: след цар Асен I (вж: бел. 99) на престола се възкачва по-големият му брат цар Петър II (вж: бел. 193).*
312. Цар Телезвия царувал след Добрица. – *неточно: Добротица не заема българския престол (вж: бел. 103).*
313. Цар Сабин царувал след Телезвия. – *неточно: вж: бел. 105, 106.*
314. Цар Суботин царувал след Сабин и Телезвия. – *няма сведения за такъв български владетел (вж: бел. 163).*
315. Цар Тагана царувал след Суботина. – *неточно: вж бел. 109.*
316. Цар Телерик царувал след Тагана. – *неточно: вж: бел. 110.*
317. Цар Кардам царувал след Телерика. – *неточно: вж: бел. 115.*
318. Цар Крун царувал след Кардама. – *неточно: вж: бел. 53).*
319. Цар Михаил-Йоан царувал след Крун. – *неточно: вж: бел. 54.*
320. Цар Симеон Лабас царувал след Михаил. (вж бел. 142).
321. Цар Петър Първи царувал след Симеон. (вж: бел. 150).
322. Цар Борис царувал след Петър. (вж: бел. 150).
323. Цар Селевкия царувал след Борис. – *неточно: вж: бел. 160.*
324. Цар Свети Давид царувал след Селевкия. – *неточно: вж: бел. 165.*
325. Цар Самоил царувал след Давид. (вж: бел. 166).
326. Цар Радомир царувал след Самоил. (вж: бел. 177).

Царете и цариците на България

327. Цар Свети Йоан-Владимир [*Иван Владислав* – Бел.: М. К.] царувал след Радомир. (вж: бел. 178).
328. Цар Долан царувал след Йоан-Владимир [*Иван Владислав* – Бел.: М. К.], – неточно: цар Иван Владислав е последният български владетел преди падането на страната ни под византийско иго (вж: бел. 173).
329. Цар Алусиан царувал след Долан. – неточно: след цар Иван Владислав България се намира вече под византийска власт (вж: бел. 173).
330. Цар Асен, втори Асен, наречен старият цар Асен, след Алусиан, помазан и наречен на престола от Бога, царувал славно след Алусиан много години. – неточно: цар Иван Асен II, за когото в случая става дума, царува след цар Борил (вж: бел. 60).
331. Цар Петър, втори Петър, царувал след Асен. – неточно: цар Петър II царува и преди цар Асен I (вж: бел. 193).
332. Цар Йоан-Калиман [*Калоян* – Бел.: М. К.] царувал след Петър [*Петър II* – Бел.: М. К.], (вж: бел. 205).
333. Цар Смилец царувал след Калиман [*Калоян* – Бел.: М. К.], – неточно: (вж: бел. 228).
334. Цар Борил царувал след Смилец. – неточно: вж: бел. 226.
335. Цар Константин Шишман царувал след Борил. – неточно: след цар Борил заема престола цар Иван Асен II (вж: бел. 60).
336. Цар Лаган царувал след Константин. (вж: бел. 261).
337. Цар Йоан, трети Асен, царувал след Лаган. (вж: бел. 264).
338. Цар Петър Трети царувал след Асен. – няма сведения за такъв български владетел; след цар Асен I българският престол повторно се заема от цар Петър II (вж: бел. 193).
339. Цар Светослав царувал след Петър. – неточно: цар Тодор Светослав царува след цар Чака (1299-1300) – син на хан Ногай (вж: бел. 265).
340. Цар Михаил Втори царувал след Светослава. – неточно: след цар Тодор Светослав (вж: бел. 269) престолът се заема не от цар Михаил II Асен, а от цар Георги II Тертер (1321-1322).
341. Цар Александър [*Иван Александър* – Бел.: М. К. (вж: бел. 280)] царувал след Михаил [*Михаил III Шишман Асен* – Бел.: М. К. (вж: бел. 274)].
342. Цар Йоан Шишман царувал след своя баща Александър и бил последен български цар. – неточно: последен български цар преди падането на България под османско иго е цар Иван Срацимир (вж: бел. 287).
343. Така от първия български цар Асен Велики от лято Господне 720 – неточно: вж: бел. 99.
344. и до 1370 година царували 33 български царе – неточно: царували са 44 царе.
345. Като знак на царския печат имали лъвско изображение.
По-подробно – вж: Стойчев, Ив. За лъва върху нашия герб и за названието на монетната ни единица. – С., 1940; Клинчаров, Ив. Произходът и началото на българското национално знаме. Научно ист. изследване. – С., 1940.
346. Мойсей – пророк, древноеврейска библейска личност, на която се приписват: извеждането на евреите от робството на египетците – Египет и авторството на старозаветната книга „Петокнижие“.
347. Константин – Константин I Велики (Гай Флавий Аврелий) – римски император (306-337). Роден в Ниш. Син на император Констанций Хлор и съпругата му Елена. Възстановява единството в империята. Води успешни войни против франките и готите. До 323 г. се бори и срещу редица свои съперници вътре в империята. Издава, в съгласие със своя зет и съимператор Лициний Лициниан (308-324 г.), Миланския едикт (313 г.), с който се предоставят равни права на всички религии в империята и по този начин се легализира и християнството. Основава нова столица на брега на Босфора, която нарича на свое име – Константинопол. Заедно с майка си – Елена канонизирани за светци от Източната православна църква и паметта им се почита на 21 май (3 юни н. ст.).
348. Михаил (блажения) – княз Борис I Михаил (вж: бел. 54).

Таблица Прѳѳителствѳ Христовѳ

349. Тривелий (вж: бел. 52).
350. Йоан-Михаил (наш велик праотец между българските царе) – княз *Борис I Михаил* (вж: бел. 54).
351. Давид, цар (блажения) (вж: бел. 165).
352. Свети цар Владислав или наречен Владимир [*Иван Владислав – Бел.: М. К.*], братанец на Светия цар Давид. – цар *Иван Владислав* е син не на цар Давид, а на брат му – Арон (вж: бел. 173).
353. Така и Асен, първият български цар, бил знаменит, славен и благополучен в битките, както се каза. Победил и разбил толкова хиляди арапи, покорил толкова земя от гръцкото царство и получил венец [корона] и царска титла. Преживял щастливо и спокойно много години на българския престол в град Охрид и починал в мир. – неточно: вж: бел. 99.
355. Кардам, цар – *Кардам – хан* (вж: бел. 115).
356. Крун, цар – *Крум – хан* (вж бел. 53).
357. Никифор, цар – *Никифор I Геник* – византийски император (вж: бел. 120).
358. Той [*Крум – Бел.: М. К.*] най-напред съградил Търново, три крепости между реката Янтра, и тук поставил царския престол. – неточно: хан Крум е владетел от времето на Първото българско царство (вж: бел. 53) и няма нищо общо с Търново.
359. Симеон Лабас, цар – *Симеон I Велики* (вж: бел. 142).
360. Самоил, цар – *Самуил* (вж: бел. 166).
361. задето [*Самуил – Бел.: М. К.*] избил царското семейство – неточно: цар Самуил не е избил цялото царско семейство, а само семейството на брат си Арон, когото заподозрял в предателство, като при това оставил жив неговия син Иван Владислав (вж: бел. 173).
362. Асен, цар (стари) – *Иван Асен II* (вж: бел. 60).
363. Йоан Калиман, цар – *Калоян* (вж: бел. 205).
364. Теодор Ласкар – *Теодор I Ласкарис* (вж: бел. 212).
365. От всички български царе той [*Калоян – Бел.: М. К.*] владеел най-много земя. – неточно: най-голямо териториално разширение Средновековна България получава не при цар Калоян, а при цар Иван Асен II (вж: бел. 60).
366. Тоя град [*Драма – Бел.: М. К.*] се намира в Македония, истинският престолен град на Филип [*Филип II Македонски – Бел.: М. К.*]. – град Драма не е бил столица на цар Филип II Македонски.
367. Константин Шишман – *Михаил III Асен* (вж: бел. 234).
368. Вж: бел. 367.
369. Александър, цар – *Иван Александър* (вж: бел. 280).
370. Светите Кирил и Методий (вж: бел. 32).
371. Михаил Иконоборец, цар – Михаил III, византийски император (842-867) (вж: бел. 54).
372. Михаил [*Иконоборец – Бел.: М. К.*], цар (малкия цар) (вж: бел. 371).
373. Муртагон, цар – с това име – освен хан Омуртаг (вж: бел. 126) – о. Паисий визира и други български владетели.
374. Методий и Кирил възприели епископски сан – неточно: не епископски, а архиепископски сан получил само Св. Методий (вж: бел. 32).
375. Игнатий, патриарх (вж: бел. 134).

376. **Свети Климент**, архиепископ – **Св. архиепископ Климент [Охридски]** (ок. 840-916) – книжовник и църковен деец, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий (вж: бел. 32). Придружава двамата равноапостоли в Моравия, Панония, Венеция и Рим. Удостоен в свещенически сан от римския папа. След смъртта на Св. Кирил е един от най-близките сподвижници на Св. Методий. След смъртта на Св. Методий (885 г.) заедно със Св. Наум (вж: бел. 378) и Св. Ангеларий (вж: бел. 380) пристига в България. През 886 г. е изпратен от княз Борис I (вж: бел. 54) да учи в гр. Девол – административен център на областта Кутмичевица. Полага основите на Охридската книжовна школа. Избран е за епископ на Велика Дрембица (във Великоморавия) (вж: бел. 381) (893 г.). След смъртта му е канонизиран за светец – вж: Св. Св. Седмочисленици (вж: бел. 32). Паметта му се почита на 25 ноември.

По-подробно – вж: Георгиев, Е. Климент Охридски. // Георгиев, Е. Разцветът в българската литература в IX-X в. – С., 1962; Климент Охридски (916-1966) : Сборник от статии по случай 1050 години от смъртта му. – С., 1966; Ангелов, Б. Ст. Климент Охридски – автор на общи служби. // Константин-Кирил Философ : Юбилеен сборник по случай 1100-годишнината от смъртта му. – С., 1969.

377. **Свети Сава** (IX в.) – книжовник и църковен деец, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий (вж: бел. 32). Името му се споменава в: *Пространното житие на Св. Климент Охридски*; *Краткото житие на Св. Кирил*; *Борилския Синодик* и пр.

По-подробно – вж: Георгиев, Е. Разцветът в българската литература в IX-X в. – С., 1962.

378. **Свети Наум [Охридски]** (IX в.) (ок. 830-910) – книжовник и църковен деец, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий (вж: бел. 32). Ръкоположен е за свещеник от римския папа (667-868). Идва в България заедно със Св. Климент (вж: бел. 376) и със Св. Ангеларий (вж: бел. 380) след смъртта на Св. Методий. Един от основателите на Преславската книжовна школа. Замества Св. Климент Охридски като учител в областта Кутмичевица и допринася за укрепване на Охридската книжовна школа (от 893 г.). Ок. 900 г. се оттегля в манастир. През 905 г. изгражда манастир край Охрид, в който живее до смъртта си. Канонизиран е за светец от Българската църква. Паметта му се почита на 1 ноември.

По-подробно – вж: Георгиев, Е. Разцветът в българската литература в IX-X в. – С., 1962.

379. **Свети Еразъм** (IX в.) – **Св. Горазд** – книжовник и църковен деец, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий (вж: бел. 32). Определен е от Св. Методий за негов приемник като Моравски архиепископ, но папа Стефан отказва да признае това му достойнство. Според някои източници Св. Горазд въвежда глаголицата в Хърватско.

По-подробно – вж: Георгиев, Е. Разцветът в българската литература в IX-X в. – С., 1962.

380. **Свети Ангеларий** – книжовник и църковен деец, един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий (вж: бел. 32) (неизв. – ок. 886), намерили приют в България след прогонването им от Панония от немското духовенство.

По-подробно – вж: Георгиев, Е. Разцветът в българската литература в IX-X в. С., 1962.

381. **Морава – Великоморавия** – държавно формирование на западните славянски племена през IX в. в Южна Морава – на територията на днешна Моравия (Словакия, Чехия, Лужица и Панония). Столица на Великоморавия е Велехрад; пръв княз – Моимир (830-846). По искане на княз Ростислав (846-870) Византия изпраща Св. Св. Кирил и Методий, за да организират независима от немския епископат славянска църква. Великоморавия е унищожена от маджарите (906 г.).

382. **Окиан-море, което се нарича Балтинско море, при Брандибур. Оттам най-напред са излезли българите** – гледището на о. Паусий е отнесено към пра-праисторията на човечеството далече назад в хилядолетията (приблизително към периода преди 20 хиляди години, описван като геокосмичен катаклизъм, известен и по библейския потоп: вж: бел. 11-14) и може да бъде тълкувано като намиращо се в съответствие с изказвани все по-често напоследък становища в българската историческа наука, която търси прародината на българите на север, откъдето те са се придвижили на югоизток – в Средна Азия, откъдето се насочват в историческия си поход, финализиран със създаването на българската държава. О. Паусий вижда вкоренеността на началото на историческото движение на българите на север – Окиан-море (вероятно: Атлантическия океан) – представа, която отвежда към историческото движение на арийците, установили се в резултат на продължителен преход в Иранското плато, от което са осъществени движенията им на изток (в Азия), на юг (в Африка) и на запад (в Европа)... Брандибур (Brandibur) е историческият Бранденбург, който по-времето на Св. Св. Кирил и Методий е бил независима държава на славянския народ лужишки сърби (немски: Brandenburg; лужишки: Brandisborska; сега – една от шестнадесетте федерални провинции на Германия със столица Потсдам – предградие на Берлин ... Същият е коренът и на славяните (вж: бел. 21).

Логиката на изложението на о. Паусий е разкрита от него в детайли, като е използвано делото на Св. Св. Кирил и Методий като ключ към историко-културните процеси: „Там [Морава, не сръбската Морава, която тече през Шумадия, но друга Морава, при Окиан-море, което се нарича Балтинско море, при Брандибур – изрази на Св. о. Паусий Хиландарски. – Бел.: М. К., А. К.] няколко време Кирил и Методий епископствували и учили тия славени на християнска вяра. И така по-късно поради тоя народ нарекли писмото и книгите словенски. И така, който народ и да чете тия книги, те изобщо се наричат словенски. Но гърците, понеже знаели отначало,

Таблица 1. Протоисторически хитмаждарски

казват и досега български книги, а не иначе. Така от целия славянски род най-напред българите получили славянски букви, книги и свето кръщение.” (вж: бел. 15-42).

383. **славени** – историческият им път вероятно е същият, който извървяват и българите (вж: бел. 382)
384. **шести вселенски събор – Шести църковен събор** – проведен в Цариград (680-691) (вж: бел. 82).
385. **пети събор – Пети църковен събор** – проведен в Охрид в началото на VIII в.
386. **цар Юстиниан [Юстиниан II (вж: бел. 86) – Бел.: М. К.]** бил родом от Охрид.
387. **В Охрид Светият крал Тривелия** приел светото кръщение. – няма данни.
388. **И докле имали царския престол в Охрид при архиепископа, живели в благочестие, а когато пренесли царския престол в Загорие, в Търново, българските царе отстъпили от благочестието и били езичници 92 години.** – няма данни.
389. **Муртагон или Михаил** – о. Паусий бърка хан Омуртаг с княз Борис I.
390. **Болгарис** – име на княз Борис I, открито от о. Паусий в съчинението на Цезар Бароний (вж: бел. 41).
391. **Барон – Цезар Бароний** (вж: бел. 41).
392. **Олга**, княгиня – **Олга** (ок. 890-969) – велика киевска княгиня. Съпруга на княз Игор (– 945) и майка на княз Святослав Игоревич (вж: бел. 158). Приема християнството в Цариград (957 г.), но не успява да го въведе като официална религия. Канонизирана за светица от Руската православна църква.
393. **приела кръщението в 958 година** – неточно: (вж: бел. 392).
394. **Владимир**, княз – **Владимир I** (– 1015) – новгородски княз (969-980) и велик киевски княз (от 908 г.). Син на княз Святослав Игоревич (вж: бел. 158). Въвежда християнството като официална религия (988-989). Канонизиран за светец от Руската православна църква.
395. **сърбите били под римския папа и държали римската вяра.** – неточно: Сърбия възниква като държава през VIII-IX в., т.е. няколко века след разделянето на Римската империя (IV в).
396. **Свети Сава** (вж: бел. 224).
397. **сърбите 345 години след българите приели православната вяра.** – неточно: сърбите дуйствително приемат християнството след българите, но не толкова късно след тях, както се сочи от о. Паусий.
398. **При Михаил римският папа управлявал България три години.** – неточно: България не е била никога под върховенството на Римската курия.
399. **Павел (папски епископ) – Павел Популонски** (вж: бел. 132).
400. **Формос (папски епископ) – Формоза Портуенски** (вж: бел. 133).
401. **велики барони** – разбирай: боляри.
402. **беглербегове** – висши административни длъжности в Османската империя.
403. **Свети крал Тривелия, наречен монах Теокист, живял в 703 г., малко след шестия вселенски събор, приел светото кръщение и през неговото царуване се кръстил целият български народ.** – неточно: българите приемат християнството при царуването на княз Борис I (852-889) (вж: бел. 54).
404. **Понеже той [Свети крал Тривелий – Бел.: М. К.] имал ревност и усърдие към Христа Бога, след малко време оставил кралската власт и мирската слава, съградил си голям манастир близо до Охрид и в тоя манастир приел монашески чин. Живял строг живот, завършил свято и богоугодно своя живот и се представил на Бога в тоя манастир.** – в историческата литература липсват сведения.
405. **Вторият е търновският цар, блаженият и достопамен Михаил или Йоан – Св. княз Борис I не е бил търновски цар** (вж: бел. 54).

Тайна Прѣтисна Христовска

406. **От него се повели племето и родът на българските царе до последния Шишман Йоан** – последният български цар в Средновековна България е бил не Иван Шишман, а брат му – цар Иван Срацимир (вж: бел. 287).

407. **В 845 г. [княз Борис I – Бел.: М. К.] се кръстил и чрез него Бог показал чудеса на българите** – неточно: княз Борис I се покръстил в 864 г.

408. **Бароний** (вж: бел. 41).

409. **Свети цар Давид** (вж: бел. 165).

410. **Свети цар Йоан-Владимир (Ааронов син)** (вж: бел. 173).

411. **Свети Йоан (търновски патриарх)** (вж: бел. 191).

412. **Свети Теофилакт** (вж: бел. 136).

413. **Цар Асен** (вж: бел. 194).

414. **Мария, царица (Асенова съпруга)** (вж: бел. 241).

415. **Свети Евтимий (търновски патриарх) – Св. Евтимий Търновски** (ок. 1320-1330 – нач. на XV в.) – виден църковен деец и книжовник; български патриарх (1375-1393). Роден в Търново, в знатно болярско семейство. Ученик на Теодосий Търновски в Килифаревския манастир, последовател на исихазма. Заедно с учителя си посещава Цариград (1363 г.) и Св. гора. Завръща се в Търново (ок. 1371 г.) и полага основите на манастира „Св. Троица“ край града. Отдава се на активна книжовна дейност, като изправя погрешни текстове в български църковни книги и установява правила за нов правопис. Полага основите на Търновската книжовна школа и я превръща в най-значителния просветен център в България в навечерието на покоряването ѝ от османските нашественици. Като глава на патриаршията, в отсъствие на цар Иван Шишман (вж: бел. 284) възглавява отбраната на Търново. След превземането на града от поробителите е заточен в неизвестна посока. Не се знае и годината на смъртта му. Остава богато литературно наследство – жития, послания, преводни, литургични и др. съчинения. Образът му е увековечен в много народни предания.

По-подробно – вж: Златарски, В. Н. Де и кога е бил заточен българският патриарх Евтимий. // Летопис на Българско книжовно дружество. – С., 1906; Цанков, Стефан. Патриарх Евтимий. Живот и дейност. – С., 1906; Киселков, В. Сл. Патриарх Евтимий – живот и обществена дейност. // Българ. ист. библиотека, 1929, N 3; Богданов, Ив. Патриарх Евтимий. Книга за него и неговото време. – С., 1970.

416. **Свети Евтимий, търновски патриарх, ученик на Светия отец Теофилакт.** – неточно: Св. Патриарх Евтимий е бил ученик не на Св. Теофилакт (вж: бел. 135), а на Св. Теодосий Търновски (ок. 1300 – 1362 или 1363) – висш духовник и книжовник (вж: бел. 415). Роден във Видинския край. Произлиза от болярски род, за което свидетелстват близките му отношения с цар Иван Александър (1331-1371). Приема монашество в манастира „Св. Никола“ във Видинско. По-късно живее в Търновско, Русенско и Сливенско. Ок. 1335 г. се установява в манастир в Парория, основан от Григорий Синаит и приема исихазма. Посещава Св. гора, Солун и Месемврия. По негова инициатива е построен Килифаревският манастир (ок. 1350 г.), който превръща в средище на едноименната книжовна школа. Под неговото крило израстват едни от най-видните църковни и просветни дейци в България в навечерието и след падането ѝ под османска власт – Евтимий Търновски, Киприан, Дионисий и др. В последните години на своя живот напуска Килифаревския манастир и се отдава на отшелничество в малка обител край Търново. През 1362 г. предприема пътуване до Цариград, където се разболява и умира. Погребан е в манастира „Св. Мамант“.

417. **Свети Йоан (Асеновия син)** – неточно: вж: бел. 60.

418. **починал в дълбока старост на своя престол в Търново – цар Иван Александър** (вж: бел. 60).

419. **Свети Иоаким – Йоаким III, Св.** (неизв. – ок. 1300) – търновски патриарх (ок. 1283 – ок. 1300). Заподозрян от цар Тодор Светослав (вж: бел. 339) за връзки с татарите (вероятно по внушение на византийската дипломация, недоволна от отстояваната от него линия за независима Българска църква), хвърлен от скала в Търново.

420. **Светослав, цар** – (вж: бел. 339).

421. **„Кормчия“ (книга).** – „Корчмя книга“.

422. **Свети Климент** (вж: бел. 376).

Патриарх Прохорски Химарски

423. **Свети Наум** (вж: бел. 378).
424. **Свети Еразъм – Св. Горазд** (вж: бел. 379).
425. **Свети Ангеларий** (вж: бел. 380).
426. **Свети Сава** (вж: бел. 377).
427. **Свети Николай – Св. Николай** – охридски архиепископ; има се предвид Николай – охридски патриарх (X в.).
По-подробно – вж: Събев, Т. Самостояна народностна църква в Средновековна България. Християнизаторски процес, основаване и възход, автокефалия и междуцърковно положение. Църква и държава, роля и значение. – С., 1987, с. 263.
428. **Свети Иларион** (неизв. – 1164) – син на знатни родители. Достигайки 18-годишна възраст, постъпва в манастир, на който скоро след това станал игумен. През 1134 българският архиепископ Евстатий го посветил в епископски сан. Отличил се в борбата срещу пияниците и богомилите. След смъртта му мощите му въздействали изцелително на болни. През 1206 г. те били пренесени в Търново; от 1230 г. се пазели в новопостроения храм „Св. Св. 40 мъченици“; след падането на България под османско иго били отнесени тайно в Цариград. Паметта му се чества на 21 октомври.
429. **Свети Никодим**, мироточец – има се предвид не библейския Св. Никодим, а **Тисманския игумен**.
По-подробно – вж: Събев, Т. Самостояна народностна църква в Средновековна България. Християнизаторски процес, основаване и възход, автокефалия и междуцърковно положение. Църква и държава, роля и значение. – С., 1987, с. 263.
430. **Свети Йоан Рилски – Св. Иван Рилски** (вж: бел. 151).
431. **Свети Гаврил Лесновски** (XI-XII в.) – български майстор-строител. Роден в с. Осиче, Паланечко (Вардарска Македония). Построил в родното си място черква, след което станал инок в Лесновския манастир „Св. Архангел Михаил“ (при Злетово във Вардарска Македония) и разширил манастирските сгради. За тези му деяния канонизиран от Българската църква.
432. **Свети Прохор Пчински** (XI в.) – отшелник. Роден в село в района на Щип. Прекарал 32 г. в отшелничество по горното течение на река Сарандопор. На това място по поръка на византийския император Роман IV Диоген (1068-1071) е издигнат манастир, наречен на неговото име. В него са пренесени и мощите му. Канонизиран. Паметта му се почита на 15 януари.
433. **Свети Йоаким Сарандополски – Св. Йоаким Осоговски** (II пол. на XI – нач. на XII в.) – отшелник. Живее в пещера в местността „Бабин дол“ по течението на река Сарандопор (западната част на Осоговската планина), откъдето е и известен на о. Паусий. Канонизиран от Българската църква. В негова памет на мястото, където е живял, по-късно е издигнат манастир.
434. **Свети Йоаникий Девически** (неизв. – края на XIII в.) – пустинник. Роден в Зета. Приема монашество на младини. По-късно се премества в една пещера в планината Девич, където води отшелнически живот до края на живота си. След смъртта му деспот Георги Бранкович издига на това място храм. Почитан като светец от Сръбската църква.
435. **Свети Теодосий Търновски (Преподобен)** (вж: бел. 416).
436. **Свети Григорий Синант** (ок. 1280-1346) – византийски монах, основател на исихазма. Установява се в областта Парория в Странджа, където в 1335 г. основава и манастир.
437. **Свети Марко** – преславски митрополит. Пренесъл по поръчение на цар Иван Асен II (вж: бел. 60) мощите на Св. Параскева (Петка Българска) (вж: бел. 438) от родното ѝ село в Търново.
438. **Света Параскева (Преподобната наша майка) – Св. Параскева Преподобна** (вж: бел. 220).
439. **Свети Козма Зографски (Преподобен отец)** (неизв. – 22.IX.1323) – произхожда от болярско семейство. Когато родителите му поискали да го оженят, избягал тайно от тях и заминал за Св. гора. Приет бил в българския манастир Зограф, където приел и монашество. След като се издигнал до йеромонашеско достойнство, отишъл във Ватопед, а от там – в съседната пустиня, където си изсякъл килия в скална пещера, в която останал до края на живота си. Паметта му се почита в деня на неговата смърт.

Св. Симеон Петровски (Каменски) – атонски монах.

440. **Свети Симон Петровски (Преподобен отец)** – Свети Симон Петровски (Преподобен отец) – *Св. Симеон Петровски (Каменски) – атонски монах.*

441. **Свети Филотей Скитски (Преподобен отец)** – Свети Филотей Скитски (Преподобен отец) – *Св. Филотей Скитски – атонски монах.*

442. **Свети Дионисий (брат)** – *Св. Дионисий – атонски монах.*

443. **Свети Пимин (Преподобният)** (II полов. на XVI в. – 3.XI.1618) – книжовник и зограф, представител на Софийската книжовна школа. Роден в София. Първоначално учи при местен свещеник в черквата „Св. Георги“, след което продължава образованието си в Зографския манастир (вж: бел. 448). В него приема и монашески сан. Занимава се с преписване на книги и зографисване на черкви и манастири, сред които са Черепишкият, Куриловският, Сеславският, Елешинишкият и др. Умира в Черепишкия манастир (вж: бел. 444), откъдето мощите му са пренесени в Суходолския. Канонизиран.

444. **Черепишки манастир** – изграден в края на XIV в. на десния бряг на река Искър, близо до с. Лютиброд, Врачанска област. Реставриран през XVII в. Опожарен от кърджалиите (1793 г.) и отново възстановен. След края на Втората световна война до началото на 90-те г. на XX в. е седалище на Софийската духовна семинария.

445. **Суходолски манастир** – намира се в околностите на София; построен преди падането на България под османско владичество.

446. **Свети Михаил Воин** – Свети Михаил Воин – *Св. Михаил Воин Български (865 г.).*

447. **Свети Димитрий Нови** (XVII в.) – живял, както разказва о. Паисий, сам при „една река и скала“. С простия си начин на живот спечелил симпатиите на Бога. След смъртта му Бог открил на някои хора неговите мощи, които били пренесени в село Басарабово, Търновска епархия, близо до Свищов.

448. **Зографски манастир „Св. Георги“** – български манастир в Св. гора, основан в края на X в. Опожарен е от испански наемници (1276 г.) и е възстановен през XV в. от молдовския владетел Стефан III Велики. В края на XVIII и началото на XIX в. пострадва от земетресения и нападения от османските власти. Като един от най-големите църковни и просветни центрове привлича вниманието на някои от най-видните представители на българската литература и култура. В него през различни периоди от своя живот работят Св. Йоаким Търновски (вж: бел. 272), Св. Евтимий Търновски (вж: бел. 415), Св. Теодосий Търновски (вж: бел. 416), Св. о. Паисий Хилендарски, Неофит Бозвели, Иларион Макариополски и др. Тук се съхранява и черновата на „История славянобългарска“ на о. Паисий Хилендарски (вж: *Историогр.*).

449. **Свети Тома (игумен, мъченик)** – **Св. Тома** – игумен на българския Зографски манастир в Св. гора, мъченик. На 10 октомври 1284 г. манастирът бил нападат от скитащи рицари кръстоносци. Игуменът Тома се погрижил по-малодушните да се скрият по планинските пещери, а той и 21 монаси и 4 миряни се заключили в манастирската кула. Кръстоносците подпалили кулата от всички страни. Затворените вътре 26 защитници на Православието загинали сред пламъците. Не са известни имената на четиримата миряни; известни са само имената на монасите: **Св. Св. Тома (вж: бел. 450), Върсунотей (вж: бел. 451), Кирил (вж: бел. 452), Михей (вж: бел. 453), Симон (вж: бел. 454), Иларион (вж: бел. 455), Яков (вж: бел. 456), Мартиман (вж: бел. 457), Йов (вж: бел. 458), Киприан (вж: бел. 459), Сава (вж: бел. 460), Яков (вж: бел. 461), Козма (вж: бел. 462), Сергие (вж: бел. 463), Мина (вж: бел. 464), Йосиф (вж: бел. 465), Йоаникий (вж: бел. 466), Павел (вж: бел. 467), Антоний (вж: бел. 468), Евтимий (вж: бел. 469), Дометриан (вж: бел. 470) и Партений (вж: бел. 471).** От всички само монах Партений не загинал в пламъците, а паднал от кулата. Той живял още 30 дни и така имал възможност да разкаже за случилото се на завърналите се по-късно в манастира братя.

450. **Светният отец Тома** избличавал много латините заради тяхната ерес. – *Вероятно се има предвид църковната принадлежност към католицизма.*

451. **Свети Върсунотей (мъченик)** – *Св. Върсунотей (Варсануфий) – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).*

452. **Свети Кирил (мъченик)** – *Св. Кирил – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).*

453. **Свети Михей (мъченик)** – *Св. Михей – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).*

454. **Свети Симон (мъченик)** – *Св. Симон – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).*

455. **Свети Иларион (мъченик)** – *Св. Иларион – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).*

Св. О. П. ИС

Патриарх Прохитиски Хиландарски

456. Свети Яков (мъченик) – *Св. Яков* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
457. Свети Мартимиан (мъченик) – *Св. Мартимиан (Мартиниан)* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
458. Свети Йов (мъченик) – *Св. Йов* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
459. Свети Киприан (мъченик) – *Св. Киприан* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
460. Свети Сава (мъченик) – *Св. Сава (Савва)* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
461. Свети Яков (мъченик) – *Св. Яков* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
462. Свети Козма (мъченик) – *Св. Козма* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
463. Свети Сергие (мъченик) – *Св. Сергие (Сергий)* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
464. Свети Мина (мъченик) – *Св. Мина* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
465. Свети Йосиф (мъченик) – *Св. Йосиф (Йоасаф)* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
466. Свети Йоникий (мъченик) – *Св. Йоникий (Йоаникий)* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
467. Свети Павел (мъченик) – *Св. Павел* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
468. Свети Антоний (мъченик) – *Св. Антоний* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
469. Свети Евтимий (мъченик) – *Св. Евтимий* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
470. Свети Дометиан (мъченик) – *Св. Дометиан* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
471. Свети Партевий (мъченик) – *Св. Партевий* – атонски монах, мъченик (вж: бел. 449).
472. икографските свети мъченици (вж: бел. 449-471).
473. Свети Георги – *Св. Георги [Софийски]* (неизв. – 1530) – български светец-мъченик – роден в София. Поради отказа му да приеме исляма, обесен от турците. Паметта му се чества на 26 май.
474. Свети Николае – *Св. Никола Нови Софийски* (ок. 1510 – 1555) – български светец-мъченик. Роден в София. По професия – обущар. Заради отказа му да приеме ислямската религия, бил убит с камъни от разярената мюсюлманска тълпа и изгорен. Паметта му се почита на 17 май.
475. Свети Терапонтий – *Св. Терапонтий Софийски (Трънски)* (1555 г.) – събирателен образ на българската святост и мъченичество в Западна България от първите години след завладяването на страната ни от османците, който Матей Граматик (представител на Софийската книжовна школа и автор на житие за Св. Никола Нови Софийски) облича в конкретен лик.
По-подробно вж: Снегаров, Ив. Поглед към изворите на св. Никола Нови Софийски. // Год. на Соф. унив., Богосл. фак., 1932, Т. 9; Динеков, П. История на българската литература : Т. 1. – С., 1962; Динеков, П. Литературни въпроси. – С., 1963.
476. Селимовото царуване – царуването на *Селим I Свирепи* – османски султан (1467-1520).
477. Ангел от село Флорина – *Ангел Български воин (Ангел Битолски)* (от с. Флорина) (неизв. – 1750).
478. Хиландарски манастир – един от 20-те суверенни манастира в Св. гора. Основан от Св. Сава (вж: бел. 2, 224) в края на XII в., в определени периоди е бил и в български ръце. В него живеят и творят още и Неофит Бозвели и Иларион Макариополски.
По-подробно – вж: Арнаудов, М. Паисий Хиландарски. Личност, епоха, дело. – С., 1962; Христов, Хр. Паисий Хиландарски. Неговото време, жизнен път и дело. – С., 1972.
479. Лаврентий (мой роден брат от една майка и по-стар от мене: той тогава имаше 60 години, а аз – 40) – автобиографични данни на Св. о. Паисий.

Патриарх Протиѣрски Химѣарски

480. **Йордан Иванов** (Й. И. Николов) (6.1.1872 – 29.VII.1947) – езиковед, литературен историк, фолклорист, етнограф и археолог, академик. Роден в Кюстендил. Завършва славянска филология във Висшето училище в София (днес: Софийски университет „Св. Климен Охридски“ (1892 г.). Специализира литература в Лозанския университет (1892-1894). Лектор по френски език (от 1899 г.), професор (1917 г.) и ръководител на катедрата по българска литература (от 1925 г.). Професор по български език и литература в Националното училище за живи езици в Париж (1920-1923 и 1927-1930 г.). Автор на: *История на славянските литератури* (Пловдив. 1896); *Северна Македония : Ист. издирвания.* (С.,1906); *Български старини из Македония* (С., 1908; 2 фототип. изд. С., 1970); *История славеноболгарская, собрана и нареждана Паисием йеромонахомъ в лето 1762* (С., 1914); *Свети Иван Рилски.* (С., 1917); *Богомилски книги и легенди.* (С., 1912); фототип. изд. С, 1970) и др.

По-подробно – вж: Динеков, П. Йордан Иванов – историк на българската литература. // Изв. на Инст. за бълг. литература, 1958, N 6; Ангелов, Д. Научното дело на проф. Йордан Иванов като историк и археолог. // Векове, 1972, N 4; Георгиев, Е. Забележителен учен и университетски преподавател. // Работническо дело, N 6, 1972.

Проф. д-р Милен Куманов

Паисий Хилендарски

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

Наст. показалец е структурна част от справочно-информационния инструментариум към текста на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, но едновременно с това – чрез система от препратки – той кумулира – във вид на информационна ризома, ориентирана към страниците на този текст (*срв.*: **преамбюл** към **Географския показалец**: с. 125-134 *СВ. О. П ИС*) съответната информация от останалите елементи (**Историография**, **Коментар**, **Географски показалец**) на този инструментариум.

Тук след всяко **име на личност**, срещано в *Паисиевия текст*, е дадено съответно пояснение, което в лапидарен вид представя подробната информация, поднесена в **Коментара** (с. 80-111 *СВ. О. П ИС*).

Когато **собственото име** се превръща в **прилагателно за притежание** и то е представено в текста на *Паисиевата творба* с **главна буква** (когато името се превръща в **качествено прилагателно**: *срв.*: **Уплътнен тезаурус: II**: с. 135-174 *СВ. О. ПХ ИС*), то е включено в корпуса на **Именния показалец** чрез съответна, именуванa чрез него, персонална рубрика.

При **личните имена** това име (**прилагателно за притежание**) по този начин е представено чрез формата на изчезналия **родителен падеж**, съхранен в езика на Св. о. Паисий Хилендарски – *например*:

Асеновия брат – *вж.*: **Петър II 63**.

По описаната причина съответните **прилагателни за притежание**, посочени в **родителен падеж**, са представени в **Именния показалец** (когато се отнасят за **личности**).

В *този* показалец **прилагателните имена за притежание** са **изписани в кръгли скоби и в курсив** след съответните **лични имена** (ако основното лично име отсъства в *Паисиевия текст*, то е представено само чрез формата на срещачото се в *този текст* във вид на

СВ. О. П ИС

прилагателно за притежание – като след него в кръгли скобки се пояснява съпътстващото го понятие).

Имената на светците *тук* са представени в общия азбучен ред, съпътствани от указанието за тяхното духовно достойнство („Свети – Св.“). (В показалеца не е изведена отделна персонална рубрика, именувана **Бог** (срв.: ТЕЗАУРУС: с. 135-174 СВ. О. П ИС), но представящите феномена лексикални форми (**Бог, Бога, Божи, Божие, Божието, Божиите, Божия, Божият**) са включени в анализа на комуникативната ситуация на езика на о. Паисий Хилендарски (срв.: с. 40-42, 135-174, 182-184, 183 СВ. О. П ИС).

В **Коментара** и *наст.* показалец, както и в **Географския показалец**, направени към „История славяноболгарская ...“, препратките са дадени към изданието от 1963 г. (препеч. *тук*: с. 52-72 СВ. О. П ИС) на знаменития труд, осъществено под редакцията на акад. Петър Динев в съответствие с нормативната база на съвременен български език, което е осъществено по публикацията на оригинала на труда на атонеца, публикуван от акад. Йордан Иванов през 1914 г.

В *наст.* показалец **всяка персоналия** е придружена от следваща я – след запетая, посочена в курсив – пояснителна бележка.

Когато имената в словника съвпадат, се срещат необходими за диференциацията на лицата пояснения – например:

Ирина, византийска императрица;

Ирина, византийска принцеса;

Ирина, дъщеря на византийския император Михаил III Палеолог;

Ирина, хазарска принцеса.

В този показалец има две групи препратки:

1) към **страниците на цит. изд.** от 1963 г. (препеч. *тук*: с. 52-79 СВ. О. П ИС) и

2) към **бележките (бел.)** на **Историографията (Историогр.)** и **Коментара (Комент.)**.

Когато в персоналните рубрики присъстват и двете групи препратки, посочени *тук* (1-2), те са разграничени от точка и запетая (;).

Срещашите се в показалеца препратки към появяващи се имена в текстовете на *наст.* **Паисиада**, са дадени след посочването – с арабски цифри, – предхождащо абривиатурата на целия хипертекст (СВ. О. П ИС).

В словника на *този* показалец се срещат и имена, поднесени във вид на *гнезда* от персоналии (всяка от които е отразена и на съответното място в азбучния ред) – например:

Неманичи, сръбска династия (1168-1371). Полагат основите на единната сръбска държава и я издигат до първостепенна сила на Балканския полуостров. Владетели: Стефан Неманя, велик жупан (1168-1198); Стефан Неманич Първовенчани, велик жупан (1196-1217); крал (1217-1227); Стефан Радослав, крал (1227-1234); Стефан Владислав, крал (1234-1243); Стефан Урош I, крал (1243-1276); Стефан Драгутин, крал (1276-1282); Стефан Урош I Милутин, крал (1282-1321); Стефан Урош III Дечански, крал (1321-1331); Стефан Урош IV, крал (1331); цар (1345-1355); Стефан Урош III, цар (1355-1371) – вж: **Комент.**, бел. 245, 248.

В случаите на равнопоставеност на битоващите езикови формулировки, характерни за именуването, възприето от Св. о. Паисий, и нормативните – за справочно-информационните цели на *наст.* показалец данните са поднесени и към двете форми, включени на съответните места по азбучен ред в словника – например: **Самонл (Самуил)**.

Редакционните бележки в частта на *наст.* показалец, касаеща същността на материята, дадена на **латиница**, са поднесени на **латински език** (а структуриращите самия показалец – са винаги на **български език**).

Авел – вж: **Комент.**, бел. 15

Авенир – вж: **Комент.**, бел. 6, 8

Аверинцев, С. С. – вж: **Комент.**, бел. 26

Авраам 38; **Комент.**, бел. 26, 27

Агарини 80

Адам, библейска личност 34;

Адриан II (Hadrian), римски папа 15;

вж: **Комент.**, бел. 32

Азот (Azot) 56

Акум (Akum) 42

Александър – вж: **Иван Александър**

Александър – вж: **Комент.**, бел. 60

Александър (Alexander) 52;

вж: **Комент.**, бел. 145

Алексий (Alexios) – вж: **Алексий III Ангел**

- Алексий Апокавк (Alexios Apokavc) –
вж: Комент., бел. 103
- Алексий Слав – вж: Комент., бел. 226
- Алексий III Ангел (Alexios III Angelos) 61, 62;
вж: Комент., бел. 200, 203
- Алцек – вж: Алцек
- Алусиан (Alussian) – вж: Алцек
- Алусиан 59, 82;
вж: Комент., бел. 190, 329, 330
- Алцек 42; вж: Комент., бел. 69
- Амдей VI Савойски – вж: Комент., бел. 103
- Ана, оъщеря на българския цар Георги Тертер I –
вж: Комент., бел. 232
- Ана, майка на византийския император
Исак II Ангел 63
- Ана Назаретска, съпруга на Йоаким и майка
на Дева Мария – вж: Комент., бел. 8
- Ана Савойска – вж: Комент., бел. 103
- Анастасий I 42;
вж: Комент., бел. 74
- Ангел (от с. Флорина) 105;
вж: Комент., бел. 477
- Ангел Битолски – вж: Ангел (от с. Флорина)
- Ангел Български воин –
вж: Ангел (от с. Флорина)
- Ангеларий, Св., един от учениците
на Св. Св. Кирил и Методий 92, 99;
вж: Комент., бел. 32, 376, 380, 425
- Ангелов, Б. Ст. – вж: Историогр., бел. 2, 19, 142, 175,
176, 177, 178, 179, 180, 181, 201;
Комент., бел. 1, 376
- Ангелов, Д. – вж: Историогр., бел. 44, 151;
Комент., бел. 280, 480
- Ангелов, П. –
вж: Комент., бел. 280
- Андреев, Й. – вж: Комент., бел. 261
- Андрейчин, Любомир – вж: Историогр., бел. 189, 190
- Андроник II Палеолог (Andronikos II Palaiologos)
75; Комент., бел. 232, 270
- Андроник III (Andronikos III Palaiologos) 76;
Комент., бел. 103, 277, 279, 282
- Антоний, Св., атонски монах 105;
Комент., бел. 449, 468
- Апомар – вж: Тиберий III Апсимар
- Априлов, В. Е. – вж: Историогр., бел. 3, 4, 7
- Арам – вж: Комент., бел. 12
- Аргир 53; Комент., бел. 149
- Арменин – вж: Лъв V Арменец
- Арнаудов, М. – вж: Историогр., бел. 1, 3, 130, 131, 132,
134, 135; Комент., бел. 1, 10, 478
- Арон (Ароновия) 57; Комент.,
бел. 165, 173, 352, 361
- Ароновия (син) – вж: Иван Владислав
- Артаксад – вж: Комент., бел. 12
- Асен – вж: Иван Асен II 41
- Асен, син на цар Смилец 66
- Асен Велики – вж: Асен Първи
- Асен I 45, 46, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 74, 81, 86, 88;
вж: Историогр., бел. 11; Комент., бел. 60,
100, 203, 204, 205, 267, 308, 310, 311, 331,
338, 343, 353, 413
- Асен Стари – вж: Иван Асен II 82
- Асеневци – вж: Комент., бел. 191, 195, 203, 205
- Асенов (внук) – вж: Константин Шишман 66
- Асенова (ръка) – вж: Асен I 59
- Асенова (съпруга) – вж: Мария, съпруга на цар Асен I
- Асеновия брат – вж: Петър II 63
- Асна-рух, персийска благородническа титла (принц) –
вж: Комент., бел. 48
- Аспарух – вж: Комент., бел. 48
- Аспид 62
- Асур – вж: Комент., бел. 12
- Афет (Афетовите, Афетовото) –
вж: Пафет 37, 38
- Ахтем – вж: Комент., бел. 65
- Бакалов, Г. – вж: Комент., бел. 150, 155
- Бакшев, Петър Богдан, архиепископ –
вж: Историогр., бел. *
- Балабанов, М. – вж: Историогр., бел. 10
- Баласчев, Г. – вж: Комент., бел. 126
- Балдава (Baldava) – вж: Балдуин I Фландърски
- Балдуин I Фландърски (Balduin I) –
вж: Комент., бел. 213
- Балдуин II – вж: Комент., бел. 60
- Балик – вж: Комент., бел. 103
- Барон – вж: Цезар Бароний
- Бароний (Baronius Caesarius) – вж: Цезар Бароний
- Бартенев, П. И. – вж: Историогр., бел. 24
- Багай – вж: Батой
- Багай 41, 43, 44, 81, 85; Комент., бел. 48, 304
- Бату-Батий – вж: Батой
- Бахтин, М. М. 39 СВ. О. ПИС
- Баязид – вж: Баязид I
- Баязид I (Bajazid I) 71, 78;
Комент., бел. 256, 259, 284, 287
- Беда Достопочтени / Беда Почтени, монах
(Beda / Bede / Waeda Venerabilis) –
вж: Комент., бел. 48
- Бела III, унгарски крал – вж: Комент., бел. 151
- Бестужев-Рюмин, Н. – вж: Историогр., бел. 20
- Билярски, Ц. – вж: Историогр., бел. 109
- Бицилли, Петър Михайлович –
вж: Историогр., бел. 150
- Благоев, Н. П. – вж: Комент., бел. 53, 131
- Бобчев, С. С. – вж: Комент., бел. 54, 140, 142
- Богдан 58
- Богданов, Ив. – вж: Комент., бел. 415
- Богородица, Св. 34; Комент., бел. 8, 9
- Божилев, Ив. – вж: Комент., бел. 60, 142,
173, 193, 203, 204, 205
- Болгарис – вж: княз Борис-Михаил 51
- Бончев, Нешо – вж: Историогр., бел. 27
- Борил 65, 82; Комент., бел. 205, 226, 227, 330, 334, 335
- Борис – вж: Борис II
- Борис I 41-42, 49, 50-52, 81, 83, 91, 93-94;
Комент., бел. 54, 75, 131, 132, 133, 134,
142, 205, 303, 319, 320, 348, 350, 376,
389, 390, 398, 403, 405, 407
- Борис II 54, 55; Комент., бел. 154, 322, 323
- Борисовият (край) – (сибелта на) цар Борис II 55
- Борн 48; Комент., бел. 118
- Бостън – вж: Джон Бостън от Бъри (Бери), монах
- Брун, Ф. К. – вж: Историогр., бел. 45
- Бужашки, Е. – вж: Историогр., бел. 86
- Бурмов, Ал. – вж: Историогр., бел. 23, 27, 53;
Комент., бел. 234, 284, 287, 291
- Вазов, Иван – 9 СВ. О. ПИС;
вж: Историогр., бел. 46, 47, 48
- Варсануфий, Св. – вж: Върсунопей, Св., атонски монах
- Василе Лупу – вж: Комент., бел. 220
- Василев, Николай (Vasilev, Nikolaj) 2, 4, 6 СВ. О. ПИС;
Предисл.: 38-51 СВ. О. ПИС;
Послеслов. (дейксие): 175-181 СВ. О. ПИС
- Василий – вж: Комент., бел. 191
- Василий Македон – вж: Василий II Македонец
- Василий I Порфирогенет
(Basileos I Porphyrogenetos) 55;
Комент., бел. 164
- Василий II Македонец 49, 127;
Комент., бел. 127, 159, 164, 183, 191
- Велев, Венцислав (Velev, Ventsislav)
4, 6, 186, 188, 190 СВ. О. ПИС
- Велева, М. – вж: Историогр., бел. 1, 113, 146
- Велики – вж: Асен Първи
- Велики – вж: Юстиниан I
- Велчков, К. – вж: Историогр., бел. 46, 47

- Велчев, В. – *вж: Историогр., бел. 161, 162, 173; Комент., бел. 1, 32*
- Велчев, Петър – *вж: Историогр., бел. 209*
- Венгеров, С. – *вж: Историогр., бел. 86, 205*
- Венедиков, Й. – *вж: Комент., бел. 53*
- Венелин, Юрий Иванович – *вж: Историогр., бел. 1*
- Владимир – *вж: Иван Владислав*
- Владимир (Расате), български княз – *вж: Комент., бел. 54*
- Владимир 93 – *вж: Комент., бел. 394*
- Владислав – *вж: Иван Владислав*
- Владислав 65, 68; *Комент., бел. 225, 247*
- Владислав III Ягело Варненчик – *вж: Комент., бел. 296*
- Войников, Д. – *вж: Историогр., бел. 24*
- Войнов, М. – *вж: Комент., бел. 142*
- Вокля – *вж: Комент., бел. 106*
- Воргарос – *вж: княз Борис-Михаил*
- Вукашин – *вж: Вълкашин*
- Вукич 42, 81; *Комент., бел. 71, 301*
- Вълкашин 69, 71-72; *Комент., бел. 254, 255, 257*
- Върсунотей, (Варсануфий) Св. 104; *вж: Комент., бел. 451*
- Гаврил Лесновски, Св. 101-102; Комент., бел. 431**
- Гаврил Радомир 57, 59, 82; *Комент., бел. 173, 177, 179, 326, 327*
- Гандев, Христо – *вж: Историогр., бел. 146, 148, 150, 164, 171*
- Геца, унгарски крал – *вж: Комент., бел. 189*
- Генадий Марсилски, преизитер (Gennadius Massiliensis) – *вж: Комент., бел. 48*
- Генов, Г. П. – *вж: Историогр., бел. 122*
- Генов, К. – *вж: Историогр., бел. 130*
- Георги Бранкович – *вж: Комент., бел. 434*
- Георги Кастриоти – *вж: Скандербег*
- Георги (Софийски), Св. 105; *Комент., бел. 473*
- Георги Сурсовул – *вж: Комент., бел. 150*
- Георги Тертер I, цар – *вж: Комент., бел. 231, 232, 265, 267*
- Георгиев, Е. – *вж: Комент., бел. 32, 376, 377, 378, 480*
- Георгиев, Св. – *вж: Комент., бел. 131*
- Герман, Михаил – *вж: Историогр., бел. 98*
- Геза – *майка на Напет – вж: Комент., бел. 14*
- Гилфердинг, А. Ф. – *вж: Хилфердинг, А.*
- Глад, български болярин – *вж: Комент., бел. 65*
- Гомер – *вж: Комент., бел. 14*
- Горазд, Св., един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий 92, 99; *Комент., бел. 32, 379, 424*
- Горина, Л. В. – *вж: Историогр., бел. 27*
- Григорий Синаит 102; *Комент., бел. 416, 436*
- Григорович, В. И. II Св. О. П. ИС; *Историогр., бел. 8, 9*
- Грималд – *вж: Гримуалд*
- Гримуалд, франкски крал 42; *Комент., бел. 70*
- Грозанова, Е. – *вж: Историогр., бел. 119*
- Груиј*, Г. – *вж: Историогр., бел. 100*
- Гунев, И. – *вж: Историогр., бел. 7*
- Гюзелев, В. – *вж: Историогр., бел. 119, 131, 132, 133, 134*
- Давид, библейска личност – вж: Комент., бел. 5**
- Давид, Св. 34, 55, 86, 89, 98; *Комент., бел. 165, 324, 325, 351, 352, 409*
- Давидов (брат) – *вж: Арон*
- Дагобард – *вж: Дагоберт I*
- Дагоберт I 42; *Комент., бел. 68*
- Дамаскин Студий – *вж: Историогр., бел. 91*
- Данчева-Василева, А. – *вж: Комент., бел. 60*
- Даскалов, Антон (Daskalov, Anton) 4, 6, 186, 188, 190 Св. О. П. ИС
- Дева Мариа – *вж: Св. Богородица*
- Девически (пустинник) – *вж: Св. Иоаникий Девически*
- Денчев, Стоян (Denchev, Stoyan) 2, 4, 6 Св. О. П. ИС; *Епилог: 182-184 Св. О. П. ИС*
- Державин, Н. С. – *вж: Историогр., бел. 151, 152, 153*
- Дечев, Д. – *вж: Комент., бел. 131*
- Джон Бостън от Бъри (Бери) (John Boston of Bury), монах – *вж: Комент., бел. 48*
- Джорови*, Владимир – *вж: Историогр., бел. 154*
- Джура, сръбски деспот 72
- Димитрий Нови, Св. 104; *Комент., бел. 447*
- Димитров, Б. – *вж: Историогр., бел. *, 210*
- Димитров, Н. – *вж: Историогр., бел. 125*
- Димитров, Стр. – *вж: Историогр., бел. 34*
- Димитър, Св., великомъченик 59, 64; *Комент., бел. 32, 192*
- Димов, Г. – *вж: Историогр., бел. 13, 18, 73*
- Диневков, П. – *вж: Историогр., бел. 1, 27, 65, 159, 160, 183, 185, 186, 187, 188; Комент., бел. 1, 32, 480*
- Дионисий, брат. 103; *Комент., бел. 442*
- Добрица – *вж: Добротица*
- Добротица 46, 81, 87; *Комент., бел. 103, 311, 312*
- Долан – *вж: Петър Делян*
- Дометиан, Св., атонски монах 105; *Комент., бел. 449, 470*
- Доситей, владика – *вж: Историогр., бел. 98*
- Доситей Обрадович – *вж: Историогр., бел. 184, 185*
- Драганова, Т. – *вж: Историогр., бел. 25*
- Драгич 42, 81; *Комент., бел. 72, 302*
- Драгова, Н. – *вж: Историогр., бел. 193, 194, 195, 197, 210, 211; Комент., бел. 10, 135*
- Драгон – *вж: Комент., бел. 302*
- Драгош 66
- Дринов, М. – *вж: Историогр., бел. 1, 23, 27, 28, 29, 30, 49, 51, 52, 54; Комент., бел. 1, 10*
- Дроснева, Е. – *вж: Историогр., бел. 1*
- Друмев, Васил – *вж: Историогр., бел. 35*
- Дръман – *вж: Комент., бел. 249*
- Дуйчев, Ив. – *вж: Историогр., бел. *, 113, 200, 201; Комент., бел. 32, 60*
- Дука 62
- Дуриданов, Ив. – *вж: Историогр., бел. 71*
- Дякон Петър, монах – *вж: Петър Дякон*
- Ева, библейска личност – вж: Комент., бел. 15**
- Евдокия – *вж: Комент., бел. 246*
- Евер 38; *Комент., бел. 27*
- Евстатий, архиепископ – *вж: Комент., бел. 187*
- Евтимий, Св., атонски монах 105; *вж: Комент., бел. 449, 469*
- Евтимий Търновски, Св. 98, 102; *Комент., бел. 415, 416*
- Еко, У. 43 Св. О. П. ИС
- Елам, библейска личност, един от синовете на Сим, син на Ной – *вж: Комент., бел. 12*
- Елена, дъщеря на цар Иван Асен II – *вж: Комент., бел. 60*
- Елена, Св., майка на Константин I Велики – *вж: Комент., бел. 347*
- Елена, сръбска принцеса, дъщеря на сръбския жупан Симеон и съпруга на цар Асен I – *вж: Комент., бел. 99*

- Елена, сръбска принцеса, майка на цар
Иван Асен II 60, 62, 99, 100,
102-104; *Историогр.*, бел. 11;
Комент., бел. 60, 194, 196, 204, 206,
207, 208, 211, 223, 225, 330, 335, 365, 417
- Елена, съпруга на сръбския крал
Стефан Милутин 69-71, 75;
Комент., бел. 232, 249, 250, 251, 275
- Елнса – *вж:* Иаван
- Еразъм, Св. – *вж:* Св. Горазд
- Еузевий Кесарийски (Eusebios Pamfil), епископ –
вж: *Комент.*, бел. 48
- Ж**
- Жерев, Ст. – *вж:* *Историогр.*, бел. 65
- Жефарович, Христофор – *вж:* *Историогр.*, бел. 98
- Жинзифов, Р. – *вж:* *Историогр.*, бел. 24
- З**
- Займов, Й. – *вж:* *Комент.*, бел. 173
- Зарев, Пантелей – *вж:* *Историогр.*, бел. 168, 169
- Здравева, М. – *вж:* *Историогр.*, бел. 206
- Зигиберт от Жамблу (Sigebertus Gemblacensis),
монах – *вж:* *Комент.*, бел. 48
- Златарски, В. Н. – *вж:* *Историогр.*, бел. 1, 44, 70,
113, 114, 115, 116, 117, 149, 155;
Комент., бел. 54, 142, 148, 185, 415
- Зоя, византийска императрица –
вж: *Комент.*, бел. 146
- И**
- Иаван – *вж:* *Комент.*, бел. 14
- Иафет – *вж:* Иафет
- Иафет 37, 38; *Комент.*, бел. 11, 13, 28
- Ивайло, цар 74, 82; *Комент.*, бел. 261, 265,
267, 336, 337
- Иван Александър, цар 71, 76, 77, 82, 89;
Комент., бел. 259, 260, 280, 284,
285, 286, 287, 289, 341, 342, 362,
369, 416, 418
- Иван Асен II, цар 60, 62, 99, 100, 102-104;
Историогр., бел. 11; *Комент.*, бел. 60, 194,
196, 204, 206, 207, 208, 211, 223,
225, 330, 335, 365, 417
- Иван Асен III, цар 74, 82; *Комент.*, бел. 230, 231,
264, 266, 337, 437
- Иван Бесараб – *вж:* *Комент.*, бел. 447
- Иван Владимир, цар 57-58; *Комент.*, бел. 173, 178
- Иван Владислав, цар 56, 57, 58, 59, 82, 86, 89, 98;
Комент., бел. 173, 177, 178, 179,
185, 190, 191, 327, 328, 329, 352, 361, 410
- Иван / Иоан / Иоан Рилски Чудотворец
вж: Иоан Рилски Чудотворец, Св., монах
- Иван Срацимир, цар 77, 80, 285;
Комент., бел. 285, 287, 290, 300, 342
- Иван Стефан, цар – *вж:* *Комент.*, бел. 234
- Иван Углеша – *вж:* *Комент.*, бел. 254
- Иван Шишман, цар 76-79, 82-83;
Комент., бел. 260, 284, 286, 287, 297,
298, 342, 406, 415
- Иванко (барон) 63; *Комент.*, бел. 203
- Иванко, добруджански владетел –
вж: *Комент.*, бел. 103
- Иванов, Й. – *вж:* *Историогр.*, бел. 57, 79, 98, 101;
Комент., бел. 151, 480
- Иванчев, Д. П. – *вж:* *Историогр.*, бел. 62, 109
- Игнатий, цариградски патриарх 51, 92;
Комент., бел. 134, 375
- Игнатовски, Д. – *вж:* *Историогр.*, бел. 35
- Игор, киевски княз – *вж:* *Комент.*, бел. 392
- Иероним Стридонски (Hieronymus Stridonus), бл. –
вж: *Комент.*, бел. 48
- Иисус Навин 37-38
- Иисус Христос
(Христос, Спасител, ...) (Jesus Christ)
34, 37-38, 45, 49-50, 85, 105-106;
Комент., бел. 8, 9
- Иларион, Св. 58, 65, 100; *Комент.*, бел. 187
- Иларион, Св., атонски монах 104 – *вж:*
Комент., бел. 449, 455
- Иларион Макариополски –
вж: *Комент.*, бел. 448, 478
- Илдефонс Толедски, архиепископ
(Ildefonsus Toletanus) –
вж: *Комент.*, бел. 48
- Илински, Григорий Андреевич –
вж: *Историогр.*, бел. 96, 97
- Илинский, Григорий Андреевич –
вж: Илински, Григорий Андреевич
- Инокентий III (Innocentius) –
вж: *Комент.*, бел. 205
- Иоаким Праведния, баща на Св. Богородица,
библейска личност 34;
Комент., бел. 6, 8
- Иоаким, търновски патриарх 75, 99;
Комент., бел. 272, 419, 448
- Иоаким Осоговски, Св. 101-102;
Комент., бел. 433
- Иоаким Сарандополски, Св. –
вж: Св. Иоаким Осоговски
- Иоан – *вж:* Борис-Михаил
- Иоан – *вж:* Иван Владислав
- Иоан – *вж:* Св. Иван Рилски
- Иоан, брат на цар Петър I 54
- Иоан, Св., евангелист 92;
Комент., бел. 8
- Иоан, син на цар Смилец 74
- Иоан, син на император Теодор 66
- Иоан – *вж:* Иван Асен II
- Иоан, търновски патриарх (XII в.) 59, 60 –
вж: *Комент.*, бел. 191, 411
- Иоан Асен III – *вж:* Иван Асен III
- Иоан Владимир, Св. – *вж:* Иван Владислав
- Иоан Владимир, цар – *вж:* Иван Владислав
- Иоан Владимир, син на великия сръбски жупан
Симеон – *вж:* *Комент.*, бел. 182
- Иоан Владислав, цар – *вж:* Иван Владислав
- Иоан Дебърски, Св., архиепископ 59-61, 98;
Комент., бел. 191
- Иоан Калиман – син на цар Иван Асен II 41;
Комент., бел. 60
- Иоан Калиман – *вж:* Калиман I
- Иоан Калос – Иоан III Дука Ватаци 64
- Иоан Кантакузин 61, 76; *Комент.*, бел. 199
- Иоан Михаил – княз Борис I Михаил 83, 86, 89
- Иоан / Иоан / Иван Рилски Чудотворец, Св., монах
54, 100, 102; *Комент.*,
бел. 151, 430, 480
- Иоан Тритенхемски, игумен
(Johannes de Tritenhem) –
вж: *Комент.*, бел. 48
- Иоан, Св., български патриарх –
вж: Св. Иоан Дебърски
- Иоан Хризобозко 75
- Иоан I Цимисхий 55; *Комент.*, бел. 103, 159
- Иоаникий Девически, Св. 101-102;
Комент., бел. 434
- Иоанич – *вж:* Борис-Михаил
- Иоанов Асен Калиман –
вж: Иван Асен II 63, 66, 100
- Иоасаф – *вж:* Иоан VI Кантакузин
- Иоасаф, Св. – *вж:* Св. Иосиф
- Иосиф, Св., библейска личност, съпруг на
Св. Богородица 34; *Комент.*, бел. 7, 8

- Носиф Обручник** – вж: *Св. Носиф*,
библейска личност
- Ираклиев (син)** 44
- Иречек, Константин** – вж: *Историогр.*, бел. 44, 45, 85
- Ирина, византийска императрица** 51;
Комент., бел. 141
- Ирина, византийска принцеса** 47
- Ирина, дъщеря на византийския император Михаил III Палеолог** – вж:
Комент., бел. 238, 240, 241, 270, 271
- Ирина, хазарска принцеса**
- Ирод** – вж: *Комент.*, бел. 26
- Исак, византийски севастократор** 62
- Исак II Ангел, византийски император** –
вж: *Комент.*, бел. 200
- Исбуд** – вж: *Комент.*, бел. 126
- Исидор Севилски, епископ (Isidorus Hispalensis)** –
вж: *Комент.*, бел. 48
- Исмаил, син на Авраам** – вж: *Комент.*, бел. 26
- Ичков, Петър** – вж: *Историогр.*, бел. 98
- Йоан Богослов, Св.** –
вж: *Св. Йоан, евангелист / Евангелист*
- Йоан Рилски, Св.** –
вж: *Йоан Рилски Чудотворец, Св., монах*
- Йоан III Дука Ватаци** 64, 66;
Комент., бел. 211, 212, 235, 239
- Йоан V Палеолог** – вж: *Комент.*, бел. 103
- Йоан VIII, римски папа** – вж: *Комент.*, бел. 32
- Йоанкиий, Св., атонски монах** 105;
Комент., бел. 449, 466
- Йов, Св., атонски монах** 104; *Комент.*, бел. 449, 458
- Йонков, Хр.** – вж: *Историогр.*, бел. 8, 87
- Йончев, Л.** – вж: *Комент.*, бел. 53
- Йорданов, В.** – вж: *Комент.*, бел. 255
- Йосиф, Св., атонски монах** 105; вж: *Комент.*,
бел. 449, 465
- Йоцов, Б.** – вж: *Историогр.*, бел. 121
- Казански, Никола (Kazanski, Nikola)** 2, 4, 6, 186, 188,
190 *Св. О. П. ИС*
- Канн, библейска личност** – вж: *Комент.*, бел. 15
- Кайнан** – вж: *Комент.*, бел. 12
- Каламария** – вж: *Мария, дъщеря на сръбския деспот Джура*
- Калиман I** 63-65; *Комент.*, бел. 59, 60
- Калиман-Йоан, цар** – вж: *Калоян*
- Кало Йоан, цар** – вж: *Калоян*
- Калокир** 55; *Комент.*, бел. 157
- Калоян, цар** 63-65; *Комент.*, бел. 54, 60, 203,
333, 363, 365
- Кампанела, Томазо** 43 *Св. О. П. ИС*
- Каравелов, Л.** – вж: *Историогр.*, бел. 40, 41
- Каранфилов, Е.** – вж: *Историогр.*, бел. 168
- Кардам, хан** 47-48, 81, 87;
Комент., бел. 115, 317, 318, 355
- Карл Велики, император** – вж: *Комент.*, бел. 53
- Карл I Анжуйски** – вж: *Комент.*, бел. 265
- Карл I Велики, Св.** – вж: *Карл Велики*
- Кафил** 45; *Комент.*, бел. 101
- Кепов, Ив.** – вж: *Историогр.*, бел. 123
- Киприан, Св., атонски монах** 104;
Комент., бел. 449, 459
- Киприан, Св.** – вж: *Комент.*, бел. 416
- Кирил, Св., атонски монах** 104;
Комент., бел. 452
- Кирил, Св., монах, равноапостол** –
вж: *Св. Константин-Кирил Философ*
- Кирил, патриарх български** –
вж: *Историогр.*, бел. 204
- Кирил и Методий, Св. Св., равноапостоли** –
вж: *Комент.*, бел. 32, 54, 370, 374,
376, 377, 378, 379, 380, 381, 382
- Кирилл и Мефодий** –
вж: *Св. Св. Кирил и Методий*
- Кирмагова, А.** – вж: *Комент.*, бел. 32
- Киселков, В. Сл.** – вж: *Комент.*, бел. 415
- Клайнер, Блазиус, монах** – *Историогр.*, бел. *
- Климент, митрополит Търновски** –
вж: *Васил Друмев*
- Климент Охридски, Св., архиепископ,**
един от учениците на
Св. Св. Кирил и Методий 92, 99;
Комент., бел. 32, 135, 376, 377, 378, 422
- Климент Римски, Св., римски папа** – вж: *Комент.*, бел. 32
- Клинчаров, Ив.** – вж: *Комент.*, бел. 344
- Ковачев, М.** – вж: *Историогр.*, бел. 163
- Ковачева, М.** – вж: *Историогр.*, бел. 16
- Козма** 103; *Комент.*, бел. 439
- Козма, Св., атонски монах** 104;
вж: *Комент.*, бел. 449, 462
- Козма Иконографски** – вж: *Козма*
- Коларов, Хр.** – вж: *Комент.*, бел. 131
- Колушки, Г.Н.** – вж: *Историогр.*, бел. 86
- Комистополовния (син)** 55
- Комит Никола** – вж: *Комент.*, бел. 165
- Кондаков, Никодим Павлович** –
вж: *Историогр.*, бел. 148
- Конобеев, В. Д.** – вж: *Историогр.*, бел. 205
- Константин, византийски военачалник** 61
- Константин, византийски император** –
вж: *Константин VII Багренородни*
- Константин, син на император Ираклий** –
вж: *Константин III Ираклий*
- Константин-Кирил Философ, Св.,**
монах, един от създателите на
славянската азбука,
равноапостол 32, 38, 91,
92, 99-100; *Комент.*, бел. 32
- Константин Тих Асен, цар** –
вж: *Комент.*, бел. 261, 263
- Константин Шишман, цар** 66-67, 70-71,
74-75, 77, 79, 82, 88
- Константин I Велики (Гай Флавий Валерий),**
римски император –
вж: *Комент.*, бел. 347
- Константин III Ираклий,**
византийски император 44;
Комент., бел. 83, 87
- Константин IV Погонат, византийски император**
43, 85;
Комент., бел. 84
- Константин V Копроним, византийски император**
46-48;
Комент., бел. 96, 108, 109, 114
- Константин VI, византийски император** 51, 53;
Комент., бел. 115, 116, 141
- Константин VII Багренородни, византийски**
император 51, 53, 54;
Комент., бел. 146, 152
- Константинаки** 52; *Комент.*, бел. 144
- Константинов (род)** – рода на Крали Марко 72
- Константинов (син)** – син на византийския
император Константин IV Погонат
43, 72
- Константинов (син)** – син на цар
Константин Шишман –
вж: *Михаил Шишман Асен*
- Константиновата (жена)** –
вж: цар Константин Шишман 66
- Константиновият (син)** – син на цар
Константин Шишман –

- вж: Михаил III Шишман Асен 70-71
Констанций Хлор, римски император – вж: Комент., бел. 347
Конт, келатонитски деспот 75
Копроним – вж: византийски император Константин V Копроним
Кормисош, хан – вж: Комент., бел. 106
Косев, Димитър – вж: *Историогр.*, бел. 185
Кралевик – вж: *Крале Марко*
Крале Марко 41, 48, 82, 87; Комент., бел. 53, 65, 126, 318, 319, 356, 358
Крум Велики – вж: хан Крум
Крун – вж: хан Крум
Кръстевич, Г. – 11; вж: *Историогр.*, бел. 10, 64
Кубер, хан – вж: Комент., бел. 71, 301
Куделин, болярин – вж: Комент., бел. 249
Кув, К. – вж: Комент., бел. 32
Куманов, Милен (Kumanov, Milen) 2, 4, 6, 186, 188, 190 СВ. О. ПИС; *Историогр.*: 9-37 СВ. О. ПИС; Комент.: 80-111 СВ. О. ПИС; *Именен показ.*: 112-124 СВ. О. ПИС; *Географ. показ.*: 125-134 СВ. О. ПИС
Куманова, Александра (Kumanova, Alexandra) 2, 4, 6, 186, 188, 190 СВ. О. ПИС; *Предисл.*: 38-51 СВ. О. ПИС; *Тезаурус*: 135-171; 172-174 СВ. О. ПИС
Кутиков, В. – вж: Комент., бел. 103
- Лаврентий**, игумен, брат на о. Паисий 105; Комент., бел. 479
Лавров, П. А. – вж: *Историогр.*, бел. 89, 90, 91, 129
Лаган – вж: цар Ивайло
Лагонска (страна) – (страната на Лаган) – вж: цар Ивайло 75
Ладислав IV, унгарски крал – вж: Комент., бел. 249
Лазар – вж: Лазар Хребелянович
Лазар Хребелянович – вж: Комент., бел. 256
Лайош I Велики, унгарски крал – вж: Комент., бел. 289
Ламанский, В. И. 12 СВ. О. ПИС; *Историогр.*, бел. 21
Ламех, библейска личност, баща на Ной – вж: Комент., бел. 11
Лев [Лъв] – вж: византийски император Лъв VI Философ
Леже, Луи (Leger, Louis) – вж: *Историогр.*, бел. 88
Лесновски – вж: Св. Гаврил Лесновски
Лициний Лициниан (Публий Флавий Галерий), римски император – вж: Комент., бел. 347
Лодовик – вж: Св. Лодовик Благочестиви 49; Комент., бел. 128
Лонгинов, А. В. – вж: *Историогр.*, бел. 50
Лотман, Ю. М. 7, 38 СВ. О. ПИС
Луд 36; Комент., бел. 12
Лъв, кардинал – вж: Комент., бел. 205
Лъв, син на византийския император Константин V Копроним
Лъв Арменин – вж: византийски император Лъв V Арменец
Лъв Исавър, византийски император Лъв IV Хазарин
Лъв IV Хазарин, византийски император, 44-45, 47; Комент., бел. 96, 113, 309
Лъв V Арменец, византийски император 49; Комент., бел. 125
Лъв VI Философ, византийски император 52; Комент., бел. 143, 146
Любенова, Л. – вж: *Историогр.*, бел. 92, 150
- Людвиг Благочестиви (Ludovicus Pius)**, император 49; Комент., бел. 128
Людвиг I Велики – вж: Комент., бел. 288
- Маврибур** – вж: Орбини, Мавро
Мавро Орбини – вж: Орбини, Мавро
Маврубир – вж: Орбини, Мавро
Маврубировата (история) – вж: Орбини, Мавро
Магог, библейска личност – син на Иафет – вж: Комент., бел. 14
Мадай, библейска личност – син на Иафет – вж: Комент., бел. 14
Максимлиан, римски император – вж: Комент., бел. 192,
Максимова, Марияна (Maximova, Maryana) 4, 6, 186, 188, 190 СВ. О. ПИС
Малсад – вж: Маслама ибн Абдул-Малик
Манастрас – вж: Комент., бел. 205
Мануил II Палеолог, византийски император 79
Маргарита, унгарска принцеса, дъщеря на крал Геза – вж: Комент., бел. 189
Мария, братова дъщеря на византийския император Михаил VIII Палеолог и съпруга на цар Константин Асен Тих 66-67, 74, 89; Комент., бел. 241, 262, 263
Мария, византийска принцеса, внучка на император Роман V Лакапин, омъжена за цар Петър – вж: Комент., бел. 150, 154
Мария (Каламария), сръбска принцеса, дъщеря на сръбския деспот Джурга 72
Мария, сръбска принцеса, дъщеря на крал Стефан Лазаревич, омъжена за цар Иван Шишман 76
Мария, съпруга на цар Асен I 98-99; Комент., бел. 414
Мария, съпруга на цар Иван Владислав. 58; Комент., бел. 183, 184
Мария, Дева, Св. – вж: Св. Богородица
Мария (Мара, Тамара) 71; Комент., бел. 242, 259, 260, 284
Маркишка, Д. – вж: *Историогр.*, бел. 8
Марко Кралевик – вж: *Крале Марко*
Марко, Св., преславски митрополит 102; Комент., бел. 437
Мартиман (Мартимиян), Св., атонски монах 104; Комент., бел. 449, 457
Мартимиян, Св. – вж: Св. Мартимиян, атонски монах
Маслама ибн Абдул-Малик 44; Комент., бел. 93, 94
Матей Граматик – вж: Комент., бел. 475
Меглински епископ – вж: Св. Иларион 58, 65
Методиев (брат) – вж: Св. Константин-Кирил Философ
Методий – вж: Св. Методий
Методий, монах, иконописец 50
Методий, Св., архиепископ, един от създателите на славянската азбука, равноапостол 32, 38, 91, 92, 99-100; Комент., бел. 32
Мехмед – вж: Мехмед II Завоевател (Фатих)
Мехмед II Завоевател (Фатих), султан 78; Комент., бел. 296
Мечев, К. – вж: Комент., бел. 280
Мешех – вж: Комент., бел. 14
Мигев, Вл. – вж: *Историогр.*, бел. 127
Миладинови, Димитър (Дмитрий) и Константин – вж: *Историогр.*, бел. 24
Милев, Ал. – вж: *Историогр.*, бел. 191
Милетич, Л. – вж: *Историогр.*, бел. 71, 72; Комент., бел. 65
Милош Обилич – вж: Комент., бел. 295
Милтенова, А. – вж: *Историогр.*, бел. 96

- Милутин – вж: Стефан Милутин
 Мин, Ж. П. (Migne, J. P.), игумен – вж: Комент., бел. 48
 Мина, Св., атонски монах 105; Комент., бел. 449, 464
 Миробизо 58
 Митев, Й. – вж: Комент., бел. 53
 Митър, брат на Иванко 64
 Михаил, брат на цар Петър I 54
 Михаил – вж: княз Борис-Михаил
 Михаил – вж: Михаил III, византийски император
 Михаил – вж: Муртагон
 Михаил, син на царица Мария от брака ѝ с цар Константин Асен Тих – вж: Комент., бел. 263
 Михаил (син на Константин Шишман) – неточно: Михаил III Шишман Асен е син не на несъществуващия цар Константин Шишман, а на видинския владетел Шишман 66-67
 Михаил [Борис] – вж: княз Борис I
 Михаил Воин, Св. 103; Комент., бел. 446
 Михаил Иконоборец, византийски император – вж: Михаил III 91
 Михаил Иоан – княз Борис I 81-82, 97
 Михаил Нови, Св. – вж: Св. Михаил Воин
 Михаил Палеолог, византийски император 66-67; Комент., бел. 238, 240
 Михаил Праведни, Св. – вж: Св. Михаил Воин
 Михаил Стрез 48, 49; Комент., бел. 123, 127, 134
 Михаил II – неточно: след цар Тодор Светослав и цар Георги II на българския престол идва не цар Михаил II, а цар Михаил III Шишман Асен 82
 Михаил III, византийски император – вж: Комент., бел. 54, 127, 371, 372
 Михаил II Асен, цар 82; Комент., бел. 340
 Михаил II Палеолог, византийски император – вж: Комент., бел. 292
 Михаил Шишман – вж: цар Михаил III Шишман Асен
 Михаил III Шишман Асен, цар 74-77, 82, 88; Комент., бел. 231, 233, 234, 239, 243, 274, 276, 291, 341, 367
 Михаил VIII Палеолог, византийски император 66-67; Комент., бел. 238, 240, 241, 270, 271
 Михай, Св., атонски монах 104; Комент., бел. 449, 453
 Мицо 65
 Мицраим, библейска личност – син на Хам – вж: Комент., бел. 13
 Мичо – вж: цар Смилец
 Мишев, Д. – вж: Историогр., бел. 110
 Миятев, Кр. – вж: Комент., бел. 53
 Монмир, сръбски княз – вж: Комент., бел. 381
 Мойсей, брат на Давид, Арон и Самуил – синове на комит Никола – вж: Комент., бел. 165
 Мойсей, крал, владетел 81; Комент., бел. 307
 Мойсей, пророк, библейска личност 85 – вж: Комент., бел. 346
 Мосхос 38; Комент., бел. 28
 Мосхосов (род) – вж: Мосхос
 Муда, крал 42
 Мурад – Мурад I
 Мурад I, султан 69, 71-72, 78-79; Комент., бел. 256, 258, 259, 284
 Мурад II, султан – вж: Комент., бел. 296
 Мурзакевич, Н. Н. – вж: Историогр., бел. 15
 Муртагон – вж: хан Омуртаг
 Мутафчиев, П. – вж: Историогр., бел. 119, 120; Комент., бел. 158
 Мутафчиева, Вера – вж: Историогр., бел. 119
 Навуходоносор II, вавилонски владетел – вж: Комент., бел. 6
 Наги, Й. – вж: Историогр., бел. 44
 Наимович, М. – вж: Историогр., бел. 198
 Найденова, Цветана (Tsvetana Naydenova) 4, 6, 186, 188, 190 Св. О. П. ИС
 Натан, Жак – вж: Историогр., бел. 145, 147, 170
 Наум Охридски, Св., един от учениците на Св. Св. Кирил и Методий 92, 99; Комент., бел. 32, 376, 378, 423
 Начов, Начо – вж: Историогр., бел. 63, 66; Комент., бел. 54
 Начов, Никола – вж: Комент., бел. 54
 Неврот 37, 38; Комент., бел. 22
 Неда 66, 75; Комент., бел. 233, 275
 Недев, Н. – вж: Историогр., бел. 109
 Недев, Ст. – вж: Комент., бел. 103
 Неделчев, П. – вж: Историогр., бел. 1
 Неделчева, Цв. – вж: Историогр., бел. 66
 Неман Симеон, сръбски княз 57, 68, 73
 Неманичи, сръбска династия (1168-1371).
 Полагат основите на единната сръбска държава и я издигат до първостепенна сила на Балканския полуостров.
 Владетели: Стефан Неманя, велик жупан (1168-1198); Стефан Неманич Първовенчани, велик жупан (1196-1217; крал (1217-1227); Стефан Радослав, крал (1227-1234); Стефан Владислав, крал (1234-1243); Стефан Урош I, крал (1243-1276); Стефан Драгутин, крал (1276-1282); Стефан Урош I Милутин, крал (1282-1321); Стефан Урош III Дечански, крал (1321-1331); Стефан Урош IV, крал (1331); цар (1345-1355); Стефан Урош III, цар (1355-1371) – вж: Комент., бел. 245, 248
 Ненадовиц, Павле – вж: Историогр., бел. 100
 Неофит Бозвели – вж: Комент., бел. 448, 478
 Неофит Рилски – вж: Историогр., бел. 5
 Никитин, С. А. – вж: Историогр., бел. 205
 Никифор I Геник, византийски император 48, 50; Комент., бел. 53, 120, 121, 357
 Никифор II Фока, византийски император 53-54, 56; Комент., бел. 147, 156, 175
 Никифор Урания, цар – вж: византийски император Никифор II Фока
 Никифоров (наследник) – (наследник) на византийския император Йоан Цимисхий
 Никифорова (войска) – войска на византийския император Никифор I Геник 47, 48
 Никифорова (глава) – вж: Никифор I Геник 48, 87; Комент., бел. 53, 120, 121, 357
 Никифорови (пратеници) – вж: Никифор I Геник 55
 Ников, П. – вж: Историогр., бел. 118; Комент., бел. 126, 228
 Никодим, Тисмански игумен 100 100; Комент., бел. 429
 Никола, комит, баща на Давид – вж: Комент., бел. 165, 324, 325, 351, 352, 409.
 Арон – вж: Комент., бел. 165, 173, 352, 361, Мойсей – вж: Комент., бел. 165 и Самуил – вж: Комент., бел. 127, 165, 173, 174, 177, 325, 326, 360, 361
 Никола Мирклийски, Чудотворец, Св., архиепископ 69; Комент., бел. 252

Табела Пролетна Хроника

- Никола Нови Софийски, Св. 105;
Комент., бел. 474
- Николай – вж: Николай I
- Николай Мистик (Nikolaus Mysticus) –
вж: Комент., бел. 142
- Николай I, папа – вж: Комент., бел. 131
- Николай, Св., охридски архиепископ (патриарх)
100; Комент., бел. 427
- Николова, Б. – вж: Комент., бел. 43, 44, 45, 49,
50, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 64
- Николова, Светлина – вж: Историогр., бел. 209
- Новакови, Ст. – вж: Историогр., бел. 42-43
- Нови – вж: Св. Димитър Нови
- Новуходоносор – вж: Новуходоносор
- Нога – вж: хан Ногай
- Ногай, хан 74-75; Комент., бел. 261, 265
- Ной, библейска личност 36, 37;
Комент., бел. 11, 12, 13
- Ога 38**
- Олга, руска княгиня 93; Комент. бел. 392
- Омуртаг, хан 48, 50; Комент., бел. 53, 126, 141, 373
- Орбини, Мавро (Orbini, Mauro), монах, изумен
35, 51; Историогр., бел.*; Комент., бел. 10
- Орманджив, Ив. П. – вж: Комент. бел. 205
- Павел, епископ – вж: Павел Популонски**
- Павел Популонски, епископ 50, 95;
Комент., бел. 132, 133, 399
- Павел, Св., атонски монах 105;
Комент., бел. 449, 467
- Павлович, Христати I, вж: Историогр., бел. 7
- Паган, хан 46-47, 81; Комент., бел. 109, 315, 316
- Паисий Хилендарски / Паисий Самоковски
(Paisij von Chilandar / Paisij Samokovskij),
Св., о., церомонах
Историогр., бел. 6, 14, 19, 22, 28, 32, 34, 41,
45, 48, 50, 51, 52, 65, 68, 69, 76, 80, 90,
102, 104, 107, 111, 116, 120, 121, 122, 123,
124, 131, 133, 135, 136, 153, 159, 160, 162,
172, 174, 175, 180, 181, 182, 183, 185, 187,
188, 190, 191, 192, 194, 195, 197, 200, 201,
202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211;
Комент., бел. 1, 10, 43, 44, 45, 48, 50, 61, 62,
63, 64, 141, 191, 195, 267, 294, 373, 382, 389,
390, 397, 433, 447, 448, 472
- Паисий Самоковски (Paisij Samokovskij), Св.
о. Паисий Хилендарски
- Палаузов, Спиридон Н. –
вж: Историогр., бел. 13, 45
- Панчовски, И. –
вж: Историогр., бел. 203
- Параскева, Св., преподобна –
вж: Св. Петка Българска
- Партегий, владика –
вж: Историогр., бел. 98
- Партегий, Св., атонски монах 105;
Комент., бел. 449, 471
- Паскалева, В. – вж: Историогр., бел. 34
- Пасков, И. – вж: Историогр., бел. 109
- Пастухов, Ив. – вж: Историогр., бел. 166
- Паунова, А. – вж: Комент., бел. 32
- Пекунова, Т. – вж: Историогр., бел. 198
- Пенев, Б. – вж: Историогр., бел. 80, 131
- Пенев-Ахтар, Стоянчо – вж: Историогр., бел. 25
- Петка Българска, Св. 65, 102;
Комент., бел. 220, 437, 438
- Петров (внук) – вж: цар Константин Шишман 66
- Петров, П. Хр. – вж: Комент., бел. 114, 165, 261
- Петров (син) – цар Борил
- Петровия (заговор) –
вж: барон (болярин) Петър 74-75
- Петрово (малодушие) – вж: цар Петър I 54
- Петър I, цар 54, 81;
Комент., бел. 150, 151,
154, 155, 321, 322
- Петър II, цар 59, 63, 74-75, 82;
Комент., бел. 193, 203, 205, 226,
267, 311, 331, 332, 338, 339
- Петър III, цар – несъществуващ
български владетел 82
- Петър Делян 58-59, 81;
Комент., бел. 189, 328
- Петър Дякон (Petrus Diaconus), монах –
вж: Комент., бел. 48
- Пимен, Св. 103; Комент., бел. 443
- Пипин, Александър Николаевич –
вж: Историогр., бел. 86
- Пипин Къси, франкски крал
- Писилова, Н. – вж: Комент., бел. 10
- Поленаконич, Харалампие –
вж: Историогр., бел. 206
- Попиванов, П. – вж: Историогр., бел. 168
- Попови, П. – вж: Историогр., бел. 42
- Попруженко, М. Г. –
вж: Историогр., бел. 27, 92, 93, 150
- Потапенко, Е. – вж: Историогр., бел. 1
- Премъдри – византийския император
Лъв VI Философ 52
- Пресиян, хан – вж: Комент., бел. 54
- Примов, Б. – вж: Комент., бел. 53
- Припец – вж: Комент., бел. 256
- Прохор Пчински, Св. 101;
Комент., бел. 432
- Публий Флавий Галерий –
вж: римски император
Лициний Лициниан
- Пшински – вж: Св. Прохор Пчински
- Пърс, Ч. С. (Peirce, Ch. S.) 38, 48 СВ. О. ПИС
- Пыпин, Александр Николаевич –
вж: Пипин, Александър Николаевич
- Радойчи, Н. – вж: Историогр., бел. 99, 155**
- Радомир, цар – вж: Гаврил Радомир
- Радослав 68; Комент., бел. 225, 246
- Радулов, Д. – вж: Комент., бел. 52
- Раич, Йован – вж: Историогр., бел. 98, 155
- Райков, Божидар – вж: Историогр., бел. 199, 200, 201
- Раковски, Г. С. – вж: Историогр., бел. 11, 12,
13, 18, 26, 76
- Ралева, Диана (Raleva, Diana) 4, 6, 186, 188,
190 СВ. О. ПИС
- Рандов, Норберт (Randow, Norbert) –
вж: Историогр., бел. 209
- Расате – вж: Владимир, български княз
- Рилски (отец) 54, 100-101, 102
- Роман, български цар 54;
Комент., бел. 43, 154, 155, 160
- Роман Лакапен – вж: Роман I Лакапин
- Роман I Лакапин, византийски император 53, 54;
Комент., бел. 142, 146, 148, 149, 150, 153
- Роман IV Диоген, византийски император –
вж: Комент., бел. 432
- Романски, Ст. –
вж: Историогр., бел. 65, 136, 137, 138, 149
- Ростислав – вж: Комент., бел. 32, 381
- Руvaraц, Димитрије – вж: Историогр., бел. 99
- Руvaraц, И. – вж: Историогр., бел. 185
- Русинов, Р. – вж: Историогр., бел. 189
- Рух – приказна птица от персийско-индийските
приказки „Хиљада и една ноц“
(калка от Симург) – вж: Симург;
Комент., бел. 48

- Сабин** – вж: *Комент.*, бел. 106, 313
Сава, Св., атонски монах 104;
Комент., бел. 449, 460
Сава, Св., един от учениците на
 Св. Св. Кирил и Методий 92, 99;
Комент., бел. 32, 377
Сава, Св., сръбски митрополит 65, 94;
Комент., бел. 224, 396, 426, 478
Савов, Н. – вж: *Историограф.*, бел. 60
Сакулин, П. Я. – вж: *Историограф.*, бел. 86
Сакъзов, Янко –
 вж: *Историограф.*, бел. 107, 108
Самонил (Самуил), цар 55-58, 82, 88, 98;
Комент., бел. 127, 165, 173, 174,
 177, 325, 326, 360, 361
Самонлов – вж: цар Самуил
Самонлов (брат) – вж: Арон
Самонловия (син) – вж: цар Гаврил Радомир
Самуил, цар 55-58, 82, 88, 98;
(Комент.), бел. 127, 165, 173,
 174, 177, 325, 326, 360, 361
Сара – вж: *Комент.*, бел. 280, 284, 286
Саранданолски – вж: Св. Йоаким Саранданолски
Сарафов, Тодор – вж: *Комент.*, бел. 10
Саул – вж: *Комент.*, бел. 4
Светослав – вж: цар Тодор Светослав
Светослав – вж: Святослав Игоревич
Святослав Игоревич, руски княз 55;
Комент., бел. 150, 154, 158,
 159, 392, 394
Седмочисленици, Св. Св. – вж: *Комент.*, бел. 32
 вж: Константин-Кирил Философ, Св.;
 Методий, Св.; Климент Охридски, Св.;
 Наум Охридски, Св.; Сава, Св.; Горазд, Св.;
 Ангеларий, Св.
Селевкий, цар 55, 82;
Комент., бел. 160, 323, 324, 392, 394
Селим I Свирепи, султан –
 вж: *Комент.*, бел. 476
Селимовото (царуване) – царуването на султан
 Селим I Свирепи
Сергеев, А. В. – вж: *Историограф.*, бел. 8
Сергие (Сергий), Св., атонски монах 105;
 вж: *Комент.*, бел. 449, 463
Сергий – вж: Св. Сергие, атонски монах
Сибъкъ, Т. А. 39 СВ. О. П. ИС
Сигизмунд III Люксембургски, крал –
 вж: *Комент.*, бел. 287
Сим, библейска личност 36;
Комент., бел. 11, 12, 13
Симеон Лабас – вж: Симеон I Велики
Симеон Неманя, крал 68, 57 –
 вж: *Комент.*, бел. 244
Симеон Петровски, Св. –
 вж: *Комент.*, бел. 440
Симеон I, княз и цар 52-53, 81, 87, 94-95;
Комент., бел. 54, 142, 143, 150, 320,
 321, 354, 359
Симеоновите (пратеници) – пратеници на цар
 Симеон I Велики 52, 53
Симовите (синове) – вж: Сим, библейска личност 37
Симовия (род) – вж: Сим, библейска личност 38
Симовото (племе) – вж: Сим, библейска личност 37
Симон Петровски, Св. 103
Симон, Св., атонски монах 104;
Комент., бел. 449, 454
Симонов (камък) 103
Симург, митична птица от иранската митология –
 вж: *Комент.*, бел. 48
Снон 38
Сирков, Д. – вж: *Историограф.*, бел. 157
Скендерберг (Skanderberg) –
 вж: *Комент.*, бел. 296
Скерли, J. – вж: *Историограф.*, бел. 154
Скитски – вж: Св. Свети Филотей
Славейков, П. Р. – вж: *Историограф.*, бел. 84
Смилец, цар 65-66, 74, 82;
Комент., бел. 227, 228, 229,
 230, 265, 333, 334
Снегаров, Ив. – вж: *Комент.*, бел. 185
Софроний Врачански, Св., епископ 17 СВ. О. П. ИС
Спасович, В. Д. – вж: *Историограф.*, бел. 86
Ставрикий 48; *Комент.*, бел. 121
Станев, Н. – вж: *Историограф.*, бел. 124;
Комент., бел. 54
Станчев, Ст. – вж: *Историограф.*, бел. 198
Стефан, римски папа –
 вж: *Комент.*, бел. 379
Стефан Драгутин, сръбски крал 68-69;
Комент., бел. 248, 249, 253
Стефан Душан, сръбски крал 69-70, 71;
Комент., бел. 276, 280
Стефан Милутин, сръбски крал 69-71, 75;
Комент., бел. 232, 249, 250, 251, 275
Стефан Насилни, сръбски крал –
 вж: Стефан Душан
Стефан Неман, сръбски крал –
 вж: Стефан Неманя
Стефан Неманя 68, 75-76;
Комент., бел. 224
Стефан Неманич (Стефан Първовенчани) 68;
Комент., бел. 225, 245, 246
Стефан III Велики – молдовски княз –
 вж: *Комент.*, бел. 448
Стефан V, унгарски крал –
 вж: *Комент.*, бел. 249
Стефан Урош –
 вж: крал Стефан Урош I Дечански
Стефан Урош I Дечански, сръбски крал 68;
Комент., бел. 225, 232, 248, 249
Стефан Урош II Дечански, сръбски крал –
 вж: *Комент.*, бел. 233
Стефан Урош III Дечански, сръбски крал –
 вж: *Комент.*, бел. 276, 281
Стефан Урош IV, сръбски крал –
 вж: Стефан Душан
Стефан Урош V, сръбски крал –
 вж: *Комент.*, бел. 257
Стефанова (царица) 71
Стефановата (царска титла) 71
Стефановите (владения) 72
Стефановия (син) 71, 72
Стоенчев, J. Д. – вж: *Историограф.*, бел. 25
Стоилов, А. п. – вж: *Историограф.*, бел. 81, 131
Стойчев, Ив. – вж: *Комент.*, бел. 344
Стоянов, Хр. – вж: *Комент.*, бел. 130
Страшимир – вж: Иван Срацимир
Суботин, владетел 55;
Комент., бел. 163, 314, 315
Сулман, арабски халиф –
 вж: Сюлейман бин Абд ала в-Малик
Събев, Т. – вж: *Комент.*, бел. 427, 429
Сюлейман бин Абд ала в-Малик 44;
Комент., бел. 95
Таган, цар. – вж: Паган
Тахиаос, А.-Е. – вж: *Историограф.*, бел. 208
Твърдо, босненски крал – вж: *Комент.*, бел. 256
Телбизов, Карол – *Историограф.*, бел. *
Телезвий, цар – вж: Телериг
Телериг, хан 46, 47, 81;
Комент., бел. 105, 110, 312,
 314, 316, 317
Теодор – вж: византийски император
 Теодор I Ласкарис 66
Теодор Куфар 50; *Комент.*, бел. 130
Теодор Ласкар – вж: Теодор I Ласкарис

- Теодор I Ласкарис, византийски император 66
 Теодора, византийска императрица 50, 91
 Теодора, византийска принцеса 66, 75;
 Комент., бел. 270
 Теодора, първата съпруга на цар
 Иван Александър 89;
 Комент., бел. 285, 287
 Теодора, съпруга на византийския император
 Теофил 49
 Теодора, съпруга на цар Константин Шишман 66
 Теодора, съпруга на цар Светослав и на цар
 Михаил Шишман 75
 Теодорик – вж: византийския император Теодорих
 Теодорих, византийския император 42;
 Комент., бел. 76
 Теодоров, А. – вж: Теодоров-Балан, А.
 Теодоров-Балан, А. –
 вж: *Историогр.*, бел. 22, 39, 68, 69
 Теодосий – вж: Теодосий II
 Теодосий Млади –
 вж: византийски император Теодосий II
 Теодосий, Св. 102; Комент., бел. 415, 416
 Теодосий I, византийски император –
 вж: Комент., бел. 40
 Теодосий II, византийски император 39-40;
 Комент., бел. 40, 469
 Теодосий Търновски, Св. 98;
 Комент., бел. 415, 416, 448
 Теодосия – вж: Теодора, византийска принцеса
 Теоктис – вж: Стефан Драгутин
 Теоктис – вж: Тривелий
 Теоктис монах – вж: Тривелий
 Теофан – вж: Теофан Изповедник
 Теофан Изповедник 43;
 Комент., бел. 85
 Теофил 49-50;
 Комент., бел. 129
 Теофилакт, епископ 51, 61;
 Комент., бел. 188
 Теофилакт, учител на
 Св. патриарх Евтимий Търновски 99
 Теофилакт Охридски, Св. 60-61, 98;
 Комент., бел. 135, 136, 412, 416, 435
 Теофилактовия (живот) – животът на
 Св. Теофилакт 99
 Теофилов (син) – син на император Теофил 91
 Теофилов, Иван (Theophilov, Ivan) 2, 4, 6, 186,
 188, 190 СВ. О. П ИС
 Терапонтій Софийски (Трънски), Св. 105;
 Комент., бел. 475
 Тербал – вж: Тервел
 Тервел, хан 44, 81, 97; Комент., бел. 52, 306
 Тиберий III Апсимар, византийски император –
 вж: Комент., бел. 90, 91
 Тиверий 44, 81
 Тимур – вж: Комент., бел. 259
 Тирас – вж: Комент., бел. 14
 Тихомир, барон 58, 59
 Тодор Комнин, епирски деспот –
 вж: Комент., бел. 60
 Тодор I Ласкарис, византийски император 75, 82, 83;
 Комент., бел. 60, 269, 272, 339, 340, 420
 Тодоров, Г. Т. – вж: *Историогр.*, бел. 151
 Тодоров, Ил. – вж: *Историогр.*, бел. 6, 83, 112, 158, 167
 Тома, роб – вж: Тома Славянина
 Тома, Св., атонски монах, изумен 104;
 вж: Комент., бел. 449, 450
 Тома Славянина, роб 51, 52;
 Комент., бел. 141
 Томова, Елена (Thomova, Elena) 4, 6, 186, 188,
 190 СВ. О. П ИС
 Топенчаров, Вл. – вж: *Историогр.*, бел. 174
 Тошкова, В. – вж: *Историогр.*, бел. 157
 Тошкович, Н. С. – вж: *Историогр.*, бел. 50
 Трайков, В. – вж: *Историогр.*, бел. 26, 212
 Трайков, Н. – вж: *Историогр.*, бел. 26
 Тривелий, Св., крал –
 вж: Тервел 41, 42, 44-45,
 85-86, 89, 97;
 Комент., бел. 52, 98, 349, 387, 403, 404
 Трифонов, Ю. – вж: Комент., бел. 54
 Тувал – син на Пафет – вж: Комент., бел. 14
 Тъпкова-Заимова, В. – вж: Комент., бел. 54, 173
 Търновски – вж: Св. Теодосий Търновски
 Тютюнджиев, Иван – вж: *Историогр.*, бел.*
 Уалент, цар – вж: Флавий Юлий Валент
 Уран – баща на Ианет – вж: Комент., бел. 14
 Урбан VIII, папа – *Историогр.*, бел.*
 Урош, сръбски крал – вж: сръбски крал
 Стефан Урош I 68
 Фабрициус, Й. А.
 (Fabricius, J. A.) –
 вж: Комент., бел. 48
 Филип II Македонски, македонски цар –
 вж: Комент., бел. 366
 Филипов, Ал. – вж: *Историогр.*, бел. 121
 Филлов, Богдан – вж: *Историогр.*, бел. 125, 126
 Филотей Скитски, Св. 102-103; вж: Комент., бел. 441
 Флавий Юлий Валент, император 39-40;
 Комент., бел. 34
 Флоринский, Т. Д. – вж: *Историогр.*, бел. 95
 Фока – вж: византийски император
 Никифор II Фока
 Формоза, епископ 50, 95;
 Комент., бел. 132, 133, 400
 Формоса – вж: епископ Формоза Портуенски
 Фотий, цариградски патриарх –
 вж: Комент., бел. 54
 Фут – вж: Комент., бел. 13
 Хаджиниколов, В. – вж: *Историогр.*, бел. 145
 Хам, библейска личност 36; Комент., бел. 13
 Хамов (син) – вж: Хам, библейска личност
 Хамовите (синове) –
 вж: Хам, библейска личност 37;
 Комент., бел. 13
 Хамовото (племе) –
 вж: Хам, библейска личност 37, 38;
 Комент., бел. 13
 Ханан – вж: Хам, библейска личност 38;
 Комент., бел. 13
 Хасан Касан, прозвище на цар Асен I
 Хенрих Гентски (Henricus Gandavensis), каноник –
 вж: Комент., бел. 48
 Хереоновия (син) – вж: Комент., бел. 157
 Хонорий Августодунски (Honorius Augustodunensis),
 монах (Хонорий Отенски) –
 вж: Комент., бел. 48
 Хилфердинг, А.Ф. 12 СВ. О. П ИС;
 вж: *Историогр.*, бел. 20
 Хрисофон 54
 Христов, Божан – вж: Комент., бел. 10
 Христов, Хр. – вж: *Историогр.*, бел. 1, 34, 102, 172;
 Комент., бел. 1, 478
 Христул – вж: византийски император
 Йоан Кантакузин
 Хуш, син на Хам – вж: Комент., бел. 13

Таблица Пролетна Христовска

- Цанев, Д.** – вж: *Историогр.*, бел. 1
Цанева, М. – вж: *Историогр.*, бел. 46
Цанков, Драган II СВ. О. ПИС;
 вж: *Историогр.*, бел. 16
Цанков, Стефан – вж: *Комент.*, бел. 415
Цанкова-Петкова, Г. –
 вж: *Комент.*, бел. 60, 193, 203,
 204, 205, 226
Цветкович, Б. – вж: *Историогр.*, бел. 44
Цезар Барони 40, 51, 98; *Историогр.*, бел. 162;
Комент., бел. 41, 390, 391, 408
Цонев, Б. – вж: *Историогр.*, бел. 84, 139, 140, 143
- Чака, цар** – вж: *Комент.*, бел. 339
Черноризец Храбър – вж: *Историогр.*, бел. 15;
Комент., бел. 32
Чертков, Александр Дмитриевич –
 вж: *Историогр.*, бел. 176
Чолов, П. – вж: *Комент.*, бел. 255
- Шарова, Кр.** – вж: *Историогр.*, бел. 146
Шаур, Вл. – вж: *Историогр.*, бел. 142
Шахматов, А. А. – вж: *Историогр.*, бел. 21
Шивачев, А. – вж: *Комент.*, бел. 54, 205
Шишман – вж: цар Михаил III Асен
Шишманов, Ив. Д. –
 вж: *Историогр.*, бел. 8, 13, 14, 73,
 74, 76, 82, 111, 128
Шишманова (царица) 67
Шишмановия (дом) 70-71, 77-78
Шишмановият (брат) – цар Иван Срацимир 80
Шишмановци – вж: *Комент.*, бел. 234, 284, 287, 291
Шопов, Атанас (Лъров, А.) –
 вж: *Историогр.*, бел. 60, 61
- Юстин I**, византийски император
 42-43, 44, 93
Юстиниан I – вж: *Комент.*, бел. 51, 81
Юстиниан II Риномет – вж:
Комент., бел. 44, 51, 86, 88, 89, 386
Юстиниан III – вж: *Юстиниан II Риномет*
- Яков, Св. атонски монах** 104; *Комент.*, бел. 449, 456
Яков, Св. атонски монах 104; *Комент.*, бел. 449, 461
Ян Хуниади 104; *Комент.*, бел. 296
- Alexios III Angelos (Алексий III Ангел)**
 61, 62; *Комент.*, бел. 200, 203
Andronikos II Palaiologos (Андроник II Палеолог)
 75; *Комент.*, бел. 232, 270
- Beda (Bede / Baeda) Venerabilis (Беда Почтени,**
 Беда Достопочтени), *monachus* –
 вж: *Комент.*, бел. 48
Boston of Bury (Джон Бостън от Бъри /Бери/),
monachus –
 вж: *John Boston of Bury, monachus*
- Daskalov, Anton (Даскалов, Антон)** 4, 6, 186, 188,
 190 СВ. О. ПИС
Denchev, Stoyan (Денчев, Стоян) 2, 4, 6 СВ. О. ПИС;
Епиглог: 182-184 СВ. О. ПИС
Diaconus Petrus, monachus
 вж: *Petrus Diaconus*
- Eusebios Pamfil (Еузевий Кесарийски), episcopus** –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Fabricius, J. A (Фабрициус, Й. А.)** –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Gennadius Massiliensis (Геннадий Марсилски),**
presbyter –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Henricus Gandavensis (Хенрих Гентски), canonicus** –
 вж: *Комент.*, бел. 48
Hieronymus Stridonus (Иероним Стридонски), beat.,
monachus –
 вж: *Комент.*, бел. 48
Honorius Augustodunensis (Хонорий Августодунски,
 Хонорий Отенски), *monachus* –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Idefonsus Toletanus (Илдефонс Толедски),**
archiepiscopus –
 вж: *Комент.*, бел. 48
Iohannes de Trittenham (Iohannis /Johannis/ Trittemij,
Iohannes /Johannes/ Tritthemij)
 (Иоан Триттенхемски), *abbas* –
 вж: *Комент.*, бел. 48;
Isidorus Hispalensis (Исидор Севилски), episcopus –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Jesus Christ (Christ, Saviour)**
 (Иисус Христос)
 34, 37-38, 45, 49-50, 85, 105-106;
Комент., бел. 8, 9
John Boston of Bury (Джон Бостън от Бъри /Бери/),
monachus –
 вж: *Комент.*, бел. 48
- Kazanski, Nikola (Казански, Никола)** 2, 4, 6, 186, 188,
 190 СВ. О. ПИС

Παλινα Προϊτητες Χημαφδρες

- Kumanov, Milen** (Куманов, Милен) 2, 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*; *Историогр.*: 9-37 *СВ. О. ПИС*; *Комент.*: 80-111 *СВ. О. ПИС*; *Именен показ.*: 112-124 *СВ. О. ПИС*; *Географ. показ.*: 125-134 *СВ. О. ПИС*
- Kumanova, Alexandra** (Куманова, Александра) 2, 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*; *Предисл.*: 38-51 *СВ. О. ПИС*; *Тезаурус*: 135-171; 172-174 *СВ. О. ПИС*
- Leger, Louis** (Леже, Луи) – *вж: Историогр., бел. 88*
- Ludovicus Pius** (Людвик Благочестиви) 49 *СВ. О. ПИС*; *Комент.*, бел. 128
- Ludowicus Conradus Bethmann** – *вж: Комент., бел. 48*
- Maximova, Mariyana** (Максимова, Мариана) 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*
- Migne, J. P.** (Мин, Ж. П.), *abbas* – *вж: Комент., бел. 48*
- Naudenova, Tsvetana** (Найденова, Цветана) 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*
- Orbini, Mavro** (Орбини, Мавро), *monachus, abbas* 35, 51 *СВ. О. ПИС*; *Историогр.*, бел.*; *Комент.*, бел.10
- Païsi von Chilendar / Paυσij Samokovsky** (Паисий Хилендарски / Паисий Самоковски), *St., p., monachus* – 32, 107; *Историогр.*, бел. 6, 14, 19, 22, 28, 34, 41, 45, 48, 50, 51, 52, 65, 68, 69, 76, 80, 90, 102, 104, 111, 116, 120, 121, 122, 123, 124, 131, 133, 135, 136 153, 159, 160, 162, 172, 174, 175, 180, 181, 182, 183, 185, 187, 188, 190, 191, 192, 194, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211; *Комент.*, бел. 1, 10, 43, 44, 45, 48, 50, 61, 62, 63, 64, 141, 191, 195, 267, 294, 373, 382, 389, 390, 397, 433, 447, 448, 472
- Peirce, Ch. S.** (Пърс, Ч. С.) 38, 48 *СВ. О. ПИС*
- Petrus Diaconus** (Петър Дякон), *monachus* – *вж: Комент., бел. 48*
- Pichio, R.** – *вж: Историогр., бел. 207*
- Raleva, Diana** (Ралева, Диана) 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*
- Randow, Norbert** (Рандов, Норберт) – *вж: Историогр., бел. 209*
- Sigebertus Gemblacensis** (Зигиберт от Жамблу), *monachus* – *вж: Комент., бел. 48*
- Skanderberg** (Скендербег) – *вж: Комент., бел. 296*
- Љоров, А.** (Шопов, Атанас) – *вж: Историогр., бел. 60, 61*
- Theophilov, Ivan** (Теофилов, Иван) 2, 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*
- Thomova, Elena** (Томова, Елена) 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*
- Vasilev, Nikolaj** (Василев, Николай) 2, 4, 6 *СВ. О. ПИС*; *Предисл.*: 38-51 *СВ. О. ПИС*; *Послеслов. (дейки)*: 175-181 *СВ. О. ПИС*
- Velev, Ventsislav** (Велев, Венцислав) 4, 6, 186, 188, 190 *СВ. О. ПИС*

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ

Наст. показалец е структурна част от справочно-информационния инструментариум към текста на „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски, но едновременно с това – чрез система от препратки – той кумулира – във вид на информационна ризома, ориентирана към страниците на този текст (*срв.: преамбул* към **Именния показалец: с. 112-124** *Св. О. П ИС*) – съответната информация от останалите елементи (**Историография, Коментар, Именен показалец**) на този инструментариум.

Тук след всеки **топоним**, срещан в *Паисиевия текст*, е дадено съответно пояснение, което в лапидарен вид представя подробната информация, поднесена в **Историографията и Коментара**.

Когато **топонимът** се превръща в **прилагателно за притежание** и той е представен в текста на *Паисиевата творба* с **главна буква** (когато името се превръща в **качествено прилагателно**: по този начин е дадено чрез формата на изчезналия **родителен падеж**, съхранен в езика на Св. о. Паисий Хилендарски), този топоним е отразен в *наст.* показалец – *например*:

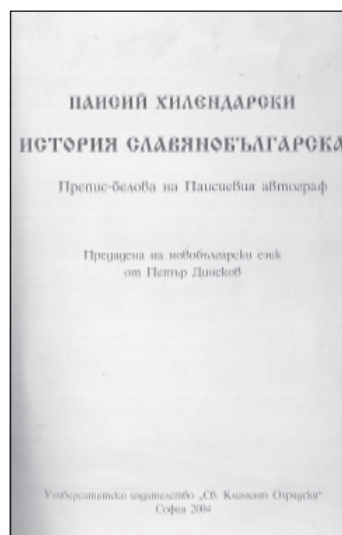
Османска империя – *вж: Комент., бел. 17, 259.*

Описаната причина е логическото основание за посоченото методологично решение.

В *този* показалец **прилагателните за притежание – топоними** – са изписани *в курсив и в кръгли скоби* след съответните **топоними** (ако основният топоним отсъства от текста, то той е представен само чрез срещания се в *този* текст във вид на **прилагателно за притежание – топоним**).

Тук са възприети следните **съкращения**:

- гр. – град;
- з. – земя;
- м. – местност;
- обл. – област;
- о-в – остров;
- пл. – планина;
- п-в – полуостров;
- р. – река;
- с. – село.

Когато уточнението за топоним е компонент от името му (например: **Балкански полуостров**), към този компонент (например: *полуостров*) не се прилага съкратената форма на изписването му (например: *п-в*), но когато качествено определение на топонима е въведено специално в *наст.* показалец, то се изтъква в съкратената форма (например: **Галиполи, п-в**).

В *наст.* показалец **всеки топоним** е придружен от следващия го – *след запетая, посочена в курсив – пояснителна бележка*, в която има две групи препратки:

1) към **страниците на цит. изд.** от 1963 г. (препеч. тук: с. 52-79 *СВ. О. П. ИС*), и

2) към **бележките (бел.)** на **Историографията (Историогр.)** и **Коментара (Комент.)**.

Когато присъстват и двете, посочени тук (1-2) групи данни, те са разграничени от точка и запетая (;).

Редакционните бележки в частта на *наст.* показалец, *касаеща същността на материята*, дадена на **латиница**, са поднесени на **латински език** (*а структуриращите самия показалец – са винаги на български език*).

Аварския племенен съюз –

вж: Комент., бел. 69

Австразия –

вж: Комент., бел. 68

Адрианопол, гр. –

вж: Одрин

Адриатическо море –

вж: Комент., бел. 21, 60, 119, 167

Азия 36, 37;

Комент., бел. 11, 12, 14, 80, 382

Албания –

вж: Комент. бел. 176, 181

Алтай, пл. 42

Америка –

вж: Комент., бел. 14

Анкара, гр. –

вж: Комент., бел. 259

Арарат, пл. –

вж: Комент., бел. 11

Армения 42, 45, 51, 81;

Историогр., бел. 156;

Комент., бел. 80, 146

Атлантически океан –

вж: Комент., бел. 21, 30, 382

Атонска (гора) –

вж: Света гора

Аугуста ад Нестум, гр. (край р. Места) –

днес: Гоце Делчев бел. 219

Африка 36, 37;

Комент., бел. 11, 12, 13, 382

Ахелой, р. –

вж: Комент., бел. 142

Бабин дол, м. – *вж: Комент. бел. 433*

Балкански полуостров –

вж: Историогр., бел. 29, 110, 235;

Комент. бел. 60

Балтийско море 38, 39, 92;

Комент., бел. 21, 31, 382

Балтинско море –

вж: Балтийско море 92

Балтско море –

вж: Балтийско море 38-39

Бана Лучина, гр. –

днес: Бана Лука в Сърбия 69

Банат, обл. 42;

Комент., бел. 53, 65

Банско, гр. –

вж: Комент. бел. 1

Баня Лука, гр. –

вж: Бана Лучина

Бари, гр. в Италия –

вж: Комент., бел. 252

Басарабово, с. 104 –

вж: Комент. 447

Белград, гр., столица на Сърбия –

вж: Историогр., бел. 154;

Комент., бел. 53, 249

Белградска област –

вж: Комент.; бел. 60, 210

Белиград – *неидентифициран град* 100

Бело поле, м. в Грачанска епархия 101

Београд, гр. –

вж: Белград

Бер, гр. в Егейска Македония 56

Берлин, гр. –

вж: Комент., бел. 21

Берцестия, гр. – *неидентифициран* 47;

Комент. бел. 111

Бесарабово, с. –

вж: Басарабово

Беч, гр. –

вж: Виена

Бистрица, р. в Югозападна България,

ляв приток на р. Струма –

вж: Комент., бел. 165

Битол –

вж: Битоля

Битоля, гр. 105;

Комент., бел. 173

Благовградска област –

вж: Комент., бел. 1

Близкият изток –

вж: Комент., бел. 220

Болга –

вж: Волга

Болгария –

вж: България

Босна, ист. област –

вж: Комент., бел. 249

Босфора –

вж: Комент., бел. 347

Браила, гр. в Румъния –

Таблица Прѳитетна Хтмакарска

- вж: *Историогр.*, бел.28;
Комент., бел. 1
- Бранденбург** (Brandibur, Brandenburg, Brandisborska), гр. –
 вж: *Брандибур*
- Брандибур**, гр. 32, 36, 38, 92-93;
Комент. бел. 14, 21, 31, 382
- Браничевска област** –
 вж: *Комент.*, бел. 60
- Бруса**, гр. –
 вж: *Бурса*
- Будапеша**, гр. 65
- Будим** –
 вж: *Будапеша*
- Букуреш**, гр. –
 вж: *Историогр.*, бел. 40
- Булгарофигон**,
 византийска крепост в
 Източна Тракия –
 вж: *Комент.* бел. 143
- Бурса**, гр. в Северозападна Турция,
 близо до Мраморно море 52, 77-78;
Комент. бел. 287
- България** (Bulgaria) 42, 43, 44, 46-48, 50-52,
 53, 54-58, 60-63, 76-79,
 83, 88-89, 91, 94-96, 98,
 99, 101-102, 106;
Историогр., бел. 34, 44, 66,
 86, 88, 103, 170;
Комент., бел. 32, 53, 60, 65,
 99, 103, 120, 125, 131, 132,
 134, 142, 154, 158, 166, 234,
 236, 261, 270, 329, 342, 365,
 378, 380, 398, 406, 416, 445, 475
- Бяло море** 38, 42;
Комент., бел. 21, 60, 217
- Вавилон** 37;
Комент., бел. 6, 23
- Вавилония** –
 вж: *Комент.*, бел. 23
- Валдайска възвишения** –
 вж: *Комент.*, бел. 33
- Вардар**, р. –
 вж: *Комент.*, бел. 165
- Вардарска Македония** 41, 72, 99, 100-101;
Комент., бел. 50, 431
- Варна**, гр. 47, 56;
Историогр., бел. 197;
Комент., бел. 103, 109, 205
- Ватопед**, гръцки манастир „Св. Богородица“ в
 Св. гора –
 вж: *Комент.*, бел. 439
- Велбъжд**, гр. –
 вж: *Комент.*, бел. 276
- Велехрад**, гр. –
 вж: *Комент.*, бел. 381
- Велика Дрембица**, гр. –
 вж: *Комент.*, бел. 376
- Велико Търново**, гр. –
 вж: *Историогр.*, бел. 25
- Великоморавия** –
 вж: *Комент.*, бел. 32, 376, 381
- Венеция**, гр. 65;
Комент., бел. 280, 296, 376
- Верия**, гръцкото име на
 гр. Бер в Македония
- Версиникия**, византийска крепост,
 близо до гр. Одрин –
 вж: *Комент.*, бел. 53
- Видин**, гр. 43, 66, 77, 95
- Видинска епархия** 40, 103;
Комент., бел. 44
- Видински край** –
 вж: *Комент.*, бел. 416
- Видинско** –
 вж: *Комент.*, бел. 416
- Видинско царство** –
 вж: *Комент.*, бел. 259, 280, 287, 294
- Виена**, гр. 36;
Комент., бел. 14, 19
- Византия** –
 вж: *Комент.*, бел. 53, 54, 74,
 79, 105, 106, 120, 126, 142,
 150, 154, 155, 165, 166, 173,
 226, 235, 236, 270, 280, 381
- Витания**, обл. в Гърция 64
- Витлеем**, гр. –
 вж: *Комент.*, бел. 8, 9
- Витоша**, пл. 79
- Влахерските (палати) 52**
- Влахия**, наименование на едно от
 Дунавските княжества 57, 59-61,
 72, 77-78, 98;
Комент., бел. 104, 179, 220, 296
- Влашка**, з. –
 вж: *Влахия* 39
- Влашко** –
 вж: *Влахия*
- Влашко и Молдова** –
 вж: *Влахия* 60, 62, 80;
Комент., бел. 300
- Воден**, гр. в Егейска Македония –
 вж: *Комент.*, бел. 165
- Волга**, р. в Русия 39, 42;
Комент., бел. 33
- Враца**, гр. в Северозападна България –
 вж: *Комент.*, бел. 287
- Vulgaric** –
 вж: *България*
- Върбишки проход** –
 вж: *Комент.*, бел. 53, 120
- Габрово**, гр. –
 вж: *Историогр.*, бел. 137
- Галилея**, древна обл. в Палестина –
 вж: *Комент.*, бел. 9
- Галиполи**, п-в в Европейската част на
 Турция 78;
Комент., бел. 293
- Галицко-Волинското княжество** –
 вж: *Комент.*, бел. 60
- Генуа**, гр. в Италия. –
 вж: *Комент.*, бел. 280

Таблица Прѳѳителна Химнарска

- Германия –
вж: Комент., бел. 21, 382
- Голгота, планинско възвишение близо до
Ерусалим – вж:
Комент., бел. 9
- Горна Висла, р. –
вж: Комент., бел. 158
- Гоце Делчев, гр. – Нисия – Аугуста ад Нестум
(край р. Места) –
вж: Комент., 219
- Грачанска епархия, сръбска епархия в
Южна Сърбия 101
- Грeция –
вж: Гърция
- Гърция 65;
вж: Комент., бел. 296
- Далматия –
вж: Далмация
- Далмация, обл. 48, 56;
Комент., бел. 119
- Дарданели, протоци –
вж: Комент., бел. 293
- Дардания –
вж: Охрид
- Двете Влахии –
вж: Влашко и Молдова
- Дебелт, с. в Източна България –
вж: Комент., бел. 53
- Девич, пл. –
вж: Комент., бел. 434
- Девича гора, м., която по времето на
о. Паисий се намирала в
Грачанска епархия 101
- Девически манастир, сръбски манастир,
намира се в
Грачанска епархия 101
- Девол, гр. –
вж: Комент., бел. 376
- Демир Исар –
вж: Демир Хисар
- Демир Хисар, гр. 64;
Комент., бел. 215
- Деултум –
вж: Дебелт
- Дечане, манастир (сръбски) 69
- Днепър, р. –
вж: Комент., бел. 92
- Днестър, р. –
вж: Комент., бел. 158
- Драва, р. –
вж: Комент. бел. 39
- Драма, гр. 64, 88;
Комент., бел. 366
- Драмска епархия 41;
Комент., бел. 61
- Драч, славянското име на
гр. Дурацо в Албания –
вж: Комент., бел. 173
- Драчка област –
вж: Комент., бел. 173
- Дръстър, средновековното име на
гр. Силистра –
вж: Комент., бел. 158, 284
- Дубровник, гр. –
вж: Комент., бел. 280
- Дунав, р. 39-40, 42-43, 47, 61, 71, 78, 80;
Комент., бел. 66, 105, 126, 232
- Дунавия – навярно има предвид поречието на
р. Дунав 59
- Дунавските (страни) –
Влашко и Молдова 46
- Дупнишко –
вж: Комент., бел. 3, 151
- Дурац –
вж: Дурацо
- Дурацо, гр. 56;
Комент., бел. 176
- Евбея, гръцки о-в в Бяло море –
вж: Комент., бел. 296
- Европа 36, 38, 70;
Комент., бел. 11, 14,
20, 33, 382
- Европейска Турция –
вж: Османска империя
- Егейско море –
вж: Бяло море
- Египет 36;
Комент., бел. 9, 13, 346
- Едем – библейският рай 36;
Комент., бел. 12, 15
- Едерне –
вж: Одрин
- Едом –
вж: Комент., бел. 24
- Едренелиската (страна) –
Одринската епархия 41
- Елбасан, гр. –
вж: Комент., бел. 181
- Елбасанската (страна) –
днес: обл. в Албания 57, 98;
Комент., бел. 443
- Елешнишки манастир –
вж: Комент., бел. 443
- Емине, нос на бълг. бряг на Черно море –
вж: Комент., бел. 103
- Емона, с. в Бургаска област –
вж: Комент., бел. 103.
- Енишехер – вж: Енишехир
- Енешехир, гр. в Турция 56;
Комент., бел. 168
- Епир, историко-географска обл. в
Западна Гърция –
вж: Комент., бел. 120
- Епифат, с. в Източна Тракия
(между Силиврия и Цариград) 102;
Комент., бел. 220
- Ерусалим, античен гр. 36, 38, 92;
Комент., бел. 5, 9, 12, 16
- Естергом, гр. – столица на Унгарското кралство
(днес: Естергом)

Таблица Прѳитетска Химнарска

- Ефес, древен гр. на западния бряг на Мала Азия. –
вж: Комент., бел. 8
- Ефрат, р. в Турция, Сирия и Ирак –
вж: Комент., бел. 23, 80
- Жамблу**, гр. (днес: в Белгия) –
вж: Комент., бел. 48
- Загоре**, обл. в Източна България между Сливен и с. Дебелт 79
- Загорие**, обл. 93;
Комент., бел. 388
- Загреб** – вж: Историогр., бел. 99
- Замория**, гр. във Византия 46;
Комент. бел. 107
- Захълмие**, обл. в Южна Сърбия Метохия –
вж: Комент., бел. 245
- Зета**, историческа обл. в западната част на Балканския полуостров –
вж: Комент., бел. 245, 434
- Злегово**, обл. в Македония –
вж: Комент., бел. 431
- Зографски манастир „Св. Георги“** –
бълг. манастир в Света гора 103-105, 108;
Комент. бел. 2, 439, 443, 448, 449, 472
- Изограф** –
вж: Зографски манастир
- Източна Римска империя** –
вж: Византия
- Илирик** –
вж: Панония
- Илирия**, обл. –
вж: Комент., бел. 39
- Иранско плато** –
вж: Комент., бел. 382
- Искър**, р. 79, 103;
Комент., бел. 298, 444
- Италия** –
вж: Комент., бел. 69, 70, 252
- Йорданската пустиня** –
вж: Комент., бел. 220
- Каварна** –
вж: Карвуна
- Кавказ**, планинска обл. –
вж: Комент., бел. 80, 146
- Казань** гр. –
вж: Историогр., бел. 9
- Калипол** –
вж: Галиполи
- Караферия** –
вж: Ларса
- Карвуна**, столица на Добруджанското княжество –
вж: Комент., бел. 103
- Карнобатско-Айтоска планина** –
вж: Комент. бел. 21
- Карско море** –
вж: Комент. бел. 21
- Касандра**, п-в на Бяло море в Гърция –
вж: Комент., бел. 2
- Каспийско море** –
вж: Комент., бел. 33
- Катар**, гр. в Далмация;
днес: Котор 56;
Комент., бел. 167
- Киев** –
вж: Историогр., бел. 95
- Киевска Рус** –
вж: Комент., бел. 158
- Килифаревски манастир** –
вж: Комент., бел. 415
- Клокотница**, с. –
вж: Комент., бел. 60
- Константинопол** –
вж: Цариград
- Косово поле**, м. 71, 78;
Комент., бел. 256
- Костур**, гр. в Егейска Македония –
вж: Комент., бел. 165
- Котел**, гр. –
вж: Историогр., бел. 12
- Котил** –
вж: Котел
- Котор** –
вж: Катар
- Куриловски манастир** –
вж: Комент., бел. 443
- Кутмичевина**, обл. –
вж: Комент., бел. 376, 378
- Кюстендил**, гр. –
вж: Историогр., бел. 86, 480
- Лакиния**, обл. 68
- Лариса**, гр. 56;
Комент., бел. 169, 170
- Ларса** –
вж: Лариса
- Латинска империя** –
вж: Комент., бел. 213
- Ленинград** –
вж: Санкт Петербург
- Лесбос**, о-в в Бяло море –
вж: Комент., бел. 296
- Лехия** – неидентифицирана обл. 65;
вж: Комент., бел. 222
- Лозански университет** –
вж: Комент., бел. 480
- Лонгос**, п-в в Бяло море в Гърция –
вж: Комент., бел. 2
- Лужица**, историческа обл. –

Таблица Прѳителна Химнарска

- вж: *Комент.*, бел. 381
- Люблин, гр. – вж: *Историогр.*, бел. 50
- Лютиброд, с. – вж: *Комент.*, бел. 444
- Маджарска земя,**
днес: Унгария 39, 41, 52
- Македония (Macedonia) 40, 53, 80, 88;**
Историогр., бел. 61;
Комент., бел. 65, 120, 169,
171, 249, 276, 366, 480
- Македония, република –**
вж: *Вардарска Македония*
- Мала Азия –**
вж: *Комент.*, бел. 32, 235, 287
- Марул 64;**
Комент., бел. 214
- Мачва, обл. –**
вж: *Комент.*, бел. 249
- Меглинска епархия –**
вж: *Мъгленска епархия*
- Меглия – вж: Мъглен**
- Мелк, манастир (в Долна Австрия)
(Melk) – вж: Комент.**, бел. 48
- Мелник, гр.**
в Югозападна България;
крепост (XI-XIV в.) 88
- Мелничка епархия –**
вж: *Мелничка епархия*
- Мелнишка епархия 41;**
Комент., бел. 63
- Месабрия –**
вж: *Несебър*
- Месебрия –**
вж: *Несебър*
- Месемврия –**
вж: *Несебър*
- Месения, обл.**
в Южна Гърция
- Месопотамия –**
вж *Ирак*
- Места, р. –**
вж: *Комент.*, бел. 219, 280
- Метохия, обл. в Южна Сърбия –**
вж: *Комент.*, бел. 245
- Мидия, държава в северозападната част на
Персия и югозападната част на
Азербайджан 45, 81**
- Мизии – обл.,**
разположени по десния бряг на долното
течение на реките Дунав и
Сава до Черно море; днес: в Сърбия и в
Северна България 43
- Мизия, обл. –**
вж: *Комент.*, бел. 65
- Милошево, сръбски манастир 68**
- Молдова –**
вж: *Комент.*, бел. 104
- Молдо-Влахия –**
вж: *Влашко и Молдова*
- Морава – посочена от о. Паусий като река при
Окиан море –**
вж: *Комент.*, бел. 382
- Морава, р. в Сърбия, десен приток на
р. Дунав 39, 71, 92;**
Комент., бел. 37
- Моравия – вж: Великоморавия**
- Моравско, обл. в Сърбия по поречието на
р. Морава – вж: Комент.**, бел. 65
- Москва, гр. 36, 3;**
Историогр. бел. 90, 153, 205;
Комент., бел. 4, 5, 7, 14, 18, 26
- Москов – вж: Москва**
- Мрак, м. (край Радомир) 76**
- Мраморно море –**
вж: *Комент.* бел. 21
- Мъглен, гр. във Вардарска Македония 100;**
Комент., бел. 165
- Мъгленската епархия, във
Вардарска Македония 100**
- Мъртво море, между
Израел и Йордания – вж: Комент.**, бел. 25
- Назарет, гр. в Галилея –**
вж: *Комент.*, бел. 9
- Наиснус –**
вж: *Ниш*
- Несебър, гр. 47, 53, 66;**
Комент., бел. 53, 112, 416
- Никейската империя –**
вж: *Комент.*, бел. 235, 239
- Никопол, гр. 48;**
Комент., бел. 284, 287
- Нисия, гр. – Аугуста ад Нестум
(край р. Места) –**
днес: Гоце Делчев – *Комент.*, бел. 219
- Ниш, гр. в Източна Сърбия –**
вж: *Комент.*, бел. 347
- Нишка епархия 40, 41, 85;**
Комент., бел. 45
- Обзор –**
вж: *Козяк*
- Одеса, гр. –**
вж: *Историогр.*, бел. 4, 13
- Одесса –**
вж: *Одеса*
- Одрин, гр. в Източна Тракия 40, 41, 42,
49, 52, 56, 71, 75-78, 80, 87, 103;**
Комент. бел. 34, 42, 53, 124, 205
- Одринско, обл. в Източна Тракия –**
вж: *Историогр.*, бел. 8;
Комент. бел. 254
- Окиан море –**
вж: *Атлантически океан*
- Орван –**
вж: *Орфан*
- Орфан, залив в
Бяло море 64;**

- Комент., бел. 217**
- Осиче, с. във Вардарска Македония** –
вж: **Комент., бел. 431**
- Османска държава** –
вж: *Османска империя*
- Османска империя** –
вж: **Комент., бел. 17, 259**
- Осоговска планина, погранична пл. между България и Македония** –
вж: **Комент., бел. 433**
- Остготско кралство** –
вж: **Комент., бел. 76**
- Охрид, гр. във Вардарска Македония** **41, 43, 49, 58, 59-60, 69, 71-72, 81, 85, 87, 93, 95, 97-100;**
Комент., бел. 51, 166, 173, 185, 310, 353, 378, 386, 387, 404
- Охридска архиепископия** – *пряко продължение на Българската патриаршия след падането на България под византийска власт (1018 г.). След възстановяването на Търновската патриаршия (1235 г.) и създаването на Ипекската архиепископия, диоцезът ѝ се съкращава значително. Просъществува до 1767 г., като епархиите ѝ преминават в подчинение на Вселенската (Цариградската) патриаршия* **41, 85**
- Охридска епархия** –
вж: *Охридска патриаршия*
- Охридска земя** –
вж: *Вардарска Македония*
- Охридска област** **58, 72;**
Комент. бел. 186
- Охридска патриаршия** –
вж: *Охридска архиепископия*
- Охридска (страна)** –
вж: *Вардарска Македония*
- Охридски (страсти)** –
вж: *Вардарска Македония*
- Паланечко, обл.** –
вж: **Комент., бел. 431**
- Палестина** **38** –
вж: **Комент., бел. 24, 25**
- Панония** – *римска провинция между Алтите и реките Дунав и Сава* **39, 40, 41-42, 44, 49;**
Комент., бел. 32, 39, 46, 376, 380, 381
- Париж, гр.** –
вж: **Комент., бел. 480**
- Парория** – *наименование на северната част на Странджа планина* –
вж: **Комент., бел. 416, 436**
- Пелопонес, п-в в Южна Гърция** –
вж: **Комент., бел. 120**
- Петроград** –
вж: *Санкт Петербург*
- Плиска, гр.**
Първа българска столица (681-893) –
вж: **Комент., бел. 53, 110, 120, 126, 142**
- Пловдив, гр.** **63-64, 87;**
Историогр., бел. 22, 46, 47, 48, 61, 110, 280, 480
- Пловдивска, обл.** – вж: **Комент., бел. 203**
- Пловдивска епархия** **41;**
Комент., бел. 56
- Плочник, с. на р. Топлица (Сърбия), при което в 1387 г. се разиграва битка между сърбите и османските нашественици.**
С победата на сърбите временно се спира настъплението на османските войски на запад. –
вж: **Комент., бел. 256, 284**
- Полихрон, манастир при гр. Кизик, край Мраморно море, на който игумен бил по-големият брат на Св. Кирил – Св. Методий** –
вж: **Комент., бел. 32**
- Полша** –
вж: **Комент., бел. 31**
- Помарания** – *обл. на брега на Балтийско море* –
вж: **Комент., бел. 31**
- Помариско море** –
вж: *Балтийско море*
- Потсдам, гр.**
вж: **Комент., бел. 21**
- Потук, с. в Източна Тракия** **103-104**
- Прага, гр.** –
вж: **Историогр., бел. 45;**
Комент., бел. 158
- Преслав, гр.**
Втора българска столица (893-971)
87, 95, 102; Комент., бел. 142
- Преспа, средновековна крепост на о-в Св. Ахил** –
вж: **Комент., бел. 165, 166**
- Прилеп, гр. в Македония** **71-72;**
Комент., бел. 254, 255
- Пчинска пустиня** **101**
- Пшинска пустиня** –
вж: *Пчинска пустиня*
- Радомир, гр.** **76, 89**
- Рилската пустиня** **54, 100-101, 101;**
Комент., бел. 151
- Рялски манастир** **101;**
Историогр., бел. 5, 151
- Рим, гр.** **36, 50;**
Комент., бел. 14, 20, 32, 54, 133, 205, 376
- Римската империя** **41;**
Комент., бел. 20, 47
- Римското царство** –
вж: *Римската империя*
- Родопите** –

Таблица Прѳитетна Хтмакарска

- вж: Комент., бел. 280
- Родопска област –
вж: Комент., бел. 203
- Родос, о-в –
вж: Комент., бел. 296
- Румъния –
вж: Комент., бел. 36, 65
- Русенско –
вж: Комент., бел. 416
- Русия 55, 64;
вж: Историогр., бел. 8;
Комент. бел. 33
- Русокастро, с. –
вж: Комент., бел. 280
- Русчук, гр. (днес: Русе) 76
- Сава, р. в Сърбия –
вж: Комент., бел. 39, 66
- Самоков, гр. 87
- Самоковска епархия 32, 41;
Историогр., бел. 50; Комент. бел. 1, 3
- Самоковско –
вж: Комент., бел. 3
- Сан Клементе, базилика в Рим –
вж: Комент. бел. 32
- Санкт Петербург (Санкт-Петербург), гр. –
вж: Историогр., бел. 20, 21, 86, 89, 94
- Сарандопор, р. –
вж: Комент., бел. 433
- Сардика, м. 55;
Комент., бел. 162
- Саул, пл. в Палестина –
вж: Комент., бел. 5
- Света гора Атонска, другото име на
Атонския полуостров 32, 62, 65,
67, 92, 102-103, 104, 105;
Историогр., бел. 50;
Комент., бел. 2, 224, 416,
439, 448, 449
- „Света Неделя“, храм в София –
вж: Комент., бел. 232
- „Света София“, храм в Цариград –
вж: Комент., бел. 125
- „Света Троица“, манастир –
вж: Комент., бел. 431
- „Свети Архангел Михаил“, манастир –
вж: Комент., бел. 431
- „Свети Георги“, черква –
вж: Комент., бел. 443
- „Свети евангелист Лука“, храм –
вж: Комент., бел. 151
- „Свети Мамант“, манастир –
вж: Комент., бел. 416
- „Свети Никола“, черква във Видинско –
вж: Комент., бел. 416
- „Св. Св. 40 мъченици“, храм –
вж: Комент., бел. 187, 205, 220, 223, 224
- Свищов, гр. 40, 43, 104;
Историогр., бел. 47;
Комент., бел. 447
- Святые гори Афонския –
вж: Света гора Атонска
- Северно Бяло море –
вж: Комент., бел. 21
- Седмоградско, обл., разположена в
Трансилвания –
вж: Комент., бел. 65
- Сердика, тракийското име на гр. София
- Серес, гр. 66, 67, 88
- Серска, обл. –
вж: Комент., бел. 254
- Серска епархия 41;
Комент., бел. 62
- Сеславски манастир –
вж: Комент., бел. 443
- Сидерокастро –
вж: Демир Хисар
- Силиврия, гр. в Източна Тракия –
вж: Комент., бел. 220
- Симон Петър, манастир 103
- Симонов камък, манастир, изграден от
Св. Петър 103
- Сирия –
вж: Комент., бел. 24
- Скандавния, обл. 38 –
вж: Комент., бел. 29
- Скандинавия –
вж: Комент., бел. 29
- Скопие (Скопје), гр. 56, 59, 69;
Историогр., бел. 206
- Скопска епархия 41, 101
- Скопската епархия 41, 84-85;
Комент. бел. 49
- Скрино, с. в Дутишко –
вж: Комент., бел. 151
- Славомир, гр. 48;
Комент., бел. 122
- Сливенска гора 65, 102
- Сливенска епископия 103-104
- Сливенско –
вж: Комент., бел. 416
- Словакия –
вж: Комент., бел. 381
- Смедерево, гр. в Сърбия, пристанище на
р. Дунав 72
- Солун, гр. 56, 64-65, 69, 88, 91, 100;
Историогр., бел. 47;
Комент., бел. 32, 192, 205, 416
- Солунска епархия 41;
Комент., бел. 64
- Софийска епархия 41, 103;
Комент., бел. 55
- София, гр. 48, 68-69, 79, 87, 95,
105, 108; Историогр., бел. 5, 6, 8,
10, 16, 18, 19, 23, 25, 27, 29, 34,
44, 46, 57, 62, 65, 68, 69, 71, 73,
79, 84, 87, 92, 93, 97, 102, 107,
108, 113, 114, 115, 117, 119, 124,
125, 126, 127, 128, 130, 131, 135,
136, 138, 139, 140, 143, 146, 147,
148, 150, 155, 157, 159, 160, 162,
163, 165, 166, 169, 170, 172, 173,
174, 178, 180, 181, 183, 185, 186,
187, 188, 189, 191, 192, 193, 194,
195, 201, 208, 210, 211, 212;

Таблица Прѳитетна Хмандарска

- Комент., бел. 1, 3, 10, 32, 41, 43,
44, 45, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 120, 126, 131,
132, 133, 134, 135, 140, 142, 148,
151, 173, 185, 193, 203, 204, 205,
232, 250, 261, 280, 284, 287, 291,
298, 299, 345, 376, 377, 378, 379,
415, 427, 443, 445, 473,
474, 478, 480
- Средец, гр. –
вж: София
- Средецка (Софийска), обл. –
вж: Комент., бел. 287
- Средиземно море –
вж: Комент., бел. 25
- Срем, обл. 42, 69, 72;
Комент., бел. 66, 249
- Сремски Карловци, гр. –
вж: Историогр., бел. 184, 201
- Србска земя –
вж: Србция
- Странджа планина –
вж: Комент., бел. 436
- Струма, р. 75;
Комент., бел. 53
- Струмица, гр. 58, 79, 87
- Струмица, р. 48
- Струмичка епархия –
вж: Струмичка епархия
- Струмишка епархия 41;
Комент., бел. 58
- Студеница, србски манастир 68
- Суходолски манастир 103-104;
Комент., бел. 443, 445
- Србция 56, 57, 68-69, 76;
Историогр., бел. 98;
Комент. бел. 37, 65, 142, 220, 234,
245, 246, 249, 254, 296, 395
- Тасо – вж: Тасос
- Тасос, о-в 64;
Комент., бел. 218
- Тесалия, обл. 56;
Комент., бел. 120, 172
- Теталия –
вж: Тесалия
- Тигър, р. в Месопотамия
(днес: Ирак) –
вж: Комент., бел. 80
- Тимок, р. в Северозападна България –
вж: Комент., бел. 53
- Тича, р. в Източна България –
вж: Комент., бел. 126
- Топлица, м. 55;
Комент., бел. 161
- Тракия, обл. 39-40, 42-43, 53, 80;
Комент., бел. 168, 205, 220
- Трапезунд, гр., столица на Трапезундската империя
(на днешната територия
на Северния черноморски бряг на Турция) –
вж: Комент., бел. 296
- Трапезундска империя –
вж: Комент., бел. 296
- Требине, обл. в Србция –
вж: Комент., бел. 245
- Трикала, гр. в Тесалия
- Търновград –
вж: Търново
- Търново, гр. 56, 59, 60-63, 65-66, 74,
77, 78, 79, 82, 87, 91, 93, 94,
95, 97, 98-100, 102;
Комент., бел. 60, 187, 213, 220,
223, 226, 272, 284, 388,
415, 418, 419, 437
- Търновска епархия 40;
Комент., бел. 43, 447
- Търновска патриаршия –
вж: Комент., бел. 259, 280, 284,
287, 294, 299
- Унгария –
вж: Комент., бел. 37, 65
- Урвич, крепост и манастир край
София 79;
Комент., бел. 299
- Фаран, пустиня –
вж: Комент. бел. 24
- Филибе –
вж: Пловдив
- Филибелска епархия –
вж: Пловдивска епархия
- Филипопол –
вж: Пловдив
- Финикия, древна държава в
Мала Азия – вж:
Комент., бел. 24
- Флорина, с. в Егейска Македония 105;
Комент., бел. 477
- Франгия –
вж: Франция 42
- Франкска държава –
вж: Комент., бел. 117
- Франция 42;
Комент., бел. 67, 73
- Французска страна –
вж: Франция
- Френция –
вж: Франция
- Халдея –
вж: Вавилония
- Халкидически полуостров –
вж: Комент., бел. 2
- Ханаан, обл. 38;
Комент., бел. 24
- Хананско царство 37-38
- Херсон, гр. в Украйна, на
р. Днепър 44
- Хилендарски манастир 68, 107-108;
Комент., бел. 2, 224, 478

Таблица Прѳитетна Хтмакарска

- Хоридска (страна) –**
вж: Охридска област
- Хубави дъбове, м. между**
Костур и Преспа –
вж: Комент., бел. 165
- Хърватия –**
вж: Комент., бел. 38
- Хърватско 39;**
Комент., бел. 296, 379
- Хършава –**
вж: Хърватско
- Цариград 36, 39, 43-47, 48, 49, 50,**
51-56, 58-59, 64, 66, 69, 74,
76, 78, 87, 91, 94;
Историогр., бел. 64;
Комент., бел. 12, 14, 17, 40, 53,
54, 82, 93, 96, 106, 110, 134, 154,
155, 159, 183, 203, 220, 296, 392
- Цариградска патриаршия 51, 95;**
Комент., бел. 139
- Цин, пустиня –**
вж: Комент., бел. 24
- Черепишки манастир 103-104;**
Комент., бел. 443, 444
- Черномен –**
вж: Чирмен
- Черно море 38, 39, 77, 89;**
Комент., бел. 60, 102
- Чехия –**
вж: Комент., бел. 381
- Чехословакия –**
вж: Историогр., бел. 44
- Чирмен, селище в**
Източна Тракия –
вж: Комент., бел. 254, 284
- Шабаци, гр. –**
вж: Комент., бел. 249
- Шумадия, обл. в Източна Сърбия 71, 92;**
Комент., бел. 382
- Шумен –**
вж: Историогр., бел. 35
- Щип, гр. 59, 66-67, 87;**
Комент., бел. 432
- Щипска епархия 41, 101;**
Комент., бел. 57
- Юдейско царство –**
вж: Комент., бел. 16
- Юстиниановия град –**
вж: Охрид
- Янтра**
- Brandenburg, Brandibur, Brandiborska, oppidum**
(Бранденбург) 32, 36, 38, 92-93;
Комент. бел. 14, 21, 31, 382
- Bulgaria (България) 42, 43, 44, 46-48, 50-52,**
53, 54-58, 60-63, 76-79,
83, 88-89, 91, 94-96, 98,
99, 101-102, 106;
Историогр., бел. 34, 44, 66,
86, 88, 103, 170;
Комент., бел. 32, 53, 60, 65,
99, 103, 120, 125, 131, 132,
134, 142, 154, 158, 166, 234,
236, 261, 270, 329, 342, 365,
378, 380, 398, 406, 416, 445, 475
- Hamburg, oppidum – вж: Комент., бел. 48**
- Leipzig, oppidum – вж: Историогр., бел. 209**
- Macedonie – вж: Македония**
- Melk, monastery (in Lower Austria)**
(Мелк) –
вж: Комент., бел. 48
- Paris, oppidum – вж: Историогр., бел. 88**
- Philippopoli, oppidum – вж: Пловдив**
- Praha, oppidum – вж: Прага**
- Sofia, oppidum – вж: София**

Проф. д-р Милен Куманов

Паисия Пройтхитска Хилендарска

ЕЗИКЪТ НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ – УПЪЛЪТНЕН ТЕЗАУРУС. I

Думите от различните граматически категории (съществителни нарицателни имена, причастия, глаголи, прилагателни имена, местоимения) са подредени според честотата на употребата им в „История славяноболгарская ...”.

Оказва се, че най-често срещаните звукови комплекси в езика на Св. о. Паисий Хилендарски са съществителните нарицателни имена, следвани от причастията, прилагателните имена, глаголите и местоименията.

Тази честота на употребата се оказва решаваща при структурирането на тезауруса на неговия език:

1. Съществителни имена (1019);
2. Причастия (853);
3. Глаголи (451)
4. Прилагателни имена (750);
5. Местоимения (121).

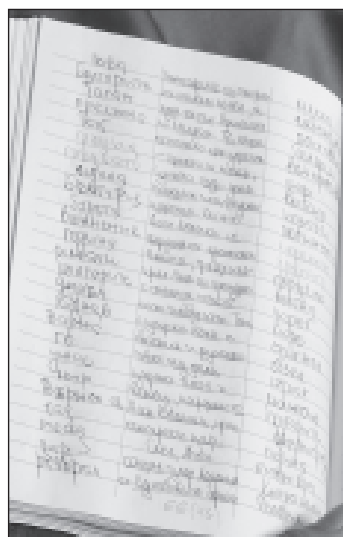
(Общият брой на причастията и глаголите е 1304.

151 прилагателни имена /от общото количество – 750 – вж: с. 172-174 СВ. О. П ИС/ са написани с главни букви и са отнесени към свода на **Именния** /с. 112-124 СВ. О. П ИС/ и **Географския показалец** /с. 125-134 СВ. О. П ИС/.)

Първото число, изписано след думата, която е представител на съответната граматическа категория, означава поредната страница от преписа на *Паисиевата история*, направен от студентите от СВУБИТ (с. СВ. О. П ИС 52-79), а второто число (в скобите) – поредната страница от изданието на „История славяноболгарская ...” от 1963 г. на издателство „Български писател”.

Ако думата се среща повече от един път в съответната страницата, тогава тя се фиксира с цифра, която уточнява честотата на употреба.

Например: **българи 48 (42) 2 пъти.**

СВ. О. П ИС

Възвратните частици „се” и „си” са дадени след глаголите и причастията, като в някои случаи са в кръгли скоби – това означава, че формата се среща и като обикновена, и като възвратна.

Например: **хвалят (се).**

Отрицателната частица „не” не се изписва пред съответните глаголни форми.

Спомагателната частицата „ще” – за образуване на бъдеще време – също се изпуска.

Думи като **Божии (Бог), Светии (Света, Свето) и техни вариации със задпоставена членна форма (постфикс)** са дадени с **главни букви**, което е в съответствие със съвременната правописна практика (срв.: ... ТЕЗАУРУС. II – с. 172-174 СВ. О. П ИС).

Прилагателното **Светия**, -ят е членувана форма на **Свети** – ударението е върху втората сричка, затова се изписва с главна буква (вж: **Тезаурус II**).

Например: **Светия кръст, Светия отец, Светия цар Владимир, Свето кръщение.**

Прилагателното **Светите** е с главна буква, защото се отнася до солунските братя – Кирил и Методий – съществителни лични имена, които са придружени от прилагателното **Свети** (с главна буква).

В прилагателното име **свети** ударението е върху първата сричка и се пише с малка буква.

Например: **свети пророци, свети сръбски крале, свети мъже.**

Прилагателното **свет** може да играе в изречението ролята на определение и на сказуемно определение.

Съществителното нарицателно **светб** е кратката членувана форма на съществителното **свят**.

Съгласуваните определения са най-типичните определения. Те изразяват непосредствено качества и признаци на предметите и са свързани направо с определяемото.

Например: **„Затова тоя свет крал, велик предводител ... (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)”** – **свет** е определение – пояснява съществителното крал, което изпълнява в изречението ролята на подлог и е определяемо. (Открива се с въпроса: какъв крал?)

Сказуемното определение означава признак на подлога, който става актуален във времето чрез сказуемното, т.е. по предикативен начин.

Например: **„Нарекли го Силни Стефан и го имат за свет, защото убил своя баща ... (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)”** – **свет** е сказуемно определение, защото има по-силна връзка със сказуемното имат, отколкото с подлога Стефан. (Открива се с въпроса: за какъв го имат?)

Друг пример: **„И той също бил благополучен, великодушен и мъдър, след това и свет и велик Божи угодник (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)”** – прилагателното **свет** е определение. (Открива се с въпроса: какъв?) Отнася се към съществителното угодник, което играе ролята на сказуемно определение.

Пример: **„Той е свет (Подчертаното – наше. – Бел.: А. К., Н. В.)”** – **свет** е сказуемно определение. (Открива се с въпроса: какъв?) – и е част от съставното именно сказуемо е свет.

При някои причастия (безлични глаголни форми) представата за време е избледняла, поради което **тук** те са обвързани с по-самостоятелни признаци и се приближават до семантичните граници на прилагателните имена.

Например: **непобедим, отчаян, прочут и др.**

Описаните особености са направени с цел да се уплътни психо-лингвистичната репрезентация на тезауруса (срв.: с. 38-51: 40-42; 45; 175-187 СВ. О. П ИС).

В този показалец в разд. **2. Причастия** са включени и **деепричастията** (бидейки; казвайки; молейки; отговаряйки), срещани в **„История славяноболгарская ...”**.

1. СЪЩЕСТВИТЕЛНИ НАРИЦАТЕЛНИ ИМЕНА

аварите 36 (39) 2 пъти, 58 (44), 237 (85)
агаряните 222 (81)
амгите 61 (44)
апостоли 264 (91-92)
арапи 65 (45), 222 (81), 244 (86-87)

арапин 80 (49)
арапите 56 (43), 65 (45), 71 (47), 222 (81)
арбанасите 254 (88)
армени 66 (46), 295 (100)
арнаутите 117 (56), 153 (65), 162 (67), 180 (72)

Таблица Пройтиетна Химнарска

- архиепископ 94 (51), 97 (51), 170 (69-70), 265 (92), 269 (93) 2 пъти, 271 (93-94), 275 (95), 276 (95), 277 (95) 2 пъти, 291 (99), 294 (100)
- архиепископа 269 (93)
- архиепископи 277 (95) 2 пъти
- архиереи 13 (34), 15 (35), 273 (94), 280 (96) 2 пъти
- архиерей 275 (95)
- бабите 173 (70)
- баграница 133 (60)
- барон 145 (63), 162 (67), 186 (74), 189 (74-75), 190 (75), 277 (95)
- барона 129 (59)
- барони 110 (54), 111 (54), 126 (58), 127 (58), 155 (65), 276 (95), 277 (95), 278 (96)
- бароните 189 (74-75)
- баща 19 (36), 57 (44), 64 (45), 109 (54), 145 (63), 147 (63), 149 (64), 150 (64), 153 (65), 154 (65), 165 (68) 2 пъти, 167 (69) 2 пъти, 168 (69), 169 (69) 2 пъти, 170 (69-70), 171 (70) 2 пъти, 178 (71-72) 2 пъти, 201 (77) 2 пъти, 206 (78) 2 пъти, 227 (82), 262 (91)
- башата 202 (77)
- башчи 5 (32) 2 пъти, 217 (80)
- бдение 123 (57)
- беглербегове 277 (95)
- беди 257 (89)
- безброй 24 (37), 76 (48), 126 (58)
- безгрижие 319 (106) 2 пъти
- беззаконие 146 (63)
- безсъвестност 280 (96)
- безумие 25 (37), 170 (69-70), 183 (72-73)
- бесовете 296 (100-101)
- битка 154 (65), 155 (65)
- битките 45 (41), 51 (42), 244 (86-87), 245 (87), 309 (103-104)
- благо 113 (55)
- благоговение 62 (45), 109 (54), 117 (56)
- благополучие 154 (65), 254 (88), 258 (89)
- благочестие 62 (45), 145 (63) 2 пъти, 163 (68), 241 (86) 2 пъти, 269 (93)
- благочестието 161 (67), 167 (69), 181 (72), 268 (93), 270 (93), 274 (94)
- боеве 208 (78)
- бой 67 (46) 2 пъти, 198 (76), 232 (83) 2 пъти
- болгари 34 (39), 37 (39-40) 2 пъти
- болгарин 7 (33)
- болгарино 9 (33)
- болест 120 (56), 151 (64)
- болести 306 (103)
- боляри 70 (46), 92 (50)
- болярин 99 (51)
- болярите 190 (75) 2 пъти
- борба 275 (95), 295 (100)
- боя 50 (42), 105 (53) 2 пъти, 150 (64), 190 (75), 194 (75-76), 234 (84)
- брак 199 (76-77)
- бран 33 (39), 38 (40), 233 (83)
- брандебургите 33 (39)
- браганец 243 (86)
- братаница 160 (66)
- братя 110 (54), 111 (54), 146 (63), 147 (63), 204 (77), 221(81)
- братята 306 (103), 325 (107-108)
- буквата 37 (39-40)
- букви 265 (92), 267 (92-93), 268 (93), 271 (93-94), 292 (99-100)
- буквите 212 (79), 262 (91)
- бунт 110 (54)
- бурята 71 (47)
- българи 7 (33), 10 (33-34), 12 (34), 34 (39), 36 (39) 2 пъти, 39 (40), 46 (41) 2 пъти, 47 (41), 48 (42) 2 пъти, 49 (42), 50 (42), 80 (49), 119 (56) 2 пъти, 128 (58), 142 (62), 174 (70-71), 182 (72) 2 пъти, 191 (75), 197 (76), 205 (77-78), 214 (79), 236 (85), 237 (85), 240 (86), 246 (87), 253 (88) 2 пъти, 264 (91-92), 292 (99-100), 298 (101) 2 пъти, 307 (103), 316 (105), 321 (106), 324 (107)
- българин 115 (55), 129 (59), 265 (92), 309 (103-104)
- българите 7 (33), 8 (33) 3 пъти, 9 (33), 12 (34), 16 (35) 2 пъти, 17 (35), 18 (36), 19 (36), 33 (39) 2 пъти, 36 (39) 2 пъти, 37 (39-40), 38 (40) 3 пъти, 39 (40), 40 (40) 2 пъти, 41 (40), 42 (40) 2 пъти, 43(41) 2 пъти, 44 (41), 45 (41), 47 (41) 4 пъти, 49 (42), 50 (42) 2 пъти, 51 (42), 52 (42) 4 пъти, 54 (43), 56 (43), 57 (44) 33 пъти, 58 (44) 2 пъти, 64 (45), 66 (46), 67 (46) 2 пъти, 68 (46) 2 пъти, 69 (46) 3 пъти, 70 (46), 71 (47) 2 пъти, 72 (47) 2 пъти, 73 (47) 3 пъти, 74 (47), 78 (48), 81 (49), 84 (49), 85 (49), 95 (51), 96 (51), 97 (51) 2 пъти, 102 (52), 103 (52), 105 (53) 3 пъти, 107 (53) 4 пъти, 113 (55), 115 (55), 119 (56), 121 (57), 127 (58), 128 (58), 131 (59) 2 пъти, 132 (59), 134 (60), 135 (60) 4 пъти, 138 (61) 2 пъти, 139 (61), 140 (61), 141 (62) 3 пъти, 142 (62) 2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 145 (63), 150 (64), 156 (65), 157 (66) 2 пъти, 158 (66), 161 (67), 162 (67), 163 (68), 174 (70-71) 2 пъти, 176 (71), 182 (72) 3 пъти, 183 (72-73) 4 пъти, 185 (73), 191 (75), 192 (75) 2 пъти, 194 (75-76), 195 (76) 3 пъти, 198 (76) 2 пъти, 203 (77) 2 пъти, 204 (77), 205 (77-78), 207 (78), 208 (78), 212 (79), 216 (80), 231 (83) 4 пъти, 232 (83), 233 (83) 2 пъти, 234 (84) 2 пъти, 238 (85), 239 (85-86), 249 (87) 2 пъти, 259 (89), 263 (91), 264 (91-92), 265 (92), 266 (92) 2 пъти, 267 (92-93) 2 пъти, 268 (93), 269 (93), 271 (93-94), 272 (94) 3 пъти, 273 (94) 3 пъти, 274 (94), 275 (95) 2 пъти, 276 (95) 3 пъти, 278 (96), 279 (96) 5 пъти, 280 (96), 283 (97-98) 2 пъти, 286 (98) 2 пъти, 290 (99), 297 (101), 315 (105), 316 (105), 319 (106), 323 (107) 2 пъти, 326 (108)
- бягане 140 (61)
- бягство 61 (44)
- бяс 306 (103)
- вдовица 87 (50), 147 (63)
- везир 39 (40)
- везира 40 (40)
- века 20 (36)
- векове 119 (56), 326 (108)
- великомъченик 131 (59)
- велможа 128 (58), 158 (66)
- велможи 79 (48), 153 (65), 169 (69), 214 (79), 215 (80)
- венец 60 (44), 65 (45), 66 (46), 114 (55), 133 (60),

Таблица Пройтиетса Химнарсина

222 (81), 244 (86-87)	(72-73), 186 (74), 187 (74) 2 пъти, 189 (74-75),
венцианците 49 (42)	191 (75), 193 (75) 2 пъти, 194 (75-76), 195
венци 126 (58)	(76) 2 пъти, 196 (76), 197 (76) 3 пъти, 198
вещи 220 (80-81)	(76), 202 (77), 204 (77) 2 пъти, 205 (77-78) 2
вила 78 (48)	пъти, 206 (78), 207 (78) 3 пъти, 214 (79), 217
вина 159 (66), 279 (96)	(80), 230 (83) 2 пъти, 249 (87), 251 (88), 256
вино 79 (48)	(89) 2 пъти, 257 (89) 2 пъти, 260 (89-90), 277
високомерието 171 (70)	(95) 2 пъти, 278 (96) 2 пъти, 290 (99)
високоумие 170 (69-70), 171 (70)	войската 69 (46), 82 (49), 104 (52), 105 (53), 107 (53), 119
височина 146 (63)	(56) 2 пъти, 128 (58), 139 (61), 141 (62), 161
вития 284 (98)	(67), 215 (80), 278 (96)
владения 182 (72)	войски 80 (49), 114 (55), 141 (62), 155 (65), 247 (87)
владика 318 (105)	воля 39 (40), 42 (40), 66 (46), 108 (53), 141 (62), 147 (63),
владици 278 (96), 279 (96)	199 (76-77), 208 (78), 248 (87), 258 (89)
власи 136 (60), 197 (76), 205 (77-78)	волята 130 (59), 134 (60)
власите 136 (60), 137 (61), 162 (67), 205 (77-78)	воргари 37 (39-40) 2 пъти
власт 41 (40), 44 (41), 62 (45), 63 (45), 65 (45), 68 (46),	врагове 67 (46)
86 (49), 96 (51), 108 (53), 113 (55), 116 (55)	вражда 232 (83), 250 (87-88)
2 пъти, 127 (58), 129 (59), 130 (59), 131 (59),	време 10 (33-34), 14 (34) 3 пъти, 15 (35), 17 (35)
136 (60), 139 (61) 2 пъти, 144 (62), 153 (65),	2 пъти, 22 (37), 31 (38), 33 (39), 34 (39), 36
158 (66), 172 (70), 187 (74), 216 (80), 218	(39) 2 пъти, 39 (40), 40 (40) 3 пъти, 41 (40),
(80), 233 (83), 235 (84-85), 237 (85), 246 (87),	53 (43), 54 (43) 2 пъти, 60 (44), 62 (45), 64
251 (88), 252 (88), 273 (94), 275 (95), 277 (95)	(45), 73 (47), 74 (47), 82 (49), 84 (49) 2 пъти,
2 пъти, 279 (96) 2 пъти, 282 (97)	85 (49) 2 пъти, 90 (50) 2 пъти, 91 (50), 94 (51),
властта 33 (39), 75 (48)	96 (51) 2 пъти, 10 (52), 107 (53), 109 (54)
внимание 88 (50), 172 (70) 2 пъти, 175 (71)	3 пъти, 111 (54) 3 пъти, 112 (54), 114 (55),
внук 157 (66)	120 (56) 2 пъти, 124 (57), 125 (58), 128 (58),
внуци 20 (36), 22 (37), 132 (59)	129 (59), 130 (59), 131 (59), 137 (61) 2 пъти,
внучка 110 (54), 111 (54)	139 (61) 3 пъти, 141 (62), 142 (62) 2 пъти, 147
вода 160 (66), 214 (79)	(63), 150 (64), 151 (64), 154 (65), 158 (66),
вождове 52 (42), 221 (81)	160 (66), 165 (68) 2 пъти, 168 (69), 179 (72),
воин 186 (74)	180 (72), 181 (72), 182 (72) 2 пъти, 184 (73),
войвода 36 (39), 262 (91)	186 (74) 2 пъти, 187 (74), 188 (74), 190 (75),
войводи 221 (81)	192 (75), 198 (76), 200 (77), 201 (77), 202 (77)
война 23 (37), 33 (39), 35 (39), 37 (39-40), 38 (40) 3 пъти,	2 пъти, 203 (77), 204 (77), 205 (77-78), 206
47 (41), 56 (43) 2 пъти, 58 (44) 2 пъти, 64 (45),	(78), 208 (78) 2 пъти, 212 (79), 217 (80), 218
66 (46), 68 (46), 71 (47), 75 (48), 101 (52), 103	(80), 219 (80), 220 (80-81), 230 (83), 231 (83),
(52), 111 (54) 2 пъти, 112 (54), 113 (55), 129	232 (83), 240 (86), 246 (87), 249 (87),
(59), 130 (59), 138 (61), 143 (62) 2 пъти, 152	260 (89-90), 262 (91), 264 (91-92) 2 пъти,
(64), 155 (65), 156 (65), 167 (69), 174 (70-71)	266 (92), 267 (92-93), 268 (93), 269 (93),
2 пъти, 180 (72), 186 (74), 204 (77), 206 (78),	271 (93-94), 274 (94) 2 пъти, 275 (95) 2 пъти,
230 (83), 231 (83), 232 (83) 2 пъти, 233 (83),	281 (97), 282 (97), 284 (98), 295 (100),
247 (87), 249 (87), 252 (82), 258 (89),	297 (101), 301 (102), 302 (102), 303 (102), 307
260 (89-90), 275 (95)	(103), 311 (104), 314 (104-105), 315 (105),
войната 33 (39), 39 (40), 115 (55), 151 (64), 211 (79)	318 (105), 319 (106), 324 (107) 3 пъти,
войни 74 (47), 85 (49), 158 (66), 180 (72), 247 (87),	325 (107-108)
255 (88-89)	времена 34 (39), 42 (40), 136 (60), 215 (80), 258 (89), 270
войните 38 (40), 109 (54), 118 (56), 128 (58), 248 (87)	(93), 279 (96), 315 (105), 322 (107)
войници 117 (56), 126 (58), 140 (61)	времето 37 (39-40), 52 (42), 53 (43), 54 (43), 111 (54), 115
войниците 86 (49), 105 (53)	(55), 145 (63), 236 (85), 262 (91), 263 (91),
войнство 60 (44), 76 (48) 2 пъти, 128 (58)	285 (98), 292 (99-100), 303 (102)
войска 23 (37), 39 (40), 41 (40), 50 (42), 51 (42), 56 (43),	върх 190 (75)
57 (44) 2 пъти, 60 (44), 61 (44) 2 пъти, 65 (45),	вселената 250 (87-88)
67 (46) 2 пъти, 70 (46) 2 пъти, 71 (47) 3 пъти,	въже 168 (69)
72 (47), 74 (47), 76 (48) 3 пъти, 79 (48) 2 пъти,	възприемане 62 (45)
82 (49), 99 (51), 102 (52), 105 (53), 106 (53) 2	възраст 148 (63)
пъти, 107 (53), 112 (54), 113 (55), 116 (55),	вълнение 71 (47)
117 (56), 118 (56), 119 (56), 121 (57), 128 (58)	въпроса 94 (51) 2 пъти
2 пъти, 134 (60), 135 (60) 2 пъти, 138 (61) 5	вървене 110 (54)
пъти, 140 (61) 2 пъти, 141 (62), 142 (62) 4	вътрешностите 156 (65)
пъти, 143 (62) 2 пъти, 149 (64) 3 пъти, 155	вяра 32 (38), 62 (45) 2 пъти, 63 (45), 91 (50), 99 (51), 137
(65), 158 (66), 159 (66) 2 пъти, 160 (66), 161	(61) 2 пъти, 152 (64), 160 (66), 243 (86), 248
(67), 167 (69), 177 (71) 2 пъти, 180 (72), 183	(87), 263 (91), 264 (91-92) 2 пъти, 267 (92-93),

Таблица Проітхителъ Хитакъдаселъ

270 (93), 271 (93-94) 2 пъти, 272 (94), 274 (94), 283 (97-98), 285 (98), 312 (104) 2 пъти, 317 (105), 318 (105), 319 (106)	град 23 (37), 30 (38), 41 (40), 45 (41), 69 (46), 71 (47), 76 (48), 79 (48), 108 (53), 116 (55), 198 (76), 213 (79), 223 (81), 236 (85), 243 (86), 245 (87), 248 (87), 253 (88) 3 пъти, 262 (91), 269 (93) 2 пъти, 316 (105), 317 (105)
вярата 33 (39), 64 (45), 93 (50), 94 (51), 268 (93)	града 104 (52), 105 (53), 119 (56), 126 (58), 147 (63), 158 (66), 169 (69), 198 (76), 254 (88)
вятър 24 (37), 72 (47)	градове 67 (46), 79 (48), 129 (59), 141 (62), 149 (64), 151 (64) 2 пъти, 156 (65), 160 (66), 181 (72), 194 (75-76), 253 (88), 256 (89)
вятъра 24 (37), 34 (39), 49 (42), 50 (42), 53 (43), 76 (48), 80 (49), 93 (50), 131 (59), 202 (77), 270 (93) 2 пъти, 271 (93-94) 2 пъти, 281 (97), 283 (97-98), 309 (103-104), 310 (104), 317 (105)	градовете 126 (58), 319 (106)
генерал 105 (53), 118 (56), 142 (62), 147 (63)	граматика 293 (100), 324 (107)
генерала 76 (48)	граматиката 212 (79), 324 (104)
генерали 74 (47), 102 (52), 141 (62), 142 (62), 151 (64), 153 (65), 247 (87)	грамотата 213 (79)
генералът 76 (48)	грамоти 148 (63), 153 (65), 229 (83), 232 (83), 242 (86), 254 (88), 315 (105), 320 (106)
глава 78 (48), 122 (57)	граница 300 (101)
главата 101 (52), 122 (57), 140 (61)	границата 67 (46), 197 (76)
главите 153 (65)	границите 35 (39), 153 (65)
главоболне 324 (107)	греха 127 (58)
глад 61 (44), 91 (50), 108 (53)	грешниците 89 (50), 90 (50)
гладът 91 (50)	грижата 137 (61)
глас 313 (104)	гроба 300 (101), 309 (103-104)
гледка 90 (50)	гробове 125 (58)
гнева 120 (56), 159 (66)	гроша 325 (107-108) 2 пъти
гняв 91 (50), 171 (70), 234 (84), 275 (95), 284 (98)	грошове 23 (37)
годенник 11 (34)	грък 9 (33), 87 (50), 115 (55), 124 (57)
година 3 (32), 4 (32), 55 (43), 56 (43), 71 (47) 2 пъти, 73 (47), 113 (55), 121 (57), 202 (77), 208 (78), 209 (78), 227 (82), 260 (89-90), 268 (93), 270 (93)	грях 10 (33-34)
години 7 (33), 13 (34), 22 (37), 24 (37), 31 (38), 34 (39), 36 (39), 43 (41), 45 (41), 52 (42), 53 (43), 59 (44), 61 (44), 68 (46), 73 (47), 74 (47), 95 (51) 2 пъти, 99 (51), 111 (54), 121 (57), 124 (57) 2 пъти, 125 (58), 129 (59), 130 (59) 3 пъти, 133 (60) 3 пъти, 134 (60), 135 (60) 2 пъти, 143 (62), 148 (63) 2 пъти, 152 (64), 156 (65) 2 пъти, 158 (66), 167 (69), 174 (70-71) 2 пъти, 177 (71), 179 (72), 181 (72), 199 (76-77), 205 (77-78), 209 (78) 3 пъти, 212 (79), 213 (79), 214 (79), 216 (80), 223 (81), 225 (82), 233 (83), 236 (85), 245 (87), 247 (87), 249 (87), 250 (87-88), 252 (88), 257 (89), 260 (89-90), 261 (90), 262 (91), 268 (93), 270 (93), 271 (93-94) 2 пъти, 272 (94), 274 (94), 284 (98), 285 (98), 287 (98-99), 296 (100-101), 299 (101) 2 пъти, 305 (102-103), 308 (103) 2 пъти, 309 (103-104), 323 (107), 325 (107-108)	гърдите 205 (77-78)
гора 3 (32), 106 (53), 122 (57), 144 (62), 155 (65) 2 пъти, 161 (67), 164 (68), 266 (92), 300 (101), 303 (102) 2 пъти, 305 (102-103), 307 (103), 308 (103), 311 (104), 312 (104), 314 (104-105), 315 (105), 316 (105)	гъркиня 122 (57), 187 (74)
гората 312 (104)	гърци 7 (33), 10 (33-34), 80 (49), 84 (49), 150 (64), 182 (72), 234 (84), 248 (87), 253 (88), 272 (94)
горите 313 (104)	гърците 9 (33) 3 пъти, 16 (35), 35 (39), 36 (39) 2 пъти, 37 (39-40), 38 (40), 39 (40) 2 пъти, 41 (40), 42 (40) 2 пъти, 43 (41) 2 пъти, 44 (41), 46 (41) 2 пъти, 49 (42), 53 (43), 54 (43), 56 (43), 64 (45), 65 (45), 67 (46), 68 (46) 2 пъти, 69 (46) 2 пъти, 71 (47) 2 пъти, 72 (47), 73 (47), 74 (47), 75 (48) 2 пъти, 76 (48), 78 (48), 80 (49), 84 (49), 85 (49), 95 (51) 2 пъти, 96 (51) 2 пъти, 97 (51), 99 (51), 100 (52), 101 (52), 104 (52) 2 пъти, 105 (53) 3 пъти, 106 (53), 108 (53), 109 (54), 111 (54), 112 (54), 114 (55), 115 (55) 2 пъти, 116 (55), 117 (56) 3 пъти, 119 (56) 2 пъти, 122 (57), 128 (58), 129 (59) 2 пъти, 130 (59), 131 (59) 2 пъти, 134 (60), 135 (60), 137 (61) 2 пъти, 138(61) 3 пъти, 139 (61), 140 (61) 2 пъти, 141(62), 143 (62) 2 пъти, 147 (63), 148 (63), 149 (64) 3 пъти, 150 (64) 3 пъти, 152 (64), 153 (65), 156 (65) 2 пъти, 158 (66), 161 (67) 3 пъти, 162 (67) 2 пъти, 167 (69), 169 (69) 2 пъти, 176 (71), 198 (76) 3 пъти, 203 (77) 3 пъти, 206 (78), 209 (78), 211 (79) 2 пъти, 231 (83) 4 пъти, 232 (83), 233 (83) 4 пъти, 234 (84), 235 (84-85), 238 (85), 243 (86), 246 (87), 247 (87) 2 пъти, 248 (87) 2 пъти, 249 (87) 2 пъти, 250 (87-88), 251 (88), 254 (88), 256 (89), 257 (89), 259 (89) 2 пъти, 260 (89-90), 266 (92), 267 (92-93), 269 (93), 275 (95) 6 пъти, 278 (96), 286 (98), 293 (100), 309 (103-104), 315 (105), 322 (107), 323 (107)
господар 99 (51), 188 (74) 2 пъти, 189 (74-75)	данък 7 (33), 16 (35), 51 (42), 52 (42), 54 (43), 55 (43) 3
господари 68 (46), 111 (54), 118 (56), 132 (59), 133 (60), 134 (60), 151 (64), 213 (79), 230 (83)	
готи 36 (39) 2 пъти, 40 (40) 2 пъти	
готите 36 (39), 39 (40), 40 (40), 41 (40)	
гр. 253 (88)	
грабеж 23 (37)	
грабители 219 (80)	
грабителство 59 (44)	

Таблица Пройтиетна Химнарска

- пѣти, 56 (43), 135 (60) 2 пѣти, 143 (62) 2 пѣти, 153 (65),
179 (72), 195 (76), 203 (77), 231 (83), 236
(85), 237 (85), 252 (88), 254 (88), 277 (95),
325 (107-108)
- данъкоплатец 53 (43)
данъкоплатци 45 (41), 57 (44), 144 (62), 174 (70-71)
дар 299 (101), 306 (103) 2 пѣти
дарове 50 (42), 52 (42), 97 (51), 112 (54), 113 (55),
275 (95)
- двора 188 (74), 199 (76-77)
дворец 74 (47), 77 (48), 78 (48), 88 (50), 263 (91)
двореца 89 (50), 90 (50)
дворци 14 (34), 276 (95)
дворците 263 (91)
дебри 110 (54)
дела 16 (35), 45 (41), 171 (70), 280 (96) 2 пѣти
делата 5 (32), 173 (70)
дело 24 (37), 25 (37), 59 (44), 60 (44), 106 (53), 146 (63),
192 (75), 211 (79), 239 (85-86), 263 (91)
ден 194 (75-76), 234 (84)
деспот 107 (53), 179 (72), 193 (75)
деспоти 179 (72) 2 пѣти
деца 158 (66)
децата 48 (42), 202 (77)
деяние 260 (89-90)
деянието 320 (106)
деяния 3 (32), 40 (40), 94 (51), 221 (81), 231 (83), 320
(106), 322 (107)
деянията 221 (81)
джамии 218 (80)
дни 155 (65), 265 (92), 307 (103)
добитѣк 12 (34)
добродетел 243 (86)
добродетели 144 (62)
договор 67 (46) 2 пѣти, 70 (46), 104 (52), 191 (75)
дом 10 (33-34), 28 (38), 29 (38), 118 (56), 146 (63), 171
(70), 174 (70-71), 175 (71) 2 пѣти, 182 (72)
дома 12 (34), 87 (50), 131 (59), 173 (70)
домове 48 (42)
дреха 62 (45)
дрехи 115 (55)
дружина 56 (43)
думи 9 (33), 32 (38), 266 (92) 2 пѣти, 292 (99-100), 293
(100) 3 пѣти, 324 (107)
думите 325 (107-108)
дух 123 (57), 310 (104), 326 (108)
души 19 (36), 61 (44), 312 (104), 313 (104)
дѣб 317 (105) 2 пѣти
дѣржава 7 (33), 34 (39), 42 (40), 177 (71), 216 (80), 234
(84), 273 (94)
дѣщери 8 (33), 126 (58), 255 (88-89)
дѣщеря 110 (54), 118 (50), 157 (66), 158 (66), 159 (66),
176 (71), 178 (71-72), 179 (72), 188 (74), 190
(75), 192 (75), 199 (76-77), 202 (77)
дѣщерята 155 (65), 158 (66), 306 (103)
дяволѣт 145 (63)
дядо 172 (70)
евангелието 95 (51), 265 (92), 266 (92), 293 (100)
евангелия 212 (79)
евреите 27 (37-38) 2 пѣти, 28 (38) 3 пѣти, 29 (38)
еврейка 200 (77)
езика 26 (37) 2 пѣти, 286 (98)
езикѣт 137 (61)
- езици 26 (37) 2 пѣти
езиците 25 (37), 26 (37)
езичество 73 (47)
езичеството 63 (45), 240 (86), 269 (93)
езичник 75 (48), 100 (52), 228 (82-83), 248 (87)
езичници 228 (82-83), 270 (93)
еничари 217 (80)
епархии 41 (40), 46 (41), 47 (41), 236 (85),
253 (88) 2 пѣти, 278 (96)
епархиите 46 (41)
епархия 3 (32), 41 (40), 45 (41), 46 (41), 235 (84-85),
295 (100), 298 (101), 299 (101), 300 (101), 308
(103) 2 пѣти, 309 (103-104), 311 (104)
епископ 83 (49), 92 (50), 95 (51), 127 (58), 264 (91-92),
294 (100) 2 пѣти
епископи 93 (50), 95 (51), 132 (59), 266 (92), 274 (94), 275
(95), 276 (95), 277 (95), 278 (96) 3 пѣти, 279
(96), 304 (102)
епископите 304 (102)
епископия 309 (103-104)
ерес 127 (58), 136 (60), 139 (61), 276 (95), 287 (98-99),
295 (100), 313 (104)
ереси 127 (58), 136 (60)
ересите 295 (100)
еретик 161 (67)
еретици 122 (57)
еретиците 295 (100)
жалост 58 (44), 217 (80) 2 пѣти, 218 (80), 219 (80),
322 (107)
желание 324 (107)
жена 87 (50), 111 (54), 118 (56), 122 (57), 126 (58), 147
(63), 155 (65), 157 (66), 158 (66), 159 (66) 3
пѣти, 160 (66), 179 (72), 188 (74), 190 (75),
192 (75) 3 пѣти, 200 (77) 3 пѣти, 202 (77),
285 (98)
жени 19 (36), 163 (68), 173 (70), 255 (88-89)
жените 48 (42)
живот 14 (34), 58 (44), 64 (45), 116 (55), 121 (57), 122
(57), 188 (74), 189 (74-75), 239 (85-86), 241
(86), 243 (86), 258 (89), 263 (91), 282 (97) 2
пѣти, 284 (98), 285 (98) 3 пѣти, 287 (98-99), 2
пѣти, 288 (99), 290 (99), 292 (99-100), 294
(100), 296 (100-101) 3 пѣти, 299 (101) 3 пѣти,
300 (101), 301 (102), 302 (102), 304 (102) 3
пѣти, 305 (102-103), 306 (103), 308 (103), 309
(103-104), 310 (104) 3 пѣти, 311 (104),
312 (104)
живота 165 (68), 167 (69), 168 (69), 258 (89), 286 (98),
288 (99), 294 (100), 307 (103), 314 (104-105),
316 (105)
животни 263 (91)
житие 123 (57), 244 (86-87), 295 (100), 299 (101),
306 (103), 321 (106)
житието 123 (57), 124 (57), 153 (65), 165 (68),
166 (69) 2 пѣти
жития 14 (34), 184 (73), 294 (100)
житията 15 (35), 288 (99), 319 (106)
жупан 164 (68), 181 (72), 271 (93-94)
забрава 221 (81), 303 (102), 319 (106)
завист 64 (45), 118 (56), 145 (63), 246 (87)
завистта 16 (35)
заговор 189 (74-75)
заговора 146 (63)

СВ. О. ПИС

Таблица Пройтиетса Хмандарса

- закон 59 (44) 2 пъти, 74 (47), 87 (50), 280 (96)
 закона 171 (70)
 закони 59 (44)
 закрилата 69 (46)
 залог 111 (54), 202 (77)
 занаятчи 11 (34)
 запад 31 (38)
 заповед 22 (37), 63 (45), 143 (62), 242 (86)
 заповедите 64 (45)
 запустението 139 (61)
 звезда 306 (103)
 звезди 302 (102)
 звездоброец 22 (37)
 зверове 88 (50), 89 (50) 2 пъти
 земеделци 11 (34)
 земи 117 (56), 254 (88)
 земя 7 (33), 8 (33), 14 (34), 19 (36), 20 (36) 2 пъти, 21 (36) 3 пъти, 22 (37), 27 (37-38), 28 (38), 30 (38), 31 (38) 3 пъти, 33 (39) 4 пъти, 34 (39) 3 пъти, 35 (39) 2 пъти, 37 (39-40), 39 (40), 42 (40) 2 пъти, 43 (41) 3 пъти, 45 (41) 2 пъти, 47 (41), 50 (42) 3 пъти, 53 (43), 66 (46), 67 (46), 75 (48) 2 пъти, 85 (49), 103 (52), 104 (52), 107 (53), 112 (54), 114 (55), 138 (61), 142 (62), 154 (65), 160 (66), 162 (67), 173 (70), 177 (71), 179 (72), 182 (72) 2 пъти, 183 (72-73), 194 (75-76), 208 (78) 2 пъти, 209 (78), 210 (78-79), 214 (79), 217 (80), 236 (85), 244 (86-87), 247 (87), 248 (87), 250 (87-88) 2 пъти, 253 (88) 3 пъти, 255 (88-89), 256 (89), 257 (89), 277 (95), 311 (104), 318 (105), 323 (107)
 земята 10 (33-34), 11 (34), 12 (34) 2 пъти, 13 (34), 19 (36) 2 пъти, 20 (36) 2 пъти, 21 (36), 23 (37) 5 пъти, 24 (37) 2 пъти, 27 (37-38), 28 (38), 29 (38), 43 (41), 45 (41), 47 (41), 77 (48), 144 (62), 156 (65), 161 (67), 162 (67), 167 (69), 181 (72), 183 (72-73), 196 (76), 215 (80), 300 (101)
 зет 191 (75), 209 (78)
 злато 50 (42), 52 (42), 78 (48), 97 (51), 105 (53), 126 (58), 162 (67), 275 (95)
 златото 23 (37)
 зло 49 (42), 147 (63), 173 (70), 201 (77), 210 (78-79)
 злоба 119 (56)
 злобата 207 (78), 279 (96)
 змей 309 (103-104)
 знак 230 (83)
 знамение 80 (49), 318 (105)
 знания 13 (34)
 иго 235 (84-85)
 игумен 312 (104), 313 (104)
 игумена 325 (107-108)
 идолопоклонство 63 (45)
 избиране 58 (44)
 избора 47 (41)
 известие 213 (79)
 известия 184 (73)
 измама 25 (37)
 изобилието 114 (55)
 изображение 230 (83)
 изповедание 137 (61)
 изтънченост 9 (33)
 изцеление 123 (57), 291 (99), 296 (100-101), 297 (101), 300 (101), 311 (104), 317 (105) 3 пъти
 икони 69 (46), 73 (47), 180 (72)
 иконите 293 (100)
 иконоборец 61 (44), 73 (47)
 иконописец 89 (50), 263 (91), 308 (103)
 иконописци 293 (100)
 имане 78 (48), 145 (63), 215 (80)
 име 29 (38), 32 (38), 37 (39-40), 64 (45), 98 (51), 144 (62), 149 (64), 165 (68), 171 (70), 186 (74), 187 (74), 215 (80), 229 (83) 2 пъти, 230 (83), 262 (91), 264 (91-92), 283 (97-98) 2 пъти, 307 (103)
 имена 16 (35), 172 (70), 221 (81), 228 (82-83), 313 (104), 318 (105)
 имената 220 (80-81), 221 (81) 2 пъти, 227 (82), 228 (82-83) 2 пъти, 281 (97), 314 (104-105) 2 пъти, 319 (106) 2 пъти
 името 98 (51), 132 (59), 154 (65), 175 (71), 187 (74), 229 (83), 283 (97-98), 318 (105)
 имота 218 (80)
 имотите 220 (80-81)
 истина 8 (33), 152 (64), 184 (73), 211 (79)
 истината 45 (41)
 истории 6 (32-33), 8 (33), 13 (34), 14 (34), 15 (35), 16 (35), 18 (36), 38 (40), 175 (71), 183 (72-73), 184 (73), 185 (73) 2 пъти, 210 (78-79), 211 (79), 286 (98), 320 (106), 322 (107), 323 (107)
 историйка 17 (35), 44 (41), 222 (81)
 историйца 6 (32-33), 216 (80), 319 (106), 321 (106), 325 (107-107), 326 (108)
 история 1, 3 (32), 4 (32), 5 (32), 8 (33), 15 (35), 216 (80), 261 (90), 322 (107) 2 пъти, 323 (107)
 историята 6 (32-33), 55 (43), 244 (86-87)
 йеромонах 3 (32), 322 (107)
 калугери 288 (99)
 калугерите 300 (101)
 камък 306 (103) 3 пъти
 камъни 126 (58)
 картина 89 (50) 2 пъти, 263 (91) 2 пъти
 картини 89 (50)
 кесар 85 (49)
 кесари 57 (44), 174 (70-71), 236 (85), 252 (88)
 кесарите 231 (83)
 кесаря 55 (43)
 кестените 307 (103)
 килиите 315 (105) 2 пъти
 кладенец 105 (53)
 клетва 65 (45)
 клириците 83 (49)
 клисури 77 (48), 208 (78)
 ключовете 126 (58) 2 пъти
 книга 266 (92)
 книгата 98 (51), 291 (99)
 книги 6 (32-33), 13 (34), 14 (34), 15 (35) 2 пъти, 17 (35) 2 пъти, 32 (38), 136 (60), 184 (73), 212 (79) 3 пъти, 232 (83), 265 (92), 266 (92), 267 (92-93) 3 пъти, 268 (93), 271 (93-94), 272 (94), 286 (98) 2 пъти, 288 (99), 289 (99), 294 (100), 315 (105), 320 (106), 321 (106), 322 (107)
 книгите 262 (91), 266 (92), 267 (92-93), 314 (104-105)
 книжица 6 (32-33)
 княгиня 270 (93) 2 пъти
 княз 48 (42), 50 (42), 61 (44), 106 (53), 107 (53), 113 (55), 176 (71), 177 (71) 3 пъти, 179 (72), 209 (78) 2 пъти, 270 (93)

Таблица Пройтиетна Химнарска

князе 52 (42), 68 (46), 221 (81) 2 пъти	кръстове 180 (72)
коварството 189 (74-75)	кръщение 92 (50), 94 (51), 98 (51), 238 (85) 2 пъти, 241 (86), 268 (93), 269 (93), 270 (93) 2 пъти, 271 (93-94) 2 пъти, 281 (97) 2 пъти
ковчега 19 (36)	кръщението 98 (51), 268 (93) 2 пъти, 270 (93)
кожа 212 (79)	кула 23 (37)
колесница 52 (42)	кулата 312 (104), 313 (104) 2 пъти
колиба 310 (104)	култура 7 (33), 10 (33-34), 233 (83) 3 пъти, 279 (96)
комети 80 (49)	куцовласите 117 (56)
кон 105 (53)	кучета 89 (50)
кондики 13 (34) 2 пъти, 14 (34)	кучетата 88 (50)
коня 122 (57) 3 пъти, 123 (57)	къщи 218 (80)
кониат 105 (53)	латинец 15 (35)
копачи 11 (34)	латини 232 (83), 272 (94)
копие 93 (50)	латинин 323 (107)
кораб 118 (56), 159 (66)	латините 95 (51), 96 (51) 2 пъти, 136 (60), 150 (64) 2 пъти, 151 (64), 153 (65) 2 пъти, 155 (65) 2 пъти, 156 (65), 160 (66) 2 пъти, 236 (85), 238 (85), 250 (87-88), 254 (88), 286 (98), 312 (104), 313 (104) 2 пъти, 323 (107)
кораби 70 (46), 72 (47) 2 пъти	летописа 56 (43)
корабите 72 (47)	летописи 268 (93), 271 (93-94)
кормчия 98 (51), 291 (99)	летописите 98 (51), 99 (51)
корона 65 (45), 114 (55), 245 (87)	летописецът 54 (43)
корони 126 (58)	летописци 211 (79)
край 115 (55), 123 (57), 148 (63)	লেখовете 266 (92)
краката 101 (52)	лист 38 (40), 98 (51), 284 (98), 291 (99)
крал 45 (41) 2 пъти, 47 (41) 2 пъти, 48 (42), 49 (42) 3 пъти, 51 (42) 4 пъти, 53 (43) 2 пъти, 54 (43) 2 пъти, 55 (43), 56 (43), 57 (44) 2 пъти, 58 (44) 2 пъти, 59 (44) 2 пъти, 60 (44), 61 (44), 62 (45), 64 (45), 65 (45), 66 (46), 102 (52) 3 пъти, 103 (52), 151 (64), 154 (65), 158 (66) 2 пъти, 159 (66), 161 (67), 162 (67), 163 (68), 164 (68) 3 пъти, 165 (68) 4 пъти, 167 (69) 5 пъти, 168 (69) 2 пъти, 169 (69) 2 пъти, 170 (69-70) 2 пъти, 174 (70-71), 176 (71), 177 (71), 179 (72), 181 (72), 182 (72), 183 (72-73), 192 (75), 193 (75), 194 (75-76), 195 (76), 196 (76), 201 (77), 202 (77), 214 (79) 2 пъти, 220 (80-81), 221 (81) 6 пъти, 235 (84-85), 236 (85) 2 пъти, 237 (85) 2 пъти, 240 (86), 258 (89), 268 (93), 269 (93), 281 (97) 2 пъти, 306 (103), 307 (103)	лица 312 (104)
кралете 184 (73)	лице 157 (66) 2 пъти, 255 (88-89), 317 (105)
кралства 54 (43), 148 (63), 216 (80)	лов 88 (50) 2 пъти, 89 (50) 2 пъти, 121 (57) 2 пъти, 263 (91)
кралство 171 (70), 176 (71), 181 (72), 183 (72-73)	лоджари 49 (42)
кралството 181 (72) 2 пъти	лозе 310 (104)
кралуване 58 (44)	лозя 218 (80)
краля 48 (42)	лукавство 60 (44)
крамола 101 (52) 2 пъти, 112 (54), 206 (78)	лъвовете 37 (39-40), 230 (83)
крамоли 47 (41)	любов 8 (33), 234 (84), 255 (88-89), 260 (89-90)
красотата 157 (66)	любовта 152 (64)
края 98 (51), 160 (66)	лято 54 (43), 62 (45), 227 (82)
краят 180 (72), 215 (80), 216 (80)	магистър 114 (55), 119 (56), 122 (57)
крепост 54 (43), 144 (62), 214 (79), 236 (85), 245 (87), 269 (93)	маджари 36 (39), 194 (75-76), 232 (83)
крепости 248 (87)	маджарите 36 (39) 2 пъти, 45 (41), 47 (41) 2 пъти, 49 (42), 58 (44), 103 (52), 111 (54), 112 (54) 3 пъти, 113 (55), 140 (61), 153 (65), 179 (72), 237 (85) 2 пъти, 254 (88)
кръв 120 (56), 316 (105)	май 123 (57)
кръвопролитие 86 (49), 139 (61), 207 (78)	майка 147 (63), 201 (77) 2 пъти, 305 (102-103), 325 (107-108)
кръст 92 (50), 93 (50), 241 (86), 283 (97-98)	майки 217 (80)
	малодушието 109 (54)
	малцина 142 (62)
	манастир 62 (45), 123 (57), 154 (65) 2 пъти, 155 (65), 156 (65), 214 (79), 282 (97) 3 пъти, 284 (98), 291 (99), 297 (101), 298 (101) 3 пъти, 300 (101) 2 пъти, 306 (103), 307 (103) 2 пъти, 309 (103-104) 2 пъти, 316 (105)
	манастира 123 (57), 164 (68), 165 (68), 312 (104), 325 (107-108)
	манастири 144 (62) 2 пъти, 155 (65), 167 (69), 181 (72), 227 (82), 289 (99) 2 пъти, 297 (101), 301 (102), 302 (102), 303 (102) 2 пъти, 304 (102), 315 (105), 320 (106)
	манастирите 14 (34), 308 (103), 315 (105) 3 пъти

Топика Пройтисез Химакдасез

- месец 71 (47), 83 (49)
 места 14 (34), 56 (43), 67 (46), 77 (48), 102 (52), 104 (52),
 112 (54), 117 (56), 123 (57), 167 (69), 172 (70)
 2 пъти, 176 (71), 191 (75), 197 (76), 208 (78),
 213 (79), 215 (80) 2 пъти, 218 (80) 2 пъти, 278
 (96) 2 пъти, 289 (99) 2 пъти, 292 (99-100), 320
 (106), 321 (106)
 местата 110 (54)
 местности 57 (44), 156 (65), 249 (87)
 местността 115 (55)
 метоси 144 (62), 315 (105)
 меч 58 (44), 146 (63), 309 (103-104)
 миди 66 (46)
 милост 63 (45), 126 (58)
 милостиня 10 (33-34), 144 (62), 145 (63), 298 (101)
 мира 71 (47), 110 (54), 260 (89-90)
 миро 164 (68), 299 (101), 300 (101)
 мироточец 296 (100-101)
 митрополит 304 (102)
 митрополити 277 (95)
 мнение 152 (64), 170 (69-70)
 множество 102 (52) 2 пъти, 141 (62) 2 пъти, 151 (64)
 мнозина 144 (62), 146 (63), 311 (104)
 молба 57 (44), 100 (52), 110 (54), 112 (54), 188 (74), 204
 (77), 287 (98-99), 289 (99)
 молитва 121 (57), 241 (86), 309 (103-104)
 молитвата 283 (97-98)
 молитви 316 (105), 317 (105)
 молитвите 298 (101) 2 пъти, 302 (102))
 монаси 289 (99), 301 (102), 307 (103), 312 (104), 313
 (104), 315 (105) 2 пъти
 монасите 83 (49), 302 (102)
 монах 64 (45), 89 (50), 164 (68) 4 пъти, 165 (68), 281 (97)
 монашество 308 (103)
 монашеството 63 (45)
 мор 61 (44), 91 (50)
 море 29 (38), 31 (38), 35 (39), 49 (42), 61 (44), 71 (47), 107
 (53), 155 (65), 161 (67), 204 (77), 207 (78),
 211 (79), 256 (89), 267 (92-93)
 морето 49 (42), 61 (44), 159 (66)
 морът 91 (50)
 москалите 33 (39), 268 (93) 2 пъти
 московите 266 (92), 272 (94)
 московци 30 (38)
 московците 18 (36)
 мощи 116 (55), 117 (56) 2 пъти, 123 (57), 125 (58), 154
 (65), 164 (68) 2 пъти, 165 (68), 284 (98), 285
 (98), 290 (99), 291 (99) 2 пъти, 296 (100-101),
 297 (101), 299 (101), 300 (101), 309 (103-
 104), 310 (104), 311 (104), 317 (105),
 318 (105)
 мощите 153 (65), 155 (65), 165 (68), 166 (69), 168 (69),
 243 (86), 295 (100), 297 (101), 300 (101),
 305 (102-103)
 мъдрост 9 (33), 10 (33-34), 233 (83) 3 пъти,
 272 (94) 2 пъти
 мъж 115 (55), 126 (58), 168 (69), 312 (104)
 мъжа 162 (67)
 мъже 144 (62), 265 (92), 307 (103)
 мъка 89 (50)
 мъки 120 (56)
 мъченик 131 (59), 132 (59), 318 (105)
 мъченици 154 (65), 156 (65), 310 (104), 311 (104),
 313 (104), 314 (104-105), 316 (105) 2 пъти,
 318 (105), 319 (106)
 мъчител 23 (37)
 мъчителство 119 (56)
 място 40 (40), 42 (40), 48 (42) 2 пъти, 49 (42),
 70 (46), 166 (69), 307 (103), 310 (104) 2 пъти
 награда 280 (96) 2 пъти, 313 (104)
 наградата 90 (50)
 надежда 77 (48)
 надпис 65 (45)
 назначаване 275 (95)
 наказание 63 (45), 290 (99)
 намерение 25 (37), 34 (39), 72 (47), 77 (48), 323 (107)
 нападение 102 (52)
 напасти 296 (100-101), 307 (103)
 наредба 238 (85)
 народ 3 (32), 15 (35), 16 (35), 18 (36), 21 (36), 29 (38),
 33 (38), 34 (39), 38 (40) 3 пъти, 40 (40),
 43 (41) 2 пъти, 44 (41), 46 (41) 2 пъти, 47 (41),
 50 (42), 54 (43), 55 (43), 59 (44) 2 пъти,
 60 (44), 63 (45), 76 (48), 82 (49), 83 (49),
 93 (50), 98 (51), 102 (52), 112 (54), 120 (56),
 129 (59), 130 (59), 133 (60), 134 (60),
 137 (61), 217 (80), 230 (83) 2 пъти, 238 (85)
 2 пъти, 239 (85-86), 240 (86), 241 (86),
 253 (88), 258 (89), 264 (91-92), 266 (92)
 2 пъти, 267 (92-93) 2 пъти, 268 (93), 269 (93),
 270 (93) 3 пъти, 271 (93-94) 5 пъти, 273 (94)
 2 пъти, 274 (94) 2 пъти, 277 (95), 281 (97)
 2 пъти, 291 (99), 297 (101), 311 (104),
 316 (105), 319 (106)
 народа 28 (38) 2 пъти, 29 (38), 277 (95)
 народи 5 (32), 6 (32-33), 9 (33), 26 (37), 29 (38), 36 (39),
 37 (39-40), 135 (60), 140 (61), 172 (70) 2 пъти,
 183 (72-73), 254 (88), 259 (89), 266 (92),
 272 (94) 2 пъти
 народите 250 (87-88)
 народът 133 (60)
 население 102 (52), 248 (87), 253 (88)
 насилie 247 (87), 274 (94), 278 (96), 279 (96), 280 (96)
 наследник 114 (55), 288 (99)
 наставник 303 (102)
 настояване 289 (99)
 науки 324 (107)
 началник 141 (62), 303 (102)
 началници 141 (62)
 начало 265 (92)
 началото 38 (40), 58 (44) 2 пъти, 59 (44), 117 (56), 118
 (56), 123 (57), 131 (59), 145 (63), 158 (66),
 162 (67), 185 (73), 191 (75), 211 (79), 219
 (80), 221 (81), 231 (83), 235 (84-85), 237 (85),
 238 (85), 241 (86), 260 (89-90), 279 (96), 302
 (102), 311 (104), 319 (106)
 началството 82 (49), 105 (53), 191 (75)
 ничин 147 (63), 155 (65), 180 (72), 234 (84), 247 (87)
 небесата 23 (37), 25 (37), 313 (104)
 небето 80 (49), 313 (104)
 неблагодарност 60 (44)
 небрежност 14 (34)
 неверник 74 (47)
 неволя 103 (52)
 незлобието 280 (96)
 незлобливост 10 (33-34)

Табела Пройтиско Химнарска

- незнание 244 (86-87)
немци 194 (75-76), 232 (83)
немците 33 (39)
ненавист 174 (70-71), 206 (78)
ненавистта 16 (35), 207 (78)
непокорството 202 (77)
непослушание 63 (45)
неприятели 200 (77)
несъгласие 58 (44), 98 (51), 176 (71), 207 (78), 246 (87),
259 (89), 325 (107-108)
несъгласието 109 (54)
неща 185 (73), 299 (101), 324 (107), 326 (108)
ниви 218 (80)
новатиани 122 (57), 295 (100)
носа 59 (44)
нощ 48 (42), 146 (63) 2 пъти
нуждо 58 (44)
обет 91 (50)
обида 113 (55), 135 (60)
обидата 134 (60), 193 (75)
обиди 280 (96)
обител 297 (101)
обич 201 (77)
обичай 11 (34), 12 (34), 13 (34)
област 180 (72), 197 (76)
области 86 (49)
облаците 24 (37)
облекло 114 (55)
образ 80 (49), 152 (64), 239 (85-86)
образи 229 (83)
овци 310 (104)
овчар 186 (74)
овчари 11 (34) 2 пъти, 12 (34) 2 пъти
огнища 190 (75)
огън 24 (37), 79 (48), 155 (65)
око 120 (56)
оковите 202 (77)
околността 201 (77)
октомври 71 (47)
орачи 11 (34), 12 (34) 2 пъти
осандавланите 32 (38)
осанка 157 (66), 169 (69)
освещаване 133 (60)
основи 151 (64), 254 (88)
островите 152 (64)
отговор 113 (55)
отговора 94 (51)
отговори 318 (105)
отец 109 (54) 2 пъти, 110 (54), 136 (60), 287 (98-99),
297 (101), 298 (101) 2 пъти, 301 (102) 2 пъти,
302 (102) 3 пъти, 303 (102), 305 (102-103)
3 пъти, 313 (104), 326 (108)
отечество 5 (32), 6 (32-33) 2 пъти
отечеството 125 (58)
отечник 307 (103)
отечници 293 (100)
отлъчване 171 (70) 2 пъти
отмъщение 143 (62)
отношение 131 (59)
отстъпника 100 (52)
отцегугатели 13 (34)
отцеубийство 175 (71)
отци 161 (67), 269 (93), 301 (102), 305 (102-103),
312 (104), 313 (104), 314 (104-105)
отчаяние 141 (62)
очи 151 (64), 168 (69)
очите 119 (56), 140 (61)
пакост 39 (40), 102 (52) 2 пъти, 108 (53), 131 (59),
139 (61), 149 (64), 279 (96)
пакости 38 (40), 111 (54), 135 (60), 142 (62), 248 (87)
палати 104 (52)
памет 20 (36), 57 (44), 240 (86)
папа 92 (50), 93 (50), 271 (93-94), 274 (94) 2 пъти
папата 33 (39), 94 (51) 3 пъти
пари 23 (37)
паство 295 (100)
патриарси 5 (32), 11 (34), 13 (34), 14 (34), 144 (62),
170 (69-70) 2 пъти, 266 (92), 276 (95),
278 (96), 290 (99), 304 (102)
патриарсите 171 (70)
патриарх 8 (33), 94 (51) 2 пъти, 95 (51), 97 (51) 2 пъти,
126 (58), 131 (59), 133 (60), 136 (60) 2 пъти,
137 (61), 139 (61), 170 (69-70) 2 пъти,
191 (75), 265 (92), 269 (93), 272 (94),
274 (94), 276 (95) 3 пъти, 277 (95), 278 (96),
285 (98), 287 (98-99) 2 пъти, 290 (99),
295 (100)
патриарха 132 (59), 192 (75), 276 (95), 277 (95), 303 (102)
патриархът 132 (59) 2 пъти, 133 (60)
патриаршия 45 (41), 97 (51) 2 пъти, 275 (95) 2 пъти,
279 (96)
патрици 74 (47)
паша 178 (71-72), 180 (72), 317 (105)
пение 154 (65)
персите 190 (75), 191 (75) 4 пъти
печат 152 (64) 2 пъти, 230 (83)
печати 229 (83)
печатници 14 (34)
пешащи 191 (75)
пещера 305 (102-103)
пещерка 306 (103)
пир 78 (48)
писането 273 (94)
писание 183 (72-73), 279 (96), 289 (99), 303 (102)
писанието 27 (37-38), 137 (61), 239 (85-86), 265 (92)
писания 326 (108)
писателите 125 (58)
писма 59 (44)
писмо 73 (47), 87 (50), 110 (54) 2 пъти, 265 (92)
писмото 267 (92-93)
пищност 199 (76-77)
планина 192 (75), 213 (79), 214 (79)
плач 219 (80)
плевник 39 (40)
плевника 39 (40)
племе 18 (36), 22 (37), 26 (37) 5 пъти, 27 (37-38) 2 пъти,
29 (38) 2 пъти, 230 (83), 242 (86), 259 (89)
племена 5 (32), 6 (32-33), 20 (36), 28 (38)
племето 228 (82-83), 282 (97)
плен 113 (55), 141 (62)
пленение 259 (89)
плодове 12 (34)
плодородието 114 (55)
плячка 57 (44), 67 (46), 101 (52), 107 (53), 108 (53),
113 (55), 160 (66), 197 (76)
победата 77 (48), 106 (53)

СВ. О. ПИС

Таблица Пройтиетса Хмандарси

- победител 66 (46)
повеление 26 (37), 122 (57), 132 (59), 133 (60)
поданици 200 (77), 273 (94)
поданиците 69 (46)
подбуда 201 (77)
подвизи 172 (70)
подобие 155 (65), 303 (102)
подражател 288 (99)
подстрекателство 121 (57)
позволение 170 (69-70)
показ 78 (48)
покаяние 165 (68)
поклонение 154 (65), 291 (99), 297 (101), 300 (101), 326 (108)
поколение 164 (68), 181 (72), 218 (80), 219 (80) 2 пъти
поле 177 (71), 209 (78), 300 (101)
полза 3 (32), 6 (32-33), 10 (33-34), 110 (54), 238 (85), 286 (98), 289 (99), 297 (101), 298 (101) 2 пъти, 326 (108)
половината 204 (77) 2 пъти
помениците 227 (82)
помощ 61 (44), 65 (45) 2 пъти, 112 (54), 134 (60) 3 пъти, 140 (61), 143 (62), 149 (64), 160 (66), 177 (71), 193 (75) 2 пъти, 194 (75-76), 207 (78), 214 (79), 234 (84), 256 (89), 278 (96), 295 (100)
поражение 141 (62)
порицание 250 (87-88)
поробване 44 (41), 205 (77-78)
поругание 120 (56)
послание 289 (99)
последствие 322 (107)
поставяне 275 (95)
постъпки 16 (35)
потомство 20 (36)
потоп 23 (37)
потопа 19 (36), 22 (37)
похвала 6 (32-33), 114 (55), 123 (57), 175 (71), 286 (98), 288 (99), 298 (101), 326 (108)
похвали 296 (100-101)
почест 66 (46), 104 (52)
почит 11 (34), 67 (46), 242 (86)
почитта 283 (97-98)
правда 220 (80-81)
правила 288 (99), 320 (106)
правило 301 (102), 302 (102) 2 пъти
право 219 (80)
православието 96 (51), 122 (57), 137 (61) 2 пъти, 240 (86), 272 (94)
прадел 30 (38)
прадеди 5 (32), 134 (60)
празник 240 (86)
празника 165 (68)
празникът 166 (69)
праотец 229 (83), 241 (86), 242 (86)
праотци 11 (34)
прародител 149 (64), 229 (83), 283 (97-98)
пратеници 67 (46) 2 пъти, 92 (50), 104 (52), 107 (53), 113 (55), 195 (76)
превод 213 (79)
прегрешение 99 (51)
предание 302 (102)
предателство 147 (63)
предводител 237 (85)
предградие 116 (55)
предели 75 (48), 172 (70)
пределите 153 (65)
предисловие 4 (32)
премъдрост 288 (99)
премъдрости 265 (92)
пренасяне 153 (65)
прение 275 (95)
препис 213 (79)
престол 30 (38), 54 (43), 64 (45), 68 (46), 70 (46), 113 (55), 133 (60), 134 (60), 175 (71), 188 (74), 189 (74-75) 2 пъти, 190 (75), 195 (76) 2 пъти, 196 (76), 230 (83) 2 пъти, 236 (85), 245 (87) 3 пъти, 249 (87), 251 (88), 269 (93) 2 пъти, 284 (98), 286 (98), 287 (98-99) 2 пъти, 288 (99), 290 (99), 294 (100), 305 (102-103)
престола 45 (41), 53 (43), 60 (44) 2 пъти, 68 (46), 69 (46), 70 (46), 74 (47), 81 (49), 85 (49) 2 пъти, 101 (52), 103 (52), 109 (54), 111 (54) 2 пъти, 115 (55) 2 пъти, 116 (55) 3 пъти, 121 (57), 130 (59), 148 (63) 2 пъти, 156 (65) 2 пъти, 157 (66), 159 (66) 2 пъти, 165 (68), 187 (74), 192 (75), 195 (76), 203 (77), 206 (78), 225 (82), 239 (85-86), 242 (86), 246 (87), 259 (89), 274 (94), 285 (98)
пречки 188 (74)
придобивка 9 (33)
пристанище 207 (78)
пристрастие 304 (102)
присъда 146 (63)
притеснение 100 (52)
притчи 172 (70) 2 пъти
пришествие 89 (50)
пришествието 90 (50), 263 (91)
приятел 109 (54)
приятелство 199 (76-77)
провинции 116 (55)
проигумен 322 (107)
произход 163 (68)
проклятие 171 (70) 3 пъти
проливането 120 (56)
пролога 83 (49), 153 (65), 254 (88)
пророци 11 (34)
просветител 241 (86), 283 (97-98)
простота 10 (33-34), 319 (106) 2 пъти
простотата 280 (96)
псалтира 266 (92), 292 (99-100), 293 (100)
птици 263 (91)
пустини 289 (99), 301 (102)
пустиножител 299 (101)
пустиня 109 (64), 296 (100-101) 2 пъти, 298 (101), 299 (101) 2 пъти, 301 (102)
пушка 155 (65)
път 105 (53) 2 пъти, 122 (57), 250 (87-88)
пъти 7 (33), 16 (35), 18 (36), 42 (40), 43 (41), 116 (55), 143 (62), 174 (70-71), 210 (78-79), 230 (83), 249 (87), 259 (89), 277 (95), 306 (103) 2 пъти, 319 (106), 322 (107)
пътя 115 (55) 2 пъти, 161 (67)
р. 194 (75-76)
работа 212 (79)
радост 133 (60)

СВ. О. ПИС

Таблица Пройтиетса Хмандарса

- разговор 70 (46), 104 (52), 108 (53)
разказ 47 (41), 136 (60), 137 (61), 175 (71)
разказа 186 (74)
разкази 174 (70-71)
размирица 166 (69)
разпра 70 (46), 95 (51), 96 (51), 206 (78), 275 (95)
разум 200 (77)
рая 89 (50)
раят 21 (36)
ревнител 312 (104)
ревност 181 (72), 238 (85), 281 (97), 322 (107)
ревността 167 (69)
ред 134 (60), 219 (80), 289 (99), 301 (102), 302 (102)
река 34 (39) 3 пъти, 36 (39), 76 (48), 213 (79),
309 (103-104), 310 (104)
реката 30 (38), 248 (87)
речи 185 (73), 273 (94), 322 (107) 2 пъти, 324 (107)
речите 212 (79) 2 пъти, 324 (107)
римляни 7 (33)
римляните 33 (39), 35 (39), 39 (40), 42 (40), 43 (41),
85 (49), 271 (93-94), 275 (95) 2 пъти, 276 (95)
роб 87 (50), 99 (51)
роби 84 (49), 103 (52), 234 (84)
робите 84 (49), 103 (52)
робство 131 (59), 208 (78), 273 (94)
род 4 (32), 5 (32) 4 пъти, 6 (32-33) 5 пъти, 7 (33), 8 (33)
3 пъти, 9 (33) 2 пъти, 10 (33-34) 2 пъти,
12 (34), 13 (34) 2 пъти, 18 (36), 19 (36) 3 пъти,
20 (36), 22 (37), 28 (38), 29 (38), 30 (38)
3 пъти, 32 (38) 3 пъти, 33 (39), 86 (49),
118 (56), 120 (56), 124 (57) 2 пъти, 128 (58),
131 (59) 2 пъти, 132 (59), 136 (60), 145 (63),
157 (66), 163 (68), 164 (68), 179 (72),
181 (72), 185 (73), 229 (83), 230 (83) 2 пъти,
238 (85), 242 (86), 244 (86-87), 259 (89),
265 (92), 267 (92-93), 276 (95), 279 (96)
2 пъти, 282 (97), 283 (97-98), 287 (98-99),
288 (99), 289 (99), 305 (102-103), 314
(104-105), 318 (105), 319 (106) 2 пъти, 321
(106), 322 (107) 2 пъти, 326 (108)
рода 124 (57), 125 (58), 129 (59), 131 (59), 176 (71),
188 (74), 244 (86-87), 255 (88-89)
роде 4 (32)
родители 82 (49)
родоначалник 302 (102)
родослов 125 (58), 184 (73)
родослова 166 (69), 173 (70)
родословие 163 (68)
родство 178 (71-72)
родът 171 (70) 2 пъти, 228 (82-83), 282 (97)
рождество 34 (39)
руси 273 (94)
русите 18 (36), 33 (39), 137 (61), 149 (64) 2 пъти,
212 (79), 266 (92), 268 (93) 2 пъти, 270 (93),
272 (94), 273 (94)
ръка 92 (50), 105 (53), 132 (59), 152 (64), 155 (65),
241 (86), 252 (88)
ръката 283 (97-98)
ръкописи 232 (83)
ръст 157 (66), 255 (88-89) 2 пъти, 317 (105)
ръста 157 (66)
ръце 120 (56), 122 (57), 210 (78-79), 235 (84-85),
313 (104)
ръцете 58 (44), 101 (52)
сан 264 (91-92)
сарацините 61 (44)
сведения 323 (107), 326 (108)
света 263 (91)
светец 290 (99), 291 (99) 2 пъти, 298 (101), 310 (104),
316 (105)
светеца 110 (54), 153 (65)
светии 3 (32), 5 (32)
светилник 234 (85), 240 (86)
светител 286 (98)
светокупство 275 (95)
светци 8 (33), 14 (34), 15 (35), 73 (47), 117 (56), 154 (65),
184 (73), 274 (94), 281 (97), 288 (99),
291 (99), 293 (100), 320 (106) 2 пъти,
321 (106) 2 пъти, 322 (107), 323 (107) 2 пъти
светците 117 (56), 154 (65), 288 (99), 323 (107)
свещеник 83 (49), 316 (105)
свещеникът 83 (49)
свещеници 161 (67), 162 (67), 270 (93), 278 (96) 4 пъти
свещениците 83 (49)
свидетелство 8 (33), 183 (72-73), 185 (73), 268 (93)
свобода 200 (77), 272 (94), 273 (94), 308 (103)
свят 38 (40)
сграда 24 (37)
[сева]стократор 142 (62)
север 30 (38), 34 (39), 36 (39), 38 (40)
села 144 (62), 160 (66), 315 (105)
селището 30 (38)
село 309 (103-104), 311 (104), 318 (105)
семе 19 (36)
семейство 118 (56) 2 пъти, 157 (66), 169 (69), 251 (88)
семейството 171 (70)
сестра 74 (47), 87 (50) 2 пъти, 122 (57), 146 (63), 193 (75),
196 (76)
сила 53 (43), 55 (43), 62 (45), 99 (51), 100 (52), 121 (57),
150 (64), 173 (70), 217 (80), 250 (87-88),
280 (96)
силата 93 (50), 150 (64)
сили 141 (62), 188 (74)
син 20 (36), 21 (36) 2 пъти, 27 (37-38), 29 (38), 46 (41),
56 (43), 57 (44), 62 (45) 2 пъти, 63 (45) 2 пъти,
64 (45), 73 (47), 76 (48), 99 (51), 101 (52),
109 (54), 110 (54), 111 (54), 113 (55),
116 (55), 118 (56), 121 (57) 3 пъти, 124 (57),
128 (58), 132 (59), 135 (60), 145 (63),
148 (63), 156 (65), 157 (66) 2 пъти, 158 (66),
159 (66), 164 (68), 165 (68), 167 (69), 168 (69)
2 пъти, 173 (70) 2 пъти, 174 (70-71), 176 (71),
178 (71-72) 2 пъти, 181 (72), 187 (74),
188 (74), 190 (75), 192 (75), 196 (76),
200 (77), 209 (78), 221 (81) 2 пъти, 252 (88),
263 (91), 271 (93-94), 285 (98), 289 (99),
295 (100), 303 (102)
сина 173 (70), 199 (76-77), 200 (77)
синове 19 (36), 20 (36) 2 пъти, 22 (37) 2 пъти, 26 (37),
111 (54) 2 пъти, 124 (57), 164 (68), 203 (77),
228 (82-83)
синовете 22 (37), 28 (38)
синът 143 (62), 179 (72) 2 пъти
скала 290 (99), 310 (104)
скалата 310 (104)
скандавлани 31 (38) 3 пъти

Табела Пройтателна Химнарска

- скипър 109 (54), 132 (59), 252 (88)
скипъра 145 (63)
скитите 36 (39)
скитовете 315 (105) 2 пъти
склавуни 49 (42)
скръб 217 (80) 2 пъти, 219 (80)
слава 101 (52), 108 (53), 172 (70), 199 (76-77),
239 (85-86), 243 (86), 254 (88), 282 (97),
297 (101), 326 (108) 2 пъти
славата 167 (69)
славени 267 (92-93) 2 пъти
славословие 123 (57), 289 (99)
славословия 301 (102)
славяни 32 (38) 2 пъти, 33 (39), 34 (39), 49 (42),
75 (48), 264 (91-92)
славяните 33 (39), 86 (49), 265 (92), 267 (92-93)
словата 212 (79)
словените 266 (92)
словото 265 (92)
слуга 178 (71-72)
служба 74 (47), 123 (57), 166 (69) 2 пъти, 240 (86),
262 (91)
службата 123 (57), 166 (69)
служби 14 (34)
службите 15 (35)
слушатели 4 (32)
слънце 24 (37)
смирение 239 (85-86)
смут 150 (64), 325 (107-108)
смущение 106 (53) 2 пъти
смърт 57 (44), 59 (44), 203 (77)
смъртта 101 (52), 116 (55), 136 (60), 149 (64), 164 (68)
2 пъти, 166 (69), 175 (71), 215 (80), 311 (104),
312 (104)
софиянци 165 (68)
сполука 68 (46)
сражение 147 (63), 207 (78), 233 (83)
сражението 118 (56)
сражения 208 (78)
сраженията 51 (42), 54 (43), 190 (75)
срам 55 (43)
срацини 107 (53) 2 пъти
срацините 107 (53) 2 пъти
сребро 126 (58)
сребролюбие 58 (44)
среброто 23 (37)
сродник 176 (71)
сродници 217 (80)
сръбкиня 179 (72)
старини 223 (81)
старост 290 (99)
стени 67 (46), 245 (87)
столица 269 (93)
столицата 208 (78)
стомах 109 (54), 324 (107)
страдание 274 (94)
страданието 319 (106) 2 пъти
страданията 318 (105)
стражи 146 (63)
страна 20 (36), 31 (38) 2 пъти, 46 (41), 75 (48), 90 (50),
123 (57), 127 (58), 193 (75), 194 (75-76), 246
(87), 285 (98), 292 (99-100), 296 (100-101)
страната 33 (39), 194 (75-76)
страни 46 (41), 66 (46), 86 (49), 128 (58), 245 (87), 250
(87-88), 255 (88-89), 278 (96)
страх 14 (34), 37 (39-40), 71 (47), 215 (80)
студ 24 (37), 61 (44)
стълп 23 (37), 24 (37), 25 (37), 26 (37), 29 (38)
султан 61 (44), 177 (71), 202 (77) 2 пъти, 203 (77),
205 (77-78), 209 (78) 2 пъти, 217 (80)
сухо 204 (77), 211 (79)
събиране 76 (48)
събития 3 (32)
събор 53 (43), 54 (43), 129 (59), 236 (85), 268 (93),
269 (93) 2 пъти, 281 (97)
събора 96 (51)
събрание 18 (36)
съвет 99 (46), 114 (55), 222 (81)
съвета 263 (91)
съгласие 34 (39), 234 (84) 2 пъти, 276 (95)
съд 59 (44), 146 (63), 220 (80-81), 238 (85)
съдбо 58 (44)
съкровища 189 (74-75), 215 (80)
съкровище 126 (58), 145 (63) 2 пъти
сълзи 131 (59)
съпротива 108 (53), 125 (58) 2 пъти
съпруга 287 (98-99)
съпруги 8 (33)
сърби 171 (70), 174 (70-71), 194 (75-76), 232 (83),
273 (94) 2 пъти
сърбин 124 (57)
сърбите 85 (49), 139 (61) 6 пъти, 140 (61), 153 (65),
161 (67), 162 (67), 167 (69), 170 (69-70)
3 пъти, 172 (70), 174 (70-71) 3 пъти, 175 (71),
176 (71), 180 (72), 183 (72-73) 3 пъти,
196 (76), 214 (79), 254 (88), 256 (89) 2 пъти,
266 (92), 268 (93), 271 (93-94) 3 пъти,
273 (94), 322 (107), 323 (107)
татари 36 (39), 37 (39-40), 189 (74-75), 232 (83)
татарите 40 (40)
тегоба 237 (85)
течение 194 (75-76)
титла 60 (44) 2 пъти, 65 (45), 66 (46), 170 (69-70),
176 (71), 222 (81), 242 (86), 245 (87),
283 (97-98)
титлата 149 (64), 283 (97-98)
титли 170 (69-70), 172 (70), 229 (83)
тишина 148 (63)
топове 79 (48)
труд 6 (32-33), 323 (107)
трудовете 288 (99)
турци 180 (72), 222 (81), 317 (105)
турците 14 (34), 55 (43), 177 (71) 2 пъти, 179 (72) 2 пъти,
180 (72) 2 пъти, 182 (72), 204 (77) 3 пъти,
206 (78), 207 (78), 208 (78) 4 пъти, 209 (78)
2 пъти, 210 (78-79) 4 пъти, 211 (79), 213 (79)
2 пъти, 214 (79) 2 пъти, 215 (80), 219 (80)
2 пъти, 234 (84), 235 (84-85), 272 (94) 2 пъти,
278 (96), 317 (105) 2 пъти, 319 (106),
325 (107-108)
турчина 273 (94)
тъга 218 (80)
тълкувател 286 (98)
тъмница 149 (64), 151 (64), 190 (75), 202 (77)
търговец 11 (34)
търговия 101 (52)

Табела Пройтието Химна

търговци 101 (52) 2 пъти	84 (49), 87 (50), 89 (50), 90 (50), 94 (51),
търговците 10 (33-34)	98 (51), 100 (52), 101 (52), 102 (52), 103 (52),
тържество 123 (57)	104 (52), 105 (53), 107 (53), 108 (53),
убийството 125 (58), 147 (63), 171 (70), 178 (71-72),	110 (54), 111 (54), 112 (54), 114 (55),
251 (88)	118 (56), 119 (56), 120 (56), 121 (57),
убийци 125 (58)	122 (57), 123 (57), 125 (58), 126 (58),
угнетение 259 (89)	127 (58), 128 (58), 129 (59), 132 (59),
угнетението 134 (60)	133 (60), 135 (60), 136 (60), 137 (61),
угода 232 (83)	138 (61), 139 (61), 140 (61), 141 (62),
угодник 237 (85)	142 (62), 143 (62), 144 (62), 145 (63),
ужас 14 (34), 71 (47), 90 (50), 138 (61)	146 (63), 147 (63), 148 (63), 151 (64),
улиците 146 (63)	153 (65), 154 (65), 155 (65), 157 (66),
умение 169 (69), 272 (93-94)	158 (66), 159 (66), 162 (67), 170 (69-70), 171
умиление 264 (91-92)	(70), 173 (70), 174 (70-71), 176 (71), 178
упование 121 (57)	(71-72), 179 (72), 180 (72), 182 (72), 187 (74),
управители 86 (49) 2 пъти	188 (74), 190 (75), 191 (75), 192 (75),
управление 277 (95)	193 (75), 194 (75-76), 196 (76), 197 (76),
уредба 134 (60), 277 (95)	198 (76), 201 (77), 202 (77), 203 (77), 205
устав 289 (99)	(77-78), 208 (78), 209 (78), 211 (79), 212 (79),
усърдие 62 (45), 152 (64), 238 (85), 281 (97), 297 (101)	213 (79), 214 (79), 222 (81), 223 (81),
учение 9 (33), 279 (96) 3 пъти, 287 (98-99), 288 (99),	224 (82), 225 (82), 226 (82), 227 (82), 228
295 (100) 2 пъти, 304 (102), 305 (102-103)	(82-83), 229 (83), 230 (83), 240 (86), 242 (86),
учението 286 (98)	243 (86), 244 (86-87), 245 (87), 246 (87),
ученик 287 (98-99), 288 (99), 303 (102)	247 (87), 248 (87), 249 (87), 250 (87-88),
учените 10 (33-34)	251 (88), 252 (88), 254 (88), 255 (88-89),
ученици 301 (102), 302 (102), 304 (102) 2 пъти	256 (89), 257 (89), 258 (89), 262 (91), 263
учениците 302 (102)	(91), 264 (91-92), 269 (93), 272 (94), 274 (94),
училища 272 (94), 273 (94)	282 (97), 283 (97-98), 284 (98), 285 (98),
учител 136 (60), 286 (98) 2 пъти, 288 (99) 2 пъти,	287 (98-99), 289 (99), 290 (99), 295 (100),
289 (99)	303 (102), 308 (103), 309 (103-104)
учители 262 (91), 266 (92), 293 (100), 294 (100)	царете 101 (52), 323 (107)
философ 172 (70), 263 (91)	цареубиец 149 (64)
философи 265 (92)	царица 86 (49), 92 (50), 99 (51), 126 (58), 161 (67),
философия 262 (91)	176 (71), 264 (91-92), 287 (98-99)
казна 76 (48) 2 пъти	царицата 74 (47), 264 (91-92) 2 пъти
казната 125 (58)	царства 27 (37-38), 28 (38), 55 (43), 66 (46), 216 (80),
ханани 27 (37-38)	259 (89)
хитреци 11 (34)	царство 7 (33), 27 (37-38), 43 (41), 52 (42), 55 (43), 66
хитрост 73 (47)	(46), 68 (46) 2 пъти, 97 (51), 112 (54), 114
хляб 307 (103)	(55), 115 (55), 126 (58), 127 (58), 132 (59),
хора 23 (37) 2 пъти, 24 (37) 2 пъти, 72 (47), 146 (63),	145 (63), 176 (71), 182 (72), 188 (74), 189
166 (69), 184 (73), 255 (88-89), 270 (93),	(74-75), 190 (75), 200 (77), 208 (78), 216 (80)
300 (101), 301 (102), 306 (103), 311 (104)	2 пъти, 217 (80), 219 (80) 2 пъти, 234 (84),
хората 14 (34) 2 пъти, 212 (79), 215 (80), 217 (80),	244 (86-87), 246 (87), 222 (81), 252 (88), 257
218 (80) 2 пъти, 308 (103) 2 пъти, 319 (106)	(89), 272 (94)
храброст 154 (65), 169 (69), 234 (84)	царството 43 (41), 63 (45) 2 пъти, 143 (62), 157 (66),
храбростта 231 (83)	165 (68), 251 (88), 284 (98)
храна 307 (103)	царуване 73 (47), 109 (54), 125 (58), 156 (65), 249 (87),
хрисовули 152 (64)	281 (97), 317 (105)
християни 180 (72), 218 (80)	царя 68 (46), 198 (76), 264 (91-92), 265 (92), 277 (95)
християнин 62 (45), 88 (50)	царят 56 (43), 57 (44), 71 (47), 187 (74), 264 (91-92),
християните 61 (44), 218 (80), 308 (103)	290 (99), 303 (102)
християнството 73 (47)	церемонии 234 (84)
хуни 36 (39)	циганите 28 (38)
хълмове 110 (54)	част 20 (36), 38 (40), 42 (40), 82 (49), 113 (55), 216 (80),
хърватите 109 (54)	284 (98)
цар 23 (37), 27 (37-38), 33 (39), 34 (39), 35 (39), 37	части 20 (36), 22 (37), 66 (46), 116 (55)
(39-40), 39 (40), 40 (40), 41 (40), 42 (40),	чаша 78 (48)
46 (41), 50 (42), 51 (42), 52 (42), 53 (43),	чедата 216 (80), 218 (80)
54 (43), 55 (43), 56 (43), 64 (45), 65 (45),	черква 132 (59)
66 (46), 67 (46), 69 (46), 70 (46), 71 (47),	черквата 133 (60) 2 пъти, 286 (98), 310 (104)
72 (47), 73 (47), 74 (47), 75 (48), 77 (48),	черкви 139 (61) 3 пъти, 144 (62) 2 пъти, 167 (69),
78 (48), 79 (48), 80 (49), 81 (49), 83 (49),	179 (72), 181 (72), 227 (82), 297 (101),

Таблица Пройтихтез Химнарсели

308 (103) 2 пъти	3 пъти, 294 (100), 302 (102), 303 (102) 2 пъти,
черквите 14 (34), 144 (62), 145 (63), 218 (80)	304 (102), 305 (102-103), 308 (103) 2 пъти,
чест 113 (55), 326 (108)	309 (103-104), 310 (104), 311 (104), 312
честта 112 (54)	(104), 316 (105), 323 (107)
чин 63 (45), 116 (55), 121 (57), 134 (60), 239 (85-86)	била 87 (50) 2 пъти, 111 (54), 128 (58), 134 (60), 138 (61),
4 пъти, 243 (86), 262 (91), 263 (91), 282 (97),	150 (64), 154 (65), 162 (67), 173 (70),
284 (98), 309 (103-104)	176 (71), 180 (72), 278 (96), 295 (100)
чистота 243 (86)	били 7 (33), 8 (33) 2 пъти, 11 (34), 12 (34) 2 пъти, 13 (34),
читатели 4 (32)	15 (35), 19 (36), 23 (37), 27 (37-38) 2 пъти, 28
читателю 45 (41), 163 (67), 183 (72-73), 231 (83), 274 (94)	(38), 31 (38), 34 (39), 36 (39), 37 (39-40)
чичо 162 (67)	2 пъти, 38 (40), 41 (40), 44 (41), 47 (41), 49
човек 11 (34), 17 (35), 58 (44), 134 (60), 145 (63), 262 (91),	(42), 55 (43), 66 (46), 72 (47), 75 (48), 85 (49),
310 (104)	86 (49) 2 пъти, 96 (51) 2 пъти, 97 (51), 100
човека 120 (56)	(52), 110 (54), 116 (55), 118 (56), 122 (57),
човеци 25 (37), 169 (69)	124 (57), 127 (58), 130 (59), 131 (59), 132
човече 9 (33)	(59), 136 (60), 138 (61), 139 (61), 140 (61),
чувство 264 (91-92)	146 (63), 161 (67), 163 (68), 166 (69), 169 (69)
чудеса 168 (69), 241 (86), 283 (97-98), 294 (100),	2 пъти, 179 (72), 183 (72-73), 198 (76), 199
311 (104)	(76-77), 204 (77), 212 (79) 2 пъти, 218 (80),
чудо 55 (43), 93 (50)	219 (80), 221 (81) 2 пъти, 228 (82-83) 3 пъти,
чудотворец 291 (99)	229 (83), 233 (83) 2 пъти, 234 (84), 235
шлем 140 (61) 2 пъти	(84-85), 237 (85), 241 (86), 243 (86), 246 (87),
шурей 122 (57) 2 пъти	257 (89) 2 пъти, 258 (89) 2 пъти, 259 (89)
шуря 285 (98)	2 пъти, 266 (92) 2 пъти, 268 (93), 270 (93),
щампа 172 (70), 173 (70), 212 (79)	271 (93-94), 277 (95), 282 (97), 284 (98), 292
юг 34 (39)	(99-100) 3 пъти, 313 (104), 314 (104-105)
юни 83 (49)	2 пъти, 315 (105) 2 пъти, 318 (105)
юноша 317 (105)	било 16 (35), 26 (37), 27 (37-38), 42 (40), 43 (41), 55 (43),
юноши 217 (80)	64 (45), 98 (51), 115 (55), 133 (60), 144 (62),
юрорде 7 (33)	165 (68), 175 (71), 181 (72), 182 (72), 187
ябълка 84 (49)	(74), 202 (77), 207 (78), 218 (80), 229 (83),
ярос 151 (64)	251 (88), 281 (97), 283 (97-98), 318 (105)

2. ПРИЧАСТИЯ

бидейки 193 (75)	благоволит 145 (63)
бил 22 (37) 2 пъти, 23 (37), 26 (37), 27 (37-38), 29 (38),	благодарил 147 (63)
45 (41), 54 (43) 2 пъти, 55 (43), 56 (43),	благодарили 274 (94)
57 (43), 59 (44) 2 пъти, 62 (45), 64 (45) 2 пъти,	благословили 276 (95)
65 (45), 67 (46), 68 (46), 69 (46), 70 (46),	боели се 233 (83)
73 (47), 74 (47) 2 пъти, 75 (48), 76 (48), 78	боял се 29 (38), 92 (50)
(48), 80 (49), 82 (49), 2 пъти, 87 (50), 88 (50),	бягали 14 (34)
91 (50), 100 (52), 104 (52), 106 (53), 109 (54)	бягация 105 (53)
3 пъти, 114 (55), 115 (55), 117 (56), 121 (57)	вдигали (се) 143 (62), 259 (89)
2 пъти, 124 (57), 125 (58), 127 (58), 128 (58)	вдигнал (се) 51 (42), 53 (43), 54 (43), 79 (48), 100 (52),
2 пъти, 130 (59), 131 (59) 2 пъти, 132 (59),	114 (55), 121 (57), 129 (59), 149 (64), 151 (64)
139 (61), 143 (62), 145 (63) 3 пъти, 148 (63),	2 пъти, 153 (65), 194 (75-76), 196 (76), 203
150 (64), 152 (64), 154 (65) 2 пъти, 156 (65),	(77), 207 (78)
157 (66) 4 пъти, 160 (66), 164 (68), 165 (68),	вдигнали се 39 (40), 40 (40), 47 (41) 2 пъти, 48 (42), 128
166 (69), 167 (69), 174 (70-71), 176 (71)	(58), 139 (61), 150 (64) 2 пъти, 155 (65)
2 пъти, 178 (71-72), 180 (72), 182 (72), 186	венчал 133 (60), 285 (98)
(74) 2 пъти, 187 (74), 188 (74), 191 (75), 192	взел 45 (41), 46 (41), 51 (42), 53 (43), 60 (44), 63 (45), 66
(75), 193 (75), 196 (76), 198 (76), 199 (76-77),	(46), 76 (48), 78 (48), 87 (50), 103 (52), 107
208 (78), 220 (80-81), 227 (82), 228 (82-83),	(53), 113 (55), 122 (57), 126 (58), 141 (62),
230 (83), 235 (84-85), 236 (85), 244 (86-87)	159 (66), 161 (67), 169 (69) 2 пъти, 182 (72),
2 пъти, 245 (87), 246 (87), 247 (87) 3 пъти,	188 (74), 190 (75) 2 пъти, 192 (75), 200 (77)
248 (87), 249 (87), 250 (87-88), 251 (88), 252	2 пъти, 202 (77), 203 (77), 217 (80),
(88) 2 пъти, 254 (88) 2 пъти, 255 (88-89)	250 (87-88)
2 пъти, 262 (91), 263 (91), 265 (92), 269 (93)	взели 28 (38), 56 (43), 141 (62), 156 (65), 161 (67) 2 пъти,
2 пъти, 276 (95), 283 (97-98), 285 (98), 286	162 (67) 2 пъти, 182 (72) 2 пъти, 207 (78),
(98) 2 пъти, 288 (99) 2 пъти, 289 (99), 290 (99)	208 (78), 214 (79)
	взимал 55 (43), 143 (62), 153 (65), 195 (76), 236 (85),
	254 (88)
	взимали 7 (33), 16 (35), 42 (40), 52 (42), 134 (60),
	160 (66), 163 (68), 231 (83), 275 (95)

Таблица Пройтиетса Хитакдасеи

видели 69 (46), 81 (49), 93 (50), 105 (53), 192 (75), 206 (78)	грабелы 218 (80)
видял 19 (36), 25 (37), 69 (46), 84 (49), 115 (55), 120 (56), 130 (59), 147 (63), 159 (66), 180 (72), 188 (74), 194 (75-76), 197 (76), 263 (91)	грижел се 308 (103)
виждал 131 (59)	давал 55 (43), 179 (72)
виждало се 157 (66)	давали 7 (33), 54 (43), 135 (60), 252 (88)
викали 234 (84)	дален 157 (66)
вкусвал 307 (103)	дал 28 (38), 49 (42), 57 (44), 74 (47), 84 (49), 91 (50), 104 (52), 118 (56), 147 (63), 157 (66), 158 (66), 2 пъти, 160 (66), 170 (69-70), 199 (76-77), 201 (77), 202 (77), 308 (103)
владеел 253 (88)	дали 66 (46), 255 (88-89)
владели 45 (41), 130 (59), 278 (96)	дарувал 237 (85)
владял 173 (70), 176 (71), 188 (74), 257 (89)	дигнали се 31 (38), 34 (39)
влезли 33 (39)	довели 51 (42) 2 пъти
влязъл 125 (58)	донесли 126 (58)
водел 76 (48), 299 (101), 308 (103)	донесъл 133 (60)
водели 143 (62), 163 (68), 232 (83), 292 (99-100)	досаждали 131 (59)
водил 85 (49), 121 (57), 263 (91), 275 (95), 285 (98), 295 (100)	дожаждал 154 (65)
воювал 108 (53), 160 (66), 309 (103-104)	дохождали 255 (88-89)
воювали 139 (61)	дохождало 315 (105)
вършал се 57 (44), 115 (55)	дошла 134 (60)
вършали се 191 (75)	дошли 19 (36), 35 (39), 52 (42), 72 (47), 213 (79)
възбудила 159 (66)	дошло 94 (51)
възгордял се 77 (48), 106 (53)	дошъл 3 (32), 71 (47), 73 (47), 75 (48), 82 (49), 89 (50), 99 (51), 104 (52), 106 (53), 113 (55), 114 (55), 116 (55), 120 (56), 126 (58), 128 (58), 149 (64), 152 (64), 154 (65), 159 (66), 187 (74), 193 (75), 195 (76), 201 (77), 204 (77), 216 (80), 263 (91) 2 пъти, 264 (91-92), 308 (103), 313 (104)
въздигнал 286 (98)	дължимото 280 (96)
въздишали 218 (80)	държал (се) 153 (65), 187 (74), 202 (77)
въздъхнал 90 (50)	държали 139 (61), 268 (93), 271 (93-94), 283 (97-98), 302 (102)
възкачил се 109 (54), 148 (63), 190 (75)	държели 74 (47)
възлюбил 12 (34)	епископствували 267 (92-93)
възмогнал се 54 (43)	жалел 176 (71)
възненавидели 245 (87)	жалила 159 (66)
възприел 62 (45), 63 (45), 148 (63), 170 (69-70), 239 (85-86), 243 (86)	желаел 201 (77)
възприели 264 (91-92), 272 (94)	живеел 310 (104)
възпротивил се 70 (46)	живеела 200 (77)
възпротивили се 68 (46)	живеели 5 (32), 260 (89-90), 262 (91), 315 (105)
възцарил се 121 (57), 128 (58), 156 (65), 187 (74), 236 (85)	живели 125 (58), 269 (93), 292 (99-100) 2 пъти
въоръжили се 92 (50)	живял 95 (51), 124 (57), 152 (64), 168 (69), 215 (80), 281 (97), 282 (97), 285 (98), 289 (99), 298 (101), 300 (101), 306 (103), 307 (103), 309 (103-104) 2 пъти, 310 (104)
вървял 122 (57)	забравени 324 (107)
вързан 51 (42)	забравили 25 (37)
върнал (се) 56 (43), 57 (44), 66 (46), 71 (47), 82 (49), 101 (52), 103 (52), 108 (53) 2 пъти, 110 (54), 112 (54), 113 (55), 118 (56), 141 (62), 156 (65), 158 (66), 160 (66), 169 (69) 2 пъти, 176 (71), 191 (75), 196 (76), 197 (76), 199 (76-77)	забранил 25 (37), 136 (60)
върнали се 50 (42), 111 (54), 122 (57), 269 (93)	забъркали се 25 (37), 138 (61)
върнало се 142 (62)	завел 114 (55), 153 (65)
вършел 248 (87)	завели 107 (53)
вършело се 106 (53)	завзел 45 (41), 194 (75-76), 209 (78) 2 пъти, 235 (84-85)
въстанал 130 (59), 137 (61), 165 (68), 168 (69), 186 (74)	завзели 42 (40), 46 (41), 210 (78-79), 278 (96)
въстанали 67 (46), 130 (59), 246 (87)	завладели 8 (33), 40 (40), 43 (41), 146 (63), 208 (78) 2 пъти, 209 (78), 210 (78-79), 278 (96)
вярвали 143 (62)	завладял 79 (48), 149 (64), 250 (87-88), 254 (88)
гледал 106 (53)	завладяно 219 (80)
гледали 173 (70) 2 пъти	завоювал 146 (63)
говорел 58 (44), 264 (91-92), 295 (100), 312 (104)	завоювали 256 (89) 2 пъти
говорели 22 (37)	завоювана 196 (76)
говорил 264 (91-92)	завършил 64 (45), 188 (74), 189 (74-75), 239 (85-86), 243 (86), 282 (97), 285 (98)
господствували 13 (34)	
готвел се 193 (75)	
готвели 206 (78)	
грабел 217 (80)	

Табела Пройтисна Химнарска

загинал 19 (36), 290 (99)	идела 70 (46)
загинала 142 (62)	избавил 283 (97-98), 306 (103)
загинали 14 (34), 25 (37), 61 (44), 215 (80)	избил 50 (42), 73 (47), 76 (48), 118 (56), 120 (56), 222 (81), 248 (87), 251 (88)
заграбвали 230 (83)	избили 48 (42), 50 (42), 68 (46), 135 (60), 161 (67), 191 (75), 312 (104), 319 (106)
задлъжнял 325 (107-108)	избирали 218 (80)
задържал (се) 103 (52), 107 (53), 230 (83)	избита 138 (61), 142 (62)
заели 14 (34)	избити 314 (104-105)
закачали 278 (96)	избол 140 (61), 151 (64)
закопавали 215 (80)	избрал 217 (80), 251 (88)
закрепил се 134 (60)	избрала 129 (59)
закрилял 131 (59)	избрани 266 (92)
закъснял 89 (50)	избягал 56 (43), 73 (47), 81 (49), 147 (63), 159 (66), 160 (66), 178 (71-72), 188 (74), 190 (75), 215 (80)
заловил 189 (74-75)	избягали 61 (44), 142 (62), 213 (79), 313 (104)
заминал си 202 (77)	извадени 284 (98)
замислил 24 (37), 113 (55)	извадил 119 (56)
занесли 140 (61)	извадили 156 (65), 212 (79), 294 (100)
заобиколен 67 (46)	извикал 133 (60), 168 (69)
запазил 273 (94), 295 (100)	извикали 287 (98-99)
запалили 39 (40), 313 (104)	извършил 102 (52), 119 (56)
записал 314 (104-105), 318 (105)	изгонвали 230 (83)
записани 221 (81)	изгонен 59 (44), 132 (59), 187 (74)
записвал 217 (80)	изгонил 46 (41), 61 (44), 86 (49), 114 (55), 139 (61), 158 (66), 159 (66), 164 (68), 165 (68), 195 (76), 236 (85), 253 (88), 257 (89), 287 (98-99)
заплакал 180 (72)	изгонила 129 (59)
заплашвали 190 (75)	изгонили 28 (38), 48 (42), 49 (42), 58 (44), 63 (45), 70 (46), 85 (49), 95 (51), 121 (57), 157 (66), 174 (70-71), 192 (75), 237 (85), 275 (95), 312 (104)
заповядал 20 (36), 21 (36) 2 пъти, 22 (37), 26 (37), 35 (39), 48 (42), 59 (44), 62 (45), 77 (48), 78 (48) 2 пъти, 83 (49), 88 (50), 132 (59), 137 (61), 144 (62), 192 (75), 200 (77), 242 (86), 263 (91)	изгорен 40 (40)
заповядала 294 (100)	изгорил 77 (48), 249 (87)
заповядано 133 (60)	изгорили 14 (34), 161 (67)
заповядвал 176 (71), 180 (72), 278 (96) 2 пъти	изгорял 40 (40)
започнал 90 (50), 91 (50), 302 (102)	изгубил 77 (48)
започнали 81 (49), 184 (73), 272 (94)	издали 18 (36), 212 (79)
започнало 163 (68)	издигал 44 (41)
запустил 105 (53), 119 (56)	издигнал (се) 22 (37), 43 (41), 145 (63), 163 (68), 251 (88)
запустял 300 (101)	издигнали 24 (37)
запътвали се 143 (62)	изкопал 310 (104)
запътил се 104 (52), 119 (56), 129 (59)	изкоренил 295 (100)
зарадвал се 20 (36), 199 (76-77)	изкоренили 127 (58), 182 (72)
заробени 118 (56)	излезли 19 (36), 52 (42), 212 (79), 267 (92-93)
заробили 142 (62), 210 (78-79), 214 (79)	излекувал 306 (103)
заселил 46 (41), 117 (56), 248 (87), 253 (88)	излизал 155 (65)
заселили (се) 19 (36), 30 (38), 31 (38), 37 (39-40), 41 (40), 46 (41) 2 пъти, 47 (41), 216 (80)	излъгал 65 (45), 189 (74-75)
засилвали се 42 (40)	излязъл 104 (52), 114 (55), 121 (57), 193 (75), 207 (78), 256 (89)
засилил се 54 (43)	измавил 48 (42), 146 (63)
засилили се 177 (71)	измамили 149 (64)
засрамили се 219 (80)	изминали 52 (42)
застанал 193 (75)	измолили 48 (42)
застигнало 135 (60)	изнесъл 125 (58)
затворил 151 (64)	изникнала 101 (52)
затвърдени 268 (93)	изобличавал 313 (104), 318 (105)
затвърдил 251 (88)	изобличен 59 (44)
затвърдили се 219 (80)	изобразил 172 (70), 263 (91)
заточен 59 (44)	изобразили 172 (70)
заточил 168 (69)	изоставил 118 (56)
заточили 59 (44)	
заявил 72 (47)	
знаел 83 (49), 126 (58), 198 (76)	
знаели 36 (39), 59 (44) 2 пъти, 105 (53), 124 (57), 238 (85), 265 (92), 267 (92-93)	
идел 159 (66)	

Талина Проітхтєсє Хмакѡрєси

- изоставили 25 (37)
изпаднал 264 (91-92)
изписал 89 (50)
изплашил се 69 (46) 2 пъти, 159 (66), 264 (91-92)
изпочупени 72 (47)
изпратен 129 (59), 131 (59), 264 (91-92)
изпратил 50 (42), 67 (46), 68 (46), 69 (46), 70 (46), 72 (47),
75 (48), 79 (48), 92 (50), 93 (50), 94 (51), 102
(52) 2 пъти, 103 (52), 105 (53), 106 (53), 107
(53) 2 пъти, 110 (54), 112 (54), 113 (55), 117
(56), 120 (56) 2 пъти, 121 (57), 141 (62)
3 пъти, 142 (62), 160 (66), 191 (75), 195 (76),
197 (76), 200 (77), 240 (86), 264 (91-92),
301 (102)
изпратила 92 (50)
изпратили 134 (60)
изпреварила 92 (50)
изпъдил 187 (74), 200 (77)
израсъл 317 (105)
изсекли 68 (46), 81 (49)
изтекло 164 (68)
изтребили 27 (37-38)
изтръгнал се 105 (53)
имал 29 (38), 56 (43) 2 пъти, 58 (44), 64 (45), 67 (46),
74 (47), 77 (48), 78 (48), 87 (50), 109 (54),
110 (54), 117 (56), 119 (56), 122 (57), 144 (62)
2 пъти, 145 (63), 146 (63), 148 (63), 154 (65),
156 (65), 157 (66), 158 (66) 2 пъти, 164 (68),
167 (69), 169 (69), 172 (70), 179 (72), 180
(72), 187 (74), 188 (74), 191 (75), 194 (75-76),
197 (76), 200 (77) 2 пъти, 201 (77), 202 (77),
207 (78), 214 (79), 239 (85-86), 247 (87), 249
(87), 255 (88-89), 256 (89), 275 (95), 281 (97),
290 (99), 299 (101), 306 (103) 2 пъти, 309
(103-104), 310 (104) 2 пъти
имала 270 (93)
имали 7 (33), 8 (33), 13 (34), 16 (35), 34 (39), 45 (41),
48 (42), 49 (42), 50 (42), 53 (43), 69 (46),
71 (47), 85 (49), 95 (51), 96 (51), 97 (51),
101 (52), 111 (54), 128 (58), 134 (60),
140 (61), 148 (63), 150 (64), 152 (64) 2 пъти,
155 (65), 170 (69-70), 173 (70), 181 (72)
2 пъти, 206 (78) 2 пъти, 216 (80) 2 пъти,
217 (80), 218 (80), 219 (80), 229 (83), 230 (83)
3 пъти, 231 (83) 2 пъти, 232 (83) 3 пъти, 233
(83), 234 (84), 242 (86), 260 (89-90), 269 (93),
272 (94), 276 (95), 277 (95) 4 пъти, 279 (96),
283 (97-98), 290 (99)
имало 14 (34), 52 (42), 99 (51), 111 (54), 124 (57),
176 (71), 179 (72), 208 (78), 217 (80),
254 (88), 275 (95), 277 (95), 297 (101)
именувал се 144 (62)
именували 40 (40)
искал 25 (37), 104 (52), 176 (71), 178 (71-72), 180 (72),
184 (73), 202 (77), 206 (78) 2 пъти, 207 (78),
276 (95)
искали 44 (41), 47 (41), 72 (47), 97 (51), 124 (57), 161 (67),
190 (75) 2 пъти, 196 (76), 275 (95)
каел се 58 (44)
казал 63 (45), 71 (47), 90 (50), 94 (51), 133 (60),
199 (76-77), 206 (78)
казали 265 (92)
казаните 326 (108)
казано 280 (96)
казвайки 112 (54), 196 (76)
казвал 129 (59)
карали се 194 (75-76)
качил се 118 (56), 121 (57), 160 (66)
красели 304 (102)
красил 287 (98-99)
криели (се) 214 (79), 215 (80)
кръстена 87 (50)
кръстил (се) 228 (82-83), 264 (91-92), 271 (93-94),
281 (97), 283 (97-98)
кръстили (се) 8 (33), 32 (38)
купил си 50 (42)
минали 160 (66), 216 (80)
минел 77 (48)
могли 100 (52), 203 (79), 234 (84), 247 (87),
255 (88-89), 292 (99-100)
могъл 52 (42), 60 (44), 103 (52), 104 (52), 110 (54),
138 (61), 145 (63)
можал 41 (40), 82 (49)
можел 64 (45)
молейки 106 (53)
молел 94 (51), 131 (59)
молели се 313 (104)
молил 103 (52), 197 (76)
молили се 35 (39)
мъчили 317 (105), 318 (105)
навикнало 219 (80)
навлязъл 67 (46), 104 (52)
навлякъл си 171 (70)
нагласил се 146 (63)
нагласили се 122 (57)
наговорили 150 (64)
надарил 107 (53)
надвивал 154 (65)
надвил 86 (49), 93 (50), 118 (56), 189 (74-75), 256 (89)
2 пъти, 295 (100)
надвили 105 (53), 208 (78), 214 (79)
надвити 75 (48)
надвито 115 (55)
надсмели се 170 (69-70)
наели 135 (60)
назначен 269 (93)
назначил 86 (49), 95 (51)
назначили (си) 97 (51) 2 пъти, 119 (56)
назовавали 37 (39-40)
най-почитани 8 (33)
наказал 201 (77), 237 (85), 251 (88)
наказан 59 (44)
наказана 162 (67)
накарал 70 (46), 118 (56)
наложил 203 (77), 237 (85), 290 (99)
намерил 106 (53), 159 (66)
намерили 31 (38), 37 (39-40), 43 (41), 172 (70),
309 (103-104)
намирал се 250 (87-88)
намирали се 14 (34), 320 (106)
намразили 157 (66), 190 (75)
нападал 143 (62)
нападнал 57 (44), 61 (44), 75 (48), 77 (48), 87 (50),
100 (52), 106 (53), 116 (55) 2 пъти, 161 (67),
177 (71), 195 (76), 197 (76), 237 (85)

Таблица Проітхтєса Хмандарєса

нападнала 207 (78)	обещал 28 (38), 56 (43), 65 (45) 3 пъти, 150 (64)
нападнали 49 (42), 50 (42), 51 (42), 52 (42), 57 (44), 61 (44), 111 (54), 256 (89) 2 пъти	обещали 35 (39)
написал 16 (35), 172 (70), 173 (70), 288 (99) 2 пъти	обзел 71 (47), 90 (50)
написали 100 (52), 124 (57), 173 (70) 3 пъти, 174 (70-71), 175 (71), 265 (92), 293 (100), 314 (104-105)	обикнал 113 (55)
написани 15 (35), 323 (107)	обикнали 35 (39)
написано 125 (58), 254 (88), 293 (100)	обичал 88 (50), 117 (56), 178 (71-72)
написаното 4 (32)	обичали (се) 122 (57), 155 (65), 158 (66), 260 (89-90)
напомял 88 (50)	обкръжил 194 (75-76)
направил 53 (43), 57 (44), 78 (48), 199 (76-77), 294 (100), 308 (103)	обкръжили 142 (62)
58 (44), 139 (61)	облечен 115 (55)
напуснал 16 (55), 308 (103)	облякъл се 62 (45)
напълнил се 197 (76)	обновил 144 (62) 2 пъти, 145 (63), 252 (88), 308 (103), 309 (103-104)
наредил 134 (60)	обновила се 316 (105)
наредили 212 (79)	обогатил се 160 (66)
нарекли (се) 8 (33), 29 (38), 30 (38) 2 пъти, 31 (38), 32 (38) 2 пъти, 34 (39), 64 (45), 66 (46), 170 (69-70), 171 (70), 173 (70), 255 (88-89), 264 (91-92) 2 пъти, 267 (92-93)	обръщал 88 (50)
нарекъл (се) 147 (63), 170 (69-70), 171 (70)	обръщали 172 (70), 218 (80)
наречен 108 (53), 148 (63), 222 (81), 225 (82) 2 пъти, 241 (86), 243 (86), 281 (97), 307 (103)	обсадил 82 (49), 99 (51), 104 (52), 106 (53), 147 (63), 201 (77), 209 (78)
наречени 266 (92)	обсидили 56 (43), 61 (44), 119 (56), 198 (76), 210 (78-79)
нарисувал 89 (50)	обърнал (се) 62 (45), 63 (45), 71 (47), 75 (48), 137 (61), 138 (61), 196 (76), 257 (89), 264 (91-92), 271 (93-94)
наричал (се) 30 (38), 87 (50), 201 (77), 229 (83), 282 (97)	обърнали се 73 (47), 93 (50), 137 (61), 279 (96)
наричала се 179 (72)	обявил 59 (44)
наричали (се) 29 (38), 36 (39) 2 пъти, 37 (39-40), 40 (40), 53 (43), 179 (72), 269 (93)	ограбвали 218 (80)
наричало се 27 (37-38)	ограбил 76 (48)
наричан 274 (94)	ограждала 214 (79)
наричана 67 (46), 115 (55)	оженил (се) 74 (47), 110 (54)
наричани 57 (44)	озлобил се 205 (77-78)
насадил си 310 (104)	окаяните 220 (80-81)
населил 236 (85)	оковал 151 (64)
населили се 29 (38), 33 (39), 34 (39), 36 (39), 42 (40), 49 (42)	описал 318 (105)
насилили 216 (80)	описали 16 (35), 319 (106)
наскърбил се 102 (52)	описани 222 (81)
наследил 197 (76), 274 (94)	опитали 274 (94)
наследили 27 (37-38)	опленил 85 (49), 105 (53), 196 (76)
настигнали 39 (40)	опожарил 116 (55)
настъпил 60 (44), 76 (48), 113 (55), 193 (75)	опустошено 251 (88)
настъпило 106 (53)	опустошил 194 (75-76)
натъкнали 78 (48)	опълчил се 189 (74-75), 198 (76)
научена 87 (50)	опълчили се 210 (78-79)
научени 37 (39-40), 292 (99-100)	осветил 133 (60)
научил 79 (48), 238 (85), 262 (91), 301 (102)	освободил (се) 107 (53), 200 (77), 202 (77), 247 (87), 257 (89)
научили 129 (59), 219 (80)	освободили се 115 (55)
наченали се 228 (82-83)	освобождавал 84 (49), 250 (87-88)
незаписано 314 (104-105)	освобождавали 44 (41), 258 (89)
ненавиждан 69 (46)	ослепени 120 (56)
ненаписани 227 (82)	ослепил 63 (45), 129 (59), 130 (59), 159 (66), 168 (69), 252 (88)
носел 76 (48)	ослепили 135 (60), 251 (88)
нямал 68 (46)	оставил 22 (37), 62 (45), 63 (45), 81 (49), 82 (49), 103 (52), 118 (56), 120 (56), 144 (62), 152 (64), 192 (75), 203 (77), 239 (85-86), 242 (86), 262 (91), 263 (91), 282 (97), 284 (98), 297 (101), 304 (102)
нямали 164 (68), 249 (87), 260 (89-90), 268 (93)	оставили 239 (85-86)
нямало 73 (47), 167 (69), 180 (72)	останал 29 (38), 130 (59), 149 (64), 157 (66), 177 (71), 179 (72), 316 (105)
обградил 245 (87), 269 (93)	останала 142 (62), 250 (87-88)
обградили 191 (75), 235 (84-85)	останали 19 (36), 26 (37), 27 (37-38), 32 (38), 36 (39), 47 (41), 162 (67), 166 (69), 267 (92-93),
обедняло 143 (62)	
обещавал 59 (44)	

Таблица Пройтието Химнарска

останало 215 (80), 314 (104-105)	303 (102), 307 (103), 321 (106)
отвел 151 (64)	питали 288 (99)
отворил 125 (58)	пишели 73 (47)
отворили 105 (53)	плакал 131 (59), 139 (61)
отгатнали 98 (51)	плакали 217 (80)
отговаряйки 113 (55)	плащал 143 (62)
отговарял 288 (99)	пленил 82 (49)
отговорил 94 (51), 112 (54)	пленил 67 (46), 70 (46), 78 (48), 82 (49), 87 (50), 102 (52), 248 (87), 249 (87), 255 (88-89)
отдал се 304 (102)	пленили 50 (42) 2 пъти, 68 (46)
отделени 96 (51)	победен 40 (40), 55 (43), 56 (43), 67 (46)
отделил се 30 (38)	победени 141 (62)
отделили се 18 (36), 41 (40), 96 (51), 323 (107)	победил 51 (42), 61 (44), 72 (47), 78 (48), 106 (53), 108 (53), 122 (57), 137 (61), 138 (61), 140 (61), 150 (64), 151 (64) 2 пъти, 194 (75-76), 222 (81), 244 (86-87), 256 (89), 257 (89)
отивал 37 (39-40)	победили 27 (37-38), 28 (38), 33 (39), 39 (40), 50 (42), 56 (43), 140 (61), 142 (62), 174 (70-71), 179 (72), 191 (75), 204 (77), 251 (88)
отишла 205 (77-78)	побеждавал 117 (56), 143 (62), 154 (65), 249 (87), 250 (87-88)
отишли 28 (38), 31 (38), 33 (39), 48 (42) 2 пъти, 51 (42), 119 (56), 265 (92), 292 (99-100), 312 (104)	побеждавали 16 (35), 42 (40), 44 (41) 2 пъти, 259 (89)
отишъл 30 (38), 41 (40), 61 (44), 65 (45), 82 (49), 108 (53), 10 (54), 147 (63), 157 (66), 164 (68), 177 (71) 2 пъти, 180 (72), 189 (74-75), 284 (98), 307 (103), 312 (104)	побягнал 39 (40), 69 (46), 99 (51), 105 (53), 118 (56), 128 (58), 140 (61)
отказал (се) 60 (44), 69 (46)	побягнала 160 (66)
отказали се 192 (75)	побягнали 198 (76)
отказвал се 25 (37)	повдигнал (се) 60 (44), 101 (52), 103 (52), 107 (53), 118 (56), 167 (69), 186 (74)
отказвали се 83 (49)	повели (се) 18 (36), 282 (97)
открил 311 (104)	повикал 20 (36), 65 (45), 84 (49), 108 (53), 132 (59) 2 пъти, 136 (60), 146 (63), 149 (64), 180 (72), 193 (75), 211 (79)
откупил 102 (52)	повикали 158 (66), 203(77), 210 (78-79)
отлъчили се 97 (51), 171 (70)	повярвал 130 (59), 149 (64)
отметнал се 149 (64)	погазили 14 (34), 210 (78-79)
отмъстил 49 (42), 103 (52), 134 (60), 142 (62)	погинали 71 (47), 320 (106)
отнасял се 62 (45)	погребали 155 (65), 156 (65) 2 пъти, 162 (67)
отнел 41 (40), 116 (55), 116 (55), 119 (56), 129 (59), 169 (69), 222 (81), 248 (37)	погребан 165 (68), 311 (104)
отнимали 218 (80)	погребани 166 (69)
отрязал 100 (52)	погребаните 324 (107)
отрязали 59 (44)	погрешили 125 (58)
отслабнал 109 (54)	погубвал 77 (48)
отстранен 70 (46)	погубил 74 (47), 149 (64), 171 (70)
отстъпил 274 (94), 275 (95)	погубили 143 (62), 214 (79), 234 (84)
отстъпили 73 (47), 96 (51), 198 (76), 240 (86), 270 (93)	подарил 168 (69)
отсякъл 101 (52), 122 (57), 153 (65)	подбудил 136 (60), 145 (63), 187 (74)
оттеглил се 105 (53)	подгонили 178 (71-72)
очистил 136 (60)	поддържаха 241 (86), 277 (95)
падала 24 (37)	подигнал се 33 (39), 118 (56)
падали 24 (37)	подигнала се 174 (70-71)
паднал (се) 30 (38), 122 (57), 140 (61), 141 (62), 194 (75-76)	подигнали 70 (46), 110 (54)
паднали 210 (78-79)	подигравани 6 (32-33)
паднало 127 (58), 216 (80)	подкарал 122 (57)
пазели 73 (47)	подозрян 191 (75)
печатали 212 (79)	подписвал се 176 (71), 182 (72)
пиел 79 (48)	подписвали се 229 (83), 242 (86), 282 (97)
писал 72 (47), 103 (52), 149 (64), 184 (73), 286 (98), 295 (100), 323 (107)	подучвал 205 (77-78)
писали 16 (35), 40 (40), 98 (51), 148 (63), 184 (73), 211 (79) 2 пъти, 228 (82-83), 231 (83), 243 (86), 268 (93)	подчинил се 143 (62)
писан 184 (73)	подчинили 33 (39)
писани 56 (43), 221 (81), 228 (82-83)	пожалил 198 (76)
писано 17 (35), 124 (57), 183 (72-73), 210 (78-79), 213 (79), 231 (83), 232 (83) 3 пъти, 271 (93-94), 291 (99), 299 (101), 301 (102),	пожелал 72 (47), 77 (48), 199 (76-77)
	пожелаели 218 (80)

СВ. О. П ИС

Талима Проїтхетса Хмакдаси

- поживели 200 (77)
 поживял 213 (79)
 познавал 263 (91)
 поискал 72 (47), 167 (69), 197 (76), 263 (91)
 поискали 48 (42)
 показал 126 (58), 239 (85-86) 2 пъти, 241 (86),
 283 (97-98), 318 (105)
 показали 265 (92)
 показало се 80 (49)
 покорен 130 (59)
 покорена 154 (65)
 покорено 115 (55)
 покорил 66 (46), 108 (53), 113 (55), 116 (55), 117 (56),
 136 (60), 139 (61), 140 (61), 143 (62),
 144 (62), 153 (65) 2 пъти, 172 (70), 182 (72),
 222 (81), 236 (85), 237 (85), 244 (86-87),
 252 (88) 2 пъти, 254 (88)
 покорили 179 (72), 235 (84-85), 246 (87)
 покорявал се 201 (77)
 покорявали 174 (70-71)
 покръстил (се) 92 (50), 264 (91-92)
 покръстили 74 (47), 271 (93-94), 274 (94)
 полагаг 154 (65)
 получил 65 (45), 110 (54), 114 (55), 141 (62), 160 (66),
 244 (86-87)
 получили 214 (79), 267 (92-93)
 помагал 114 (55), 117 (56)
 помагали 117 (56), 293 (100)
 помазал 251 (88)
 помазан 225 (82)
 помирил се 158 (66)
 помислил 115 (55)
 помислили 166 (69)
 помолен 202 (77)
 помолил 72 (47), 77 (48), 83 (49), 112 (54), 191 (75),
 269 (93)
 поробен 127 (58)
 поробена 142 (62)
 поробени 272 (94)
 поробил 51 (42), 247 (87)
 поробили 119 (56), 135 (60), 141 (62), 208 (78), 214 (79),
 278 (96)
 посеки 317 (105) 2 пъти
 посечена 138 (61)
 послушал 28 (38)
 послушали 24 (37)
 посочвал 288 (99)
 посрамен 204 (77)
 посрамени 122 (57)
 посрамил 295 (100)
 поставен 143 (62)
 поставени 266 (92)
 поставил 45 (41), 53 (43), 60 (44), 86 (49), 114 (55),
 117 (56), 127 (58), 133 (60), 147 (63), 170
 (69-70) 2 пъти, 175 (71), 178 (71-72), 195 (76)
 2 пъти, 209 (78), 236 (85), 245 (87), 249 (87)
 поставили 30 (38), 64 (45), 68 (46) 2 пъти, 69 (46), 70 (46),
 74 (47), 94 (51), 116 (55), 121 (57), 138 (61),
 157 (66), 158 (66), 180 (72), 192 (75), 195
 (76), 269 (93) 2 пъти, 274 (94), 276 (95),
 287 (98-99)
 поставял 276 (95), 289 (99)
 поставяли 230 (83), 276 (95), 278 (96) 2 пъти, 304 (102)
 поставил 265 (92)
 пострадали 316 (105), 317 (105)
 построил 88 (50)
 посякъл 116 (55)
 потвърдил 110 (54)
 потеглил 169 (69), 209 (78)
 потеглили 207 (78)
 потопил 19 (36)
 поукрасили 212 (79)
 поучавал 264 (91-92)
 поучавали 144 (62)
 похвалили 265 (92)
 починал 155 (65), 223 (81), 245 (87), 247 (87), 250
 (87-88), 289 (99), 294 (100), 305 (102-103),
 307 (103), 309 (103-104), 310 (104)
 почитал 69 (46), 117 (56), 128 (58)
 почитали 131 (59), 152 (64)
 почнал 23 (37), 60 (44), 90 (50), 198 (76)
 почнала 87 (50), 211 (79)
 почнали 24 (37), 104 (52), 105 (53), 112 (54),
 140 (61), 212 (79), 273 (94)
 почнало 283 (97-98)
 почудил се 169 (69)
 правели 39 (40), 111 (54), 131 (59), 142 (62)
 правили 39 (40), 181 (72)
 пратил 51 (42), 52 (42), 59 (44), 91 (50), 111 (54), 187 (74)
 пратила 162 (67)
 пратели 35 (39), 135 (60)
 пребивали се 24 (37)
 преведени 123 (57)
 превел 15 (35), 286 (98)
 превели 137 (61)
 превзел 79 (48), 82 (49), 99 (51), 115 (55), 167 (69),
 177 (71)
 превзели 150 (64), 269 (93)
 превземали 278 (96)
 превъзнесли 172 (70)
 превърнали 30 (38)
 предавал 289 (99)
 предавали се 234 (84), 259 (89)
 предал (се) 63 (45), 120 (56), 123 (57), 130 (59), 165 (68)
 предала 126 (58)
 предали 108 (53), 125 (58), 126 (58), 266 (92), 313 (104)
 предложил 198 (76)
 предсказвал 299 (101), 306 (103)
 представил се 148 (63), 282 (97), 284 (98), 299 (101)
 преживели 214 (79)
 преживял 222 (81), 243 (86), 245 (87), 284 (98) 2 пъти,
 296 (100-101), 300 (101), 305 (102-103),
 308 (103), 310 (104)
 прекарал 116 (55), 125 (58), 287 (98-99), 296 (100-101),
 299 (101) 2 пъти
 прекарали 301 (102)
 прекарвали 5 (32)
 преминал 122 (57), 138 (61) 2 пъти, 284 (98)
 преминали 29 (38), 36 (39), 179 (72), 182 (72), 221 (81),
 312 (104), 319 (106)
 преминало 219 (80), 303 (102)
 пренесен 166 (69)
 пренесени 284 (98), 296 (100-101), 309 (103-104)
 пренесли 155 (65), 156 (65), 269 (93), 300 (101),
 311 (104)
 пренесъл 117 (56), 154 (65), 208 (78), 245 (87), 246 (87),

Табела Прогитетна Химнарска

295 (100), 305 (102-103), 309 (103-104)	прославили се 181 (72)
преписвали 14 (34)	пръснал 48 (42)
преработил 288 (99)	пуснал 42 (40), 84 (49), 118 (56), 211 (79), 216 (80)
преселил 250 (87-88), 253 (88)	пуснали 33 (39), 104 (52), 210 (78-79)
преследвал 177 (71)	радвали се 210 (78-79)
преследвали 39 (40)	разбивал 116 (55)
престанал 91 (50)	разбил 58 (44), 65 (45), 77 (48), 102 (52), 104 (52), 108 (53), 138 (61), 142 (62), 244 (86-87), 247 (87), 252 (88)
престанали 135 (60), 143 (62), 219 (80)	разбила 290 (99)
престорил се 99 (51), 128 (58)	разбили 50 (42), 56 (43), 57 (44), 68 (46), 141 (62) 2 пъти, 198 (76), 204 (77), 205 (77-78)
преструвал се 129 (59)	разбирали (си) 25 (37), 73 (47)
претърпял 296 (100-101), 307 (103)	разбит 67 (46)
приблизжили се 80 (49)	разбити 72 (47)
привлекли 234 (84)	разболял се 109 (54), 115 (55), 120 (56)
привлечени 93 (50)	разбрал 19 (36), 71 (47), 72 (47), 114 (55), 146 (63), 189 (74-75)
привлякъл 186 (74)	разбрали 37 (39-40), 72 (47), 92 (50), 212 (79)
приготвил 146 (63)	развалили 203 (77)
придавали 315 (105)	развратил се 118 (56)
придал 144 (62)	разгневил се 67 (46), 205 (77-78)
приел 73 (47), 92 (50), 99 (51), 104 (52), 113 (55), 116 (55), 147 (63), 149 (64), 160 (66), 189 (74-75), 222 (81), 238 (85), 262 (91), 263 (91), 268 (93), 269 (93), 270 (93) 2 пъти, 271 (93-94), 281 (97), 282 (97), 284 (98), 308 (103)	разговаряли 104 (52)
приела 270 (93)	разгонил 106 (53)
приели 67 (46), 136 (60), 268 (93), 271 (93-94) 2 пъти, 272 (94) 2 пъти, 302 (102)	раздал 126 (58)
прикривал се 308 (103)	разделени 28 (38)
принуждавали 317 (105)	разделил 20 (36), 22 (37), 25 (37)
приписали 172 (70) 2 пъти	разделила се 177 (71)
пристигнал 69 (46), 70 (46), 79 (48), 104 (52), 106 (53), 123 (57), 125 (58), 140 (61)	разделили (се) 26 (37), 150 (64), 162 (67) 2 пъти, 190 (75), 204 (77), 275 (95)
пристигнали 107 (53)	разделило се 26 (37), 29 (38)
присъединили се 133 (60)	разделяли [се] 80 (49)
притекъл се 76 (48)	разкалял се 165 (68)
причинил 149 (64)	размножило се 26 (37)
причинили 135 (60)	разорени 151 (64)
причинявали 134 (60)	разорил 57 (44), 70 (46), 75 (48), 102 (52), 103 (52), 104 (52), 107 (53), 108 (53), 116 (55), 119 (56), 151 (64), 160 (66), 197 (76), 253 (88)
пробол 146 (63)	разорили 56 (43), 112 (54), 161 (62), 312 (104)
провъзгласили 128 (58)	разпратили 293 (100)
прогневил 120 (56)	разпространили 46 (41)
прогонвали 259 (89)	разпръснал 51 (42)
прогонил 106 (53), 137 (61), 138 (61), 149 (64)	разпръснали се 31 (38)
прогонили 128 (58), 204 (77)	разширил 75 (48), 167 (69)
продаден 128 (58)	разширили 47 (41)
произлезли 18 (36), 26 (37)	ранен 152 (64)
произлязло 147 (63), 173 (70)	ранил 118 (56)
произнесъл 146 (63)	ранили 155 (65)
произхождал 245 (87)	рекли 67 (46)
произхождали 28 (38), 36 (39)	рекъл 23 (37), 132 (59)
проклет 26 (37), 83 (49)	ридаели 217 (80)
проклели (се) 96 (51), 170 (69-70), 275 (95)	роден 196 (76), 325 (107-108)
проклинали 42 (40)	родили се 158 (66), 262 (91)
променил 124 (57)	ругал 187 (74)
пропаднало 251 (88)	ръководел 155 (65)
просветил 136 (60), 238 (85), 241 (86), 287 (98-99), 301 (102)	сбъркали 124 (57)
просиял 109 (54), 303 (102), 304 (102), 311 (104), 318 (105)	свалили 68 (46)
просияли 8 (33), 281 (97), 302 (102) 2 пъти, 304 (102), 305 (102-103), 323 (107)	свършил 116 (55), 148 (63), 165 (68), 168 (69), 171 (70), 241 (86), 287 (98-99), 296 (100-101) 2 пъти, 299 (101), 300 (101)
прославил (се) 12 (34), 144 (62), 154 (65), 311 (104)	свършили 171 (70)
прославила [се] 316 (105)	свършило се 181 (72)
	сглупил 149 (64)

Таблица Пройтиетса Хитакдасеи

сгрешил 178 (71-72)	събрани 235 (84-85)
седели 276 (95)	съветвал 114 (55)
седаял 179 (72), 181 (72), 203 (77)	съградени 302 (102)
сияели 145 (43)	съградил 23 (37), 62 (45), 123 (57), 144 (62) 2 пъти,
склонил 146 (63)	154 (65), 155 (65), 164 (68), 167 (69), 179
склучил 52 (42), 57 (44), 70 (46), 71 (47), 75 (48), 79 (48),	(72), 248 (87), 282 (97), 289 (99), 303 (102),
86 (49), 104 (52), 108 (53), 110 (54), 112 (54),	306 (103), 307 (103) 2 пъти
156 (65), 169 (69)	създал 238 (85)
склучили 84 (49)	създали 150 (64), 272 (94), 292 (99-100)
скривали 125 (58)	съпротивлявал се 177 (71)
скрил се 39 (40)	съпротивлявали се 233 (83)
скрили се 313 (104)	съсекли 66 (46)
скрит 146 (63)	съставена 123 (57)
славели 131 (59), 152 (64)	съставени 166 (69)
следвал 64 (45)	съставил 265 (92)
следващото 219 (80)	съставили 262 (91), 266 (92), 293 (100), 294 (100)
слушал 144 (62), 184 (73), 201 (77)	сътворил 57 (44)
слязъл 123 (57)	съчинил 265 (92)
смеел 107 (53)	съществувал 203 (77)
смеели 81 (49)	съществувало 181 (72) 2 пъти
смирил 75 (48)	траело 97 (51)
смирявал 43 (41)	трудел се 308 (103)
смятали 233 (83)	трудели се 24 (37)
спасил се 61 (44)	тръгнал 39 (40), 51 (42), 53 (43), 67 (46), 79 (48), 103 (52),
спасили се 205 (77-78)	108 (53) 2 пъти, 109 (54), 119 (56) 2 пъти,
споделил 130 (59)	136 (60), 138 (61), 140 (61), 159 (66),
спрели се 213 (79)	161 (67), 209 (78)
спрял се 195 (76)	тръгнали 138 (61), 161 (67)
спуснал се 146 (63)	тръгнало 26 (37)
спуснали се 81 (49)	турчел 217 (80)
сразил 100 (52), 103 (52)	тълкувал 95 (51)
сразили (се) 80 (49), 119 (56), 251 (88)	убедени 264 (91-92)
срещнал 66 (46)	убивала 24 (37)
срещнали се 105 (53)	убивали 174 (70-71), 218 (80), 259 (89)
станал 41 (40), 66 (46), 84 (49), 140 (61), 162 (67),	убил 61 (44), 65 (45), 75 (48), 76 (48), 83 (49), 121 (57),
164 (68) 5 пъти, 165 (68) 2 пъти, 167 (69)	122 (57), 129 (59), 150 (64), 152 (64), 170
2 пъти, 168 (69) 2 пъти, 170 (69-70), 176 (71),	(69-70), 171 (70), 176 (71), 177 (71), 187 (74),
186 (74) 2 пъти, 187 (74), 209 (78), 262 (91)	188 (74), 194 (75-76), 209 (78), 248 (87), 309
станала 33 (39)	(103-104)
станали 41 (40), 234 (84), 266 (92), 313 (104)	убила 126 (58)
станало 106 (53), 207 (78), 213 (79)	убили 50 (42), 68 (46) 2 пъти, 78 (48), 174 (70-71),
стараели се 233 (83), 319 (106)	192 (75), 205 (77-78), 213 (79), 246 (87),
стекъл се 134 (60)	256 (89)
стигнал 71 (47), 148 (63)	убилият 168 (69)
стигнали 256 (89)	убит 121 (57), 174 (70-71), 178 (71-72), 180 (72),
стоели 89 (50)	193 (75), 285 (98), 299 (99)
сторил 60 (44), 108 (53)	убити 102 (52)
сторили 49 (42), 103 (52), 210 (78-79), 240 (86)	угнетени 272 (94)
стоял 84 (49), 195 (76), 214 (79)	угнетявали 237 (85)
стъпил 85 (49), 101 (52), 111 (54), 115 (55) 2 пъти,	угодил 310 (104)
156 (65), 203 (77)	удавили се 61 (44), 205 (77-78)
събирал 205 (77-78), 217 (80)	ударил се 205 (77-78)
събирали (се) 80 (49), 266 (92) 2 пъти, 277 (95)	удушил 168 (69), 190 (75)
съблазнили се 97 (51)	укорявали 233 (83)
събрал 23 (37), 56 (43), 60 (44) 2 пъти, 61 (44), 65 (45),	укорявани 6 (32-33)
67 (46), 71 (47) 2 пъти, 75 (48), 76 (48),	украсили 212 (79)
79 (48), 99 (51), 105 (53), 106 (53), 129 (59),	укрепени 208 (78)
133 (60), 138 (61), 140 (61), 141 (62), 149	укрепил се 147 (63)
(64), 159 (66), 189 (74-75), 193 (75), 197 (76)	уловен 114 (55)
събрала се 128 (58), 134 (60)	уловили 146 (63)
събрали (се) 69 (46), 138 (61), 265 (92), 292 (99-100),	улучил 264 (91-92)
293 (100) 2 пъти	умеели 270 (93)
събрана 322 (107)	умирали 24 (37)

Таблица Пройтатенъ Хмандарени

умножавали се 41 (40)	бият се 140 (61)
умножил 289 (99)	благодарят 273 (94)
умножила се 295 (100)	богопротивят се 25 (37)
умножили се 22 (37), 27 (37-38), 31 (38), 127 (58)	боите се 312 (104)
уморил се 105 (53)	боледувах 324 (107)
умрял 57 (44), 58 (44), 73 (47), 74 (47), 84 (49), 103 (52), 109 (54), 111 (54), 115 (55), 120 (56), 125 (58), 146 (63), 151 (64), 152 (64), 155 (65), 156 (65), 157 (66), 161 (67), 164 (68) 2 пъти, 171 (70) 2 пъти, 190 (75), 203 (77), 243 (86)	бъде 59 (44) 2 пъти, 132 (59), 196 (76)
умряла 111 (54), 160 (66)	бъдат 35 (39), 301 (102)
унищожена 150 (64)	бяга 72 (47)
унищожили 127 (58), 182 (72)	бягат 81 (49) 2 пъти, 105 (53)
управлявал 200 (77), 274 (94)	бяха 234 (84), 273 (94)
управлявали 68 (46), 277 (95)	вадят 185 (73)
уредил 238 (85)	вдига 23 (37)
усвоили 43 (41)	вдигне 129 (59)
усмирил 41 (40)	величае 296 (100-101)
успял 106 (53)	веселете се 313 (104)
установил 59 (44)	вземе 189 (74-75)
учел 264 (91-92)	види 90 (50), 110 (54) 2 пъти
учели 267 (92-93)	видят 255 (88-89)
учил 262 (91), 324 (107)	видях 12 (34), 322 (107)
учудвали се 157 (66)	виж 9 (33), 12 (34), 45 (41), 98 (51)
хванал 63 (45), 100 (52), 129 (59), 140 (61), 151 (64) 2 пъти, 168 (69), 201 (77)	вижда се 42 (40), 272 (94)
хванали 51 (42) 2 пъти, 107 (53), 142 (62), 149 (64)	влачиш се 9 (33), 11 (34), 12 (34)
хвърлил 290 (99)	влива се 34 (39)
ходил 86 (49), 109 (54), 249 (87)	внимавай 163 (68), 274 (94)
хулели 143 (62)	внимавайте 4 (32)
царувал 16 (35), 23 (37), 34 (39), 73 (47), 121 (57) 2 пъти, 129 (59), 130 (59), 143 (62), 148 (63) 2 пъти, 156 (65) 2 пъти, 167 (69), 211 (79), 217 (80), 220 (80-81), 223 (81) 8 пъти, 224 (82) 9 пъти, 225 (82) 6 пъти, 226 (82) 8 пъти, 227 (82) 2 пъти, 263 (91), 285 (98)	внимават 166 (69)
царували 7 (33), 13 (34), 43 (41), 55 (43), 174 (70-71), 202 (77), 227 (82), 228 (82-83), 241 (86), 260 (89-90) 2 пъти, 261 (90) 2 пъти, 276 (95)	води 120 (56)
чели 166 (69), 268 (93)	водят 143 (62)
четели 73 (47), 136 (60), 137 (61), 315 (105)	воюват 32 (38), 135 (60)
четял 265 (92)	вързва 88 (50)
чуван 313 (104)	въздай 280 (96)
чул 141 (62), 173 (70), 241 (86)	възприемат 272 (94)
чули 137 (61)	възпротивят се 100 (52)
чут 91 (50)	въззари се 146 (63)
щампени 212 (79)	върнем се 137 (61)
явил се 131 (59)	вярва 87 (50)
явила се 294 (100)	вярват 232 (83)
явили се 80 (49)	гледа 145 (63)
явявал се 306 (103)	гледат 173 (70)
	говори се 25 (37), 54 (43), 293 (100), 301 (102)
	говориш 7 (33)
	говорят 7 (33), 32 (38) 2 пъти, 266 (92)
	гордее се 5 (32)
	гордеят се 174 (70-71)
	гощават 10 (33-34)
	грабят 10 (33-34)
	грижат се 7 (33), 273 (94), 279 (96) 2 пъти
	дава (се) 55 (43), 56 (43), 317 (105)
	дават 123 (57), 291 (99), 296 (100-101), 298 (101), 311 (104), 317 (105)
	даваше 325 (107-108)
	даде 60 (44), 65 (45) 3 пъти, 112 (54)
	далеш 58 (44)
	даряват 10 (33-34)
	диша 310 (104)
	дойде 100 (52), 102 (52), 106 (53)
	дойдем 47 (41)
	дойдох 326 (108)
	дойдоха 55 (43)
	дохаждат 301 (102)
	дохождат 297 (101), 300 (101)
	държат 32 (38), 137 (61), 208 (78), 274 (94)
	държи 21 (36), 63 (45)

3. ГЛАГОЛИ

бе 91 (50), 195 (76), 265 (92)
беседва 110 (54)
беше 3 (32), 11 (34), 40 (40), 55 (43), 325 (107-108)
би 60 (44), 81 (49)
бивате 6 (32-33)
бие се 71 (47), 180 (72)
биха 69 (46), 234 (84), 274 (94)

СВ. О. ПИС

Талима Проітхитса Хмакдаси

- е 5 (32), 6 (32-33), 8 (33), 10 (33-34),
 12 (34), 14 (34), 16 (35)
 3 пъти, 19 (36), 21 (36) 3 пъти, 23 (37),
 27 (37-38), 38 (40), 40 (40),
 69 (46) 2 пъти, 78 (48),
 86 (49), 92 (50), 94 (51), 98 (51), 99 (51),
 105 (53), 115 (55) 3 пъти, 124 (57) 7 пъти,
 125 (58), 126 (58), 128 (58) 2 пъти, 129 (59),
 142 (62), 152 (64), 165 (68), 166 (69) 3 пъти,
 172 (70), 173 (70), 175 (71), 180 (72),
 181 (72), 183
 (72-73), 184 (73) 4 пъти, 210 (78-79),
 211 (79), 213 (79)
 2 пъти, 215 (80), 220 (80-81) 2 пъти, 232 (83)
 2 пъти, 242 (86), 244 (86-87), 254 (88) 2 пъти,
 262 (91), 268 (93), 271 (93-94), 272 (94),
 273 (94) 2 пъти, 280 (96), 281 (97), 282 (97),
 283 (97-98), 284 (98) 2 пъти, 285 (98), 286
 (98), 287 (98-99), 290 (99), 291 (99) 3 пъти,
 293 (100), 295 (100), 298 (101), 299 (101),
 300 (101), 307 (103) 2 пъти, 313 (104), 314
 (104-105), 316 (105)
- желае 103 (52)
 желяте 5 (32)
 желят 4 (32), 301 (102)
 живее 62 (45), 103 (52), 133 (60), 219 (80), 270 (93)
 живееше 3 (32)
 живеят 47 (41), 253 (88)
 забележи 231 (83)
 заведат 72 (47)
 завършваме 186 (74)
 завърших 326 (108)
 заградят се 77 (48)
 заживя 12 (34)
 запазят 14 (34)
 заповяда 45 (41), 269 (93)
 запомниш 274 (94)
 започнем 23 (37)
 засели се 20 (36), 21 (36) 2 пъти
 заселят се 20 (36), 48 (42)
 знае (се) 5 (32), 181 (72), 231 (83), 314 (104-105)
 знаете 5 (32) 2 пъти, 6 (32-33), 13 (34) 2 пъти
 знай 10 (33-34)
 знайте 6 (32-33)
 знаят 5 (32), 7 (33), 20 (36), 183 (72-73), 266 (92),
 321 (106)
 зоват се 32 (38)
 идат 264 (91-92)
 иде (си) 199 (76-77), 204 (78)
 избави 131 (59)
 изброяват се 311 (104)
 избяга 72 (47), 106 (53)
 изгонете 196 (76)
 иззида 25 (37)
 излезе 112 (54)
 излиза 38 (40)
 излязох 325 (107-108)
 измамят се 81 (49)
 изминаха 22 (37)
 изобличава 60 (44)
 изпише 263 (91)
 изповядва 137 (61)
 изпускат 300 (101)
- изпуснат 276 (95)
 изразходва 145 (63)
 изрисува 89 (50)
 изтърпя 325 (107-108)
 изцъпява 306 (103)
 изчезне 6 (32-33)
 изчисляват 142 (62)
 има 9 (33), 17 (35), 31 (38), 57 (44), 69 (46), 96 (51),
 98 (51), 103 (52), 104 (52), 111 (54), 123 (57),
 172 (70), 184 (73), 199 (76-77), 227 (82),
 274 (94), 275 (95), 293 (100), 320 (106),
 321 (106)
 имат 5 (32), 8 (33) 2 пъти, 47 (41), 171 (70), 184 (73),
 185 (73), 255 (88-89), 272 (94), 273 (94)
 2 пъти, 321 (106)
 имате 5 (32), 196 (76)
 имах 324 (107)
 имаш 11 (34)
 имаше 11 (34), 325 (107-108) 2 пъти
 именува 55 (43)
 именуват се 53 (43)
 иска 19 (36), 72 (47) 2 пъти, 103 (52), 141 (62), 310 (104)
 искат 312 (104)
 искате 196 (76)
 каже се 120 (56), 147 (63)
 кажем 163 (67), 259 (89)
 каза се 47 (41), 153 (65), 182 (72), 183 (72-73), 235
 (84-85), 241 (86), 244 (86-87), 248 (87),
 252 (88), 255 (88-89), 257 (89), 285 (98)
 2 пъти, 319 (106)
 казахме 54 (43), 228 (82-83), 231 (83), 237 (85), 243 (86)
 казва (се) 9 (33), 44 (41), 58 (44), 132 (59), 145 (63)
 казват 16 (35), 37 (39-40), 152 (64), 165 (68), 267 (92-93)
 лежат 300 (101)
 лежи 166 (69)
 лови 88 (50)
 мами се 10 (33-34)
 мамят се 25 (37)
 минат 210 (78-79)
 мислят 165 (68)
 мога 112 (54), 113 (55)
 могат 268 (93), 272 (94)
 можах 15 (35), 318 (105), 325 (107-108)
 може 17 (35), 24 (37), 108 (53), 114 (55), 130 (59),
 147 (63), 184 (73), 188 (74), 263 (91),
 320 (106)
 можем 242 (86)
 можеше 261 (90)
 моли (се) 69 (46), 91 (50)
 надвие 60 (44), 108 (53), 138 (61)
 надвият 234 (84)
 назначават 279 (96)
 назначи 94 (51)
 намери се 59 (44), 260 (89-90), 261 (90), 320 (106),
 321 (106)
 намерих 323 (107), 326 (108)
 намериха се 15 (35), 231 (83), 319 (106), 321 (106)
 намериш 125 (58)
 намеря 15 (35), 318 (105)
 намествам 325 (107-108)
 намира се 15 (35), 17 (35), 90 (50), 136 (60), 183 (72-73),
 213 (79), 216 (80), 232 (83), 253 (88),
 261 (90), 272 (94), 289 (99), 293 (100),

Таблица Пройтките на Хитакдаси

301 (102), 303 (102), 320 (106)	отстъпи 206 (78)
намират се 21 (36) 3 пъти, 212 (79), 215 (80), 220 (80-81), 221 (81) 2 пъти, 227 (82), 229 (83), 253 (88), 300 (101), 315 (105), 316 (105), 321 (106)	пазете 6 (32-33)
написа се 175 (71), 216 (80), 231 (83), 232 (83), 260 (89-90), 261 (90)	пази се 316 (105)
написах 5 (32), 6 (32-33), 8 (33), 13 (34) 2 пъти, 274 (94), 321 (106), 322 (107), 324 (107) 2 пъти	пазят 35 (39), 298 (101)
написаха се 321 (106)	пишат 6 (32-33), 37 (39-40), 38 (40), 175 (71), 184 (73)
написахме 45 (41), 123 (57), 261 (90)	печатат 212 (79), 272 (94)
направи 201 (77)	писа се 231 (83), 260 (89-90)
напълни 19 (36)	писах 283 (97-98)
нареди 3 (32)	пишат 268 (93), 273 (94) 2 пъти
нареждам 324 (107)	пише 38 (40), 83 (49), 98 (51) 2 пъти, 165 (63), 153 (65) 2 пъти, 229 (83), 270 (93), 284 (98), 294 (100), 306 (103), 323 (107)
нарекат се 7 (33)	платете 6 (32-33)
нарекоха се 11 (34)	плащат 280 (96)
наречеш се 7 (33)	пленят 107 (53)
нарисува 263 (91)	победи 65 (45) 2 пъти
нарича се 31 (38) 2 пъти, 267 (92-93), 306 (103)	победят 216 (80), 247 (87), 255 (88-89)
наричат (се) 36 (39), 37 (39-40), 39 (40), 49 (42) 2 пъти, 173 (70), 175 (71), 242 (86), 267 (92-93) 2 пъти, 294 (100)	повдигна 113 (55)
насели се 42 (40)	повдигнат 107 (53)
населиха се 40 (40)	повдигне 113 (55), 202 (77)
населят се 35 (39), 48 (42)	повикат 160 (66)
настане 23 (37)	повярва 88 (50)
натъкмяват 185 (73)	погребат 161 (67)
научи 263 (91)	погуби 24 (37) 2 пъти, 129 (59)
няма 15 (35), 183 (72-73), 213 (79), 271 (93-94), 322 (107)	подгонят 81 (49)
нямаме 322 (107)	подиграват се 273 (94)
нямат 9 (33), 37 (39-40), 185 (73), 220 (80-81), 231 (83)	поднови 132 (59)
нямаш 9 (33)	подобавя 326 (108)
обединих 6 (32-33)	подписва се 148 (63)
обезумя 40 (40)	пожела 55 (43)
обеща 55 (43)	познай 45 (41)
обикнах 6 (32-33)	показват 153 (65), 172 (70), 211 (79), 268 (93)
обича 12 (34)	поклони се 297 (101)
обичат 7 (33), 13 (34)	покоря 41 (40)
обичате 5 (32), 6 (32-33) 2 пъти, 13 (34)	покоряват се 37 (39-40)
обковат 78 (48)	покорят 44 (41), 150 (64), 233 (83)
облажава 296 (100-101)	покръстват 200 (77)
обръща 23 (37)	положих 323 (107)
обръщат (се) 7 (33), 172 (70), 175 (71), 279 (96)	получават 297 (101), 298 (101)
ограват 219 (80)	получат 10 (33-34)
означава 230 (83)	получи 63 (45)
опознава 90 (50)	помага 150 (64)
опълчи се 112 (54)	помагат 28 (38), 35 (39)
освободи 83 (49)	поменем 242 (86)
остави 206 (78)	поменува 166 (69)
оставя 9 (33)	помири се 55 (43)
оставяш 9 (33), 12 (34)	помни 17 (35), 78 (48)
останаха 19 (36)	помогне 100 (52), 132 (59), 191 (75)
остане 20 (36)	поразпространих 17 (35)
отговаря 11 (34)	поробят 210 (78-79)
отива 291 (99), 316 (105)	поселят се 35 (39)
отиват 13 (34)	последвайте 312 (104)
отиде 65 (45), 118 (56)	поставете 196 (76)
откаже се 318 (105)	постави 60 (44), 113 (55), 132 (59), 206 (78), 294 (100)
отмъсти 193 (75)	поставят 72 (47), 194 (75-76), 196 (76)
отмъщават 135 (60)	постъпват 13 (34)
отнемат 10 (33-34)	потвърждаваме 242 (86)
отреже се 137 (61)	поучава 87 (50)
отстъпвам 206 (78)	похвалят се 231 (83)
	похулят се 231 (83)
	почива си 88 (50)
	почиват 123 (57), 285 (98), 291 (99), 297 (101)
	почита 69 (46), 323 (107)

Таблица Пройтието Химна

почитат 280 (96)	са 7 (33) 5 пъти, 8 (33) 4 пъти, 9 (33) 2 пъти, 10 (33-34),
прави 198 (76)	11 (34), 12 (34), 13 (34) 3 пъти, 15 (35),
правя 112 (54)	16 (35) 3 пъти, 18 (36) 3 пъти, 28 (38), 33 (39),
правят 10 (33-34), 24 (37), 26 (37), 168 (69), 308 (103)	36 (39), 38 (40) 4 пъти, 55 (43) 2 пъти, 58 (44),
прати 72 (47)	70 (46), 123 (57), 124 (57) 2 пъти, 125 (58)
пребивава 310 (104)	4 пъти, 134 (60), 151 (64) 2 пъти, 164 (68),
пребивават 40 (40), 165 (68), 296 (100-101)	165 (68), 166 (69) 2 пъти, 173 (70),
преведох 322 (107)	174 (70-71) 6 пъти, 181 (72), 183 (72-73),
превеждат 265 (92), 273 (94)	184 (73), 213 (79) 2 пъти, 215 (80), 221 (81),
превземе 71 (47), 82 (49), 104 (52), 114 (55) 2 пъти	222 (81), 228 (82-83) 3 пъти, 230 (83),
предаде 68 (46)	231 (83) 2 пъти, 233 (83), 240 (86), 257 (89),
представят 268 (93)	260 (89-90) 2 пъти, 261 (90) 2 пъти, 265 (92),
презрях 324 (107) 2 пъти	267 (92-93) 2 пъти, 268 (93), 272 (94),
преминат 35 (39)	273 (94) 6 пъти, 277 (95), 278 (96),
преминаха 40 (40)	279 (96) 2 пъти, 281 (97), 285 (98),
пренесе 113 (55)	294 (100), 298 (101), 301 (102), 307 (103),
преписвайте 6 (32-33)	313 (104), 314 (104-105) 2 пъти,
преписват 319 (106)	315 (105), 318 (105)
препишат 6 (32-33)	свидетелствува се 183 (72-73)
престанат 91 (50)	свикат 59 (44)
престъпят 22 (37)	седи 317 (105)
претърсих 320 (106)	седят 47 (41)
прибавих 326 (108)	склочат 70 (46)
приведоха 93 (50)	склучи 79 (48), 102 (52)
привлече 263 (91)	склучихме 113 (55)
прие 98 (51)	скрива 323 (107)
приеме 91 (50), 264 (91-92)	скриват 171 (70), 175 (71), 244 (86-87)
приемат 10 (33-34), 111 (54), 280 (96) 3 пъти	скрийте се 312 (104)
прикриват 211 (79)	скрият 124 (57)
примири се 77 (48)	слави 166 (69)
пристъпим 242 (86)	слезе 12 (34)
присъедини се 276 (95)	случи се 18 (36), 306 (103)
присъединим се 9 (33)	слушате 13 (34)
причини 102 (52)	спаси се 106 (53)
причиняват 280 (96)	споменава (се) 175 (71), 324 (107)
произхожда 279 (96)	споменах 8 (33)
просят 10 (33-34)	споменахме 257 (89), 258 (89)
противи се 107 (53), 130 (59)	споменем 240 (86), 262 (91)
противопостави се 52 (42), 147 (63), 188 (74)	срамуват се 7 (33), 16 (35)
противостоят 213 (79)	срамуваш се 7 (33), 9 (33), 10 (33-34), 12 (34)
прочетат 4 (32)	стане 167 (69)
прочетох 15 (35)	стараех се 324 (107)
прочитаме 18 (36)	стича се 297 (101)
пусна 40 (40)	стои 71 (47), 99 (51), 152 (64)
пусне 35 (39), 103 (52)	стоят 151 (64)
работят 49 (42)	страдат 273 (94)
радвайте се 313 (104)	страдах 324 (107)
разбере се 184 (73)	струва се 183 (72-73)
разберете 5 (32)	събера 321 (106), 325 (107-108)
разбират 166 (69)	съберат 220 (80-81)
разговарят 104 (52)	събира 76 (48)
раздаде 145 (63)	събирам 6 (32-33), 323 (107)
разказва 5 (32), 90 (50)	събират 301 (102), 319 (106)
разори 77 (48), 152 (64)	събра 3 (32)
разоряват 112 (54)	събрах 6 (32-33), 16 (35), 17 (35), 322 (107), 324 (107)
разсъдих 17 (35)	събрахме 281 (97)
разхлади се 105 (53)	съградят 132 (59)
разяждаше 322 (107)	създава 23 (37)
рекохме 283 (97-98)	създават 301 (102)
рече (се) 9 (33), 49 (42), 65 (45), 158 (66), 178 (71-72),	създадат 276 (95)
251 (88)	съм 324 (107)
рисуват 293 (100)	съставих 17 (35), 325 (107-108)
ругаят 273 (94)	съставят 292 (99-100)

СВ. О. П ИС

Таблица Пройтиетса Хмакдасеи

съчинят 292 (99-100)
съществува 298 (101)
тече 34 (39), 267 (92-93), 299 (101)
трудят се 25 (37)
трябва 198 (76)
търпят 279 (96)
търсих 15 (35)
търсят 34 (39)
убие 178 (71-72)
убият 83 (49), 122 (57), 146 (63)
угасне 298 (101)
угнетяват 208 (78)
узнаеш 125 (58)
укоряват 173 (70), 174 (70-71), 183 (72-73)
укоряваха 322 (107)
умеят 6 (32-33)
умножат се 20 (36)
умра 58 (44)
умрат 312 (104)
употребих 6 (32-33)
управлява 63 (45), 201 (77)
успее 103 (52), 132 (59)
установят 107 (53)
учат (се) 7 (33), 264 (91-92), 265 (92), 273 (94), 301 (102)
учи се 10 (33-34), 273 (94)
хвалиш 12 (34)
хвалят (се) 172 (70), 174 (70-71), 175 (71), 268 (93)
хвърлят 192 (75)
ходи 88 (50)
ходих 323 (107)
хулят 13 (34), 175 (71)
царува 206 (78)
честува 123 (57)
четат 7 (33), 137 (61), 144 (62), 165 (68), 270 (93),
272 (94), 273 (94)
чете 17 (35), 136 (60), 166 (69), 267 (92-93)
четете 6 (32-33)
четеш 7 (33)
чети 125 (58)
чудиш се 11 (34)
чуче се 55 (43)
чуют 4 (32)

4. ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА

аварското 58 (44)
агарянска 216 (80)
агарянското 273 (94)
аморейския 27 (37-38)
арапската 66 (46)
арапския 64 (45), 65 (45)
арменската 127 (58), 287 (98-99)
арнаутския 296 (100-101)
архиерейска 273 (94)
архиерейски 13 (34), 280 (96), 320 (106)
архиерейските 14 (34)
бедни 273 (94)
бедните 144 (62), 145 (63)
бедния 12 (34)
безбожна 318 (105)
безбожните 317 (105)

безбожно 192 (75)
безброен 82 (49)
безбройна 70 (46)
безбройно 102 (52), 81 (49)
безначалния 326 (108)
безстрашни 37 (39-40)
безумни 9 (33)
безчислена 138 (61) 2 пъти
безчислено 76 (48)
битолският 318 (105)
благоговееен 250 (87-88)
благополучен 53 (43), 74 (47), 75 (48), 186 (74),
237 (85), 244 (86-87), 247 (87) 2 пъти,
250 (87-88), 252 (88)
благополучни 44 (41)
благороден 304 (102)
благочестив 163 (68), 228 (82-83), 252 (88)
благочестива 270 (93)
благочестивата 312 (104)
благочестиви 228 (82-83)
благочестивите 228 (82-83)
благочестивия 131 (59), 145 (63)
благочестивият 147 (63)
блажен 90 (50), 229 (83), 240 (86), 242 (86)
блажения 229 (83), 240 (86) 2 пъти, 242 (86)
блаженият 145 (63), 282 (97)
богат 262 (91)
богати 12 (34)
богопротивен 23 (37)
богопротивно 24 (37)
богоугоден 121 (57), 241 (86), 285 (98), 296 (100-101),
299 (101)
богоугодни 285 (98)
богоугодно 239 (85-86)
болгарска 266 (92)
болгарска 54 (43), 86 (49), 117 (56), 128 (58), 135 (60),
138 (61), 159 (66), 182 (72), 193 (75),
278 (96), 297 (101), 298 (101)
болгарската 10 (33-34), 14 (34), 19 (36), 65 (45), 75 (48),
80 (49), 113 (55), 114 (55), 138 (61), 186 (74),
208 (78) 2 пъти, 217 (80), 236 (85), 247 (87),
250 (87-88), 256 (89), 257 (89), 277 (95)
2 пъти, 300 (101), 311 (104), 318 (105)
болгарски 3 (32), 4 (32), 5 (32), 7 (33) 2 пъти, 13 (34),
14 (34), 43 (41), 44 (41) 2 пъти, 46 (41),
55 (43), 59 (44), 64 (45), 66 (46), 83 (49),
86 (49) 2 пъти, 126 (58) 2 пъти, 128 (58),
133 (60), 137 (61), 144 (62), 175 (71),
182 (72), 187 (74), 211 (79), 222 (81) 2 пъти,
227 (82) 5 пъти, 228 (82-83), 237 (85), 238
(85), 239 (85-86), 240 (86), 241 (86), 242 (86),
244 (86-87) 2 пъти, 245 (87), 253 (88), 254
(88), 257 (89), 258 (89), 259 (89), 261 (90),
262 (91), 264 (91-92) 2 пъти, 266 (92), 267
(92-93), 268 (93), 270 (93), 274 (94), 276 (95),
281 (97), 286 (98) 2 пъти, 288 (99), 289 (99),
290 (99), 298 (101), 305 (102-103), 311 (104)
2 пъти, 314 (104-105), 315 (105) 3 пъти, 318
(105), 319 (106), 320 (106) 2 пъти, 321 (106),
322 (107), 326 (108)
болгарските 8 (33), 14 (34), 15 (35) 2 пъти, 32 (38), 67
(46), 72 (47), 79 (48), 101 (52), 110 (54), 120
(56), 124 (57), 129 (59), 131 (59) 2 пъти, 132

Таблица Проітхителъ Хитакъдаселъ

(59), 139 (61) 2 пъти, 140 (61), 175 (71), 176 (71), 215 (80) 2 пъти, 220 (80-81), 221 (81), 229 (83), 230 (83), 235 (84-85), 242 (86) 2 пъти, 244 (86-87), 256 (89), 260 (89-90), 268 (93), 270 (93), 274 (94), 276 (95), 277 (95) 2 пъти, 279 (96), 281 (97), 282 (97), 283 (97-98), 285 (98), 315 (105) 2 пъти, 320 (106), 321 (106), 322 (107), 323 (107), 324 (107)	въздържан 285 (98)
българския 3 (32), 4 (32), 6 (32-33) 2 пъти, 8 (33), 16 (35), 18 (36), 59 (44) 2 пъти, 60 (44), 63 (45), 70 (46) 2 пъти, 127 (58), 133 (60) 2 пъти, 134 (60), 169 (69), 176 (71), 178 (71-72), 188 (74), 189 (74-75), 193 (75), 195 (76), 196 (76), 230 (83) 2 пъти, 238 (85), 240 (86) 241 (86), 245 (87) 2 пъти, 251 (88), 252 (88), 253 (88), 265 (92) 2 пъти, 274 (94), 277 (95), 279 (96), 281 (97), 284 (98), 321 (106)	възможно 272 (94)
българският 38 (40), 54 (43) 2 пъти, 57 (44), 61 (44), 109 (54), 112 (54), 132 (59), 134 (60), 230 (83), 268 (93), 270 (93), 274 (94)	глупави 9 (33) 2 пъти, 233 (83) 2 пъти
българско 5 (32), 102 (52), 176 (71), 248 (87), 281 (97)	големи 144 (62), 218 (80), 219 (80), 280 (96), 297 (101)
българското 6 (32-33), 68 (46) 2 пъти, 97 (51), 114 (55), 115 (55), 126 (58), 127 (58), 132 (59), 145 (63), 188 (74), 206 (78), 216 (80), 217 (80), 219 (80), 246 (87), 257 (89)	големия 255 (88-89), 284 (98)
бързото 140 (61)	голям 55 (43), 78 (48), 88 (50), 91 (50), 145 (63), 150 (64), 154 (65), 157 (66), 200 (77), 237 (85), 241 (86), 282 (97), 306 (103), 309 (103-104), 325 (107-108)
васанския 27 (37-38)	голяма 33 (39), 53 (43), 55 (43), 56 (43), 58 (44), 60 (44), 64 (45), 66 (46), 79 (48), 84 (49), 95 (51), 99 (51), 100 (52) 2 пъти, 101 (52), 107 (53), 108 (53), 110 (54), 111 (54), 117 (56), 121 (57), 126 (58), 128 (58), 134 (60), 138 (61), 140 (61), 145 (63), 149 (64), 150 (64), 151 (64), 152 (64), 155 (65), 181 (72), 187 (74), 197 (76), 199 (76-77), 203 (77), 204 (77), 206 (78), 218 (80), 219 (80), 243 (86), 250 (87-88), 260 (89-90), 275 (95) 2 пъти, 286 (98), 287 (98-99), 289 (99), 295 (100), 298 (101), 313 (104)
велик 128 (58), 134 (60), 229 (83), 237 (85) 2 пъти, 240 (86), 242 (86), 277 (95), 286 (98) 3 пъти, 291 (99), 294 (100), 305 (102-103)	голямата 34 (39), 119 (56), 159 (66), 201 (77), 238 (85), 298 (101)
велика 58 (44), 238 (85), 242 (86)	голямо 55 (43), 60 (44), 62 (45), 86 (49), 100 (52), 106 (53) 2 пъти, 117 (56), 123 (57), 147 (63), 165 (68), 207 (78), 210 (78-79), 279 (96), 296 (100-101), 297 (101)
велики 11 (34), 276 (95)	голямото 109 (54), 254 (88), 324 (107)
велико 318 (105)	горд 149 (64)
великодушен 58 (44), 75 (48), 237 (85)	горделив 11 (34)
венгарският 202 (77)	горното 194 (75-76)
венецианския 151 (64), 153 (65)	граждански 59 (44), 238 (85)
вечната 89 (50)	грамотен 5 (32)
вечни 326 (108)	грьцка 127 (58), 131 (59), 135 (60), 138 (61) 2 пъти, 142 (62), 160 (66), 255 (88-89), 277 (95)
вечния 284 (98)	грьцката 9 (33), 39 (40), 50 (42), 56 (43), 57 (44), 67 (46), 70 (46), 75 (48), 80 (49), 102 (52), 104 (52), 107 (53), 112 (54), 128 (58), 142 (62), 193 (75), 198 (76), 233 (83), 251 (88), 253 (88), 261 (90), 273 (94), 279 (96) 2 пъти, 293 (100)
вещ 189 (74-75)	грьцки 7 (33), 15 (35), 57 (44), 79 (48), 83 (49) 2 пъти, 98 (51), 120 (56), 123 (57), 140 (61), 141 (62), 142 (62), 149 (64), 151 (64), 160 (66), 184 (73), 185 (73), 197 (76), 254 (88), 255 (88-89), 265 (92), 268 (93), 270 (93), 276 (95), 279 (96) 2 пъти, 286 (98), 293 (100) 2 пъти, 318 (105)
вещи 212 (79)	грьцките 101 (52), 118 (56), 142 (62), 143 (62), 161 (67), 210 (78-79), 236 (85), 249 (87), 252 (88), 255 (88-89), 265 (92), 268 (93), 271 (93-94), 278 (96) 2 пъти, 279 (96), 295 (100)
виновен 192 (75), 290 (99)	грьцкия 46 (41), 51 (42) 2 пъти, 70 (46), 74 (47), 75 (48), 112 (54), 118 (56), 121 (57), 126 (58), 129 (59), 147 (63), 159 (66) 2 пъти, 187 (74), 188 (74) 2 пъти, 190 (75), 193 (75), 196 (76), 222 (81) 2 пъти, 257 (89), 307 (103)
висок 23 (37)	грьцкият 66 (46), 67 (46), 102 (52) 2 пъти, 104 (52), 105 (53), 118 (56), 121 (57), 125 (58), 140 (61), 157 (66), 193 (75), 205 (77-78), 211 (79)
висока 74 (47), 192 (75)	грьцко 44 (41)
високата 290 (99)	грьцкото 66 (46), 112 (54), 114 (55), 115 (55), 131 (59), 190 (75), 222 (81), 244 (86-87), 253 (88)
високи 170 (69-70)	двойно 143 (62)
високите 110 (54)	десетгодишна 199 (76-77)
високопоставен 262 (91)	дечански 194 (75-76)
влашка 193 (75)	
влашката 180 (72)	
влашки 137 (61)	
влашките 134 (60)	
военен 134 (60), 309 (103-104)	
военна 100 (52), 134 (60)	
военната 238 (85), 262 (91)	
военни 141 (62)	
военно 141 (62)	
войнствен 115 (55)	
воргарска 266 (92)	
всезлобния 173 (70)	
вселенски 136 (60), 144 (62), 236 (85), 268 (93), 269 (93), 281 (97)	
всесилен 38 (40)	

Таблица Пройтието Химнарска

- дечанския 174 (70-71)
диви 37 (39-40), 38 (40)
длъжни 298 (101)
днешно 10 (33-34)
добра 34 (39), 37 (39-40)
добродетелен 262 (91)
добродетелни 240 (86)
доброто 60 (44)
добър 88 (50), 167 (69)
долно 146 (63)
достопаметен 282 (97)
друг 72 (47), 167 (69), 210 (78-79), 254 (88), 275 (95)
друга 179 (72), 267 (92-93)
другата 56 (43), 71 (47), 82 (49), 113 (55)
други 5 (32), 6 (32-33), 16 (35), 24 (37), 55 (43), 68 (46),
95 (51), 144 (62), 146 (63), 151 (64), 152 (64),
155 (65), 163 (68), 190 (75), 194 (75-76) 2
пъти, 205 (77-78), 232 (83), 234 (84), 258 (89),
259 (89) 3 пъти, 260 (89-90), 264 (91-92), 266
(92), 268 (93), 272 (94)
другимо 25 (37)
другите 44 (41), 48 (42), 170 (69-70), 258 (89), 265 (92),
313 (104)
дунавска 246 (87)
дунавските 240 (86), 245 (87)
духовен 222 (81)
духовна 279 (96)
духовните 278 (96)
душевна 110 (54), 297 (101)
дълбока 290 (99)
дълбоките 110 (54)
дълго 82 (49), 111 (54), 147 (63), 188 (74), 198 (76),
208 (78), 275 (95)
дясна 90 (50)
дясната 152 (64), 155 (65)
евангелски 286 (98)
еврейския 238 (85)
еврейският 29 (38)
единствен 297 (101)
едноезични 316 (105)
елински 292 (99-100)
елинските 265 (92)
епископски 264 (91-92)
женско 164 (68)
жесток 73 (47)
жестока 249 (87), 275 (95)
жив 51 (42), 190 (75)
животворяща 326 (108)
житното 207 (78)
завистлив 145 (63)
западната 21 (36)
западните 116 (55)
западния 75 (48)
земни 12 (34)
златопечатаните 148 (63)
зло 59 (44)
злонравна 200 (77)
злополучни 75 (48)
знаменит 235 (84-85), 243 (86-87), 246 (87), 247 (87),
249 (87), 251 (88), 252 (88), 254 (88), 256 (89)
знаменити 235 (84-85)
знаменитите 257 (89)
зографските 242 (86)
известно 6 (32-33), 139 (61), 165 (68), 219 (80), 230 (83),
231 (83), 293 (100), 300 (101), 320 (106)
известното 5 (32) 2 пъти
изкусен 88 (50), 151 (64), 190 (75), 252 (88)
изкусни 266 (92)
изкусно 279 (96)
изобилна 37 (39-40), 43 (41)
изографските 254 (88), 314 (104-105)
източното 21 (36)
изтънчени 9 (33)
истинският 253 (88)
историческо 18 (36)
кефалонитски 193 (75)
киевски 270 (93)
книжовно 272 (94)
коварен 145 (63)
конен 40 (40)
кралската 62 (45), 282 (97)
кралския 54 (43), 64 (45), 68 (46), 236 (85)
кралското 163 (68), 169 (69)
красиви 169 (69), 217 (80)
кратка 15 (35), 173 (70), 216 (80), 321 (106)
кратко 182 (72), 284 (98)
културни 10 (33-34)
късо 112 (54), 120 (56), 181 (72), 182 (72), 192 (75)
латинската 136 (60), 160 (66), 287 (98-99)
латински 73 (47), 136 (60) 2 пъти, 163 (68), 172 (70),
185 (73), 268 (93) 2 пъти, 286 (98)
латинските 184 (73), 271 (93-94)
летописни 13 (34), 15 (35)
личен 70 (46)
лошото 131 (59)
лукав 60 (44), 193 (75)
лукаво 211 (79)
лунен 80 (49)
лъвско 230 (83)
людските 301 (102)
люот 38 (40)
люти 37 (39-40)
люто 14 (34)
маджарски 202 (77)
маджарския 47 (41), 51 (42), 102 (52) 2 пъти, 102 (52),
103 (52), 306 (103)
македонски 317 (105)
малка 56 (43), 306 (103)
малки 27 (37-38), 66 (46)
малкия 262 (91)
малко 64 (45), 181 (72), 186 (74) 2 пъти, 260 (89-90),
282 (97), 310 (104)
малък 38 (40), 43 (41), 159 (66), 178 (71-72)
манастирските 218 (80)
меглински 294 (100)
междусобна 111 (54), 206 (78)
междусобно 106 (53)
милосърдният 25 (37)
мирен 67 (46)
мирния 104 (52)
мирска 239 (85-86)
мирската 243 (86), 282 (97)
мирски 222 (81), 301 (102), 312 (104)
мирско 304 (102)
млади 217 (80)
младия 195 (76)

Табела Пройтисна Химнарска

многоброен 264 (91-92), 319 (106)	новия 58 (44)
монашеска 62 (45)	обширно 320 (106)
монашески 239 (85-86), 243 (86), 262 (91), 263 (91), 282 (97), 284 (98), 301 (102), 302 (102)	окаяният 73 (47), 149 (64), 161 (67)
монашеския 63 (45), 116 (55), 239 (85-86), 289 (99)	околни 55 (43)
монашеско 301 (102)	околните 54 (43)
монашеското 64 (45), 165 (68)	опасна 305 (102-103)
морското 71 (47)	особена 158 (66)
московски 211 (79), 271 (93-94) 2 пъти	останалите 259 (89), 264 (91-92)
мошен 38 (40)	отбран 75 (48)
мрачна 149 (64)	отличен 58 (44), 263 (91)
мъдри 7 (33), 169 (69)	отчаян 198 (76)
мъдрите 10 (33-34)	охридската 214 (79)
мъдр 22 (37), 237 (85), 288 (99)	охридски 176 (71), 291 (99), 294 (100)
мъжко 164 (68)	охридските 128 (58), 162 (67), 214 (79), 245 (87)
мъченически 148 (63)	охридския 182 (72)
най-блажения 133 (60)	охридският 162 (67), 276 (95)
най-долни 234 (84)	панонски 75 (48)
най-мръсните 26 (37)	панонските 49 (42)
най-проклетото 27 (37-38)	папските 95 (51), 275 (95)
най-силен 22 (37), 235 (84-85)	патриаршеска 170 (69-70)
най-силни 8 (33), 44 (41)	патриаршеския 286 (98)
най-славен 167 (69)	персийската 290 (99)
най-славни 8 (33)	печатни 15 (35), 18 (36), 211 (79), 320 (106)
най-стария 62 (45)	писмена 272 (94)
народни 172 (70)	по-добра 10 (33-34)
начални 313 (104)	покорни 35 (39)
неблагодарен 60 (44)	плодородна 34 (39)
неблагодарният 65 (45)	победна 114 (55)
неблагополучни 246 (87), 259 (89)	по-благополучен 150 (64)
невинна 120 (56)	по-голям 199 (76-77), 206 (78)
незавравама 20 (36), 57 (44)	по-голямата 113 (55)
независим 162 (67), 206 (78)	подобен 167 (69), 254 (88)
независими 41 (40) 2 пъти	подобни 32 (38), 171 (70)
незловиви 12 (34) 2 пъти	позорна 159 (66)
неизвестно 166 (69)	по-изкусни 273 (94)
неизкусни 12 (34), 239 (85-86)	покорлив 109 (54)
некнижни 273 (94)	по-културни 9 (33)
немска 216 (80), 323 (107)	полезни 286 (98)
немската 273 (94)	по-млад 262 (91)
немските 273 (94), 274 (94)	по-младия 63 (45)
немския 33 (39)	по-младият 64 (45)
непобедим 38 (40), 74 (47), 245 (87)	по-мъдри 9 (33) 2 пъти
непобедими 38 (40) 2 пъти, 258 (89)	по-прости 273 (94)
непокътнати 291 (99)	по-силни 146 (63)
непоносим 64 (45)	по-славни 9 (33), 183 (72-73)
непотребен 112 (54)	последен 182 (72), 227 (82)
непрекъсната 143 (62)	последния 227 (82), 230 (83), 282 (97)
непрестанна 231 (83), 249 (87)	последният 229 (83)
неразумни 7 (33), 9 (33)	последно 281 (97), 311 (104)
несъгласните 184 (73)	по-стар 325 (107-108)
нетленни 116 (55), 123 (57), 168 (69), 243 (86), 284 (98), 285 (98), 290 (99), 296 (100-101), 297 (101), 309 (103-104)	по-стария 63 (45)
неудобни 110 (54)	постнически 299 (101)
неуки 279 (96)	потребното 315 (105)
неуклонна 234 (84)	почтителен 117 (56)
нечувано 119 (56)	прав 59 (44)
нешастен 115 (55)	праведен 258 (89)
нов 47 (41), 67 (46)	праведни 11 (34) 2 пъти
нова 57 (44), 106 (53), 196 (76), 256 (89)	праведните 89 (50), 90 (50)
новатианската 127 (58), 287 (98-99)	праведния 11 (34)
нови 185 (73)	праведният 26 (37)
	прави 266 (92)
	право 184 (73)
	православна 243 (86), 312 (104)

СВ. О. П ИС

Таблица Пройтиетса Химнарска

- православната 137 (61), 271 (93-94), 272 (94),
283 (97-98), 285 (98), 312 (104)
- празни 185 (73)
- празничната 166 (69)
- преблагия 326 (108)
- предвидлив 128 (58)
- предишните 173 (70)
- предишния 134 (60)
- предишният 187 (74)
- предишно 232 (83)
- предишното 73 (47)
- предни 218 (80)
- премъдри 266 (92)
- премъдро 295 (100)
- премъдър 136 (60), 286 (98)
- преподобен 109 (54), 303 (102), 305 (102-103) 3 пъти
- преподобна 153 (65)
- преподобната 305 (102-103)
- преподобни 301 (102), 305 (102-103)
- преподобния 301 (102)
- преподобният 308 (103)
- пресвета 294 (100)
- пресветия 326 (108)
- преславните 322 (107)
- преславски 304 (102)
- преславският 276 (95)
- престолен 253 (88)
- прехитър 11 (34)
- прозорлив 186 (74), 306 (103)
- проклети 127 (58)
- пророчески 299 (101)
- прост 43 (41), 76 (48), 137 (61), 229 (83), 310 (104)
2 пъти, 311 (104)
- прости 9 (33), 10 (33-34), 11 (34), 12 (34) 2 пъти, 233 (83)
2 пъти, 239 (85-86), 273 (94), 279 (96),
322 (107) 2 пъти
- простите 10 (33-34), 12 (34), 184 (73), 324 (107)
- простия 12 (34), 311 (104)
- пространно 320 (106), 321 (106)
- противното 16 (35)
- прочут 163 (68), 250 (87-88), 292 (99-100)
- почути 7 (33)
- пуста 142 (62)
- пусти 151 (64) 2 пъти
- пълна 52 (42)
- първородния 110 (54)
- рагузкого 116 (55)
- развратен 64 (45)
- различни 6 (32-33), 18 (36), 74 (47), 135 (60), 136 (60),
208 (78), 250 (87-88), 289 (99), 292 (99-100),
306 (103), 320 (106)
- рилски 302 (102)
- римска 32 (38), 41 (40), 85 (49)
- римската 42 (40), 139 (61), 271 (93-94), 276 (95)
- римски 54 (43), 55 (43), 115 (55)
- римските 57 (44), 144 (62)
- римския 85 (49), 92 (50), 271 (93-94)
- римският 93 (50), 274 (94) 2 пъти
- римско 44 (41), 137 (61)
- римското 43 (41), 55 (43), 247 (87)
- родни 221 (81)
- русиянския 271 (93-94)
- руската 270 (93)
- руски 271 (93-94)
- руските 211 (79), 322 (107)
- руския 113 (55), 270 (93)
- руският 270 (93)
- ръкописни 15 (35), 18 (36), 136 (60), 293 (100), 320 (106)
- ръкописните 289 (99)
- сам 103 (52), 105 (53), 110 (54), 123 (57), 130 (59),
142 (62), 148 (63), 149 (64), 154 (65),
170 (69-70), 251 (88)
- сами 51 (42), 142 (62), 210 (78-79), 234 (84)
- самите 234 (84)
- самичък 310 (104)
- самия 100 (52), 104 (52), 105 (53), 132 (59)
- самият 12 (34), 16 (35)
- самостоен 276 (95)
- самостояна 216 (80)
- самостоятелен 269 (93) 2 пъти
- свет 171 (70), 237 (85) 2 пъти, 241 (86), 258 (89), 263 (91),
285 (98), 288 (99), 290 (99), 292 (99-100), 294
(100), 296 (100-101), 299 (101) 3 пъти, 301
(102), 304 (102) 2 пъти, 306 (103), 308 (103),
309 (103-104), 310 (104), 312 (104)
- свети 11 (34), 124 (57), 144 (62), 161 (67), 169 (69), 172
(70), 240 (86), 258 (89), 265 (92), 290 (99), 299
(101), 300 (101), 302 (102) 2 пъти, 305 (103),
307 (103), 309 (103), 311 (104), 312 (104), 313
(104), 314 (105), 316 (105) 2 пъти, 317 (105),
318 (105)
- светогорски 307 (103), 320 (106)
- светогорските 288 (99)
- светски 324 (107)
- светския 66 (46)
- свирепи 37 (39-40), 219 (80)
- свят 121 (57)
- сговорни 234 (84)
- северна 194 (75-76)
- северната 21 (36)
- сегашните 11 (34), 166 (69)
- сегашно 220 (80-81)
- селска 105 (53)
- сербска 266 (92)
- сестрин 196 (76)
- силен 24 (37), 45 (41), 54 (43), 173 (70), 230 (83)
- силна 61 (44) 2 пъти, 72 (47), 187 (74), 197 (76),
207 (78), 214 (79)
- силни 7 (33), 37 (39-40), 38 (40), 44 (41), 233 (83),
258 (89)
- силния 50 (42), 72 (47)
- силният 53 (43)
- силно 43 (41), 121 (57)
- скоро 137 (61)
- скъпоценни 126 (58)
- слабо 88 (50)
- славен 54 (43), 145 (63), 147 (63), 199 (76-77), 243 (86),
245 (87), 247 (87), 250 (87-88), 263 (91),
286 (98), 292 (99-100)
- славна 20 (36)
- славни 7 (33)
- славните 10 (33-34), 16 (35)
- славния 298 (101)
- славно 43 (41), 52 (42), 144 (62), 215 (80), 230 (83)
- славяноболгарская 1, 3 (32)
- славяноболгарският 42 (40)

Таблица Проітхителъ Хиландарски

- славянски 8 (33) 3 пъти, 14 (34), 21 (36), 30 (38), 32 (38)
2 пъти, 262 (91) 2 пъти, 265 (92), 267 (92-93)
2 пъти, 270 (93) 2 пъти, 272 (94) 2 пъти,
292 (99-100), 293 (100) 2 пъти, 294 (100),
322 (107)
- славянските 262 (91), 268 (93), 271 (93-94),
292 (99-100), 294 (100)
- славянския 18 (36), 262 (91), 265 (92)
- славянско 73 (47)
- словенска 266 (92)
- словенски 267 (92-93) 2 пъти
- смирения 243 (86)
- смъртна 146 (63)
- снажен 157 (66)
- Солунска 46 (41)
- солунските 150 (64)
- софийския 277 (95)
- софийският 276 (95)
- споменатата 187 (74)
- срацинския 106 (53)
- срацинският 107 (53)
- сръбска 172 (70)
- сръбската 177 (71), 194 (75-76), 209 (78), 267 (92-93),
300 (101)
- сръбски 124 (57) 3 пъти, 154 (65) 2 пъти, 163 (68),
164 (68) 2 пъти, 165 (68), 167 (69), 168 (69),
176 (71), 179 (72), 181 (72), 183 (72-73), 193
(75), 271 (93-94) 2 пъти, 323 (107)
- сръбските 163 (68) 2 пъти, 166 (69), 174 (70-71),
175 (71), 323 (107)
- сръбския 125 (58), 158 (66), 196 (76)
- сръбският 195 (76), 271 (93-94)
- сръбското 171 (70), 181 (72)
- стар 29 (38), 213 (79)
- стара 147 (63), 213 (79)
- стари 136 (60), 145 (63), 251 (88), 252 (88), 285 (98),
315 (105), 320 (106), 321 (106)
- старите 136 (60), 293 (100)
- стария 46 (41), 147 (63), 188 (74), 195 (76)
- старият 148 (63), 225 (82)
- страшен 54 (43) 2 пъти, 55 (43), 313 (104)
- страшна 67 (46), 138 (61), 305 (102-103)
- страшни 38 (40)
- страшния 309 (103-104)
- страшно 80 (49)
- строг 282 (97), 306 (103)
- строга 22 (37)
- сърдечна 120 (56)
- същественото 17 (35)
- таен 67 (46), 191 (75)
- тайни 59 (44), 135 (60)
- тамошните 182 (72)
- татарския 188 (74)
- татарският 188 (74), 189 (74-75)
- тежки 258 (89)
- тежък 134 (60)
- телесна 243 (86)
- тесни 56 (43), 191 (75), 213 (79)
- тесните 77 (48)
- турска 62 (45), 99 (51), 204 (77), 205 (77-78) 2 пъти,
218 (80), 278 (96), 280 (96)
- турската 207 (78), 217 (80)
- турски 61 (44), 180 (72), 210 (78-79), 234 (84)
- турските 217 (80)
- турския 14 (34), 178 (71-72), 179 (72)
- турският 180 (72), 308 (103), 317 (105)
- турско 205 (77-78)
- търновската 279 (96)
- търновски 133 (60), 139 (61), 275 (95), 285 (98), 287
(98-99), 290 (99), 295 (100), 304 (102)
- търновските 131 (59), 134 (60), 162 (67), 213 (79),
214 (79), 215 (80), 275 (95)
- търновския 277 (95), 287 (98-99)
- търновският 191 (75), 276 (95), 278 (96), 282 (97)
- тъсно 181 (72)
- угодно 273 (94)
- удобно 264 (91-92)
- унгарският 201 (77)
- усили 258 (89)
- учен 288 (99)
- фараонският 21 (36)
- французката 75 (48) 2 пъти
- хиландарски 322 (107)
- хитрият 129 (59)
- хитър 128 (58), 186 (74)
- храбри 44 (41), 169 (69), 233 (83), 258 (89)
- храбрите 16 (35)
- храбър 45 (41), 115 (55), 186 (74), 247 (87), 309 (103-104)
- християнска 264 (91-92), 267 (92-93)
- християнската 62 (45), 63 (45), 91 (50), 248 (87),
263 (91), 264 (91-92), 317 (105), 319 (106)
- християнски 83 (49), 87 (50), 180 (72), 239 (85-86)
- християнските 220 (80-81)
- християнския 74 (47), 219 (80)
- хубав 154 (65), 157 (66) 2 пъти, 255 (88-89), 317 (105)
- хубава 43 (41), 132 (59)
- хубави 181 (72), 218 (80) 2 пъти, 292 (99-100)
- царевата 110 (54)
- цариградските 153 (65), 278 (96)
- цариградският 95 (51)
- цариградското 219 (80)
- царска 59 (44), 60 (44), 65 (45), 66 (46) 2 пъти, 68 (46),
170 (69-70) 2 пъти, 176 (71), 199 (76-77),
222 (81), 245 (87), 254 (88), 278 (96) 2 пъти
- царската 63 (45), 65 (45), 76 (48), 111 (54), 116 (55),
130 (59), 187 (74), 189 (74-75), 269 (93)
- царски 8 (33), 13 (34), 14 (34), 59 (44), 110 (54), 114 (55),
120 (56), 126 (58), 128 (58), 132 (59), 140
(61), 188 (74), 199 (76-77), 228 (82-83), 230
(83), 238 (85), 276 (95), 283 (97-98), 315
(105), 320 (106)
- царските 14 (34), 146 (63), 189 (74-75)
- царския 30 (38), 70 (47), 146 (63), 155 (65), 190 (75), 195
(76), 230 (83), 239 (85-86), 245 (87), 249 (87),
269 (93) 2 пъти
- царско 157 (66), 259 (89)
- царското 118 (56), 125 (58), 144 (62), 251 (88), 258 (89)
- целебно 164 (68), 299 (101)
- цели 123 (57), 164 (68), 165 (68), 168 (69), 243 (86), 290
(99), 297 (101), 309 (103-104)
- целия 8 (33) 2 пъти, 19 (36), 38 (40), 56 (43), 93 (50), 238
(85), 239 (85-86), 267 (92-93), 270 (93), 271
(93-94), 293 (100)
- целият 19 (36), 21 (36), 32 (38), 123 (57), 266 (92), 269
(93), 271 (93-94) 2 пъти, 281 (97)
- ценни 52 (42)

Таблица Пройтхетса Хималаярси

цял 298 (101)
цяла 42 (40), 77 (48), 117 (56), 120 (56), 125 (58), 133 (60), 208 (78), 287 (98-99), 289 (99), 297 (101)
цялата 7 (33), 20 (36), 22 (37), 41 (40), 45 (41) 2 пъти, 50 (42), 53 (43), 62 (45), 66 (46), 71 (47), 76 (48), 103 (52), 134 (60), 135 (60), 138 (61), 142 (62), 143 (62), 154 (65), 160 (66), 172 (70), 196 (76), 297 (101)
цялото 27 (37-38), 76 (48), 78 (48), 118 (56), 145 (63)
черковен 286 (98)
черковна 272 (94), 273 (94)
черковните 94 (51), 218 (80), 320 (106)
черковния 288 (99)
честен 304 (102)
честит 58 (44)
честния 92 (50)
чист 121 (57), 290 (99)
чистия 122 (57), 285 (98)
човешки 19 (36) 2 пъти
човешкия 20 (36)
човешкото 25 (37)
чуден 299 (101), 304 (102) 2 пъти
чудния 302 (102)
чужд 7 (33), 9 (33)
чужда 7 (33)
чужди 13 (34)
чуждите 48 (42), 278 (96)
чуждия 12 (34)
щастлив 109 (54) 2 пъти, 150 (64), 156 (65)
южната 21 (36)
явно 271 (93-94)
яки 38 (40)
80-годишна 148 (63)

5. МЕСТОИМЕННИЯ

аз 11 (34), 12 (34), 15 (35), 320 (106), 322 (107) 2 пъти, 324 (107), 325 (107-108)
вас 5 (32), 6 (32-33), 13 (34)
ваша 6 (32-33)
вашата 313 (104)
вашите 5 (32) 2 пъти
вашия 6 (32-33)
ви 5 (32), 6 (32-33), 196 (76)
вие 4 (32)
всеки 5 (32), 17 (35), 78 (48), 239 (85-86)
всекиго 10 (33-34)
всекиму 280 (96)
всички 3 (32), 5 (32), 11 (34), 19 (36), 23 (37), 24 (37), 25 (37), 27 (37-38), 29 (38), 30 (38), 36 (39), 48 (42) 2 пъти, 55 (43) 2 пъти, 68 (46) 2 пъти, 70 (46), 75 (48), 83 (49), 84 (49), 93 (50), 103 (52), 124 (57), 133 (60), 136 (60), 141 (62), 148 (63), 151 (64), 153 (65), 170 (69-70), 175 (71), 183 (72-73) 2 пъти, 157 (66), 200 (77) 2 пъти, 228 (82-83) 2 пъти, 229 (83), 241 (86), 253 (88) 2 пъти, 254 (88), 256 (89), 260 (89-90), 261 (90), 266 (92), 272 (94), 276 (95), 282 (97), 293 (100), 295 (100), 298 (101) 2 пъти, 302 (102), 303 (102), 313 (104),

320 (106) 2 пъти, 321 (106) 2 пъти
всичките 170 (69-70), 265 (92), 307 (103)
всичко 8 (33), 13 (34), 17 (35), 106 (53), 231 (83), 279 (96), 288 (99) 2 пъти
всяка 55 (43), 154 (65), 184 (73), 239 (85-86), 326 (108)
всяко 304 (102)
ги 16 (35), 17 (35) 2 пъти, 24 (37), 27 (37-38), 31 (38), 32 (38), 33 (39) 2 пъти, 35 (39), 36 (39), 37 (39-40) 2 пъти, 39 (40), 40 (40), 41 (40) 2 пъти, 43 (41), 44 (41) 2 пъти, 47 (41), 48 (42) 3 пъти, 49 (42) 2 пъти, 51 (42) 3 пъти, 66 (46), 81 (49) 2 пъти, 86 (49), 96 (51), 106 (53) 2 пъти, 107 (53) 2 пъти, 108 (53), 116 (55), 117 (56), 120 (56) 3 пъти, 131 (59), 135 (60), 137 (61) 2 пъти, 138 (61) 2 пъти, 140 (61), 141 (62), 142 (62), 143 (62) 2 пъти, 144 (62), 151 (64) 2 пъти, 153 (65), 154 (65), 169 (69), 174 (70-71), 177 (71), 182 (72), 191 (75) 2 пъти, 210 (78-79) 2 пъти, 211 (79), 216 (80), 217 (80) 3 пъти, 218 (80), 233 (83) 2 пъти, 234 (84) 2 пъти, 235 (84-85) 2 пъти, 236 (85), 237 (85), 238 (85), 248 (87), 249 (87), 256 (89), 257 (89) 3 пъти, 258 (89), 259 (89) 2 пъти, 264 (91-92) 2 пъти, 266 (92), 271 (93-94), 273 (94), 275 (95), 276 (95), 280 (96) 2 пъти, 292 (99-100), 294 (100), 295 (100) 2 пъти, 300 (101), 301 (102) 3 пъти, 311 (104), 314 (104-105), 321 (106)
го 24 (37) 2 пъти, 29 (38), 30 (38), 39 (40), 50 (42) 2 пъти, 51 (42) 3 пъти, 56 (43) 2 пъти, 57 (44) 2 пъти, 61 (44), 63 (45), 64 (45) 3 пъти, 65 (45), 66 (46) 2 пъти, 68 (46) 3 пъти, 71 (47), 72 (47) 3 пъти, 73 (47), 74 (47), 77 (48), 79 (48), 82 (49), 83 (49) 3 пъти, 84 (49) 2 пъти, 90 (50), 92 (50), 100 (52), 103 (52), 104 (52), 105 (53), 106 (53), 108 (53) 2 пъти, 110 (54), 113 (55) 2 пъти, 114 (55) 3 пъти, 115 (55) 2 пъти, 118 (56) 4 пъти, 119 (56) 3 пъти, 121 (57), 122 (57) 2 пъти, 123 (57), 124 (57), 129 (59) 4 пъти, 130 (59), 136 (60), 140 (61) 2 пъти, 142 (62) 2 пъти, 143 (62), 144 (62), 146 (63), 147 (63) 3 пъти, 149 (64) 2 пъти, 150 (64), 151 (64) 2 пъти, 152 (64), 155 (65) 3 пъти, 156 (65) 3 пъти, 157 (66), 158 (66), 159 (66), 161 (67), 164 (68), 166 (69), 168 (69) 5 пъти, 170 (69-70) 2 пъти, 171 (70) 2 пъти, 172 (70) 3 пъти, 175 (71), 177 (71), 178 (71-72), 187 (74) 2 пъти, 189 (74-75), 190 (75), 192 (75) 2 пъти, 194 (75-76) 2 пъти, 196 (76), 201 (77), 202 (77), 204 (77), 205 (77-78), 213 (79), 214 (79) 2 пъти, 230 (83), 237 (85), 241 (86), 242 (86) 2 пъти, 246 (87) 2 пъти, 247 (87), 251 (88) 3 пъти, 255 (88-89) 3 пъти, 264 (91-92), 265 (92), 285 (98), 287 (98-99) 2 пъти, 288 (99), 290 (99), 296 (100-101), 298 (101), 302 (102), 311 (104), 317 (105) 2 пъти
и 114 (55)
им 7 (33), 11 (34), 16 (35), 20 (36), 22 (37) 2 пъти, 23 (37), 25 (37) 2 пъти, 48 (42), 49 (42) 2 пъти, 52 (42), 55 (43), 59 (44), 70 (46), 100 (52), 103 (52), 111 (54), 126 (58), 130 (59), 131 (59), 132 (59), 135 (60), 137 (61) 2 пъти, 142 (62),

Табела Пройтието Химна

143 (62), 144 (62) 2 пъти, 150 (64), 156 (65), 158 (66), 161 (67), 166 (69), 169 (69), 174 (70-71), 181 (72) 2 пъти, 183 (72-73), 184 (73), 203 (77), 218 (80), 220 (80-81), 228 (82-83), 237 (85), 238 (85) 2 пъти, 239 (85-86), 248 (87), 264 (91-92), 265 (92), 269 (93), 272 (94), 273 (94), 280 (96), 288 (99), 289 (99), 293 (100), 314 (104-105), 319 (106) 2 пъти	116 (55), 117 (56), 119 (56), 122 (57) 2 пъти, 123 (57), 125 (58), 126 (58), 131 (59), 133 (60), 134 (60), 137 (61), 140 (61) 2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 147 (63) 2 пъти, 151 (64), 153 (65), 155 (65), 156 (65), 157 (66) 2 пъти, 158 (66) 2 пъти, 160 (66), 164 (68) 2 пъти, 165 (68) 2 пъти, 166 (69), 167 (69) 2 пъти, 168 (69) 3 пъти, 170 (69-70) 2 пъти, 173 (70) 2 пъти, 175 (71), 178 (71-72), 187 (74), 191 (75), 198 (76), 199 (76-77) 2 пъти, 201 (77) 2 пъти, 202 (77) 3 пъти, 206 (78) 2 пъти, 229 (83), 243 (86), 255 (88-89) 2 пъти, 263 (91) 2 пъти, 264 (91-92), 269 (93), 283 (97-98), 291 (99), 294 (100) 2 пъти, 300 (101), 302 (102), 306 (103), 307 (103) 2 пъти, 311 (104), 318 (105) 2 пъти, 326 (108)
каквито 218 (80)	нас 196 (76)
какво 173 (70), 198 (76), 246 (87), 247 (87), 251 (88), 254 (88), 259 (89), 306 (103)	наш 109 (54), 242 (86), 298 (101)
кого 16 (35), 166 (69), 194 (75-76), 217 (80), 220 (80-81)	наша 305 (102-103)
когото 152 (64), 283 (97-98)	наше 297 (101), 318 (105)
кое 107 (53), 125 (58), 262 (91), 268 (93), 271 (93-94), 274 (94)	наши 232 (83), 301 (102)
което 6 (32-33), 59 (44), 60 (44), 65 (45), 78 (48), 103 (52), 109 (54), 134 (60), 184 (73), 231 (83), 232 (83), 242 (86), 267 (92-93), 275 (95), 290 (99), 324 (107) 2 пъти	нашите 13 (34), 32 (38)
кои 20 (36), 124 (57), 261 (90)	нашия 15 (35), 322 (107), 326 (108) 2 пъти
които 4 (32) 2 пъти, 6 (32-33) 2 пъти, 10 (33-34), 11 (34), 13 (34) 2 пъти, 15 (35), 18 (36), 19 (36), 31 (38), 32 (38), 36 (39), 44 (41), 47 (41), 49 (42), 53 (43), 55 (43) 2 пъти, 57 (44), 58 (44), 68 (46), 69 (46), 86 (49), 103 (52), 118 (56), 127 (58), 128 (58), 150 (64), 167 (69), 198 (76), 200 (77), 218 (80) 2 пъти, 228 (82-83), 229 (83), 237 (85), 239 (85-86), 241 (86), 267 (92-93), 273 (94) 2 пъти, 277 (95) 3 пъти, 280 (96), 282 (97), 294 (100), 297 (101), 301 (102), 312 (104), 318 (105), 323 (107)	нашият 30 (38)
кой 16 (35), 25 (37), 96 (51), 125 (58), 166 (69), 173 (70), 181 (72), 184 (73), 217 (80), 220 (80-81), 275 (95)	негов 23 (37), 26 (37), 28 (38), 30 (38), 55 (43), 58 (44), 75 (48) 2 пъти, 82 (49), 85 (49), 92 (50), 108 (53), 109 (54), 110 (54), 111 (54), 115 (55) 3 пъти, 120 (56), 130 (59), 131 (59), 132 (59), 143 (62), 145 (63), 146 (63), 148 (63), 151 (64), 154 (65) 2 пъти, 160 (66), 163 (68), 164 (68), 168 (69), 171 (70), 173 (70) 3 пъти, 175 (71), 192 (75), 195 (76), 196 (76), 213 (79), 228 (82-83), 238 (85), 241 (86), 246 (87) 2 пъти, 252 (88), 255 (88-89), 276 (95), 282 (97), 283 (97-98) 2 пъти, 284 (98), 285 (98), 288 (99), 297 (101), 300 (101), 302 (102), 312 (104)
който 3 (32), 50 (42), 74 (47), 80 (49), 90 (50), 91 (50), 92 (50), 95 (51), 104 (52), 123 (57), 132 (59), 136 (60), 187 (74), 199 (76-77), 228 (82-83), 267 (92-93), 275 (95), 316 (105)	негов 87 (50), 122 (57), 152 (64), 195 (76), 326 (108)
колко 157 (66), 172 (70), 173 (70), 235 (84-85), 261 (90) 2 пъти, 274 (94), 314 (104-105), 321 (106)	негова 50 (42), 289 (99), 307 (103)
колкото 11 (34), 45 (41), 106 (53), 184 (73), 220 (80-81), 281 (97), 293 (100), 311 (104), 321 (106)	неговата 20 (36), 60 (44), 105 (53), 139 (61), 146 (63), 160 (66), 173 (70), 177 (71), 203 (77), 241 (86) 2 пъти, 242 (86) 2 пъти, 251 (88), 252 (88), 297 (101)
коя 20 (36)	негови 67 (46), 151 (64), 302 (102), 318 (105)
която 16 (35), 34 (39), 76 (48), 87 (50), 116 (56), 161 (67), 201 (77), 205 (77-78), 207 (78), 231 (83), 267 (92-93), 273 (94), 279 (96), 290 (99), 298 (101)	неговите 40 (40), 110 (54), 116 (55), 123 (57), 124 (57), 134 (60), 153 (65), 155 (65), 164 (68) 2 пъти, 165 (68), 171 (70), 204 (77), 280 (96), 284 (98), 285 (98), 291 (99), 296 (100-101), 297 (101), 299 (101), 300 (101), 304 (102) 2 пъти, 309 (103-104), 310 (104), 311 (104), 317 (105), 318 (105)
ме 312 (104), 322 (107)	неговия 29 (38) 2 пъти, 118 (56), 124 (57), 132 (59), 135 (60), 153 (65), 156 (65), 171 (70), 172 (70), 175 (71), 182 (72), 229 (83), 244 (86-87), 252 (88), 256 (89), 282 (97), 288 (99), 291 (99), 297 (101)
мене 206 (78) 2 пъти, 325 (107-108)	неговият 28 (38), 57 (44), 101 (52), 109 (54), 121 (57), 140 (61), 145 (63), 148 (63), 149 (64), 157 (66), 159 (66), 168 (69), 173 (70), 209 (78), 288 (99), 289 (99), 300 (101)
ми 58 (44), 145 (63), 206 (78) 2 пъти	негово 52 (42), 182 (72), 200 (77), 229 (83), 307 (103)
мой 196 (76), 325 (107-108)	неговото 19 (36), 27 (37-38), 29 (38) 2 пъти, 73 (47), 109 (54), 144 (62), 156 (65), 157 (66),
моя 322 (107)	
му 19 (36), 22 (37), 28 (38), 54 (43), 59 (44) 2 пъти, 60 (44) 2 пъти, 62 (45) 2 пъти, 63 (45), 64 (45) 2 пъти, 65 (45), 66 (46), 72 (47), 74 (47), 84 (49), 85 (49), 87 (50), 90 (50), 94 (51), 98 (51), 100 (52) 2 пъти, 101 (52), 104 (52) 2 пъти, 105 (53), 107 (53), 108 (53), 109 (54), 111 (54) 3 пъти, 112 (54) 2 пъти, 113 (55),	

Таблица Пройтиетса Химнадриси

175 (71), 241 (86) 2 пъти, 244 (86-87), 249 (87), 281 (97), 283 (97-98), 289 (99), 295 (100), 299 (101), 306 (103)	своя 5 (32) 4 пъти, 6 (32-33), 7 (33) 3 пъти, 9 (33) 2 пъти, 10 (33-34) 4 пъти, 12 (34), 13 (34) 3 пъти, 14 (34), 39 (40), 44 (41) 2 пъти, 63 (45), 64 (45), 76 (48), 82 (49), 87 (50), 96 (51), 98 (51), 99 (51), 103 (52), 108 (53), 113 (55) 2 пъти, 116 (55) 2 пъти, 118 (56) 2 пъти, 120 (56), 126 (58), 129 (59), 136 (60), 140 (61) 2 пъти, 144 (62), 148 (63), 149 (64), 150 (64), 152 (64), 153 (65), 154 (65), 157 (66), 159 (66), 163 (68), 170 (69-70), 171 (70), 172 (70), 175 (71) 2 пъти, 178 (71-72) 2 пъти, 185 (73), 188 (74), 189 (74-75), 191 (75), 200 (77), 202 (77), 207 (78), 227 (82), 229 (83), 233 (83), 237 (85), 239 (85-86), 241 (86), 243 (86), 246 (87), 252 (88), 258 (89), 263 (91), 268 (93) 2 пъти, 272 (94) 2 пъти, 273 (94) 2 пъти, 275 (95), 276 (95), 277 (95) 2 пъти, 279 (96), 282 (97), 283 (97-98) 2 пъти, 284 (98), 285 (98), 287 (98-99) 2 пъти, 289 (99), 290 (99), 294 (100) 2 пъти, 296 (100-101) 2 пъти, 299 (101), 300 (101), 304 (102), 305 (102-103), 310 (104) 2 пъти, 322 (107)
нейния 162 (67)	своята 10 (33-34), 33 (39), 50 (42), 57 (44), 79 (48), 87 (50), 106 (53), 118 (56), 122 (57) 2 пъти, 139 (61), 147 (63), 154 (65), 155 (65), 158 (66), 159 (66), 160 (66), 182 (72), 192 (75), 199 (76-77), 210 (78-79), 233 (83), 235 (84-85), 246 (87), 274 (94)
нему 167 (69), 171 (70), 172 (70), 326 (108)	себе си 76 (48), 84 (49), 122 (57), 146 (63), 151 (64), 168 (69), 169 (69) 3 пъти, 174 (70-71), 186 (74), 197 (76), 200 (77), 201 (77), 215 (80), 234 (84)
нешо 268 (93)	си 19 (36), 20 (36) 2 пъти, 21 (36), 25 (37), 40 (40), 45 (41), 50 (42), 53 (43), 57 (44), 58 (44), 62 (45) 3 пъти, 63 (45) 2 пъти, 64 (45), 119 (56), 120 (56), 122 (57), 123 (57), 133 (60), 139 (61), 143 (62), 146 (63), 149 (64) 2 пъти, 152 (64), 156 (65), 157 (66), 161 (67), 162 (67), 164 (68) 2 пъти, 165 (68) 3 пъти, 166 (69), 167 (69), 168 (69) 2 пъти, 171 (70) 2 пъти, 175 (71), 193 (75), 198 (76), 200 (77), 201 (77) 3 пъти, 208 (78), 218 (80), 258 (89) 2 пъти, 280 (96), 282 (97), 283 (97-98) 3 пъти, 285 (98) 3 пъти, 286 (98) 2 пъти, 288 (99), 294 (100), 302 (102), 304 (102), 305 (102-103), 310 (104)
нея 21 (36) 3 пъти, 30 (38), 31 (38), 78 (48), 79 (48), 173 (70), 264 (91-92)	тази 17 (35), 66 (46), 263 (91)
ни 18 (36), 24 (37), 322 (107)	такава 63 (45)
ние 242 (86)	такива 14 (34), 38 (40), 229 (83)
никаква 9 (33), 220 (80-81), 260 (89-90)	такова 145 (63) 2 пъти
никакво 164 (68), 172 (70), 183 (72-73), 185 (73), 201 (77), 268 (93), 272 (94)	такъв 59 (44), 112 (54), 115 (55), 148 (63), 180 (72), 215 (80), 240 (86), 286 (98)
никакъв 175 (71), 180 (72), 234 (84), 247 (87), 249 (87)	тая 3 (32), 4 (32), 6 (32-33) 2 пъти, 8 (33), 24 (37), 27 (37-38), 28 (38), 31 (38), 34 (39), 35 (39), 42 (40), 43 (41), 44 (41), 47 (41), 71 (47), 76 (48), 90 (50), 146 (63), 155 (65), 162 (67), 204 (77), 212 (79), 216 (80), 222 (81), 236 (85), 248 (87), 279 (96), 295 (100), 296 (100-101), 299 (101), 319 (106), 321 (106), 325 (107-108), 326 (108)
никой 11 (34), 107 (53), 141 (62), 170 (69-70), 230 (83), 269 (93)	те 5 (32), 8 (33) 4 пъти, 14 (34), 25 (37), 39 (40) 2 пъти, 41 (40), 43 (41), 44 (41), 49 (42) 2 пъти, 50 (42), 59 (44), 66 (46), 92 (50), 93 (50), 122 (57), 134 (60), 135 (60) 2 пъти, 142 (62), 143 (62), 144
нищо 103 (52), 201 (77)	
някаква 101 (52), 159 (66)	
някакво 99 (51)	
някакъв 147 (63), 155 (65), 191 (75)	
някого 102 (52)	
някое 59 (44), 93 (50), 190 (75), 201 (77), 259 (89)	
някои 7 (33), 61 (44), 67 (46) 2 пъти, 72 (47), 148 (63), 151 (64), 156 (65), 171 (70), 185 (73), 213 (79), 227 (82), 228 (82-83) 2 пъти, 229 (83), 259 (89) 2 пъти, 260 (89-90) 2 пъти, 273 (94), 278 (96), 311 (104), 320 (106) 2 пъти, 321 (106)	
някой 9 (33), 15 (35), 22 (37), 59 (44), 88 (50), 105 (53), 107 (53), 124 (57), 127 (58), 129 (59), 145 (63), 189 (74-75), 193 (75), 213 (79)	
няколко 75 (48), 84 (49), 119 (56), 162 (67), 169 (69), 177 (71), 187 (74), 212 (79), 213 (79), 259 (89), 267 (92-93), 275 (95), 277 (95), 310 (104)	
някоя 166 (69)	
оня 31 (38), 33 (39) 2 пъти, 34 (39) 2 пъти, 205 (77-78)	
онзи 28 (38), 29 (38), 30 (38), 95 (51), 103 (52), 106 (53), 108 (53), 118 (56), 129 (59), 149 (64), 263 (91)	
ония 10 (33-34), 13 (34), 14 (34), 26 (37), 31 (38), 32 (38), 34 (38) 2 пъти, 47 (41), 48 (42), 55 (43), 86 (49), 103 (52), 117 (56), 125 (58), 172 (70), 182 (72), 215 (80), 237 (85), 241 (86), 267 (92-93), 270 (93), 278 (96), 280 (96), 301 (102)	
онова 14 (34), 22 (37), 40 (40) 2 пъти, 41 (40), 52 (42), 184 (73), 212 (79), 217 (80), 218 (80) 2 пъти	
оня 26 (37), 168 (69), 189 (74-75)	
свое 145 (63), 170 (69-70), 210 (78-79), 216 (80)	
своего 5 (32), 18 (36), 20 (36), 25 (37), 58 (44), 125 (58), 128 (58), 146 (63), 149 (64), 171 (70), 176 (71), 200 (77), 211 (79), 229 (83), 279 (96), 283 (97-98), 295 (100) 2 пъти, 324 (107)	
свои 19 (36), 45 (41), 57 (44), 70 (46), 144 (62), 146 (63)	
своите 8 (33), 22 (37), 23 (37), 26 (37), 38 (40), 48 (42), 82 (49), 92 (50), 106 (53), 111 (54), 126 (58), 146 (63), 147 (63), 159 (66), 172 (70), 184 (73), 189 (74-75), 255 (88-89), 278 (96), 280 (96), 290 (99), 307 (103), 312 (104), 313 (104)	
свой 30 (38), 36 (39), 48 (42), 49 (42), 50 (42), 53 (43), 58 (44), 64 (45), 147 (63), 158 (66), 272 (94), 274 (94)	
свойто 234 (84)	

Таблица Пройти тесты Химикарски

(62), 149 (64), 152 (64) 2 пъти, 184 (73), 203 (77), 206 (78), 208 (78), 210 (78-79), 211 (79), 238 (85), 265 (92) 2 пъти, 267 (92-93), 268 (93), 273 (94), 274 (94), 280 (96), 302 (102), 313 (104)	той 22 (37), 23 (37), 39 (40) 2 пъти, 41 (40), 46 (41), 48 (42), 49 (42), 51 (42) 2 пъти, 55 (43), 56 (43), 57 (44), 58 (44), 59 (44), 61 (44), 63 (45), 70 (46), 73 (47), 83 (49), 84 (49), 87 (50), 88 (50), 90 (50), 92 (50), 100 (52), 104 (52), 106 (53), 115 (55), 116 (55), 118 (56), 120 (56), 121 (57) 2 пъти, 122 (57), 123 (57), 126 (58), 128 (58), 133 (60), 140 (61), 141 (62), 143 (62) 2 пъти, 146 (63), 148 (63), 149 (64) 2 пъти, 150 (64), 152 (64), 154 (65), 155 (65), 157 (66) 2 пъти, 159 (66), 164 (68) 3 пъти, 167 (69) 2 пъти, 168 (69) 2 пъти, 169 (69), 172 (70), 176 (71), 178 (71-72), 182 (72) 2 пъти, 188 (74), 190 (75) 2 пъти, 193 (75), 209 (78), 235 (84-85), 236 (85), 237 (85), 242 (86), 247 (87), 248 (87), 253 (88), 254 (88), 255 (88-89), 263 (91), 265 (92), 275 (95), 281 (97), 283 (97-98), 285 (98), 289 (99), 290 (99) 3 пъти, 298 (101), 301 (102), 304 (102), 312 (104), 316 (105), 318 (105), 325 (107-108)
тебе 206 (78)	толкова 7 (33), 13 (34), 43 (41), 120 (56), 143 (62), 174 (70-71) 3 пъти, 233 (83), 244 (86-87) 2 пъти, 255 (88-89), 274 (94), 292 (99-100), 297 (101), 318 (105), 321 (106)
техни 124 (57), 151 (64), 174 (70-71), 184 (73) 2 пъти, 229 (83), 235 (84-85), 247 (87)	тоя 25 (37), 32 (38), 43 (41), 50 (42), 55 (43) 2 пъти, 57 (44), 59 (44), 62 (45), 64 (45), 67 (46), 75 (48), 79 (48), 100 (52), 110 (54), 113 (55), 122 (57), 123 (57), 131 (59), 136 (60) 2 пъти, 140 (61), 142 (62), 146 (63), 154 (65) 2 пъти, 155 (65) 2 пъти, 158 (66), 169 (69), 171 (70), 173 (70), 175 (71), 178 (71-72), 187 (74), 195 (76), 196 (76), 203 (77), 212 (79), 213 (79), 222 (81), 229 (83), 234 (84), 237 (85) 2 пъти, 240 (86), 241 (86), 242 (86), 246 (87), 251 (88), 252 (88) 2 пъти, 253 (88) 2 пъти, 254 (88), 255 (88-89), 256 (89), 267 (92-93), 281 (97), 282 (97) 2 пъти, 283 (97-98), 287 (98-99), 296 (100-101), 306 (103) 2 пъти, 308 (103), 309 (103-104), 310 (104), 311 (104), 316 (105), 317 (105) 2 пъти, 318 (105)
техните 16 (35), 20 (36), 45 (41), 86 (49), 102 (52), 111 (54), 125 (58), 211 (79), 221 (81), 231 (83) 2 пъти, 261 (90), 294 (100), 313 (104), 316 (105) 2 пъти, 317 (105)	тя 87 (50), 126 (58), 162 (67), 179 (72)
техния 11 (34), 12 (34), 86 (49), 152 (64), 258 (89), 265 (92), 286 (98)	тях 5 (32), 10 (33-34) 2 пъти, 11 (34), 12 (34), 16 (35), 18 (36), 27 (37-38), 28 (38), 32 (38), 33 (39), 39 (40), 40 (40), 41 (40), 42 (40), 45 (41), 48 (42), 50 (42), 52 (42), 53 (43), 56 (43), 59 (44), 61 (44), 66 (46), 81 (49) 2 пъти, 93 (50), 97 (51), 106 (53), 108 (53), 111 (54), 113 (55), 117 (56), 135 (60) 2 пъти, 139 (61), 142 (62), 151 (64), 166 (69), 181 (72), 185 (73), 210 (78-79), 211 (79), 222 (81), 228 (82-83), 230 (83), 232 (83) 3 пъти, 236 (85), 250 (87-88), 254 (88), 259 (89) 2 пъти, 279 (96), 283 (97-98), 292 (99-100), 294 (100), 301 (102), 302 (102), 304 (102), 307 (103) 2 пъти, 309 (103-104), 310 (104) 2 пъти, 314 (104-105) 2 пъти, 315 (105), 323 (107), 324 (107), 325 (107-108) 2 пъти
техният 165 (68)	тяхно 152 (64), 302 (102)
ти 9 (33) 3 пъти, 11 (34) 2 пъти, 12 (34), 206 (78) 2 пъти	тяхното 215 (80) 2 пъти, 246 (87), 260 (89-90), 302 (102)
тия 4 (32), 11 (34), 15 (35), 17 (35), 28 (38), 29 (38), 31 (38) 2 пъти, 33 (39), 41 (40), 42 (40), 46 (41) 2 пъти, 47 (41), 48 (42), 52 (42), 101 (52), 127 (58), 136 (60), 179 (72), 215 (80), 253 (88) 2 пъти, 254 (88), 266 (92), 267 (92-93) 2 пъти, 273 (94), 279 (96), 289 (99), 290 (99), 291 (99), 293 (100) 2 пъти, 300 (101), 302 (102), 303 (102), 304 (102), 305 (102-103), 308 (103), 315 (105), 316 (105)	що 9 (33), 23 (37), 25 (37), 106 (53), 213 (79), 215 (80)
то 26 (37), 27 (37-38), 42 (40), 184 (73)	я 6 (32-33) 3 пъти, 28 (38), 45 (41), 78 (48), 96 (51), 105 (53), 134 (60), 187 (74), 200 (77) 3 пъти, 205 (77-78), 208 (78), 210 (78-79), 325 (107-108)
това 5 (32), 8 (33) 2 пъти, 10 (33-34), 11 (34), 14 (34) 2 пъти, 21 (36) 3 пъти, 22 (37) 2 пъти, 24 (37), 26 (37), 30 (38), 31 (38), 32 (38), 34 (39), 36 (39) 2 пъти, 37 (39-40), 40 (40), 46 (41), 54 (43), 55 (43), 56 (43), 58 (44), 60 (44), 62 (45), 63 (45), 65 (45), 67 (46), 68 (46), 70 (46), 73 (47), 74 (47) 2 пъти, 78 (48), 83 (49), 85 (49) 2 пъти, 88 (50), 90 (50) 2 пъти, 93 (50), 95 (51), 96 (51), 98 (51) 2 пъти, 101 (52) 2 пъти, 102 (52), 103 (52) 2 пъти, 106 (53), 109 (54) 3 пъти, 110 (54), 111 (54) 2 пъти, 124 (57) 2 пъти, 125 (58), 131 (59), 135 (60), 137 (61), 139 (61) 3 пъти, 141 (62) 2 пъти, 142 (62) 2 пъти, 146 (63), 143 (62), 149 (64), 150 (64), 151 (64), 152 (64) 2 пъти, 153 (65), 154 (65), 157 (66), 158 (66), 160 (66), 161 (67), 165 (68), 168 (69), 169 (69), 170 (69-70), 171 (70), 172 (70) 2 пъти, 173 (70), 175 (71), 176 (71), 177 (71), 179 (72), 180 (72), 181 (72), 182 (72), 183 (72-73), 184 (73), 191 (75), 192 (75) 2 пъти, 196 (76), 197 (76), 199 (76-77) 2 пъти, 202 (77) 2 пъти, 204 (77), 205 (77-78) 2 пъти, 206 (78), 208 (78), 210 (78-79), 211 (79) 2 пъти, 219 (80), 229 (83), 230 (83), 231 (83), 237 (85), 238 (85), 240 (86), 249 (87), 255 (88-89), 257 (89), 263 (91) 2 пъти, 264 (91-92) 2 пъти, 265 (92) 2 пъти, 266 (92), 268 (93) 3 пъти, 269 (93), 274 (94) 2 пъти, 275 (95), 283 (97-98), 290 (99), 293 (100), 295 (100), 301 (102), 303 (102), 307 (103) 2 пъти, 309 (103-104), 310 (104) 2 пъти, 314 (104-105) 2 пъти, 315 (105), 323 (107), 324 (107), 325 (107-108) 2 пъти	
този 16 (35) 2 пъти, 17 (35), 23 (37), 24 (37), 69 (46), 88 (50), 98 (51), 113 (55), 121 (57), 123 (57) 2 пъти, 147 (63), 168 (69), 176 (71), 181 (72)	

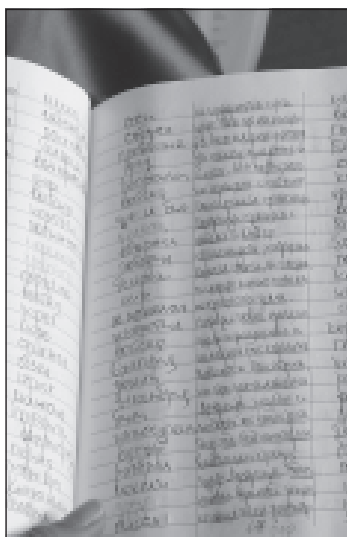
Паисия Пройтхителъ Хилендарски

ЕЗИКЪТ НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ – УПЪЛТНЕН ТЕЗАУРУС. II

Тук са събрани 151 думи, изписани с главни букви по изданието на „История славяноболгарская ...” от 1963 г. на издателство „Български писател” и в ръкописния, и компютърния препис (с. 38-51 СВ. О. П ИС) (срв.: с. 135-171 СВ. О. П ИС):

- лични собствени имена;
- фамилни имена;
- титулуващи прозвища на духовни и светски лица;
- съществителни собствени имена, с които се означава притежание;
- обобщаващи и категориални географски названия.

Тази част от уплътнения тезаурус е словна база за съставянето на **Именния показалец** (с. 112-124 СВ. О. П ИС) и **Географския показалец** (с. 125-134 СВ. О. П ИС), което стана възможно благодарение **научния коментар към първоизточника** (с. 80-111 СВ. О. П ИС).

Ааронов 285 (98)
Агарини 216 (80)
Арменин 82 (49)
Аронов 128 (58)
Ароновия 121 (57)
Асенов 148 (63), 157 (66), 295 (100), 303 (102)
Асенова 287 (98-99)
Асеновата 132 (59), 146 (63)
Асеновия 147 (63), 289 (99)
Асеновият 147 (63)
Атонска 3 (32), 144 (62), 155 (65), 161 (67), 303 (102),
305 (102-103), 311 (104), 316 (105)
Афетовите 22 (37)
Афетовото 26 (37), 29 (38)

СВ. О. П ИС

Таблица Проітхителъ Хмилъдаселъ

- Балтинско 267 (92-93)
Балтско 31 (38)
Бело 300 (101)
Божи 237 (85), 284 (98)
Божие 26 (37), 122 (57), 132 (59), 133 (60)
Божието 289 (99)
Божиите 313 (104)
Божия 39 (40), 42 (40), 108 (53), 134 (60), 141 (62),
143 (62), 147 (63), 171 (70), 208 (78),
234 (84), 248 (87), 256 (89), 258 (89),
295 (100)
Божият 91 (50), 310 (104)
Борисовият 115 (55)
Бяло 29 (38), 49 (42)
Велики 52 (42), 64 (45), 65 (45), 66 (46) 2 пъти,
222 (81) 2 пъти, 223 (81), 227 (82)
Видинска 41 (40)
Видинската 309 (103-104)
Влахерските 104 (52)
Влашката 35 (39)
Вукашиновия 169 (69)
Господне 54 (43), 62 (45), 227 (82)
Грачанската 300 (101)
Давидов 121 (57)
Девича 300 (101)
Девически 300 (101)
Девическия 300 (101)
Драмска 46 (41)
Дунавските 66 (46)
Дългите 67 (46)
Едренелиската 46 (41)
Елбасанската 123 (57), 285 (98)
Иванково 146 (63)
Иванковото 147 (63)
Измаилови 216 (80)
Изографски 305 (102-103)
Ираклиев 57 (44) 2 пъти
Йоанов 148 (63)
Йоановите 188 (74)
Йоановия 189 (74-75)
Калокировия 114 (55)
Комистополовия 116 (55)
Константинов 56 (43), 158 (66)
Константиновата 159 (66)
Константиновия 179 (72)
Константиновият 174 (70-71)
Копронимов 73 (47)
Косово 177 (71), 209 (78)
Кралевки 178 (71-72)
Круновия 77 (48), 78 (48)
Лагонска 193 (75)
Лесновската 298 (101)
Лесновски 298 (101)
Маврубировата 323 (107)
Маджарска 45 (41), 103 (52)
Маджарската 35 (39)
Меглинската 295 (100)
Меглински 127 (58), 153 (65)
Мелничка 46 (41)
Методиев 262 (91)
Московската 30 (38), 31 (38), 33 (39), 34 (39)
Мосхосов 30 (38)
Мурадовата 204 (77)
Насилни 170 (69-70), 171 (70), 172 (70), 175 (71)
Неманиев 271 (93-94)
Никифоров 114 (55)
Никифоровата 76 (48), 78 (48)
Никифоровите 112 (54)
Нишка 41 (40)
Нишката 45 (41), 235 (84-85)
Нови 310 (104)
Охридска 45 (41), 53 (43)
Охридската 180 (72), 235 (84-85), 292 (99-100),
296 (100-101)
Охридските 128 (58)
Петров 156 (65), 157 (66)
Петровия 189 (74-75)
Петрово 109 (54)
Петровски 305 (102-103)
Помариско 31 (38)
Премъдри 102 (52)
Премъдрият 102 (52)
Пшинската 299 (101)
Пшински 299 (101)
Рилската 109 (54), 296 (100-101), 301 (102)
Рилски 109 (54), 296 (100-101), 298 (101), 301 (102)
Рилския 298 (101) 2 пъти
Самоилов 121 (57)
Самоиловия 121 (57), 132 (59)
Самоковска 46 (41)
Самоковската 3 (32)
Сарандаполски 299 (101)
Света 3 (32), 11 (34), 144 (62), 155 (65), 161 (67),
164 (68), 266 (92), 297 (101), 303 (102),
305 (102-103), 307 (103), 308 (103),
311 (104), 312 (104), 314 (104-105),
315 (105), 316 (105)
Светата 62 (45)
Свети 57 (44), 95 (51), 123 (57), 124 (57), 125 (58) 3 пъти,
127 (58) 2 пъти, 131 (59), 133 (60), 136 (60),
139 (61), 152 (64) 2 пъти, 153 (65), 154 (65)
2 пъти, 168 (69), 221 (81), 224 (82), 225 (82),
243 (86), 257 (89), 262 (91) 2 пъти, 263 (91),
265 (92), 268 (93), 271 (94), 281 (97) 2 пъти,
284 (98), 285 (98) 2 пъти, 286 (98), 287 (98),
290 (99), 291 (99) 3 пъти, 294 (100) 5 пъти, 295
(100), 296 (100) 4 пъти, 297 (100), 298 (101),
299 (101) 2 пъти, 300 (101), 303 (102) 2 пъти,
304 (102), 305 (103) 4 пъти, 306 (103), 307
(103) 2 пъти, 308 (103) 2 пъти, 309 (103), 310
(104), 311 (104), 316 (105) 3 пъти, 318 (105)
Светите 32 (38), 69 (46), 73 (47), 117 (56), 262 (91), 266
(92), 269 (93), 291 (99), 292 (91), 313 (104),
317 (105)
Светия 65 (46), 92 (50), 93 (50), 109 (54), 110 (54), 122
(57), 131 (59), 136 (60) 2 пъти, 137 (61), 168
(69), 240 (86), 241 (86), 243 (86), 287 (98-99),
288 (99), 297 (101), 298 (101) 3 пъти, 302
(102), 305 (102-103)
Светият 45 (41), 49 (42), 109 (54), 131 (59), 236 (85), 258
(89) 2 пъти, 269 (93), 301 (102), 302 (102),
303 (102) 2 пъти, 313 (104) 2 пъти
Свето 239 (85-86), 268 (93)
Светото 93 (50), 238 (85) 2 пъти, 241 (86), 269 (93), 270
(93) 2 пъти, 271 (93-94), 281 (97)
Селимовото 317 (105)

СВ. О. П ИС

Таблица Проітхителъ Химакъарелъ

Серска 46 (41)	Теофилактовия 288 (99)
Силни 171 (70), 221 (81)	Теофилов 263 (91)
Симеоновите 104 (52), 107 (53)	Търновска 41 (40), 311 (104)
Симовите 22 (37)	Търновски 303 (102) 2 пъти
Симовия 28 (38)	Филибелиска 46 (41)
Симовото 26 (37) 2 пъти	Хамов 27 (37-38)
Симонов 306 (103)	Хамовите 22 (37)
Скитски 305 (102-103)	Хамовото 22 (37), 26 (37) 2 пъти
Скопска 299 (101)	Хананско 27 (37-38)
Скопската 45 (41), 235 (84-85)	Хереоновия 113 (55)
Сливенската 155 (65), 303 (102), 309 (103-104)	Хоридската 127 (58)
Солунска 46 (41)	Христово 34 (39), 89 (50), 90 (50), 263 (91)
Софийската 308 (103) 2 пъти	Цариградската 97 (51) 2 пъти, 275 (95) 2 пъти
Софиска 46 (41)	Черепишкия 309 (103-104)
Стефанова 176 (71)	Черно 29 (38), 35 (39), 204 (77), 256 (89)
Стефановата 176 (71)	Шишманова 161 (67)
Стефановите 182 (72)	Шишмановия 174 (70-71), 205 (77-78)
Стефановия 176 (71), 181 (72)	Шишмановият 215 (80)
Струмичка 46 (41)	Щипска 46 (41)
Суходолския 309 (103-104)	Щипската 298 (101)
Телериковото 72 (47)	Юстиниановия 45 (41)

Паисий Провлѣхъ Хиландарски

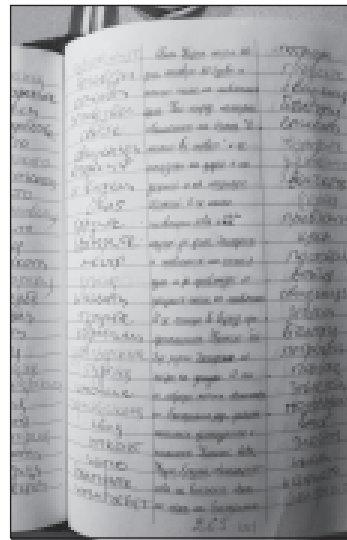
ЕЗИКЪТ НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ – УПЪЛТНЕН ТЕЗАУРУС. III

Тук, според честотата на употребата им в „История славяноболгарская ...”, са представени **неизменяемите части на речта**:

- наречия;
- предлози;
- съюзи;
- частици.

Но *тук* са включени и **числителните имена** (както **числителните бройни**, показващи количествените признаци на множество от същности, така и **числителните редни**, фиксиращи числов признак на същности, чрез които се определя поредното място на даден обект в пространството) (срв.: с. 136-149 СВ. О. П ИС: **Тезаурес I: Съществ. нариц. имена**), основавайки се на библейската източниковедска основа на „История славяноболгарская ...”, оперираща с количествените признаци и множеството от същности – като част от контекста на религиозния метаезик, намиращ се в онтологично отношение на принципен порядък над физическата реалност: като нейно качество.

Тук е представен свод от 480 лексикални единици: 203 числ. имена и 277 неизм. части на речта.

1. ЧИСЛИТЕЛНИ ИМЕНА

втората 284 (98)
Втори 226 (82)
втори 108 (53), 169 (69), 225 (82) 2 пъти,
241 (86), 283 (97-98)
втория 21 (36)
вторият 245 (87), 282 (97)
второто 89 (50)

СВ. О. П ИС

Таблица Пройтиетса Хмандарси

два 210 (78-79)	трети 226 (82)
двадесет 99 (51), 130 (59)	третия 21 (36)
двама 44 (41), 54 (43), 93 (50), 126 (58), 150 (64), 204 (77), 221 (81), 255 (88-89)	третият 284 (98)
двамата 111 (54), 206 (78), 210 (78-79), 307 (103)	три 20 (36), 22 (37), 61 (44), 95 (51), 121 (57), 125 (58), 155 (65), 205 (77-78), 209 (78), 248 (87), 274 (94), 285 (98), 286 (98)
двата 199 (76-77)	три хиляди 142 (62), 325 (107-108)
две 57 (44), 66 (46), 80 (49), 150 (64), 162 (67), 190 (75), 323 (107)	тридесет 129 (59)
двете 80 (49), 136 (60), 151 (64), 254 (88)	тридесет и пет 126 (58)
девет 258 (89)	трима 142 (62), 164 (68), 203 (77), 240 (86), 305 (102-103), 314 (104-105), 316 (105)
девет хиляди 48 (42), 257 (89)	тримата 19 (36), 20 (36)
деветият 291 (99)	тринадесет 257 (89)
деветте хиляди 50 (42)	триста хиляди 135 (60)
десет 44 (41), 253 (88), 262 (91)	хиляди 244 (86-87)
десетият 291 (99)	четвърта 142 (62)
един 22 (37), 25 (37), 29 (38), 33 (39), 36 (39), 37 (39-40), 39 (40), 80 (49), 83 (49), 87 (50), 92 (50), 99 (51) 2 пъти, 105 (53), 115 (55), 118 (56), 120 (56), 128 (58), 134 (60), 136 (60), 142 (62), 150 (64), 172 (70), 174 (70-71), 186 (74), 191 (75), 205 (77-78), 210 (78-79), 306 (103), 316 (105), 317 (105)	четвърти 108 (53), 277 (95)
една 15 (35), 31 (38), 48 (42), 106 (53), 121 (57), 122 (57), 146 (63), 149 (64), 192 (75), 200 (77), 202 (77), 216 (80), 260 (89-90), 305 (102-103), 310 (104), 325 (107-108)	четвъртият 284 (98)
едни 24 (37), 36 (39), 56 (43), 190 (75), 191 (75), 234 (84), 260 (89-90)	четири 249 (87)
едно 17 (35), 33 (39), 84 (49), 109 (54), 114 (55), 120 (56), 128 (58), 129 (59), 158 (66), 168 (69), 202 (77) 2 пъти, 240 (86), 276 (95)	четиридесет 24 (37)
едного 121 (57)	четирима 170 (69-70) 2 пъти, 246 (87), 266 (92), 276 (95), 277 (95) 2 пъти, 285 (98), 290 (99), 300 (101), 302 (102), 312 (104)
осем 19 (36), 135 (60), 143 (62)	шестия 53 (43), 54 (43), 268 (93), 281 (97)
осмият 290 (99)	шестият 286 (98)
пет 46 (41), 53 (43), 148 (63), 265 (92), 291 (99), 293 (100)	1. – 222 (81)
петдесет 130 (59), 148 (63)	1) – 313 (104), 316 (105)
петима 265 (92)	2. – 223 (81), 282 (97)
петия 194 (75-76), 269 (93) 2 пъти, 291 (99)	2) – 314 (104-105), 316 (105)
петият 285 (98)	3. – 223 (81), 284 (98)
петте 126 (58)	3) – 314 (105), 316 (105)
първ 29 (38), 51 (42), 59 (44), 62 (45), 66 (46), 145 (63), 163 (68), 164 (68), 169 (69), 220 (80-81), 222 (81), 276 (95)	4. – 223 (81), 284 (98)
първа 159 (66)	4) – 314 (104-105)
първата 20 (36), 38 (40), 68 (46), 135 (60), 200 (77)	5. – 223 (81), 285 (98)
Първи 64 (45), 224 (82)	5) – 314 (104-105)
първи 103 (52), 134 (60), 164 (68), 190 (75), 277 (95)	5 – 98 (51)
първите 8 (33), 24 (37), 59 (44), 169 (69), 218 (80), 221 (81)	6. – 223 (81), 286 (98)
първия 20 (36), 25 (37), 47 (41), 50 (42), 61 (44), 137 (61), 149 (64), 158 (66), 181 (72), 227 (82), 228 (82-83)	6) – 314 (104-105)
първият 222 (81), 244 (86-87), 281 (97), 302 (102)	7. – 223 (81), 287 (98-99)
първо 218 (80), 219 (80)	7) – 314 (104-105)
първото 281 (97)	8. – 223 (81), 290 (99)
седем 28 (38) 2 пъти, 59 (44), 211 (79), 214 (79), 266 (92)	8) – 314 (104-105)
седемдесет и два 25 (37)	9. – 224 (82), 291 (99)
седемте 221 (81) 2 пъти, 293 (100)	9) – 314 (104-105)
седми 181 (72)	10. – 224 (82), 291 (99)
седмият 287 (98-99)	10) – 314 (104-105)
седмото 181 (72)	11. – 224 (82), 291 (99)
сто 120 (56), 179 (72)	11) – 314 (104-105)
Трети 188 (74), 226 (82)	12. – 224 (82), 291 (99)
	12) – 314 (104-105)
	12 – 209 (78), 315 (105)
	13. – 224 (82), 291 (99)
	13) – 314 (104-105)
	14. – 224 (82), 294 (100)
	14) – 314 (104-105)
	15. – 224 (82), 294 (100)
	15) – 314 (104-105)
	15 – 26 (37) 2 пъти, 29 (38), 156 (65), 199 (76-77)
	15 хиляди – 119 (56)
	16. – 224 (82), 296 (100-101)
	16) – 314 (104-105)
	17. – 224 (82), 296 (100-101)
	17) – 314 (104-105)

СВ. О. П ИС

Табела Пройтисез Химнарсези

18. – 225 (82), 298 (101)	958 – 270 (93)
18) 314 (104-105)	980 – 216 (80)
19. – 225 (82), 299 (101)	1008 – 270 (93)
19) – 314 (104-105)	1130 – 271 (93-94)
20. – 225 (82), 299 (101)	1170 – 131 (59)
20) – 314 (104-105)	1190 – 271 (93-94)
21. – 225 (82), 300 (101)	1351 – 202 (77)
21) – 314 (104-105)	1363 – 202 (77)
22. – 225 (82), 303 (102)	1370 – 227 (82)
22) – 314 (104-105)	1453 – 209 (78)
22 – 123 (57)	1610 – 309 (103-104)
23. – 225 (82), 304 (102)	1685 – 310 (104)
24. – 226 (82), 305 (102-103)	1745 – 3 (32)
25. – 226 (82), 305 (102-103)	1750 – 317 (105)
25 – 156 (65), 312 (104), 313 (104), 316 (105)	1762 – 3 (32)
26. – 226 (82), 305 (102-103)	2000 – 197 (76)
27. – 226 (82), 308 (103)	3000 – 61 (44)
27 хиляди – 325 (107-108)	6000 – 191 (75)
28. – 226 (82), 309 (103-104)	7000 – 198 (76)
29. – 226 (82), 310 (104)	8000 – 197 (76)
29 – 319 (106)	10000 – 197 (76)
30. – 226 (82)	10300 – 194 (75-76)
31. – 226 (82)	12000 – 71 (47)
32. – 226 (82)	15 хиляди – 119 (56)
32 – 26 (37)	20000 – 191 (75)
33. – 227 (82)	22000 – 61 (44)
33 – 227 (82)	70000 – 71 (47)
35 – 73 (47), 249 (87)	90000 – 65 (45)
37 – 27 (37-38), 28 (38)	400000 – 50 (42)
38 – 265 (92)	600000 – 76 (48)
40 – 154 (65), 156 (65), 167 (69), 227 (82), 265 (92), 310 (104), 325 (107-108)	II – 57 (44)
45 – 284 (98)	III – 59 (44)
50 – 268 (93)	VI – 74 (47)
58 – 321 (106)	
60 – 135 (60), 325 (107-108)	
70 – 130 (59), 134 (60)	
78 – 74 (47)	
80 – 209 (78)	
80 хиляди – 257 (89)	
92 – 270 (93)	
95 хиляди – 222 (81)	
106 – 94 (51) 2 пъти	
153 – 271 (93-94)	
250 – 181 (72)	
270 хиляди – 141 (62)	
300 – 52 (42)	
300 хиляди – 142 (62)	
328 – 34 (39)	
345 – 271 (93-94)	
450 – 49 (42)	
495 – 50 (42)	
529 – 22 (37)	
567 – 38 (40)	
678 – 53 (43), 54 (43)	
703 – 62 (45), 268 (93), 281 (97)	
720 – 227 (82)	
777 – 73 (47)	
808 – 76 (48)	
813 – 80 (49)	
845 – 270 (93), 283 (97-98)	
867 – 93 (50)	
950 – 284 (98)	

2. НАРЕЧИЯ

безбожно 76 (48)
безметежно 189 (74-75)
безутешно 217 (80)
благотейно 84 (49), 280 (96)
благочестиво 169 (69)
близко 84 (49)
близо 77 (48), 80 (49), 106 (53), 179 (72), 272 (94), 282 (97), 291 (99), 306 (103), 311 (104)
богоугодно 116 (55), 239 (85-86), 243 (86), 282 (97), 284 (98)
веднага 91 (50), 104 (52), 120 (56)
веднъж 89 (50)
винаги 326 (108)
високо 24 (37)
внезапно 61 (44)
временно 63 (45)
все 232 (83), 279 (96)
вседушевно 304 (102)
всенародно 271 (93-94) 2 пъти
всесърдечно 304 (102)
всякога 88 (50), 233 (83), 249 (87)
вътре 104 (52), 144 (62), 147 (63), 154 (65)
вярно 62 (45)
где 125 (58) 2 пъти, 181 (72), 300 (101)

Табела Пройтисна Химнарска

гдето 30 (38) 2 пъти, 160 (66), 229 (83), 293 (100), 306 (103), 310 (104), 317 (105) 2 пъти, 320 (106), 321 (106)	като че 260 (89-90)
горко 217 (80)	когато 14 (34), 19 (36), 20 (36), 22 (37), 33 (39), 54 (43), 56 (43), 57 (44), 65 (45), 66 (46), 70 (46), 71 (47), 72 (47), 76 (48), 78 (48), 80 (49), 81 (49), 87 (50), 89 (50), 97 (51), 100 (52), 103 (52), 105 (53) 3 пъти, 107 (53), 110 (54), 111 (54), 114 (55), 115 (55), 120 (56) 2 пъти, 133 (60), 137 (61), 140 (61), 141 (62), 143 (62), 158 (66), 159 (66), 162 (67), 180 (72), 189 (74-75), 191 (75), 192 (75), 193 (75), 214 (79), 216 (80), 217 (80), 219 (80), 240 (86), 256 (89), 263 (91) 3 пъти, 269 (93), 277 (95), 278 (96) 2 пъти, 297 (101), 312 (104), 323 (107)
грьмогласно 133 (60)	кратко 15 (35), 202 (77)
двойно 134 (60), 280 (96)	къде 105 (53)
днес 15 (35), 30 (38), 32 (38), 34 (39), 36 (39), 47 (41), 250 (87-88)	където 316 (105)
добре 240 (86), 274 (94)	лошо 323 (107)
доброволно 62 (45), 81 (49), 242 (86), 259 (89), 284 (98)	малко 14 (34), 15 (35), 17 (35), 41 (40) 2 пъти, 51 (42), 58 (44), 62 (45), 90 (50), 91 (50), 96 (51), 116 (55), 121 (57), 130 (59), 179 (72), 182 (72), 214 (79), 219 (80), 246 (87), 256 (89), 268 (93), 270 (93), 271 (93-94), 273 (94) 2 пъти, 281 (97), 320 (106) 2 пъти, 323 (107)
докато 6 (32-33), 97 (51), 117 (56), 143 (62) 2 пъти, 195 (76), 202 (77), 219 (80), 234 (84), 266 (92), 276 (95)	мирно 189 (74-75) 2 пъти, 199 (76-77), 222 (81), 257 (89), 260 (89-90), 284 (98)
докле 269 (93)	много 6 (32-33) 2 пъти, 7 (33), 8 (33), 9 (33), 12 (34), 14 (34), 15 (35) 4 пъти, 16 (35) 2 пъти, 17 (35) 2 пъти, 18 (36), 20 (36), 27 (37-38), 31 (38), 32 (38), 33 (39), 34 (39) 2 пъти, 36 (39), 37 (39- 40), 38 (40), 40 (40), 42 (40), 43 (41), 45 (41), 47 (41), 50 (42) 2 пъти, 52 (42), 53 (43), 54 (43) 2 пъти, 57 (44), 67 (46), 73 (47) 2 пъти, 74 (47) 2 пъти, 75 (48), 79 (48), 83 (49), 85 (49) 2 пъти, 93 (50), 95 (51), 97 (51), 102 (52) 2 пъти, 104 (52) 2 пъти, 105 (53), 108 (53), 109 (54), 111 (54) 2 пъти, 112 (54), 113 (55), 116 (55), 117 (56) 3 пъти, 119 (56), 120 (56) 2 пъти, 122 (57), 123 (57), 124 (57) 4 пъти, 126 (58) 2 пъти, 128 (58), 129 (59) 2 пъти, 130 (59), 131 (59), 133 (60) 5 пъти, 135 (60), 137 (61), 138 (61), 139 (61) 4 пъти, 140 (61), 141 (62), 142 (62), 144 (62) 4 пъти, 146 (63) 2 пъти, 149 (64) 3 пъти, 152 (64) 2 пъти, 155 (65) 2 пъти, 158 (66) 3 пъти, 159 (66) 2 пъти, 160 (66) 2 пъти, 161 (67), 162 (67), 167 (69) 2 пъти, 168 (69), 174 (70-71), 176 (71), 179 (72) 3 пъти, 180 (72), 181 (72), 182 (72), 187 (74), 194 (75-76), 197 (76), 198 (76), 199 (76-77), 201 (77), 215 (80), 216 (80), 217 (80), 219 (80), 221 (81), 223 (81), 225 (82), 230 (83), 232 (83), 233 (83), 236 (85), 237 (85), 244 (86-87), 245 (87), 247 (87) 5 пъти, 248 (87) 2 пъти, 249 (87), 250 (87-88) 2 пъти, 252 (88) 3 пъти, 255 (88-89) 3 пъти, 257 (89) 2 пъти, 260 (89-90) 2 пъти, 261 (90), 263 (91), 265 (92), 266 (92), 272 (94), 273 (94) 2 пъти, 274 (94) 2 пъти, 275 (95), 277 (95), 279 (96), 286 (98) 2 пъти, 287 (98-99), 288 (99) 3 пъти, 289 (99) 4 пъти, 291 (99), 293 (100), 294 (100), 295 (100), 296 (100-101) 3 пъти, 299 (101) 3 пъти, 300 (101), 301 (102), 302 (102) 2 пъти, 303 (102), 304 (102) 2 пъти, 305 (102-103), 306 (103) 3 пъти, 307 (103) 2 пъти, 308 (103) 2 пъти, 309 (103-104), 311
дори 194 (75-76)	
досега 38 (40), 40 (40), 42 (40), 123 (57), 151 (64), 152 (64), 164 (68), 165 (68), 168 (69), 175 (71), 180 (72), 183 (72-73), 185 (73), 208 (78), 212 (79), 215 (80), 253 (88), 266 (92), 267 (92-93), 270 (93), 285 (98), 288 (99), 291 (99) 2 пъти, 296 (100-101), 297 (101), 299 (101), 300 (101), 315 (105)	
другаде 78 (48)	
друго 276 (95)	
дълго 202 (77)	
едва 15 (35), 56 (43), 81 (49), 106 (53), 135 (60), 320 (106), 324 (107)	
единодушно 134 (60)	
жалостно 217 (80)	
жестоко 60 (44), 63 (45)	
заедно 36 (39), 47 (41), 112 (54), 139 (61), 162 (67) 2 пъти, 166 (69), 198 (76), 200 (77), 201 (77), 220 (80-81), 262 (91), 293 (100), 294 (100), 321 (106), 324 (107), 325 (107-108)	
залудо 25 (37)	
защо 7 (33), 58 (44), 249 (87), 252 (88), 255 (88-89), 276 (95)	
здраво 49 (42), 143 (62), 198 (76), 268 (93)	
зле 200 (77)	
известно 124 (57)	
изкусно 212 (79), 308 (103)	
изобищо 267 (92-93)	
изпърво 5 (32), 18 (36), 23 (37), 55 (43), 136 (60), 211 (79), 212 (79), 216 (80), 219 (80), 242 (86)	
иначе 267 (92-93)	
как 5 (32), 18 (36), 25 (37), 55 (43), 89 (50), 98 (51), 125 (58), 136 (60), 137 (61), 173 (70), 194 (75-76), 231 (83)	
както 5 (32), 8 (33) 2 пъти, 9 (33), 11 (34), 16 (35), 24 (37), 26 (37), 31 (38), 36 (39), 38 (40), 42 (40), 44 (41), 47 (41), 49 (42), 54 (43), 65 (45), 109 (54), 120 (56), 122 (57), 132 (59), 134 (60), 145 (63), 147 (63), 153 (65) 3 пъти, 158 (66), 178 (71-72), 182 (72), 184 (73) 2 пъти, 185 (73), 216 (80), 228 (82-83), 229 (83), 231 (83), 232 (83), 235 (84-85), 237 (85), 238 (85), 241 (86), 243 (86), 244 (86-87), 248 (87), 251 (88), 252 (88), 254 (88), 255 (88-89), 257 (89), 260 (89-90), 266 (92), 270 (93), 272 (94), 273 (94), 274 (94), 280 (96), 283 (97-98) 2 пъти, 284 (98), 285 (98) 2 пъти, 288 (99), 289 (99), 291 (99), 294 (100), 295 (100), 299 (101), 302 (102), 306 (103), 319 (106)	

Таблица Пройтието Химна

(104), 312 (104), 313 (104), 314 (104-105), 315 (105) 2 пъти, 316 (105), 317 (105) 2 пъти, 318 (105), 319 (106), 321 (106) 2 пъти, 322 (107), 323 (107) 3 пъти, 324 (107) 3 пъти, 326 (108)	отвсякъде 134 (60), 147 (63), 154 (65), 209 (78), 210 (78-79), 235 (84-85), 313 (104), 315 (105)
многого 303 (102)	отдавна 206 (78), 320 (106)
мъдро 308 (103)	отделно 18 (36)
мъченически 168 (69), 243 (86), 290 (99)	отдясно 89 (50)
н. [нататък] 89 (50)	откак 209 (78), 216 (80)
навсякъде 292 (99-100), 293 (100)	откакто 52 (42)
наедно 322 (107)	откъде 18 (36) 2 пъти
назад 57 (44), 105 (53), 122 (57), 160 (66), 178 (71-72), 191 (75), 196 (76), 198 (76)	откъдето 77 (48)
наистина 81 (49)	отляво 89 (50)
най-вече 316 (105)	отначало 28 (38), 66 (46), 117 (56), 119 (56), 142 (62), 157 (66), 183 (72-73), 239 (85-86), 250 (87-88), 267 (92-93)
най-много 8 (33), 26 (37), 43 (41), 46 (41), 251 (88), 253 (88), 295 (100)	отново 19 (36), 33 (39), 44 (41), 53 (43), 56 (43) 2 пъти, (60 (44), 62 (45), 119 (56), 121 (57), 127 (58), 129 (59), 137 (61), 141 (62), 149 (64), 151 (64), 152 (64), 155 (65), 205 (77-78), 207 (78), 278 (96)
най-напред 30 (38), 31 (38), 42 (40), 56 (43), 100 (52), 177 (71), 211 (79), 248 (87), 265 (92), 267 (92-93) 2 пъти, 293 (100)	отскоро 273 (94), 300 (101)
най-правилно 32 (38)	оттам 46 (41), 267 (92-93), 308 (103)
най-първо 12 (34)	оттогава 208 (78)
най-сетне 43 (41)	оттук 69 (46), 113 (55), 117 (56)
най-чисто 32 (38)	още 58 (44), 94 (51), 96 (51), 100 (52), 167 (69), 270 (93), 279 (96), 312 (104), 314 (104-105), 326 (108)
накрай 103 (52)	пак 23 (37), 33 (39), 38 (40), 44 (41), 47 (41), 49 (42), 50 (42), 56 (43), 60 (44), 63 (45) 2 пъти, 71 (47) 2 пъти, 73 (47), 80 (49), 86 (49), 106 (53) 2 пъти, 107 (53), 113 (55), 115 (55), 137 (61) 2 пъти, 138 (61), 140 (61), 141 (62) 2 пъти, 160 (66), 162 (67), 177 (71), 182 (72) 2 пъти, 186 (74), 198 (76), 220 (80-81), 230 (83), 240 (86), 251 (88), 268 (93)
накратко 11 (34), 15 (35), 16 (35), 17 (35), 45 (41), 123 (57), 163 (68), 175 (71), 183 (72-73), 221 (81), 235 (84-85), 260 (89-90) 3 пъти, 262 (91), 281 (97), 320 (106), 321 (106), 323 (107)	повече 10 (33-34), 12 (34), 144 (62), 154 (65), 166 (69), 172 (70) 2 пъти, 227 (82), 263 (91), 315 (105), 321 (106), 323 (107)
наоколо 214 (79)	повечето 10 (33-34), 49 (42)
напразно 25 (37)	по-горе 65 (45)
напред 122 (57), 155 (65)	погрешно 124 (57)
насила 217 (80)	подред 8 (33), 55 (43), 216 (80), 222 (81), 227 (82), 231 (83), 260 (89-90)
начело 175 (71)	покорно 144 (62)
нашироко 41 (40)	по-късно 37 (39-40), 49 (42), 82 (49), 109 (54), 124 (57), 127 (58), 135 (60), 155 (65), 209 (78), 213 (79), 239 (85-86), 266 (92), 267 (92-93), 271 (93-94)
недалече 77 (48)	полека-лека 219 (80)
незаконно 220 (80-81)	по-напред 268 (93), 285 (98)
неизменно 274 (94)	по-нататък 44 (41)
немного 212 (79)	понякога 44 (41), 232 (83), 278 (96)
ненадейно 14 (34), 72 (47), 81 (49), 102 (52), 197 (76)	по-преди 80 (49), 153 (65), 243 (86), 251 (88), 252 (88), 255 (88-89), 257 (89), 285 (98), 319 (106)
неотстъпно 270 (93)	по-рано 65 (45), 87 (50), 96 (51), 103 (52), 161 (67), 195 (76), 272 (94) 2 пъти, 274 (94), 297 (101)
непокорно 104 (52)	по-сетне 60 (44), 179 (72)
неправедно 290 (99)	по-скоро 104 (52)
неправилно 170 (69-70)	после 18 (36), 28 (38), 30 (38), 32 (38), 40 (40), 42 (40), 45 (41), 51 (42), 52 (42), 82 (49), 94 (51), 95 (51), 99 (51), 102 (52), 108 (53) 2 пъти, 110 (54), 113 (55), 117 (56), 119 (56), 138 (61), 142 (62) 2 пъти, 158 (66) 2 пъти, 162 (67), 170 (69-70), 174 (70-71), 180 (72), 181 (72), 182
непрестанно 232 (83)	
несправедливо 10 (33-34), 70 (46), 279 (96)	
несъвършено 90 (50)	
несъгласно 184 (73), 244 (86-87)	
никак 10 (33-34), 15 (35), 64 (45), 99 (51), 180 (72), 184 (73), 198 (76), 233 (83), 234 (84), 255 (88-89), 270 (93), 271 (93-94), 278 (96), 279 (96), 290 (99), 307 (103), 323 (107), 324 (107) 2 пъти	
никога 143 (62)	
никъде 175 (71), 183 (72-73)	
нощем 92 (50), 105 (53)	
някак 73 (47), 81 (49), 119 (56), 157 (66)	
някага 232 (83)	
някъде 300 (101)	
обширно 299 (101)	
окончателно 91 (50), 96 (51) 2 пъти, 105 (53), 108 (53), 127 (58), 136 (60), 214 (79)	

Табела Пройтието Химнарска

(72), 207 (78), 210 (78-79), 215 (80), 238 (85), 250 (87-88), 257 (89), 262 (91), 270 (93), 276 (95), 278 (96), 283 (97-98), 289 (99), 296 (100-101), 307 (103), 308 (103), 311 (104), 320 (106), 323 (107)	(39), 37 (39-40), 38 (40), 39 (40), 40 (40), 46 (41), 49 (42), 51 (42), 56 (43), 57 (44), 61 (44) 2 пъти, 66 (46), 71 (47), 72 (47), 76 (48), 79 (48), 80 (49), 81 (49), 84 (49), 92 (50), 93 (50), 96 (51), 97 (51), 99 (51), 101 (52), 102 (52), 103 (52) 2 пъти, 104 (52), 105 (53), 108 (53), 110 (54) 2 пъти, 111 (54) 2 пъти, 114 (55), 116 (55), 120 (56) 2 пъти, 127 (58), 129 (59), 132 (59), 133 (60), 135 (60), 137 (61) 2 пъти, 138 (61), 140 (61), 142 (62) 2 пъти, 143 (62), 144 (62) 2 пъти, 146 (63) 2 пъти, 150 (64), 153 (65), 154 (65), 155 (65), 159 (66), 160 (66) 2 пъти, 165 (68), 168 (69), 170 (69-70) 2 пъти, 171 (70), 173 (70) 2 пъти, 175 (71), 177 (71), 179 (72), 180 (72), 181 (72), 183 (72-73), 184 (73), 187 (74), 188 (74), 191 (75), 197 (76), 198 (76) 2 пъти, 200 (77), 201 (77), 202 (77), 204 (77), 205 (77-78), 206 (78), 207 (78), 210 (78-79) 2 пъти, 211 (79) 2 пъти, 212 (79), 214 (79) 2 пъти, 217 (80) 2 пъти, 218 (80) 2 пъти, 219 (80), 227 (82), 228 (82-83), 229 (83) 2 пъти, 231 (83), 232 (83), 234 (84), 238 (85) 2 пъти, 242 (86), 243 (86), 244 (86-87), 247 (87), 250 (87-88), 256 (89), 258 (89), 260 (89-90), 266 (92) 2 пъти, 267 (92-93) 3 пъти, 268 (93), 271 (93-94) 2 пъти, 272 (94) 3 пъти, 273 (94), 277 (95) 3 пъти, 278 (96), 280 (96), 282 (97), 283 (97-98), 285 (98), 293 (100), 302 (102) 2 пъти, 304 (102), 307 (103), 310 (104), 311 (104), 312 (104), 313 (104) 2 пъти, 317 (105), 319 (106), 319 (106), 320 (106), 322 (107), 324 (107) 2 пъти
постепенно 30 (38), 272 (94), 322 (107)	там 3 (32), 25 (37), 30 (38), 31 (38) 2 пъти, 32 (38), 39 (40), 48 (42) 2 пъти, 88 (50), 107 (53), 123 (57), 125 (58), 138 (61), 157 (66), 180 (72), 189 (74-75), 190 (75), 215 (80), 217 (80), 265 (92), 267 (92-93) 2 пъти, 269 (93), 287 (98-99), 291 (99), 293 (100), 295 (100), 300 (101), 303 (102), 307 (103), 310 (104) 2 пъти, 312 (104), 316 (105), 323 (107), 326 (108)
постоянно 62 (45), 108 (53)	т.н. [така нагатак] 89 (50)
потребно 220 (80-81), 262 (91)	твърде 6 (32-33), 47 (41)
праведно 168 (69)	твърдо 63 (45)
премного 15 (35)	тихо 189 (74-75), 260 (89-90)
премъдро 318 (105)	точно 107 (53)
привидно 70 (46)	тогава 77 (48), 87 (50), 90 (50) 2 пъти, 91 (50) 2 пъти, 112 (54) 2 пъти, 122 (57), 135 (60), 205 (77-78), 212 (79) 2 пъти, 213 (79), 216 (80), 263 (91), 264 (91-92), 270 (93), 271 (93-94), 278 (96), 315 (105), 316 (105), 325 (107-108)
прилежно 15 (35), 91 (50), 313 (104)	тъй 39 (40), 40 (40), 42 (40), 44 (41), 108 (53), 133 (60), 221 (81), 242 (86), 288 (99)
присърце 5 (32)	тук 13 (34), 28 (38), 33 (39), 40 (40), 45 (41), 76 (48), 78 (48), 82 (49), 86 (49), 115 (55), 123 (57), 128 (58), 149 (64), 151 (64), 152 (64), 154 (65), 155 (65), 163 (68), 175 (71), 199 (76-77), 207 (78), 213 (79), 214 (79) 2 пъти, 220 (80-81), 227 (82), 231 (83), 232 (83), 236 (85), 245 (87), 249 (87), 257 (89), 258 (89), 260 (89-90), 271 (93-94), 274 (94), 277 (95), 281 (97), 294 (100), 309 (103-104), 311 (104), 321 (106) 2 пъти
просто 98 (51), 212 (79) 2 пъти, 310 (104), 324 (107)	
пространно 15 (35), 295 (100)	
противно 104 (52)	
първо 8 (33) 3 пъти, 36 (39), 166 (69), 170 (69-70) 2 пъти, 200 (77), 207 (78), 229 (83), 255 (88-89), 266 (92), 269 (93), 283 (97-98), 292 (99-100)	
различно 99 (51), 184 (73)	
разумно 63 (45), 257 (89)	
родом 265 (92), 269 (93), 292 (99-100), 303 (102), 307 (103), 308 (103), 309 (103-104)	
рядко 15 (35), 232 (83) 2 пъти, 320 (106)	
само 14 (34), 19 (36), 29 (38), 53 (43), 109 (54), 118 (56), 130 (59), 152 (64), 278 (96) 2 пъти, 316 (105)	
самоволно 170 (69-70)	
самонадеяно 173 (70)	
самостоятелно 43 (41)	
свето 64 (45), 168 (69), 239 (85-86), 243 (86), 284 (98)	
свободно 84 (49)	
свято 116 (55), 282 (97)	
сега 30 (38), 32 (38), 137 (61), 212 (79), 231 (83), 303 (102), 306 (103), 316 (105) 2 пъти, 326 (108)	
сетне 27 (37-38), 46 (41), 179 (72)	
силно 61 (44), 204 (77), 205 (77-78), 250 (87-88)	
сиреч 79 (48), 80 (49), 117 (56), 148 (63), 170 (69-70)	
скоро 114 (55), 241 (86)	
скришно 159 (66)	
слабо 73 (47), 279 (96)	
славно 44 (41), 225 (82)	
случайно 128 (58)	
смело 106 (53), 318 (105)	
спокойно 245 (87)	
стига 206 (78)	
страшно 263 (91)	
строго 162 (67)	
съборно 170 (69-70)	
съвсем 15 (35), 41 (40), 124 (57), 161 (68), 238 (85), 275 (95)	
съвършено 41 (40), 56 (43), 77 (48), 127 (58), 137 (61), 138 (61), 251 (88)	
съгласно 184 (73)	
също 92 (50), 122 (57), 136 (60), 143 (62), 193 (75) 2 пъти, 205 (77-78), 236 (85), 277 (95), 287 (98-99), 290 (99), 319 (106), 320 (106)	
тайно 70 (46), 72 (47), 114 (55), 121 (57), 162 (67), 308 (103)	
така 5 (32), 8 (33), 13 (34), 16 (35), 24 (37), 26 (37), 36	

Талима Прѳитствоз Хмилдасени

удобно 16 (35)
умело 263 (91)
хитро 147 (63), 149 (64), 167 (69)
храбро 204 (77)
хубаво 123 (57), 212 (79)
често 88 (50), 154 (65)
щастливо 222 (81), 245 (87), 284 (98)
юнашки 58 (44)
явно 40 (40)

3. ПРЕДЛОЗИ

без 13 (34), 37 (39-40), 63 (45), 108 (53) 2 пѣти,
125 (58) 2 пѣти, 142 (62), 170 (69-70),
188 (74), 239 (85-86), 303 (102)
в 3 (32) 3 пѣти, 4 (32), 6 (32-33), 8 (33), 10 (33-34) 2 пѣти,
14 (34) 3 пѣти, 15 (35), 17 (35) 2 пѣти, 19 (36),
20 (36) 2 пѣти, 21 (36) 5 пѣти, 22 (37), 23 (37)
2 пѣти, 25 (37), 26 (37), 27 (37-38) 2 пѣти, 29
(38) 2 пѣти, 30 (38) 2 пѣти, 31 (38) 2 пѣти, 33
(39) 4 пѣти, 34 (39) 4 пѣти, 35 (39) 3 пѣти, 36
(39), 38 (40) 3 пѣти, 39 (40), 40 (40) 4 пѣти, 42
(40) 3 пѣти, 43 (41), 44 (41), 45 (41) 2 пѣти, 46
(41), 47 (41) 2 пѣти, 49 (42), 50 (42) 3 пѣти, 51
(42) 4 пѣти, 52 (42), 53 (43) 3 пѣти, 54 (43)
4 пѣти, 55 (43), 56 (43) 3 пѣти, 57 (44), 58 (44)
3 пѣти, 59 (44) 3 пѣти, 60 (44), 61 (44) 2 пѣти,
62 (45) 3 пѣти, 65 (45), 66 (46), 67 (46), 68
(46), 69 (46) 3 пѣти, 70 (46) 2 пѣти, 71 (47), 73
(47) 3 пѣти, 74 (47) 2 пѣти, 75 (48), 76 (48), 79
(48) 2 пѣти, 80 (49), 81 (49), 83 (49), 85 (49)
3 пѣти, 86 (49), 87 (50), 88 (50), 90 (50), 91
(50), 92 (50) 3 пѣти, 93 (50), 94 (51) 2 пѣти, 96
(51), 97 (51), 98 (51) 3 пѣти, 99 (51), 100 (52),
101 (52) 2 пѣти, 102 (52), 103 (52), 104 (52)
2 пѣти, 105 (53) 3 пѣти, 106 (53) 2 пѣти, 107
(53) 3 пѣти, 108 (53) 2 пѣти, 109 (54) 3 пѣти,
110 (54) 3 пѣти, 111 (54) 3 пѣти, 113 (55)
4 пѣти, 114 (55) 3 пѣти, 115 (55) 2 пѣти,
117 (56) 3 пѣти, 118 (56) 4 пѣти, 120 (56),
122 (57), 123 (57) 4 пѣти, 124 (57) 2 пѣти, 125
(58) 4 пѣти, 127 (58), 128 (58) 2 пѣти, 129
(59), 130 (59) 2 пѣти, 131 (59) 3 пѣти, 132 (59)
4 пѣти, 134 (60) 4 пѣти, 136 (60) 3 пѣти, 139
(61), 140 (61), 141 (62) 3 пѣти, 142 (62)
2 пѣти, 144 (62) 2 пѣти, 145 (63) 2 пѣти, 146
(63) 2 пѣти, 147 (63), 148 (63) 3 пѣти, 149 (64)
3 пѣти, 150 (64) 3 пѣти, 151 (64) 2 пѣти, 152
(64) 2 пѣти, 153 (65) 3 пѣти, 154 (65) 5 пѣти,
155 (65) 6 пѣти, 156 (65) 4 пѣти, 157 (66), 158
(66), 159 (66), 160 (66) 3 пѣти, 162 (67), 163
(68), 164 (68) 2 пѣти, 165 (68) 3 пѣти, 166 (69)
5 пѣти, 167 (69) 2 пѣти, 168 (69) 2 пѣти, 169
(69) 3 пѣти, 171 (70) 2 пѣти, 173 (70), 175
(71), 176 (71), 177 (71), 178 (71-72) 2 пѣти,
179 (72) 2 пѣти, 181 (72), 183 (72-73) 2 пѣти,
187 (74) 3 пѣти, 188 (74), 189 (74-75) 2 пѣти,
190 (75) 4 пѣти, 191 (75) 2 пѣти, 192 (75), 194
(75-76) 2 пѣти, 195 (76), 196 (76), 197 (76),
198 (76), 199 (76-77) 3 пѣти, 200 (77), 202
(77) 4 пѣти, 203 (77), 204 (77) 2 пѣти, 205
(77-78) 2 пѣти, 206 (78) 2 пѣти, 207 (78), 208

(78) 4 пѣти, 209 (78) 2 пѣти, 210 (78-79)
3 пѣти, 211 (79), 212 (79) 3 пѣти, 213 (79)
3 пѣти, 214 (79), 215 (80) 3 пѣти, 216 (80)
3 пѣти, 217 (80) 3 пѣти, 218 (80) 2 пѣти, 219
(80) 3 пѣти, 220 (80-81), 221 (81) 2 пѣти, 222
(81), 223 (81), 227 (82) 2 пѣти, 228 (82-83),
231 (83), 232 (83) 2 пѣти, 233 (83), 234 (84)
2 пѣти, 235 (84-85), 236 (85), 237 (85), 238
(85), 239 (85-86), 240 (86), 241 (86) 3 пѣти,
242 (86), 243 (86) 2 пѣти, 244 (86-87) 3 пѣти,
245 (87) 4 пѣти, 246 (87), 249 (87), 251 (88),
253 (88) 6 пѣти, 254 (88) 2 пѣти, 258 (89)
3 пѣти, 262 (91) 3 пѣти, 263 (91) 4 пѣти, 264
(91-92) 2 пѣти, 265 (92) 2 пѣти, 267 (92-93),
268 (93) 2 пѣти, 269 (93) 5 пѣти, 270 (93)
6 пѣти, 271 (93-94) 5 пѣти, 273 (94) 3 пѣти,
274 (94) 4 пѣти, 276 (95) 4 пѣти, 278 (96)
3 пѣти, 279 (96), 281 (97) 2 пѣти, 282 (97)
2 пѣти, 283 (97-98) 3 пѣти, 284 (98) 2 пѣти,
285 (98) 3 пѣти, 287 (98-99), 289 (99) 3 пѣти,
290 (99) 2 пѣти, 291 (99) 3 пѣти, 292 (99-100)
2 пѣти, 293 (100) 2 пѣти, 294 (100) 3 пѣти,
295 (100) 3 пѣти, 296 (100-101) 5 пѣти, 297
(101) 4 пѣти, 298 (101) 2 пѣти, 299 (101)
4 пѣти, 300 (101) 3 пѣти, 301 (102) 2 пѣти,
302 (102) 4 пѣти, 303 (102) 2 пѣти, 304 (102),
305 (102-103) 4 пѣти, 306 (103) 2 пѣти, 307
(103) 3 пѣти, 308 (103) 4 пѣти, 309 (103-104)
5 пѣти, 310 (104) 4 пѣти, 311 (104) 5 пѣти,
312 (104) 2 пѣти, 313 (104) 2 пѣти,
314 (104-105) 2 пѣти, 315 (105) 4 пѣти, 316
(105) 3 пѣти, 317 (105) 3 пѣти, 318 (105)
2 пѣти, 319 (26) 4 пѣти, 321 (106),
325 (107-108) 3 пѣти, 326 (108) 3 пѣти
вместо 37 (39-40), 180 (72)
във 33 (39), 35 (39), 37 (39-40) 2 пѣти, 38 (40)
4 пѣти, 39 (40), 48 (42), 52 (42), 53 (43)
2 пѣти, 54 (43), 58 (44), 64 (45), 75 (48),
104 (52), 109 (54), 115 (55), 118 (56),
121 (57), 128 (58), 132 (59), 138 (61),
150 (64), 151 (64), 154 (65), 157 (66), 180 (72)
2 пѣти, 183 (72-73), 184 (73), 200 (77), 201
(77), 205 (77-78), 206 (78), 230 (83), 236 (85),
247 (87), 248 (87), 262 (91), 263 (91), 268
(93), 277 (95), 284 (98) 2 пѣти, 285 (98), 288
(99), 292 (99-100), 300 (101), 303 (102), 309
(103-104), 326 (108)
върху 120 (56) 2 пѣти, 122 (57), 217 (80) 2 пѣти,
234 (84)
до 11 (34), 20 (36), 23 (37), 24 (37), 25 (37), 29 (38),
30 (38), 32 (38), 34 (39)
2 пѣти, 35 (39), 47 (41), 52 (42), 53 (43),
67 (46), 72 (47), 77 (48), 80 (49), 84 (49),
94 (51), 102 (52), 103 (52), 106 (53), 112 (54),
130 (59) 2 пѣти, 131 (59), 137 (61), 148 (63),
153 (65), 156 (65), 161 (67), 162 (67), 163
(68), 169 (69), 177 (71), 178 (71-72), 181 (72),
194 (75-76), 195 (76), 197 (76), 205 (77-78),
215 (80), 227 (82) 2 пѣти, 230 (83), 234 (84),
250 (87-88), 256 (89), 264 (91-92), 272 (94),
282 (97) 2 пѣти, 291 (99), 306 (103), 311 (104)
докъм 21 (36)
за 3 (32) 2 пѣти, 4 (32), 5 (32) 4 пѣти, 6 (32-33) 4 пѣти,

Таблица Пройтихтема Химнадриси

7 (33) 2 пъти, 8 (33) 4 пъти, 13 (34) 4 пъти, 14 (34), 15 (35) 3 пъти, 17 (35) 2 пъти, 18 (36) 2 пъти, 28 (38), 38 (40), 40 (40), 44 (41), 45 (41) 2 пъти, 48 (42) 2 пъти, 49 (42), 50 (42), 53 (43), 54 (43) 2 пъти, 55 (43), 58 (44), 59 (44), 60 (44) 2 пъти, 61 (44), 62 (45), 63 (45), 64 (45) 2 пъти, 67 (46) 2 пъти, 69 (46), 73 (47) 2 пъти, 74 (47), 76 (48), 78 (48), 82 (49), 83(49), 88 (50), 90 (50) 2 пъти, 94 (51) 3 пъти, 95 (51) 2 пъти, 96 (51), 98 (51) 2 пъти, 101 (52), 102 (52), 103 (52) 2 пъти, 104 (52), 105 (53), 108 (53), 110 (54) 3 пъти, 112 (54), 113 (55), 114 (55), 118 (56), 120 (56), 123 (57), 124 (57), 127 (58), 128 (58), 129 (59), 132 (59), 133 (60) 4 пъти, 134 (60), 135 (60) 2 пъти, 136 (60), 138 (61), 141 (62), 143 (62), 144 (62), 145 (63) 2 пъти, 146 (63), 147 (63) 5 пъти, 153 (65) 2 пъти, 155 (65), 157 (66), 158 (66) 2 пъти, 159 (66), 160 (66), 163 (68), 165 (68), 166 (69) 2 пъти, 170 (69-70), 171 (70), 173 (70) 5 пъти, 174 (70-71), 175 (71) 4 пъти, 176 (71) 2 пъти, 177 (71), 178 (71-72), 182 (72), 183 (72-73) 2 пъти, 184 (73) 2 пъти, 185 (73), 186 (74), 190 (75), 191 (75), 192 (75), 193 (75), 194 (75-76), 198 (76), 199 (76-77), 200 (77), 201 (77), 202 (77) 2 пъти, 206 (78), 210 (78-79), 212 (79), 216 (80), 217 (80) 2 пъти, 218 (80), 219 (80), 231 (83) 4 пъти, 233 (83) 2 пъти, 238 (85), 243 (86), 246 (87), 247 (87), 251 (88), 252 (88), 255 (88-89), 257 (89), 259 (89), 260 (89-90) 3 пъти, 261 (90) 2 пъти, 262 (91) 2 пъти, 263 (91), 266 (92), 268 (93) 3 пъти, 271 (93-94), 273 (94), 275 (95) 3 пъти, 279 (96) 3 пъти, 280 (96), 284 (98) 2 пъти, 285 (98), 286 (98) 2 пъти, 288 (99), 289 (99), 290 (99), 294 (100), 298 (101), 299 (101), 300 (101) 2 пъти, 303 (102), 304 (102), 307 (103), 311 (104), 312 (104), 316 (105) 4 пъти, 317 (105), 320 (106) 2 пъти, 321 (106) 2 пъти, 322 (107) 2 пъти, 323 (107) 7 пъти, 324 (107), 326 (108) 2 пъти	2 пъти, 281 (97), 283 (97-98), 315 (105) между 23 (37), 27 (37-38), 44 (41), 50 (42), 84 (49), 101 (52), 111 (54), 127 (58), 150 (64), 174 (70-71), 198 (76), 203 (77), 208 (78), 242 (86), 248 (87), 249 (87), 275 (95), 325 (107-108)
заради 32 (38), 70 (46), 73 (47), 99 (51), 114 (55), 120 (56), 122 (57), 127 (58) 2 пъти, 159 (66), 161 (67), 171 (70), 202 (77), 237 (85), 248 (87), 258 (89), 285 (98) 2 пъти, 290 (99), 313 (104), 319 (106)	на 4 (32), 5 (32), 6 (32-33), 7 (33), 10 (33-34) 3 пъти, 11 (34) 4 пъти, 12 (34) 3 пъти, 13 (34), 14 (34), 15 (35), 16 (35), 19 (36), 20 (36) 4 пъти, 21 (36) 3 пъти, 22 (37) 2 пъти, 23 (37) 5 пъти, 24 (37) 2 пъти, 25 (37), 26 (37) 6 пъти, 27 (37-38), 28 (38) 5 пъти, 29 (38) 2 пъти, 30 (38), 31 (38), 32 (38), 33 (39) 3 пъти, 35 (39) 3 пъти, 36 (39), 37 (39-40) 2 пъти, 38 (40) 2 пъти, 39 (40) 2 пъти, 43 (41) 2 пъти, 45 (41), 46 (41), 47 (41) 3 пъти, 48 (42), 49 (42) 2 пъти, 50 (42), 51 (42), 52 (42) 2 пъти, 53 (43), 54 (43), 55 (43), 56 (43) 2 пъти, 57 (44), 58 (44) 3 пъти, 59 (44), 60 (44) 2 пъти, 61 (44) 3 пъти, 62 (45) 2 пъти, 63 (45), 64 (45), 65 (45) 2 пъти, 66 (46), 68 (46) 3 пъти, 69 (46) 2 пъти, 70 (46) 2 пъти, 71 (47) 2 пъти, 72 (47), 74 (47) 3 пъти, 75 (48) 2 пъти, 76 (48), 78 (48), 80 (49), 82 (49), 85 (49), 86 (49), 87 (50) 3 пъти, 88 (50) 4 пъти, 89 (50) 3 пъти, 90 (50), 91 (50) 2 пъти, 93 (50), 94 (51), 95 (51), 96 (51), 97 (51), 98 (51), 99 (51), 100 (52) 2 пъти, 101 (52) 2 пъти, 102 (52) 2 пъти, 103 (52) 3 пъти, 104 (52), 105 (53) 2 пъти, 108 (53) 2 пъти, 109 (54) 3 пъти, 110 (54), 111 (54), 112 (54), 113 (55), 114 (55), 115 (55) 4 пъти, 116 (55) 4 пъти, 117 (56), 118 (56) 3 пъти, 119 (56), 120 (56) 4 пъти, 121 (57) 3 пъти, 122 (57) 2 пъти, 123 (57) 2 пъти, 124 (57) 2 пъти, 125 (58) 2 пъти, 126 (58) 4 пъти, 127 (58) 2 пъти, 128 (58), 129 (59), 130 (59) 4 пъти, 131 (59) 3 пъти, 132 (59) 5 пъти, 133 (60) 6 пъти, 134 (60) 5 пъти, 135 (60) 2 пъти, 136 (60) 2 пъти, 137 (61) 2 пъти, 138 (61), 139 (61) 2 пъти, 140 (61), 142 (62) 2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 144 (62) 4 пъти, 145 (63) 4 пъти, 146 (63), 147 (63) 3 пъти, 148 (63) 2 пъти, 149 (64) 3 пъти, 150 (64) 2 пъти, 152 (64) 3 пъти, 153 (65) 3 пъти, 154 (65) 5 пъти, 155 (65) 2 пъти, 156 (65) 3 пъти, 157 (66) 5 пъти, 158 (66), 159 (66) 4 пъти, 160 (66) 2 пъти, 162 (67), 163 (68), 165 (68) 3 пъти, 166 (69), 167 (69) 2 пъти, 169 (69) 3 пъти, 170 (69-70) 4 пъти, 171 (70) 3 пъти, 172 (70) 4 пъти, 173 (70), 174 (70-71) 3 пъти, 175 (71), 176 (71) 4 пъти, 177 (71) 5 пъти, 178 (71-72) 4 пъти, 179 (72) 5 пъти, 180 (72) 3 пъти, 181 (72) 3 пъти, 182 (72), 183 (72-73), 186 (74) 3 пъти, 187 (74), 188 (74) 6 пъти, 190 (75) 4 пъти, 191 (75), 192 (75) 4 пъти, 193 (75) 6 пъти, 194 (75-76) 2 пъти, 195 (76) 4 пъти, 196 (76) 2 пъти, 199 (76-77) 2 пъти, 200 (77) 2 пъти, 201 (77) 2 пъти, 203 (77) 2 пъти, 205 (77-78), 206 (78), 207 (78) 2 пъти, 209 (78) 3 пъти, 210 (78-79), 212 (79) 2 пъти, 213 (79) 3 пъти, 215 (80) 3 пъти, 216 (80), 220 (80-81), 221 (81) 4 пъти, 223 (81), 225 (82), 227 (82), 228 (82-83) 4 пъти, 229 (83), 230 (83) 2 пъти, 233 (83) 2 пъти, 234 (84), 236 (85), 237 (85),
из 139 (61), 144 (62), 277 (95), 304 (102), 320 (106) 2 пъти, 321 (106) извън 146 (63) като 37 (39-40), 63 (45), 66 (46), 93 (50), 111 (54), 113 (55), 134 (60), 163 (68), 206 (78), 230 (83) 2 пъти, 280 (96), 302 (102), 306 (103) край 33 (39), 34 (39), 49 (42), 52 (42), 117 (56), 159 (66), 177 (71), 197 (76), 309 (103-104) към 4 (32), 7 (33), 9 (33), 16 (35), 34 (39), 53 (43), 62 (45), 63 (45) 2 пъти, 73 (47), 93 (50) 3 пъти, 104 (52), 105 (53), 109 (54), 117 (56), 119 (56) 2 пъти, 121 (57), 126 (58) 2 пъти, 131 (59), 133 (60), 137 (61) 3 пъти, 152 (64), 153 (65), 167 (69), 186 (74), 201 (77), 202 (77), 207 (78) 2 пъти, 239 (85-86), 263 (91), 264 (91-92), 269 (93), 271 (93-94), 275 (95), 276 (95), 279 (96)	

Таблица Проітхтєса Хтмакдєса

238 (85) 4 пѣти, 239 (85-86), 240 (86), 241 (86) 2 пѣти, 242 (86), 243 (86), 244 (86-87), 245 (87), 248 (87), 250 (87-88), 251 (88), 252 (88) 3 пѣти, 253 (88), 254 (88), 255 (88-89) 2 пѣти, 258 (89), 259 (89) 2 пѣти, 262 (91) 2 пѣти, 263 (91) 2 пѣти, 264 (91-92) 4 пѣти, 265 (92) 9 пѣти, 266 (92), 267 (92-93) 2 пѣти, 268 (93), 269 (93) 2 пѣти, 272 (94) 2 пѣти, 273 (94) 2 пѣти, 274 (94), 275 (95) 2 пѣти, 276 (95), 278 (96), 279 (96) 4 пѣти, 280 (96), 281 (97), 282 (97) 2 пѣти, 283 (97-98) 3 пѣти, 284 (98) 4 пѣти, 285 (98) 3 пѣти, 286 (98) 5 пѣти, 287 (98-99) 2 пѣти, 288 (99) 7 пѣти, 289 (99), 290 (99) 2 пѣти, 291 (99) 2 пѣти, 292 (99-100) 2 пѣти, 293 (100) 2 пѣти, 294 (100), 295 (100), 296 (100-101), 297 (101) 3 пѣти, 298 (101) 3 пѣти, 299 (101), 300 (101), 301 (102) 3 пѣти, 302 (102) 2 пѣти, 303 (102) 3 пѣти, 304 (102), 305 (102-103) 2 пѣти, 306 (103) 4 пѣти, 307 (103), 308 (103), 310 (104) 3 пѣти, 311 (104) 2 пѣти, 312 (104) 3 пѣти, 313 (104) 2 пѣти, 314 (104-105) 2 пѣти, 315 (105) 2 пѣти, 317 (105), 318 (105) 2 пѣти, 319 (106) 3 пѣти, 320 (106) 2 пѣти, 322 (107) 2 пѣти, 325 (107-108), 326 (108) 2 пѣти
над 91 (50), 128 (58), 146(63), 176 (71), 277 (95), 278 (96), 303 (102), 318 (105)
от 3 (32), 5 (32), 6 (32-33) 2 пѣти, 7 (33), 8 (33) 4 пѣти, 9 (33) 3 пѣти, 10 (33-34) 5 пѣти, 11 (34) 2 пѣти, 14 (34) 2 пѣти, 15 (35), 16 (35) 3 пѣти, 18 (36), 19 (36) 2 пѣти, 22 (37) 2 пѣти, 24 (37) 4 пѣти, 25 (37), 26 (37) 2 пѣти, 27 (37-38) 2 пѣти, 28 (38) 2 пѣти, 29 (38) 2 пѣти, 31 (38), 33 (39) 2 пѣти, 34 (39) 3 пѣти, 35 (39), 36 (39) 2 пѣти, 38 (40), 40 (40) 2 пѣти, 41 (40) 2 пѣти, 42 (40) 2 пѣти, 44 (41), 46 (41) 2 пѣти, 47 (41), 48 (42) 2 пѣти, 51 (42), 52 (42) 2 пѣти, 53 (43) 2 пѣти, 55 (43) 3 пѣти, 56 (43) 2 пѣти, 58 (44), 59 (44) 2 пѣти, 61 (44) 4 пѣти, 62 (45), 64 (45) 2 пѣти, 66 (46) 3 пѣти, 67 (46) 3 пѣти, 68 (46), 69 (46) 3 пѣти, 70 (46), 71 (47), 72 (47) 2 пѣти, 73 (47), 75 (48), 76 (48) 2 пѣти, 77 (48) 3 пѣти, 78 (48) 3 пѣти, 79 (48), 81 (49), 82 (49), 83 (49), 85 (49), 86 (49) 2 пѣти, 90 (50) 3 пѣти, 92 (50), 93 (50) 2 пѣти, 95 (51), 96 (51) 3 пѣти, 97 (51) 3 пѣти, 98 (51), 99 (51) 2 пѣти, 102 (52), 103 (52), 104 (52) 2 пѣти, 105 (53), 106 (53) 3 пѣти, 109 (54) 2 пѣти, 110 (54), 114 (55) 2 пѣти, 115 (55) 4 пѣти, 116 (55), 117 (56) 2 пѣти, 118 (56), 119 (56) 2 пѣти, 120 (56), 122 (57), 123 (57), 124 (57) 2 пѣти, 125 (58), 126 (58) 2 пѣти, 127 (58) 2 пѣти, 128 (58) 3 пѣти, 129 (59) 4 пѣти, 131 (59) 5 пѣти, 132 (59) 2 пѣти, 133 (60) 2 пѣти, 134 (60), 135 (60) 3 пѣти, 136 (60) 2 пѣти, 137 (61) 2 пѣти, 138 (61) 3 пѣти, 140 (61) 3 пѣти, 141 (62) 3 пѣти, 142 (62), 143 (62), 144 (62) 2 пѣти, 145 (63), 146 (63), 147 (63), 149 (64) 2 пѣти, 150 (64) 2 пѣти, 151 (64) 4 пѣти, 153 (65), 154 (65) 2 пѣти, 156 (65), 157 (66) 4 пѣти, 158 (66), 159 (66) 2 пѣти, 161 (67) 4 пѣти, 162 (67) 4 пѣти, 163 (68) 5 пѣти, 164 (68) 2 пѣти, 165 (68), 166 (69), 167 (69) 2 пѣти, 169 (69), 171 (70) 2 пѣти, 172 (70) 2 пѣти, 173 (70) 3 пѣти, 174 (70-71) 2 пѣти, 176 (71), 177 (71), 178 (71-72), 179 (72), 180 (72), 181 (72) 3 пѣти, 182 (72) 3 пѣти, 183 (72-73) 2 пѣти, 184 (73) 4 пѣти, 185 (73) 3 пѣти, 187 (74) 2 пѣти, 188 (74), 190 (75), 192 (75) 3 пѣти, 193 (75), 194 (75-76), 195 (76) 2 пѣти, 196 (76), 199 (76-77), 200 (77), 202 (77) 3 пѣти, 203 (77), 204 (77), 205 (77-78), 207 (78), 208 (78), 209 (78) 3 пѣти, 211 (79), 213 (79) 3 пѣти, 214 (79) 5 пѣти, 215 (80), 216 (80), 218 (80) 2 пѣти, 219 (80), 222 (81) 2 пѣти, 225 (82), 227 (82) 3 пѣти, 228 (82-83) 3 пѣти, 229 (83) 2 пѣти, 230 (83) 2 пѣти, 231 (83), 232 (83), 235 (84-85), 236 (85) 2 пѣти, 240 (86), 241 (86), 244 (86-87) 2 пѣти, 245 (87) 2 пѣти, 246 (87), 247 (87), 248 (87), 249 (87), 250 (87-88), 251 (88), 253 (88) 2 пѣти, 254 (88) 2 пѣти, 255 (88-89) 2 пѣти, 256 (89), 257 (89) 2 пѣти, 258 (89), 259 (89) 3 пѣти, 260 (89-90) 2 пѣти, 261 (90), 262 (91), 264 (91-92) 4 пѣти, 265 (92) 2 пѣти, 266 (92) 7 пѣти, 267 (92-93), 269 (93) 2 пѣти, 270 (93) 3 пѣти, 272 (94) 3 пѣти, 273 (94) 5 пѣти, 274 (94) 3 пѣти, 275 (95) 3 пѣти, 276 (95), 277 (95), 278 (96), 279 (96) 6 пѣти, 280 (96) 2 пѣти, 281 (97), 282 (97) 2 пѣти, 283 (97-98) 3 пѣти, 284 (98), 285 (98) 2 пѣти, 286 (98), 287 (98-99) 3 пѣти, 289 (99), 290 (99) 2 пѣти, 293 (100), 295 (100) 2 пѣти, 296 (100-101) 2 пѣти, 297 (101) 2 пѣти, 298 (101) 2 пѣти, 299 (101), 300 (101), 302 (102) 2 пѣти, 304 (102) 2 пѣти, 305 (102-103) 2 пѣти, 306 (103) 2 пѣти, 307 (103) 2 пѣти, 308 (103), 309 (103-104), 310 (104), 311 (104), 312 (104), 313 (104) 3 пѣти, 314 (104-105), 315 (105), 317 (105), 318 (105) 3 пѣти, 319 (106) 2 пѣти, 320 (106), 321 (106), 322 (107) 2 пѣти, 323 (107) 2 пѣти, 324 (107) 3 пѣти, 325 (107-108) 2 пѣти
по 7 (33), 9 (33), 11 (34), 12 (34), 13 (34), 15 (35), 17 (35), 26 (37), 29 (38), 30 (38) 2 пѣти, 32 (38), 33 (39), 36 (39) 2 пѣти, 39 (40), 40 (40) 2 пѣти, 41 (40) 2 пѣти, 46 (41), 47 (41), 48 (42), 49 (42), 51 (42), 61 (44), 71 (47) 2 пѣти, 73 (47), 84 (49), 89 (50), 90 (50), 96 (51), 98 (51), 103 (52), 107 (53) 2 пѣти, 108 (53), 109 (54), 111 (54) 2 пѣти, 114 (55), 115 (55), 121 (57), 122 (57), 128 (58), 129 (59), 131 (59), 132 (59), 133 (60), 134 (60), 136 (60) 2 пѣти, 137 (61) 2 пѣти, 139 (61), 141 (62), 143 (62), 146 (63), 147 (63) 2 пѣти, 152 (64) 2 пѣти, 154 (65), 155 (65) 3 пѣти, 158 (66), 160 (66), 161 (67) 2 пѣти, 168 (69), 170 (69-70), 172 (70), 178 (71-72), 180 (72), 188 (74), 198 (76), 201 (77), 202 (77), 203 (77), 204 (77) 2 пѣти, 205 (77-78), 207 (78), 208 (78), 211 (79), 212 (79), 213 (79), 229 (83) 2 пѣти, 232 (83), 234 (84), 240 (86), 247 (87), 248 (87) 2 пѣти, 250 (87-88) 2 пѣти, 254 (88), 258 (89), 260 (89-90), 261 (90) 2 пѣти, 262 (91), 263 (91), 268 (93), 270 (93), 276 (95), 280 (96), 289 (99) 2 пѣти, 292 (99-100) 2 пѣти, 301 (102), 303 (102), 307 (103), 312 (104), 313

Παλινα Προϊτησεα Χημικαφουα

- (104), 314 (104-105), 315 (105), 319 (106),
320 (106) 2 пъти, 322 (107), 323 (107)
под 33 (39), 41 (40), 44 (41), 66 (46), 69 (46), 82 (49),
86 (49), 96 (51), 97 (51), 105 (53), 108 (53),
113 (55), 116 (55), 127 (58), 129 (59),
130 (59), 136 (60), 139 (61) 2 пъти, 143 (62),
153 (65), 172 (70), 180 (72), 191 (75), 216
(80), 218 (80), 222 (81), 233 (83), 235 (84-85),
236 (85), 246 (87), 252 (88) 3 пъти,
271 (93-94), 275 (95) 2 пъти, 277 (95)
2 пъти, 279 (96)
подир 190 (75), 199 (76-77), 217 (80)
покрай 31 (38), 32 (38), 35 (39) 2 пъти, 36 (39),
40 (40), 49 (42), 53 (43), 213 (79), 214 (79)
помежду 194 (75-76), 206 (78), 233 (83)
поради 5 (32), 9 (33), 16 (35), 30 (38), 34 (39), 40 (40),
58 (44) 2 пъти, 67 (46), 101 (52), 106 (53),
109 (54) 2 пъти, 110 (54), 119 (56), 139 (61),
152 (64), 166 (69), 175 (71), 201 (77),
207 (78), 215 (80), 238 (85), 244 (86-87),
246 (87), 251 (88), 255 (88-89), 259 (89), 267
(92-93), 275 (95) 2 пъти, 279 (96), 303 (102),
319 (106), 324 (107)
посред 43 (41)
пред 10 (33-34), 11 (34), 84 (49), 180 (72),
181 (72), 308 (103)
преди 74 (47), 75 (48), 98 (51), 109 (54), 164 (68),
228 (82-83), 246 (87), 271 (93-94)
през 34 (39), 35 (39), 42 (40), 43 (41), 52 (42),
71 (47), 73 (47), 124 (57), 135 (60), 145 (63),
156 (65), 210 (78-79), 211 (79), 215 (80), 246
(87), 249 (87), 267 (92-93), 281 (97), 294
(100), 302 (102), 307 (103), 308 (103),
317 (105)
при 19 (36), 35 (39), 39 (40), 47 (41), 48 (42) 2 пъти,
57 (44), 58 (44), 67 (46), 68 (46) 2 пъти, 69
(46), 70 (46), 72 (47), 76 (48), 80 (49), 92 (50)
2 пъти, 102 (52), 105 (53), 106 (53), 113 (55),
115 (55), 120 (56), 122 (57), 135 (60), 141
(62), 146 (63), 147 (63), 154 (65), 155 (65),
164 (68), 166 (69), 167 (69), 168 (69), 175
(71), 178 (71-72) 2 пъти, 187 (74), 195 (76),
197 (76), 218 (80), 222 (81), 265 (92),
267 (92-93) 2 пъти, 269 (93), 274 (94), 281
(97), 289 (99), 292 (99-100), 297 (101), 300
(101), 301 (102), 310 (104), 317 (105),
325 (107-108)
против 39 (40), 43 (41), 71 (47), 85 (49), 86 (49),
168 (69), 187 (74), 189 (74-75), 196 (76), 210
(78-79), 211 (79) 2 пъти, 256 (89)
с 8 (33), 12 (34), 19 (36), 20 (36), 33 (39), 36 (39) 3 пъти,
37 (39-40), 39 (40), 40 (40), 41 (40), 43 (41),
47 (41), 48 (42), 51 (42), 52 (42), 53 (43), 55
(43), 56 (43) 3 пъти, 57 (44) 3 пъти, 58 (44), 61
(44), 62 (45), 63 (45), 64 (45), 65 (45) 2 пъти,
66 (46) 2 пъти, 67 (46) 2 пъти, 68 (46) 2 пъти,
70 (46) 4 пъти, 71 (47) 3 пъти, 72 (47) 2 пъти,
73 (47), 74 (47), 79 (48) 4 пъти, 82 (49), 83
(49), 86 (49) 2 пъти, 93 (50), 99 (51), 100 (52),
101 (52), 102 (52), 104 (52) 2 пъти, 106 (53),
107 (53), 108 (53) 3 пъти, 110 (54) 4 пъти, 111
(54), 112 (54) 3 пъти, 113 (55) 2 пъти, 114
(55), 117 (56), 118 (56), 119 (56) 2 пъти, 120
(56), 121 (57) 3 пъти, 122 (57), 123 (57) 2
пъти, 128 (58), 130 (59) 2 пъти, 132 (59), 134
(60), 135 (60), 136 (60), 137 (61), 138 (61) 2
пъти, 140 (61), 143 (62) 2 пъти, 144 (62), 148
(63) 3 пъти, 149 (64), 150 (64), 151 (64) 2
пъти, 154 (65), 155 (65) 2 пъти, 156 (65), 158
(66) 2 пъти, 160 (66) 2 пъти, 161 (67) 2 пъти,
162 (67) 2 пъти, 164 (68), 168 (69), 169 (69),
171 (70) 2 пъти, 172 (70), 177 (71) 2 пъти, 180
(72) 2 пъти, 181 (72), 183 (72-73), 187 (74) 2
пъти, 191 (75) 2 пъти, 193 (75), 194 (75-76),
195 (76) 2 пъти, 196 (76) 2 пъти, 197 (76) 2
пъти, 198 (76), 199 (76-77) 2 пъти, 200 (77),
201 (77), 203 (77), 204 (77) 2 пъти, 207 (78),
208 (78), 213 (79), 214 (79), 219 (80), 232 (83)
3 пъти, 234 (84), 242 (86), 246 (87), 247 (87) 2
пъти, 249 (87) 2 пъти, 251 (88), 254 (88), 255
(88-89) 2 пъти, 256 (89) 2 пъти, 257 (89) 2
пъти, 260 (89-90), 262 (91), 266 (92), 269 (93),
270 (93) 2 пъти, 275 (95), 276 (95), 278 (96),
280 (96) 2 пъти, 283 (97-98) 2 пъти, 286 (98)
2 пъти, 287 (98-99), 288 (99) 2 пъти, 294
(100), 295 (100) 2 пъти, 296 (100-101), 297
(101), 302 (102), 304 (102), 309 (103-104) 2
пъти, 311 (104) 2 пъти, 312 (104), 316 (105)
2 пъти, 317 (105), 323 (107), 326 (108)
след 16 (35), 19 (36), 31 (38), 39 (40), 41 (40), 46 (41),
51 (42), 55 (43), 56 (43), 57 (44), 58 (44),
62 (45) 2 пъти, 63 (45), 65 (45), 66 (46), 67
(46), 68 (46) 2 пъти, 75 (48), 78 (48), 81 (49),
82 (49), 84 (49), 85 (49), 95 (51) 2 пъти, 99
(51), 101 (52) 2 пъти, 103 (52), 109 (54), 111
(54), 112 (54), 115 (55) 2 пъти, 116 (55)
2 пъти, 120 (56) 2 пъти, 121 (57), 124 (57)
2 пъти, 125 (58), 130 (59), 136 (60), 139 (61)
2 пъти, 140 (61), 143 (62), 148 (63) 3 пъти,
149 (64), 152 (64), 153 (65), 155 (65), 156 (65)
2 пъти, 158 (66), 159 (66), 164 (68), 165 (68)
2 пъти, 167 (69) 2 пъти, 168 (69), 169 (69),
177 (71), 178 (71-72), 179 (72), 182 (72), 186
(74) 2 пъти, 192 (75), 195 (76), 196 (76), 201
(77), 203 (77) 2 пъти, 209 (78) 3 пъти,
220 (80-81), 223 (81) 8 пъти, 224 (82) 9 пъти,
225 (82) 7 пъти, 226 (82) 8 пъти, 227 (82)
2 пъти, 229 (83), 230 (83), 236 (85), 237 (85),
240 (86) 2 пъти, 241 (86), 255 (88-89), 262
(91), 264 (91-92), 268 (93), 270 (93),
271 (93-94), 274 (94), 276 (95), 277 (95)
4 пъти, 281 (97), 282 (97), 283 (97-98) 2 пъти,
288 (99), 301 (102), 302 (102), 307 (103), 309
(103-104) 2 пъти, 311 (104)
според 27 (37-38), 212 (79), 280 (96), 282 (97),
293 (100) 2 пъти, 324 (107)
сред 272 (94)
срещу 37 (39-40), 39 (40), 41 (40), 47 (41), 51 (42),
55 (43), 61 (44), 65 (45), 67 (46), 71 (47),
72 (47), 75 (48), 76 (48) 2 пъти, 79 (48),
92 (50), 101 (52), 103 (52) 2 пъти, 107 (53),
108 (53) 2 пъти, 109 (54), 110 (54), 112 (54),
113 (55) 2 пъти, 114 (55), 117 (56), 118 (56)
2 пъти, 119 (56) 4 пъти, 121 (57), 129 (59),
130 (59) 2 пъти, 135 (60), 136 (60), 137 (61),
138 (61) 2 пъти, 139 (61) 3 пъти, 140 (61)

Тайна Провитиса Химаварси

2 пъти, 141 (62) 2 пъти, 142 (62) 2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 145 (63), 149 (64), 150 (64), 151 (64), 153 (65), 155 (65), 159 (66) 2 пъти, 161 (67) 2 пъти, 169 (69), 177 (71) 2 пъти, 178 (71-72), 186 (74), 187 (74), 191 (75), 194 (75-76), 196 (76), 198 (76), 200 (77), 202 (77), 204 (77) 4 пъти, 205 (77-78) 2 пъти, 207 (78), 209 (78), 210 (78-79) 2 пъти, 211 (79), 246 (87), 257 (89), 259 (89)
със 5 (32), 20 (36), 39 (40), 59 (44), 61 (44), 67 (46), 75 (48), 76 (48), 78 (48), 82 (49), 83 (49), 93 (50), 104 (52), 106 (53), 107 (53), 118 (56), 122 (57), 131 (59), 146 (63) 2 пъти, 147 (63), 151 (64), 154 (65), 157 (66), 158 (66), 169 (69) 2 пъти, 171 (70), 187 (74), 189 (74-75), 200 (77), 202 (77), 207 (78), 214 (79), 217 (80), 233 (83), 238 (85), 239 (85-86), 241 (86) 2 пъти, 245 (87), 250 (87-88), 268 (93), 287 (98-99), 294 (100), 295 (100), 304 (102) 2 пъти, 305 (102-103), 309 (103-104), 310 (104)
у 44 (41), 99 (51), 182 (72), 232 (83) 2 пъти, 283 (97-98), 284 (98)
чрез 133 (60), 145 (63), 211 (79), 283 (97-98), 298 (101) 2 пъти, 302 (102)

4. СЪЮЗИ

а 3 (32), 7 (33), 9 (33), 10 (33-34) 2 пъти, 12 (34), 13 (34) 2 пъти, 14 (34) 2 пъти, 24 (37), 25 (37), 26 (37), 30 (38), 32 (38), 37 (39-40) 2 пъти, 40 (40), 49 (42), 55 (43), 56 (43), 64 (45), 65 (45), 68 (46), 72 (47), 74 (47), 82 (49), 89 (50), 98 (51), 103 (52), 105 (53), 107 (53) 2 пъти, 124 (57), 130 (59), 151 (64), 154 (65), 163 (68) 2 пъти, 166 (69), 175 (71), 180 (72), 190 (75), 194 (75-76), 198 (76), 200 (77), 206 (78), 231 (83) 2 пъти, 232 (83), 234 (84), 253 (88), 258 (89), 259 (89), 266 (92), 267 (92-93) 2 пъти, 269 (93), 270 (93) 2 пъти, 271 (93-94) 2 пъти, 273 (94), 277 (95), 278 (96), 279 (96), 280 (96), 312 (104), 313 (104), 320 (106), 323 (107) 2 пъти, 325 (107-108)
ако 23 (37), 55 (43), 59 (44), 60 (44), 65 (45), 91 (50), 103 (52), 196 (76), 233 (83), 234 (84), 268 (93), 312 (104)
ако и да 303 (102)
да не би 22 (37)
за да 6 (32-33), 8 (33), 16 (35), 17 (35), 57 (44), 58 (44), 63 (45), 107 (53), 110 (54), 111 (54) 2 пъти, 113 (55), 132 (59), 189 (74-75), 231(83), 255 (88-89), 263 (91), 274 (94), 276 (95), 298 (101), 321 (106)
за да не би 81 (49)
задего 63 (45), 171 (70), 251 (88), 273 (94)
затова 9 (33), 13 (34), 17 (35), 39 (40) 2 пъти, 47 (41), 49 (42), 52 (42), 62 (45), 64 (45), 65 (45), 72 (47), 73 (47), 81 (49), 85 (49), 88 (50), 97 (51), 98 (51), 100 (52), 101 (52), 102 (52), 104 (52), 106 (53), 114 (55), 117 (56), 129 (59), 139 (61), 157 (66), 159 (66), 162 (67), 169 (69), 174 (70-71) 2 пъти, 183 (72-73), 184 (73), 203 (77), 215 (80), 237 (85), 245 (87) 2 пъти, 260 (89-90), 261 (90), 272 (94) 3 пъти, 275 (95) 2 пъти, 279 (96), 280 (96), 298 (101), 300 (101), 323 (107), 325 (107-108)
зашото 8 (33), 12 (34), 37 (39-40), 69 (46), 70 (46), 73 (47), 75 (48), 83 (49), 111 (54), 144 (62), 186 (74), 269 (93), 273 (94), 274 (94) 2 пъти, 313 (104)
и 3 (32) 5 пъти, 4 (32) 2 пъти, 5 (32) 15 пъти, 6 (32-33) 14 пъти, 7 (33) 14 пъти, 8 (33) 7 пъти, 9 (33) 8 пъти, 10 (33-34) 13 пъти, 11 (34) 10 пъти, 12 (34) 15 пъти, 13 (34) 11 пъти, 14 (34) 6 пъти, 15 (35) 9 пъти, 16 (35) 4 пъти, 17 (35) 4 пъти, 18 (36) 3 пъти, 19 (36) 6 пъти, 20 (36) 6 пъти, 21 (36) 4 пъти, 22 (37) 6 пъти, 23 (37) 7 пъти, 24 (37) 9 пъти, 25 (37) 7 пъти, 26 (37) 4 пъти, 27 (37-38) 5 пъти, 28 (38) 7 пъти, 29 (38) 4 пъти, 30 (38) 9 пъти, 31 (38) 3 пъти, 32 (38) 8 пъти, 33 (39) 7 пъти, 34 (39) 8 пъти, 35 (39) 7 пъти, 36 (39) 4 пъти, 37 (39-40) 7 пъти, 38 (40) 8 пъти, 39 (40) 4 пъти, 40 (40) 6 пъти, 41 (40) 6 пъти, 42 (40) 7 пъти, 43 (41) 9 пъти, 44 (41) 7 пъти, 45 (41) 7 пъти, 46 (41) 7 пъти, 47 (41) 6 пъти, 48 (42) 5 пъти, 49 (42) 2 пъти, 50 (42) 7 пъти, 51 (42) 5 пъти, 52 (42) 5 пъти, 53 (43) 4 пъти, 54 (43) 4 пъти, 55 (43) 5 пъти, 56 (43) 4 пъти, 57 (44) 4 пъти, 58 (44) 3 пъти, 59 (44) 9 пъти, 60 (44) 7 пъти, 61 (44) 8 пъти, 62 (45) 3 пъти, 63 (45) 4 пъти, 64 (45) 2 пъти, 65 (45) 4 пъти, 66 (46) 5 пъти, 67 (46) 7 пъти, 68 (46) 5 пъти, 69 (46) 5 пъти, 70 (46) 4 пъти, 71 (47) 7 пъти, 72 (47) 3 пъти, 73 (47) 8 пъти, 74 (47) 4 пъти, 75 (48) 6 пъти, 76 (48) 2 пъти, 77 (48) 4 пъти, 78 (48) 3 пъти, 79 (48) 2 пъти, 80 (49) 6 пъти, 81 (49), 82 (49) 3 пъти, 83 (49), 84 (49) 3 пъти, 85 (49) 2 пъти, 86 (49) 3 пъти, 87 (50) 3 пъти, 88 (50) 5 пъти, 89 (50) 4 пъти, 90 (50) 4 пъти, 91 (50) 4 пъти, 92 (50) 3 пъти, 93 (50) 3 пъти, 94 (51) 3 пъти, 95 (51), 96 (51) 3 пъти, 97 (51) 3 пъти, 99 (51) 3 пъти, 100 (52) 3 пъти, 101 (52) 6 пъти, 102 (52) 5 пъти, 103 (52) 3 пъти, 104 (52) 7 пъти, 105 (53) 6 пъти, 106 (53) 4 пъти, 107 (53) 5 пъти, 108 (53) 11 пъти, 109 (54) 4 пъти, 110 (54) 6 пъти, 111 (54) 5 пъти, 112 (54) 4 пъти, 113 (55) 6 пъти, 114 (55) 8 пъти, 115 (55) 5 пъти, 116 (55) 6 пъти, 117 (56) 11 пъти, 118 (56) 7 пъти, 119 (56) 8 пъти, 120 (56) 8 пъти, 121 (57) 8 пъти, 122 (57) 5 пъти, 123 (57) 10 пъти, 124 (57) 4 пъти, 125 (58) 8 пъти, 126 (58) 10 пъти, 127 (58) 5 пъти, 128 (58) 6 пъти, 129 (59) 5 пъти, 130 (59) 7 пъти, 131 (59) 8 пъти, 132 (59) 4 пъти, 133 (60) 4 пъти, 134 (60) 6 пъти, 135 (60) 10 пъти, 136 (60) 7 пъти, 137 (61) 7 пъти, 138 (61) 7 пъти, 139 (61) 4 пъти, 140 (61) 6 пъти, 141 (62) 9 пъти, 142 (62) 3 пъти, 143 (62) 6 пъти, 144 (62) 9 пъти, 145 (63) 10 пъти, 146 (63) 9 пъти, 147 (63) 6 пъти, 148 (63) 4 пъти, 149 (64) 5 пъти, 150 (64) 7 пъти, 151 (64) 8 пъти, 152 (64) 10 пъти, 153 (65) 11 пъти, 154 (45) 6 пъти, 155 (65) 6 пъти, 156 (65) 6 пъти, 157 (66) 10 пъти, 158 (66) 5 пъти, 159 (66) 5 пъти, 160 (66) 4 пъти, 161 (67) 3 пъти, 162 (67) 4 пъти, 163 (68) 3 пъти,

Таблица Пройтихтема Химна

164 (68) 8 пъти, 165 (68) 4 пъти, 166 (69)
4 пъти, 167 (69) 7 пъти, 168 (69) 8 пъти, 169
(69) 10 пъти, 170 (69-70) 7 пъти, 171 (70)
11 пъти, 172 (70) 10 пъти, 173 (70) 7 пъти,
174 (70-71) 11 пъти, 175 (71) 5 пъти, 176 (71)
9 пъти, 177 (71) 6 пъти, 178 (71-72) 3 пъти,
179 (72) 8 пъти, 180 (72) 6 пъти, 181 (72)
5 пъти, 182 (72) 6 пъти, 183 (72-73) 8 пъти,
184 (73) 10 пъти, 185 (73) 4 пъти, 186 (74)
3 пъти, 187 (74) 5 пъти, 188 (74) 3 пъти, 189
(74-75) 7 пъти, 190 (75) 4 пъти, 191 (75)
3 пъти, 192 (75) 3 пъти, 193 (75) 2 пъти, 194
(75-76) 7 пъти, 195 (76) 4 пъти, 196 (76)
5 пъти, 197 (76) 5 пъти, 198 (76) 4 пъти, 199
(76-77) 6 пъти, 200 (77) 4 пъти, 201 (77)
4 пъти, 202 (77) 3 пъти, 203 (77) 6 пъти, 204
4 пъти, 205 (77-78) 5 пъти, 206 (78)
6 пъти, 207 (78) 3 пъти, 208 (78) 12 пъти,
209 (78) 4 пъти, 210 (78-79) 8 пъти, 211 (79)
4 пъти, 212 (79) 10 пъти, 213 (79) 5 пъти, 214
(79) 10 пъти, 215 (80) 7 пъти, 216 (80) 7 пъти,
217 (80) 8 пъти, 218 (80) 8 пъти, 219 (80)
6 пъти, 220 (80-81) 3 пъти, 221 (81) 6 пъти,
222 (81) 11 пъти, 223 (81) 2 пъти, 225 (82),
227 (82) 3 пъти, 228 (82-83) 4 пъти, 229 (83) 5
пъти, 230 (83) 6 пъти, 231 (83) 5 пъти, 232
(83) 7 пъти, 233 (83) 10 пъти, 234 (84) 7 пъти,
235 (84-85) 6 пъти, 236 (85) 6 пъти, 237 (85) 7
пъти, 238 (85) 9 пъти, 239 (85-86) 10 пъти,
240 (86) 3 пъти, 241 (86) 4 пъти, 242 (86) 4
пъти, 243 (86) 8 пъти, 244 (86-87) 7 пъти, 245
(87) 7 пъти, 246 (87) 3 пъти, 247 (87) 5 пъти,
248 (87) 2 пъти, 249 (87) 7 пъти, 250 (87-88) 9
пъти, 251 (88) 4 пъти, 252 (88) 8 пъти, 253
(88) 7 пъти, 254 (88) 5 пъти, 255 (88-89) 4
пъти, 256 (89) 5 пъти, 257 (89) 4 пъти, 258
(89) 7 пъти, 259 (89) 5 пъти, 260 (89-90) 3
пъти, 262 (91) 5 пъти, 263 (91) 7 пъти, 264
(91-92) 10 пъти, 265 (92) 9 пъти, 266 (92) 9
пъти, 267 (92-93) 7 пъти, 268 (93) 7 пъти, 269
(93) 4 пъти, 270 (93) 3 пъти, 271 (93-94) 5
пъти, 272 (94) 7 пъти, 273 (94) 10 пъти, 274
(94) 4 пъти, 275 (95) 9 пъти, 276 (95) 8 пъти,
277 (95) 7 пъти, 278 (96) 9 пъти, 279 (96) 9
пъти, 280 (96) 6 пъти, 281 (97) 2 пъти, 282
(97) 6 пъти, 283 (97-98) 4 пъти, 284 (98) 7
пъти, 285 (98) 6 пъти, 286 (98) 6 пъти, 287
(98-99) 9 пъти, 288 (99) 9 пъти, 289 (99) 7
пъти, 290 (99) 4 пъти, 291 (99) 3 пъти, 292
(99-100) 7 пъти, 293 (100) 8 пъти, 294 (100) 6
пъти, 295 (100) 4 пъти, 296 (100-101) 7 пъти,
297 (101) 6 пъти, 298 (101) 2 пъти, 299 (101)
6 пъти, 300 (101) 6 пъти, 301 (102) 7 пъти,
302 (102) 5 пъти, 303 (102) 4 пъти, 304 (102)
8 пъти, 305 (102-103) 3 пъти, 306 (103) 6
пъти, 307 (103) 4 пъти, 308 (103) 4 пъти, 309
(103-104) 4 пъти, 310 (104) 7 пъти, 311 (104)
4 пъти, 312 (104) 4 пъти, 313 (104) 4 пъти,
314 (104-105) 2 пъти, 315 (105) 7 пъти, 316
(105) 2 пъти, 317 (105) 7 пъти, 318 (105) 2
пъти, 319 (106) 5 пъти, 320 (106) 10 пъти, 322
(107) 8 пъти, 323 (107) 5 пъти, 324 (107) 5
пъти, 325 (107-108) 6 пъти, 326 (108) 10 пъти
или 7 (33), 10 (33-34), 11 (34), 24 (37), 118 (56), 124 (57)
3 пъти, 125 (58), 156 (65), 170 (69-70), 181
(72), 202 (77), 209 (78), 213 (79) 2 пъти, 237
(85), 243 (86), 244 (86-87) 2 пъти, 260 (89-90),
262 (91), 266 (92) 2 пъти, 270 (93), 272 (94),
277 (95) 2 пъти, 282 (97), 300 (101) 2 пъти
камо ли 124 (57)
като 31 (38), 57 (44), 69 (49), 74 (47), 84 (49) 2 пъти, 104
(52), 114 (55), 250 (87-88), 268 (93)
ни 164 (68) 2 пъти
ни 175 (71) 2 пъти, 181 (72), 271 (93-94) 2 пъти, 278
(96), 324 (107) 2 пъти
но 7 (33), 9 (33) 3 пъти, 10 (33-34) 2 пъти, 11 (34), 14 (34),
15 (35) 2 пъти, 16 (35), 17 (35), 25 (37) 2 пъти,
27 (37-38) 2 пъти, 32 (38), 33 (39), 36 (39), 37
(39-40) 2 пъти, 38 (40), 39 (40), 41 (40), 42
(40), 43 (41), 44 (41), 53 (43), 55 (43) 2 пъти,
56 (43), 57 (44), 59 (44), 60 (44), 61 (44), 64
(45), 67 (46) 2 пъти, 68 (46), 71 (47) 4 пъти, 72
(47) 3 пъти, 73 (47), 74 (47), 75 (48), 77 (48),
79 (48), 81 (49), 82 (49), 88 (50), 89 (50), 92
(50), 95 (51) 2 пъти, 96 (51) 2 пъти, 98 (51) 2
пъти, 102 (52), 103 (52), 104 (52) 3 пъти, 106
(53) 2 пъти, 107 (53), 108 (53), 109 (54), 110
(54) 2 пъти, 111 (54), 112 (54) 2 пъти, 114
(55), 115 (55) 3 пъти, 116 (55), 119 (56), 121
(57) 2 пъти, 122 (57) 2 пъти, 124 (57) 2 пъти,
127 (58), 128 (58), 135 (60), 140 (61), 141 (62)
4 пъти, 142 (62) 2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 145
(63) 2 пъти, 146 (63), 147 (63) 2 пъти, 148
(63), 149 (64) 2 пъти, 150 (64), 152 (64), 156
(65) 2 пъти, 159 (66), 160 (66), 161 (67) 2
пъти, 165 (68) 2 пъти, 166 (69) 2 пъти, 167
(69), 169 (69), 170 (69-70), 171 (70), 172 (70),
173 (70), 175 (71), 177 (71), 180 (72), 182 (72)
2 пъти, 183 (72-73), 184 (73) 2 пъти, 185 (73),
187 (74), 188 (74), 189 (74-75) 2 пъти, 192
(75), 193 (75) 3 пъти, 196 (76), 197 (76), 198
(76), 200 (76), 201 (77) 2 пъти, 203 (77), 206
(78), 208 (78), 209 (78), 210 (78-79) 2 пъти,
211 (79) 2 пъти, 212 (79), 220 (80-81), 221
(81), 228 (82-83) 2 пъти, 230 (83) 2 пъти, 231
(83), 232 (83), 233 (83) 2 пъти, 234 (84), 239
(85-86), 246 (87), 248 (87), 251 (88), 255
(88-89), 256 (89), 257 (89), 260 (89-90), 261
(90), 265 (92), 266 (92), 267 (92-93) 2 пъти,
268 (93) 2 пъти, 269 (93) 2 пъти, 270 (93), 271
(93-94) 2 пъти, 272 (94), 273 (94), 274 (94),
275 (95) 2 пъти, 278 (96), 279 (96) 3 пъти, 292
(99-100), 293 (100), 300 (101), 304 (102), 307
(103), 308 (103), 309 (103-104), 310 (104)
2 пъти, 311 (104), 314 (104-105), 318 (105),
319 (106), 320 (106), 321 (106), 323 (107),
324 (107), 325 (107-108)
обаче 73 (47), 189 (74-75), 255 (88-89)
понеже 18 (36), 110 (54), 113 (55) 2 пъти, 114 (55), 135
(60), 155 (65), 188 (74), 190 (75), 192 (75),
246 (87) 2 пъти, 247 (87), 249 (87), 251 (88),
252 (88), 254 (88), 256 (89), 263 (91),
264 (91-92), 267 (92-93), 272 (94), 281 (97)
при все че 17 (35), 268 (93)
прочее 54 (43)

СВ. О. ПИС

Таблица Пройтиетса Химнадрелса

пък 234 (84), 259 (89), 260 (89-90)
та 19 (36), 52 (42), 56 (43), 200 (77)
т.е. (тоест) 48 (42), 283 (97-98), 306 (103)
тгй като 136 (60)
тгй че 191 (75)
че 12 (34), 13 (34), 16 (35), 19 (36) 2 пъти, 20 (36), 36 (39),
40 (40), 42 (40), 58 (44) 2 пъти, 67 (46), 69
(46) 2 пъти, 70 (46) 2 пъти, 71 (47) 2 пъти, 72
(47) 3 пъти, 78 (48), 81 (49), 84 (49), 86 (49),
92 (50), 94 (51), 99 (51), 109 (54), 115 (55)
2 пъти, 124 (57) 2 пъти, 126 (58), 128 (58),
129 (59), 130 (59), 133 (60), 138 (61), 142
(62), 143 (62), 147 (63), 152 (64), 157 (66),
165 (68), 166 (69), 172 (70), 175 (71), 183
(72-73), 188 (74), 191 (75), 210 (78-79) 2 пъти,
211 (79), 213 (79), 230 (83), 244 (86-87), 255
(88-89), 268 (93), 271 (93-94), 273 (94), 301
(102), 307 (103), 322 (107) 2 пъти

5. ЧАСТИЦИ

да 4 (32), 5 (32) 2 пъти, 6 (32-33) 4 пъти, 7 (33) 4 пъти,
9 (33), 13 (34) 2 пъти, 14 (34), 15 (35), 17 (35)
2 пъти, 18 (36), 19 (36) 3 пъти, 21 (36) 2 пъти,
22 (37), 23 (37) 5 пъти, 24 (37) 3 пъти, 25 (37)
3 пъти, 26 (37), 28 (38), 34 (39), 35 (39)
7 пъти, 37 (39-40), 41 (40), 42 (40), 44 (41),
47 (41) 2 пъти, 48 (42) 2 пъти, 52 (42), 55 (43)
4 пъти, 56 (43), 59 (44) 2 пъти, 60 (44) 4 пъти,
62 (45), 63 (45) 2 пъти, 64 (45), 65 (45)
3 пъти, 68 (46), 69 (46) 4 пъти, 70 (46),
72 (47) 4 пъти, 76 (48), 77(48) 3 пъти, 78 (48)
2 пъти, 79 (48), 81 (49) 3 пъти, 82 (49),
83 (49), 87 (50) 2 пъти, 88 (50) 5 пъти, 89
(50), 90 (50) 3 пъти, 91 (50), 94 (51), 96 (51),
100 (52) 2 пъти, 102 (52) 3 пъти, 103 (52)
4 пъти, 104 (52) 2 пъти, 105 (53) 2 пъти,
106 (53) 4 пъти, 107 (53) 3 пъти, 108 (53)
2 пъти, 110 (54), 112 (54) 4 пъти, 113 (55)
3 пъти, 114 (55), 118 (56), 120 (56), 122 (57),
124 (57), 129 (59) 2 пъти, 130 (59), 131 (59),
132 (59) 2 пъти, 133 (60), 135 (60) 2 пъти, 137
(61) 4 пъти, 138 (61), 140 (61), 141 (62), 143
(62), 144 (62), 145 (63), 146 (63) 2 пъти, 147
(63), 150 (64) 2 пъти, 152 (64), 160 (66), 161
(66), 165 (68), 167 (69), 178 (71-72), 180 (72),
184 (73) 2 пъти, 188 (74), 191 (75), 192 (75),
193 (75), 194 (75-76), 196 (76) 3 пъти,
198 (76), 199 (76-77) 2 пъти, 200 (77),
201 (77) 2 пъти, 202 (77), 206 (78) 2 пъти,
207 (78), 210 (78-79) 2 пъти, 212 (79),
213 (79), 216 (80), 219 (80) 2 пъти,
220 (80-81), 231 (83), 233 (83) 2 пъти, 234
(84), 242 (86), 247 (87), 255 (88-89) 2 пъти,
259 (89), 261 (90), 262 (91), 263 (91) 3 пъти,

264 (91-92) 2 пъти, 265 (92) 2 пъти,
267 (92-93), 268 (93) 2 пъти, 269 (93), 270
(93), 272 (94) 2 пъти, 273 (94) 5 пъти, 275
(95), 276 (95) 2 пъти, 292 (99-100) 2 пъти,
294 (100), 297 (101), 298 (101) 3 пъти, 301
(102) 4 пъти, 306 (103), 308 (103), 312 (104),
318 (105) 2 пъти, 319 (106), 320 (106), 321
(106), 323 (107), 324 (107),
325 (107-108) 2 пъти
дали 213 (79)
ето 276 (95)
ли 9 (33), 103 (52)
не 6 (32-33) 2 пъти, 7 (33) 5 пъти, 9 (33), 10 (33-34)
2 пъти, 13 (34) 2 пъти, 14 (34) 2 пъти, 15 (35),
16 (35) 2 пъти, 17 (35), 24 (37),
25 (37) 4 пъти, 28 (38) 2 пъти,
33 (39), 36 (39), 37 (39-40) 2 пъти, 41 (40),
47 (41), 52 (42), 55 (43), 58 (44) 2 пъти,
59 (44) 2 пъти, 63 (45), 64 (45), 67 (46),
71 (47), 72 (47), 77 (48), 79 (48), 81 (49),
82 (49), 83 (49), 89 (50), 94 (51), 95 (51),
96 (51), 98 (51), 100 (52), 103 (52), 104 (52)
2 пъти, 105 (53), 107 (53), 109 (54), 110 (54),
112 (54), 113 (55), 122 (57) 2 пъти, 124 (57)
2 пъти, 128 (58), 130 (59), 138 (61), 141 (62)
2 пъти, 143 (62) 2 пъти, 145 (63), 147 (63),
152 (64), 156 (65) 2 пъти, 160 (66), 161 (66),
163 (68), 165 (68) 3 пъти, 166 (69) 4 пъти,
170 (69-70), 172 (70) 2 пъти, 173 (70) 3 пъти,
174 (70-71), 175 (71) 2 пъти, 177 (71), 180
(72), 181 (72), 183 (72-73), 184 (73) 2 пъти,
188 (74), 191 (75), 192 (75), 193 (75), 196
(76), 197 (76), 198 (76) 2 пъти, 201 (77)
3 пъти, 206 (78) 2 пъти, 207 (78), 211 (79),
212 (79), 213 (79), 221 (81), 228 (82-83)
3 пъти, 230 (83), 231 (83) 2 пъти, 232 (83)
2 пъти, 233 (83), 234 (84) 2 пъти, 238 (85),
240 (86), 242 (86), 246 (87), 247 (87), 254
(88), 255 (88-89), 259 (89), 261 (90) 2 пъти,
266 (92), 267 (92-93) 2 пъти, 268 (93) 3 пъти,
269 (93) 2 пъти, 270 (93) 3 пъти, 271 (93-94),
272 (94), 276 (95), 278 (96) 3 пъти, 279 (96)
2 пъти, 280 (96), 290 (99), 292 (99-100), 298
(101), 300 (101), 303 (102), 307 (103),
313 (104), 314 (104-105), 319 (106) 2 пъти,
320 (106), 321 (106), 323 (107) 2 пъти,
324 (107) 3 пъти, 325 (107-108)
нека 6 (32-33)
ни 191 (75)
нито 183 (72-73), 220 (80-81), 260 (89-90)
си 15 (35), 22 (37), 88 (50), 99 (51), 102 (52), 105 (53),
107 (53), 127 (58), 129 (59), 145 (63),
193 (75), 194 (75-76), 206 (78), 233 (83)
ще 10 (33-34), 11 (34), 20 (36), 49 (42), 71 (47),
91 (50), 114 (55), 120 (56), 125 (58) 2 пъти,
132 (59) 2 пъти, 147 (63), 158 (66),
163 (68), 240 (86), 242 (86),
280 (96) 2 пъти, 306 (103)

Проф. д.п.н. Александра Куманова

Паисия Пройтхитса Хилендарски

ПАИСИЕВИЯТ ДЕЙКСИС: СЕМАНТИКА. СИНТАГМАТИКА. СИНАРХИЯ

(Слово на VI Студентска научна конференция)

I. „История славяноболгарская ...” – наднационален универсален хипертекст

„История славяноболгарская ...” на Св. о. Паисий Хилендарски – от момента на създаването ѝ (1762 г.) до днес – е била обект на различни интерпретации.

Начините, чрез които е опознавано това произведение във времето, са изградили своеобразен философски, исторически, филологически, психологически, но и фолклорен хоризонт на очакванията ¹ ...

Интерпретацията на знаците, снети в „История ...”, е следвала културния език на епохите, през които е създавана.

Едно е било поведението на преписвачите (като изключим преписа на Св. епископ Софроний Врачански, останалите почти 40 преписа са анонимни) и имитаторите (о. Спиродон, йеромонах; Йосиф Брадати; Христати Павлович-Дупничанин ...), съвсем друга е била нагласата на

личностите, които – тълкувайки констативите на „История ...” – са издигали своя хоризонт на очакване до нивото на молитвен религиозен акт, търсещ не толкова смисъла на думите, колкото смисъла на онова, което Светият Хилендарски отец е постигнал чрез тях (Д. Попски, Н. Бозвели, К. Огнянович, К. Фогинов, Г. С. Раковски, Р. Жинзифов, Д. Войников, Й. Иванов, В. Златарски, Д. Шишманов, Й. Иванов, Б. Пенев, В. Велчев, П. Динев ...).

Думите и това, което достига чрез тях Св. о. Паисий Хилендарски в

Св. О. П. ИС

Паисия Хилендарски

„История славяноболгарская ...”, отдавна битуват в един и същ категоричен императив – „История славяноболгарская ...” бележи **НАЧАЛОТО НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ**, но тя е и **ПЪРВИЯТ ГРАЖДАНСКИ КОДЕКС НА БЪЛГАРИЯ**, защото формира и гражданското самосъзнание на българите, живели от втората половина на XVII до втората половина на XVIII век.

В някакъв смисъл тук информационният код на езика на Св. о. Паисий сякаш отменя функциите на автора, за да ги замени във времето от друга йерархична структура – структурата на **НАДНАЦИОНАЛЕН УНИВЕРСАЛЕН ХИПЕРТЕКСТ, ЧИЙТО АВТОР МОЖЕ ДА БЪДЕ И НАРОДЪТ (КАТО АВТОР И ЧИТАТЕЛ ЕДНОВРЕМЕННО!)**, каквато е съдбата на голяма част от творчеството на Петко Р. Славейков („Татковина” ...), Христо Ботев („На прощаване в 1868 г.” ...) и Иван Вазов („Под игото” ...).

Затова „История славяноболгарская ...” е възможно най-комуникативният интелектуален акт, сътворен от българин за българи ...

II. „История славяноболгарская ...” – българското историческо време и пространство

Проучването на „История славяноболгарская ...”, направено от Студентското научно общество при Университета по библиотекознание и информационни технологии – освен че преписва „История ...” (вж с. 52-79 СВ. О. П ИС) (в ръкописен и електронен вариант, направени по публикацията на Паисията творба, осъществена от акад. Петър Динеков през 1963 г., където езикът на Хилендарския монах е предаден според нормативната база на съвременния български книжовен език – вариантът на акад. П. Динеков е основан на текста на чернова на Паисиевата творба по изданието на акад. Йордан Иванов, отпечатан през 1914 г.) (вж с. 38-51 СВ. О. П ИС), изследва и езика на Св. о. Паисий Хилендарски на прагматично ниво.

На практика това е проучване на **Паисиевия дейксис** (гр.: *deixis*)², който – чрез своята **семантика и синтагматика** – нагледно показва естествената **синархия** (гр.: *syn* – заедно + *archi* – „начало”) ³ и **архиподреденост** по всички **морфологични и понятийно-лексикални** направления на „История славяноболгарская ...”, за да изясни:

- как Светият Хилендарски отец **кодира, интерпретира и включва в различни контексти определени понятия** (библейски, исторически, географски ...), **словосъчетания, имена** (съществителни и нарицателни), **глаголи, местоимения ...**;
- каква е **динамиката на тези звукови комплекси** в неговата „История ...” (като **смысловни означения**, но и като **граматически категории**);
- как чрез една **своеобразна паратекстуалност** (заглавие, подзаглавия, изводи, повторения на изводите и буквалното им свеждане до набор от **ключови думи**) Св. о. Паисий Хилендарски постига **целите на своя наратив** – **изясняване на причинно-следствените връзки в българското историческо време и пространство.**

В изследването, озаглавено „**Информационен код на българската книжовност и литература: Св. о. Паисий Хилендарски. „История славяноболгарская ...”: I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия)**”, са предпочетени

в логическо единство взаимно пресичащи се
ТРИ ПОДХОДА
към Паисиевия дейксис:

- **ПЪРВИЯТ ПОДХОД** представя „Историята ...” чрез **ИСТОРИОГРАФИЯ** – историографската и концептуална база на историологичност (историческата наука, сама

Тайна Проїтисна Хилендарска

разгледана като взаимовръзка от концепции) в прочита на отечествената и чуждестранната историопис (вж с. 9-37 СВ. О. П ИС);

- **ВТОРИЯТ ПОДХОД** представя „Историята ...” чрез **КОМЕНТАР, ИМЕНЕН И ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ** на думите и изразите, употребени от Светия Хилендарски отец (вж с. 80-111, 112-124, 125-134 СВ. О. П ИС);

- **ТРЕТИЯТ ПОДХОД** представя във вид на **ТЕЗАУРУС (I-III) речниковото (словното, езиковото) богатство на „Историята ...” по граматически категории** (вж с. 135-171, 172-174, 175-187 СВ. О. П ИС).

III. „История славяноболгарская ...” – историографска концептуална база

Първият подход аналитично поднася – чрез **Историография** – писаното за **Св. о. Паисий Хилендарски**. Посочени са по-значимите автори, обвързали името си с „Историята ...”. Обърнато е специално внимание на ония имена, осъществили рецепцията на „Историята ...”, които продължават да привличат вниманието на учените (Ю. Венелин, В. Априлов, Г. С. Раковски, П. Р. Славейков, М. Дринов, В. Друмев, Ив. Вазов, К. Величков, В. Златарски, Л. Милетич ...). На практика този уникален по своя замисъл исторически ескиз – дело на **проф. д-р Милен Куманов** – коментира целия наличен био-библиографски масив за Св. о. Паисий Хилендарски от 1838 г. до наши дни (2010 г.).

Тук за **първи път в историческата наука** се правят важни изводи, някои от които са следните:

- „Ратувайки за просветни, религиозни и политически права на своите сънародници, Хилендарският монах никъде в съчинението си не проявява каквато и да е неприязън към съседните нам народи; в съчинението му **липсват дори най-бледи намеци на претенции към чужди земи** (какви идеи спрямо българските се съдържат в програмите на идеолозите на тези народи през първата половина на XIX в.: „*Начертанието*” на Илия Гарашанин и „*Мегали идея*” на Йоанис Колетис)” (вж с. 30 СВ. О. П ИС);

- „От морална гледна точка Хилендарският монах се откроява **като забележителен хуманист**, чието име не само се извисява до това на най-великите европейски хуманисти от края на XVIII и началото на XIX в., но в същото време го прави и достоен следовник на Светите братя Кирил и Методий, чието дело той не само познава, но и пред което се прекланя четвърт хилядолетие, преди те да бъдат провъзгласени за небесни съпокровители на Европа ...” (вж с. 30 СВ. О. П ИС).

IV. „История славяноболгарская ...” – агиографски контекст

Вторият подход, свързан с **Историографията, Коментара, Именния и Географския показалец** – позицира взаимно отразяващи се бележки (NN 1-480, сигнифицирани по текста на „Историята ...” (вж с. 52-111 СВ. О. П ИС), посветени на лицата, събитията, топонимите и отделните изрази на Св. о. Паисий Хилендарски, придружени с посочена литература във вид на пълни библиографски записи.

Тук особено внимание е обърнато на **агиографския** (гр.: hagiographos) ⁴ **контекст**, в който по принцип поднася своето писано слово Хилендарският монах. Описани са всички библейски имена и събития, срещани в „История ...” ...

Тук богатството е от

СВ. О. П ИС

Паисия Пройтхителъ Хилендарски

**фактологично и
компаративистично-енциклопедично естество и
представява лапидарен знаниев синтез
на справочно-информационния поток
по проблематиката на „История славяноболгарская...”
без географски и езикови граници.**

Този синтез е плод на пределен **исторически и езиковедски анализъм**, който представя чрез своеобразен **интердисциплинарен калейдоскоп** посланията на Св. о. Паисий Хилендарски (**историография, история, география, култура, политика, художествена литература, етнология, етнография, фолклор ...**) ...

За първи път в лексикологията, историографията и топонимията се съобщават следните факти, разпръснати из принципно разредоточени и трудно обозрими в единство документални потоци на информация (поради отсъствието на методологична база на периодизацията на българската история в съответствие със световната):

- „48. **Батой**, крал – с *най-голяма сигурност може за се заключи, че Батай/Батой е личното име на основателя на Първото българско царство, а Аспарух е неговата титла ...*” (вж с. 85 СВ. О. П ИС);

- „382. **Окиан-море, което се нарича Балтинско море, при Брандибур. Оттам най-напред са излезли българите – гледището на о. Паисий е отнесено към пра-праисторията на човечеството далече назад в хилядолетията (приблизително към периода, описван като геокосмичен катаклизъм, известен и по библейския потоп (вж: бел. 11-14) и може да бъде тълкувано като намиращо се в съответствие с изказвани все по-често напоследък становища в българската историческа наука, които търсят прародината на българите на север, откъдето те са се придвижили на югоизток – в Северна Азия ...” (вж с. 106 СВ. О. П ИС).**

V. „История славяноболгарская ...” – лексикална морфология

Третият подход изследва езика на Хилендарския монах, поднесен във вид на **тезаурус**, систематизиран по граматически категории – дело на **проф. д.п.н. Александра Куманова**.

Морфологичната синархия на лексиката показва, че най-често срещаните **звукови комплекси, които е употребил Св. о. Паисий**, са съществителните нарицателни имена (общо 1019), после са причастията (общо 853), следвани от глаголите (общо 451), прилагателните имена (общо 750) и местоименията (общо 121) (вж: Табл. „История славяноболгарская ...”:
Морфология. Използвани ключови думи по граматически категории): с. 40-42 СВ. О. П ИС).

На базата на този **речник на езика на „История славяноболгарская ...”**, наречен **уплътнен тезаурус** (тезаурус I: същ., прич., глаг., прил., местоим.; тезаурус II: прил., изписани с главни букви; тезаурус III: числ., нареч., предл., съюзи, частици (вж с. 135-171; 172-174; 175-187 СВ. О. П ИС), защото всички думи (по съотв. грам. категории), са поднесени в **азбучен ред с единно посочване на стр. и кратността им на употреба в преписа на Паисиевата творба**, направен на ръка от **Студентското научно общество (2009 г.)** по изд. **Йордан Иванов (1914 г.) – Петър Динев (1963 г.)** (вж с. 52-79 СВ. О. П ИС). Чрез този речник за първи път могат да се установят не само факти от **топонимията**, снета в текста на Св. о. Паисий, но и да се изчисли

очно **динамиката на неговото слово**.

Ето как се разпределиха някои думи, които нарочно потърсихме:

- **българин, българите, българска, българската, български, българските, българския, българският, българското** (общо 505 пъти);

СВ. О. П ИС

Платина Профитетска Хиландарска

- *род, рода, роде, родители, родослов, родослова, родословие, родство, родът* (общо 174 пъти);

- *Света, Светата, Свети, Светите, Светия, Светият, Свето, Светото* (общо 162 пъти);

- *свет, свети, светец, светеца, светии, светител, светци, светците, свещеник, свещеникът, свещеници, свещениците* (общо 94 пъти);

- *България* (общо 83 пъти);

- *народ, народа, народът* (общо 80 пъти);

- *Бог, Бога, Божи, Божие, Божието, Божиите, Божия, Божиат* (общо 76 пъти) (*вж с. СВ. О. ПИС 49*).

Динамиката на само на тази текстологична отсечка създава

Информационно-комуникативна ситуация,

породена от общо 1174 звукови комплекса, където думите *България, българският народ [род]* (*пресметната, тази комбинация присъства общо 842 пъти*) са така конструирани в синтагмите (изреченията), че да внушават на читателя / слушателя

**идеята
за преинтегриране на българите
в християнския свят**

чрез думи като *Бог, Божие, Свети, светец, свещеници* (*пресметната тази комбинация присъства общо 332 пъти*), –

**за да възкресят, възродят и върнат към нов живот
изконните представи на българина
за род, родина и гражданско самосъзнание.**

**VI. „История славяноболгарская ...” –
информационен код**

Всеки човек е част от историята ...

Всички ние сме част от историята ...

Нашите естетически вкусове, цялата ни ценностна система опознава продуктите не само на чуждата, но на собствената ни дейност.

Никой не е в състояние до такава степен да рационализира едно знание, че да няма нужда от личния хоризонт на очакване.

В това изследване се сливат в едно два хоризонта на очакване:

- хоризонтът на *Св. о. Паисий Хиландарски* и неговата *„История славяноболгарская ...”* и

- хоризонтът на Студентското научно общество при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, което тук условно наричаме **ПАИСИЕВИЯТ ДЕЙКСИС: СЕМАНТИКА. СИНТАГМАТИКА. СИНАРХИЯ.**

СВ. О. ПИС

Паисия Пройдатински Хилендарски

Практическата полза от това общуване е срещата между две културни и времево отдалечени, но свързани обществени съзнания, които се пресякоха в това изследване, за да създадат интелектуална визия, отправяща не само към миналото, но и към сегашността, към случващото се българско време.

Изписването на думите на Светия отец, преосмислянето на знаците, чрез които тези думи – самоопределяйки се – оживяват и днес, доказва гениалността на Св. о. Паисий Хилендарски.

Обобщената представа за архитектурата и лексикалния градеж на езика на Св. о. Паисий Хилендарски и неговата „История славяноболгарская ...” обединява в надтекстовите си послания **три семантична вектора:**

- ПЪРВИ ВЕКТОР: „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”

Е ФИЛОСОФСКО-РЕЛИГИОЗЕН ТРАКТАТ;

- ВТОРИ ВЕКТОР: „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”

Е ИСТОРИЧЕСКО ЕСЕ;

- ТРЕТИ ВЕКТОР: „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”

Е ГРАЖДАНСКИ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ (вж: с. 49 Св. О. П ИС).

VII. „История славяноболгарская ...” – методология на периодизацията на българската история

Тези три вектора изграждат историческата динамика на съчинението на Хилендарския монах.

Архитектурата и лексикалният градеж на езика на Св. о. Паисий Хилендарски, наблюдавани, фиксирани и поднесени на обществото чрез изследването „**Информационен код на българската книжовност и литература: Св. о. Паисий Хилендарски. „История славяноболгарская ...”: I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия)**” са принос към декодирането на посланието на знаменития пръв граждански кодекс на българите – „*История славяноболгарская ...*”, заключаващо се в единството

БОГ – БЪЛГАРИЯ,

изказано, внушено, възплетено със силата на духа на философ, художник и историк ...

... „*История славяноболгарская ...*” е и ключ към методологията на периодизацията на българската история като част от световния исторически процес.

... „*История славяноболгарская ...*” на Св. о. Паисий Хилендарски е ПОКАЗВАНЕ (DEIXIS) на факлоносното движение на българския дух в световното културно-историческо пространство.

Чрез изследването „**Информационен код на българската книжовност и литература: Св. о. Паисий Хилендарски. „История славяноболгарская ...”** е достигнато ПРЕДСТАВЯНЕ (DEIXIS) на тази „*История ...*” в самото факлоносно движение на универсалната планетарна културна цялостност.

Изследването „**Информационен код ...** ...” е възплетено чрез обхвата на пресичащите се орбити на познание, които са с непрекъснато нарастващ и трансформиращ се контекст на информация, свързан със синхронното прилагане на:

- 1) системно-структурния анализ;
- 2) концептуално-текстологичния дискурс;
- 3) културолого-феноменологичния синтез.

Интертекстуалността на „*История славяноболгарская ...*” – затова, че добавя космополитна християнска, свръхценността гледна точка към национални свръхценности, наречени **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, БЪЛГАРСКИ РОД, БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ,**

Св. О. П ИС

БЪЛГАРИЯ, РОДИНА – предава на думите на Светия отец философска плътност, съизмерима със световния историко-литературен процес, в който е живяло и живее и **българското национално самосъзнание**.

¹ **Хоризонт на очакванията** – това литературното понятие е формулирано от идеолога на съвременната немска **рецептивна естетика проф. Ханс Роберт Яус (теория на херменевтиката)**.

Конструирането на понятието става възможно благодарение на преодоляването както на утопичния възглед, че е възможно прокарване на ясна граница между субекта и обекта на познанието, така и на представата, че познанието е чисто субективно, независимо от никакви външни фактори, а също и на илюзията, че може да се проникне в чуждото съзнание (например в това на автора на някоя творба) и така то да бъде разбрано непосредствено.

Тук понятие **хоризонт на очакванията** се употребява в смисъла на универсална словесна форма, която изяснява интелектуалните „инструменти“, чрез които личността – в зависимост от историческите и културните обстоятелства на времето, в което живее – опознава, възпрема, осмисля интелектуалните продукти на човешката дейност.

² *Букв:* показвам, посочвам.

В прагматиката (лингвистичното и философското изучаване на естествения език като комуникация) и лингвистиката терминът „дейксис“ се отнася до начините, по които езикът кодира характеристиките на контекста в изказванията, както и до начина, по който интерпретацията на изказванията зависи от анализа на контекста на изказването. Най-често дейксисът бива описван като „словесно посочване“, като показване чрез езика.

Дейксистичните изрази могат да се отнасят до участниците в комуникативната ситуация (аз, ти, ние ...), до времето (днес, тази вечер, сега, тогава...) и пространството (тук, там ...) на изказването.

Наричаме първичен дейксис посочването на контекста на изказването, т.е. случайте, когато участниците в комуникативния акт са на едно и също място, което и за двамата е тук, и за тях е достъпна една и съща „реалност“.

В множество други случаи обаче – например в художествената литература – дейксисът не е свързан с реална речева ситуация. Тогава говорим за вторичен дейксис или за контекстуален дейксис. В художествената литература дейксистичните изрази функционират като високоусловни речеви жестове.

³ Синархията е принципното водещо начало на многообразието (историографско, дейксично, морфологично ...) единство (информационна ризома):

- отделянето предшества обединяването и само е форма на единение;
- обаче, не е достатъчно множествеността да се мисли като единство;
- необходимо е и единството да се мисли като множественост.

Вж: **Василев, Н.** Информационен код на българското изясно слово: Компаративистичен, когнитологичен и библиографски модел : Дис. тр. за получаване на научно-образователна степен „доктор“ по научната специалност 05.10.01. Теория на науч. информ. / Науч. конс.: **И. Паси, С. Денчев**; Рец.: **А. Куманова, П. Велчев**. – София, 2010. – 235 с. – Ръкоп. – Квинтесенция на **ЗЛАТНАТА ХРИСТОМАТИЯ НА БЪЛГАРИЯ**.

Вж и: **Куманова, А.** Введение в гуманитарную библиографию [CD-ROM] : Библиографовед. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению : [Ч. I-II] / Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технологий (Болгария), Санкт-Петербург. гос. унив. культуры и искусств (Россия). – Ново изд. – София : Гутенберг, 2007. – [1358 с.].

⁴ Агиография – 1. дял от църковната писменост за живота на светците; 2. писане на жития.

Посочените в **Коментара** (с. 80-111 *СВ. О. ПИС*) и **Историографията** (с. 9-37 *СВ. О. ПИС*) бел. правят наблюдаем източниковедския свод на Св. о. Паисий (**Зигеберт от Жамблу** – *вж: бел. 48*), което естествено отвежда към цялата библиографска патрология от IV в. – **Иероним Стридонски, Геннадий Марсилски, Исидор Севилски, Илдефонс Толедски, Петър Дякон, Хонорий Отенский, Хенрих Гентски ...**, към библиографския труд на Иоан Тритенхемски (1494 г.), включващ тази патрология и многократно преиздаван, в това число – и през 1718 г. от Й. А. Фабрициус (*по цит. по-горе тр.*).

Николай Василев

Паисий Хилендарски

ИСТОРИЯ – ГРАЖДАНСКИ КОДЕКС НА БЪЛГАРИЯ – БЪДЕЩЕ

(Обобщаващо слово – епилог
на VI Студентска научна конференция)

„История славяноболгарская ...” на о. Паисий Хилендарски днес осъзнаваме като национален и наднационален универсален хипертекст.

Към този извод привежда традицията на интереса към творбата на знаменития атонец:

1) **нейните преписи, изпълващи завещанието на автора – трудът му да се преписва на ръка** (осъществени от Св. епископ Софроний Врачански и многократно направените впоследствие анонимни, както и направените в нашия университет – ръкописен и електронен, явяващи се плод от обединените усилия на 421 студенти);

2) **нейните глашатаи, осъществили рецепцията ѝ** (Ю. Венелин, В. Априлов, Г. С. Раковски, П. Р. Славейков, М. Дринов, В. Друмев, Ив. Вазов, К. Величков, В. Златарски, Л. Милетич ...)

3) **нейните тълкуватели, декодиращи посланията ѝ** (Д. Попски, Н. Бозвели, К. Огнянович, К. Фогинов, Г. С. Раковски, Р. Жинзифов, Д. Войников, Й. Иванов, В. Златарски, Д. Шишманов, Й. Иванов, Б. Пенев, В. Велчев, П. Динеков ...).

Именно като **първи граждански кодекс на България** – по универсален модел на поведение – *„История славяноболгарская ...”* е начало и програма

Св. О. П. ИС

на Българското възраждане.

Кодирайки, интерпретирайки и включвайки **система от понятия** (библейски – исторически – географски), **словосъчетания, имена: КЛЮЧОВИ ДУМИ** (като **смысловни означения и граматически категории**), о. Паисий Хилендарски извършва **уникален историчен информационно-комуникативен интелектуален акт в културната вечност на България**, жив не само като библиофилска или библиографска рядкост, каквато роля се полага на труд, написан през 1762 г.

„*История славяноболгарская...*” е философско-исторически компонент на самосъзнанието ни, на връзка между миналото – настоящето – бъдещето като универсални категории, явявайки се причинно-следствени връзки в българското историческо време и пространство като е естествена част от гео-космичната планетарна история.

Фактологичното и компаративистично-енциклопедично естество на изследването „**Информационен код на българската книжовност и литература: Св. о. Паисий Хилендарски. „История славяноболгарская ...”: I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия)**” е показано чрез лапидарния знаиен синтез на справочно-информационния поток по проблематиката на „*Историята ...*” без географски и езикови граници, което е израз на модерните тенденции на симбиоза между когнитологията и историографията в когнитивния контекст на информатиката.

Този синтез – анализ, осъществен в недрата на **библиографията (патрологията)** – през внимателния поглед на **ИСТОРИКА – КОГНИТОЛОГА – ЕЗИКОВЕДА**, поднася **интердисциплинарна (историографска, историческа, географска, културна, политическа, художествена литература, етнологична, етнографска, фолклорна ...)** панорама на посланията на **о. Паисий Хилендарски** – панорама на националната памет като част от духовно-интелектуалните процеси на планетата (на инфосферата – както се изразяваме днес: единната информационна среда ...) ...

Лексикологията, историографията и топонимията на езика на о. Паисий чрез информационната база и резултатите на **това изследване** – тезауруса (в което активно и масово участват студентите на нашия университет), е **речник на езика на „История славяноболгарская ...”**, от който се вижда следната **информационно-комуникативна ситуация** (на честота на употребените ключови думи от атонеза, фиксиращи обвързаната ни със световния исторически процес история):

- **българин, българите, българска, българската, български, българските, българския, българският, българското** (общо 505 пъти);
- **род, рода, роде, родители, родослов, родослова, родословие, родство, родът** (общо 174 пъти);
- **България** (общо 83 пъти);
- **народ, народа, народът** (общо 80 пъти);
- **Бог, Бога, Божи, Божиие, Божието, Божиите, Божия, Божият** (общо 76 пъти).

Идеята на о. Паисий за преинтегриране на българите в християнския свят, за да могат те да възкресят, възродят и върнат към нов живот изконните представи на

българина за род, родина и гражданско самосъзнание, не само става семе за националното ни самосъзнание, но дава и плод; не само дава плод, но гради и бъдеще – бъдеще, което и днес се отваря пред нас – като хоризонт: **универсалната свръхценностна гледна точка към национални свръхценности (БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, БЪЛГАРСКИ РОД, БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ, БЪЛГАРИЯ, РОДИНА) – българското национално самосъзнание.**

Благодарение на представения във вид на тезаурус речник на езика на о. Паисий, направен по законите на лексикалната морфология – модерно направление, разработвано специално днес за **информационно-търсещите системи (на естествен език) за целите на справочно-библиографската работа, оперираща с целия културен пласт на инфосферата**, езикът на о. Паисий става наблюдаемо съизмерим, участващ в една уникална интеракция на времената с такива модерни граждански кодекси на съвремението, които

**ВИЕ,
СКЪПИ СТУДЕНТИ,
ИЗСЛЕДВАТЕ,
ПРАВЕЙКИ СЪПОСТАВИМИ
ИНФОРМАЦИОННИТЕ ФЕНОМЕНИ
(ФОНДОВЕ – ТЕХНОЛОГИИ – ИНТЕРАКЦИИ),
АКТИВИРАЙКИ –
ЧРЕЗ СВОЯ ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ТРУД –
ИНФОРМАЦИОННАТА СРЕДА , ОЗАКОНЯВАНА ОТ:**

- КОНСТИТУЦИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ;

- КОНСТИТУЦИЯТА НА САЩ;

**- ВСЕОБЩАТА ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА НА
ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ.**

Информационната наука активно участва в интегрирането не само на когнитологията с когнитивния контекст на информатиката, но и с хуманитаристиката като цяло, със знанието за историческите паметници на културата и специално – с паметниците на писмената култура с непреходно значение, с документалната информация, имаща уникален историографски и културологичен характер (каквато е „История славяноболгарская ...”), с техния дейксис (ПОКАЗВАНЕТО ИМ: 1) изданията на този паметник, направени от акад. Й. Иванов и акад. П. Динеков, 2) подготвения за печат сигнифициран препис на УНИБИТ на знаменития ПЪРВИ КОДЕКС НА БЪЛГАРИТЕ ПО ГРАЖДАНСКО ПОВЕДЕНИЕ, съпътстван от цялостен модерен справочно-информационен инструментарий), за да се съотнесат от културно-ценностното съзнание документалните източници от МИНАЛОТО с тези на гражданското общество ДНЕС ... Погледнато от позициите на съвременния човек, **НИЕ – АРХИТЕКТИТЕ НА ИНФОСФЕРАТА, УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ**, правим възможно безпрепятственото наблюдаване и ефективното използване на перспективи, установявани във времето и пространството (**МИНАЛО – НАСТОЯЩЕ – БЪДЕЩЕ**) ... Знаещият тези посоки човек пълноценно пребивава и действа в съвременните измерения на ИНФОРМАЦИОННАТА СРЕДА.

Проф. д.ик.н. Стоян Денчев

Паисия Пройтхителъ Хилендарски

**Свети отец Паисий Хилендарски.
История славяноболгарская ... :
Информационен код на българската книжовност и литература**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Ст.с. д-р Милен Куманов „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...” НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ – КОНЦЕПЦИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ: Историография (Слово на VI Студентска научна конференция)	СВ. О. П ИС 9
Проф. д.п.н. Александра Куманова, Николай Василев ПРЕПИС НА РЪКА И НА КОМПЮТЪР НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”. НАУЧЕН КОМЕНТАР И СПРАВОЧНО-ИНФОРМАЦИОНЕН АПАРАТ КЪМ ТЕКСТА. ТЕЗАУРУС НА ЕЗИКА НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ: Лексикална морфология (Към въпроса за езика на о. Паисий Хилендарски)	СВ. О. П ИС 38
„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”: Морфология (Използвани ключови думи по граматически категории): Таблица	СВ. О. П ИС 40
Графика 1 към Таблицата	СВ. О. П ИС 41
Графика 2 към Таблицата	СВ. О. П ИС 41
Графика 3 към Таблицата	СВ. О. П ИС 42
Графика 4 към Таблицата	СВ. О. П ИС 42
Св. о. Паисий Хилендарски ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ	СВ. О. П ИС 52
ПРЕДИСЛОВИЕ	СВ. О. П ИС 52
ИСТОРИЧЕСКО СЪБРАНИЕ	СВ. О. П ИС 54
... ЗА СРЪБСКИТЕ КРАЛЕ	СВ. О. П ИС 65
... ЗА КОНСТАНТИН ШИШМАН	СВ. О. П ИС 67
... ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ КРАЛЕ И ЦАРЕ	СВ. О. П ИС 70
СЪБРАНИ НАКРАТКО ... БЪЛГАРСКИТЕ КРАЛЕ И ЦАРЕ	СВ. О. П ИС 71

СВ. О. П ИС

Таблица Преглед на Химнарска

ЗА СЛАВЯНСКИТЕ УЧИТЕЛИ	<i>СВ. О. П ИС</i> 73
ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ СВЕТЦИ	<i>СВ. О. П ИС</i> 75
ПОСЛЕСЛОВИЕ	<i>СВ. О. П ИС</i> 79
Проф. д-р Милен Куманов	
Коментар	<i>СВ. О. П ИС</i> 80
Именен показалец	<i>СВ. О. П ИС</i> 112
Географски показалец	<i>СВ. О. П ИС</i> 125
Проф. д.п.н. Александра Куманова	
ЕЗИКЪТ НА О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ	<i>СВ. О. П ИС</i> 135
УПЛЪТНЕН ТЕЗАУРУС. I	<i>СВ. О. П ИС</i> 135
УПЛЪТНЕН ТЕЗАУРУС. II	<i>СВ. О. П ИС</i> 172
УПЛЪТНЕН ТЕЗАУРУС. III	<i>СВ. О. П ИС</i> 175
Николай Василев	
ПАИСИЕВИЯТ ДЕЙКСИС:	
СЕМАНТИКА. СИНТАГМАТИКА. СИНАРХИЯ	
(Слово на VI Студентска научна конференция)	<i>СВ. О. П ИС</i> 188
Проф. д.п.н. Стоян Денчев	
ИСТОРИЯ – ГРАЖДАНСКИ КОДЕКС НА БЪЛГАРИЯ – БЪДЕЩЕ	
(Обобщаващо слово –	
епилог	
на VI Студентска научна конференция)	<i>СВ. О. П ИС</i> 195
СЪДЪРЖАНИЕ	<i>СВ. О. П ИС</i> 198
СОДЪРЖАНИЕ	<i>СВ. О. П ИС</i> 200
CONTENTS	<i>СВ. О. П ИС</i> 202

Паисия Хилендарски

**Святой отец Паисий Хилендарский.
История славяноболгарская ...:
Информационный код болгарской письменности и литературы**

СОДЕРЖАНИЕ

Ст.н.с. д-р Милен Куманов
„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...” О. ПАИСИЯ ХИЛЕНДАРСКОГО –
КОНЦЕПЦИЯ БОЛГАРСКОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ: Историография
(Слово к VI Студенческой научной конференции)СВ. О. П ИС 9

Проф. д.п.н. Александра Куманова, Николай Василев
ТРАНСКРИПЦИЯ ОТ РУКИ И НА КОМПЬЮТРЕ
„ИСТОРИИ СЛАВЯНОБОЛГАРСКОЙ ...”.
НАУЧНЫЙ КОММЕНТАРИЙ И
СПРАВОЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ АППАРАТ К ТЕКСТУ.
ТЕЗАУРУС ЯЗЫКА О. ПАИСИЯ ХИЛЕНДАРСКОГО:
Лексикальная морфология
(К вопросу об языке о. Паисия Хилендарского)СВ. О. П ИС 38

„ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯ ...”: Морфология
(Использование ключевых слов по грамматическим категориям):
ТаблицаСВ. О. П ИС 40
Графика 1 к ТаблицеСВ. О. П ИС 41
Графика 2 к ТаблицеСВ. О. П ИС 41
Графика 3 к ТаблицеСВ. О. П ИС 42
Графика 4 к ТаблицеСВ. О. П ИС 42

Св. о. Паисий Хилендарский
ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБОЛГАРСКАЯСВ. О. П ИС 52

ПРЕДИСЛОВИЕСВ. О. П ИС 52
ИСТОРИЧЕСКОЕ СОБРАНИЕСВ. О. П ИС 54
... О СЕРЬСКИХ КОРОЛЯХСВ. О. П ИС 65
... О КОНСТАНТИНЕ ШИШМАНЕСВ. О. П ИС 67
... ИМЕНА БОЛГАРСКИХ КОРОЛЕЙ И ЦАРЕЙСВ. О. П ИС 70
СОБРАННЫЕ ВКРАТЦЕ ... БОЛГАРСКИХ КОРОЛЕЙ И ЦАРЕЙСВ. О. П ИС 71

СВ. О. П ИС

Таблица Περιεχόμενα Χιλενдарского

О СЛАВЯНСКИХ УЧИТЕЛЯХ	<i>СВ. О. П ИС</i> 73
ИМЕНА БОЛГАРСКИХ СВЯТЫХ	<i>СВ. О. П ИС</i> 75
ЭПИЛОГ	<i>СВ. О. П ИС</i> 79
Проф. д-р Милен Куманов	
Комментарий	<i>СВ. О. П ИС</i> 80
Именной индекс	<i>СВ. О. П ИС</i> 112
Географический индекс	<i>СВ. О. П ИС</i> 125
Проф. д.п.н. Александра Куманова	
ЯЗЫК О. ПАИСИЯ ХИЛЕНДАРСКОГО	<i>СВ. О. П ИС</i> 135
КОМПАКТНЫЙ ТЕЗАУРУС. I	<i>СВ. О. П ИС</i> 135
КОМПАКТНЫЙ ТЕЗАУРУС. II	<i>СВ. О. П ИС</i> 172
КОМПАКТНЫЙ ТЕЗАУРУС. III	<i>СВ. О. П ИС</i> 175
Николай Василев	
ПАИСИЕВЫЙ ДЕЙКСИС:	
СЕМАНТИКА. СИНТАГМАТИКА. СИНАРХИЯ	
(Слово к VI Студенческой научной конференции)	<i>СВ. О. П ИС</i> 188
Проф. д. экон. н. Стоян Денчев	
ИСТОРИЯ – ГРАЖДАНСКИЙ КОДЕКС БОЛГАРИИ – БУДУЩЕЕ	
(Обобщающее слово –	
эпилог	
к VI Студенческой научной конференции)	<i>СВ. О. П ИС</i> 195
СЪДЪРЖАНИЕ	<i>СВ. О. П ИС</i> 198
СОДЕРЖАНИЕ	<i>СВ. О. П ИС</i> 200
CONTENTS	<i>СВ. О. П ИС</i> 202

Παλινα Προϊσταμενος Χιμαρδαγιοσι

**Saint Father Paisiy Hilendarski.
Slavo-Bulgarian History ...:
Information code of the Bulgarian letters and literature**

C O N T E N T S

Sr. Res. Assoc. Dr. Milen Kumanov
“*SLAVO-BULGARIAN HISTORY ...*”
BY FATHER PAISIY HILENDARSKI –
CONCEPT OF THE BULGARIAN REVIVAL: Historiography
(Speech at the VI Student scientific conference)CB. O. Π IC 9

Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova, Nikolaj Vasilev
MANUSCRIPT AND COMPUTER COPY
OF “*SLAVO-BULGARIAN HISTORY ...*”.
SCIENTIFIC COMMENTARY AND
REFERENCE NOTES TO THE TEXT.
THESAURUS OF THE LANGUAGE OF FATHER PAISIY HILENDARSKI:
Lexical morphology
(To the problem of the language of Father Paisiy Hilendarski)CB. O. Π IC 38

“*SLAVO-BULGARIAN HISTORY ...*”: Morphology
(Used keywords by grammatical categories):
TableCB. O. Π IC 40
Graph 1 of the TableCB. O. Π IC 41
Graph 2 of the TableCB. O. Π IC 41
Graph 3 of the TableCB. O. Π IC 42
Graph 4 of the TableCB. O. Π IC 42

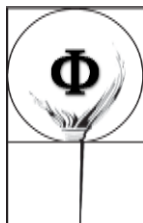
Saint Father Paisiy Hilendarski
“*SLAVO-BULGARIAN HISTORY ...*”CB. O. Π IC 52
PREFACECB. O. Π IC 52
HISTORICAL COLLECTIONCB. O. Π IC 54
... ABOUT THE SERBIAN KINGSCB. O. Π IC 65
... ABOUT KONSTANTIN SHISHMANCB. O. Π IC 67
... ABOUT THE NAMES OF THE BULGARIAN KINGS AND TSARSCB. O. Π IC 70
COLLECTED BRIEFLY ... THE BULGARIAN KINGS AND TSARSCB. O. Π IC 71

CB. O. Π IC

Патрица Пройтхителъ Хиландарски

ABOUT SLAVONIC TEACHERS	СВ. О. П ИС	73
NAMES OF THE BULGARIAN SAINTS	СВ. О. П ИС	75
EPILOGUE	СВ. О. П ИС	79
Sr. Prof. Milen Kumanov		
Commentary	СВ. О. П ИС	80
Index of names	СВ. О. П ИС	112
Geographical index	СВ. О. П ИС	125
Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova		
THE LANGUAGE OF FATHER PAISIY HILENDARSKI	СВ. О. П ИС	135
COMPACT THESAURUS. I	СВ. О. П ИС	135
COMPACT THESAURUS. II	СВ. О. П ИС	172
COMPACT THESAURUS. III	СВ. О. П ИС	175
Nikolaj Vasilev		
PAISIY'S DEYXIS:		
SEMANTICS. SYNTAGMATIC. SYNARCHY		
(Speech at the VI Student scientific conference)	СВ. О. П ИС	188
Sr. Prof. D.Sc. Stoyan Denchev		
HISTORY – CIVIL CODEX OF BULGARIA – FUTURE		
(General conclusion –		
epilogue		
the VI Student scientific conference)	СВ. О. П ИС	195
СЪДЪРЖАНИЕ	СВ. О. П ИС	198
СОДЕРЖАНИЕ	СВ. О. П ИС	200
CONTENTS	СВ. О. П ИС	202

Издателство „За буквите – О писменехъ” открива нова поредица от когнитологични изследвания, която носи общото заглавие „Факлоносци”. Инициативата се предприема във връзка с 60-годишнината на Държавния библиотечен институт – днес: Университет по библиотекознание и информационни технологии. Тези изследвания са породени от необходимостта:

- да се разкрие по-цялостно личностният принос на изтъкнати дейци, свързали творчеството си с библиотечно-информационната социокомуникативна сфера и с информационната наука като част от научното и културното движение на планетата;

- да се откликне на знаменателната за времето ни парадигма – вкоренена в интердисциплинарността на знанието – която се проявява в създаването на всеобхватна информационна картина на света.

Както е известно от теория на науката, когнитологичният портрет е инструментът за получаване на интересуващото ни знание.

Обръщаме се към когнитолози, науковеди, библиографи, но и към водещи научни учреждения в България, обхващащи широкомащабно знанието, да вземат участие в това благородно начинание.

Мислите и знанията на когнитологично портретираниите дейци на инфосферата са особено ценни, защото те не само разкриват различни аспекти на третираните проблеми, но и предлагат възможното им оптимално решение на високо научно и професионално равнище. Тези мисли и знания съдействат за:

- разрушаването на примитивните ограничителни бариери, издигнати между изкуствено откъснатите една от друга, но живо преплитачи се сфери на познанието;

- консолидирането на методологично ниво на многообразието на информацията реалност, схващана като ефективна социална сфера на взаимодействие – индикатор на хуманитаризацията на науката и обществото, корелат на социалната представителност на науката през XXI в.

Този уникален емпиричен материал по наукознание, интердисциплинарни връзки и психология на научното творчество ще допринесе за изучаване приноса на личности, изграждали и изграждащи инфосферата. Именно това изграждане е сърцевина на школа в науката.

Начинанието е благотворително.

Паисий Хилендарски

Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская ... : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия) / Обща ред. и епилонг Стоян Денчев ; Науч. ред., историография, коментар, именен показалец, географски показалец Милен Куманов ; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисл., сигнифициран препис Александра Куманова ; Ез. ред., предисл., сигнифициран препис, послеслов (деиксис) Николай Василев ; Терминолог. ред. Елена Томова, Диана Ралева, Венцислав Велев; Справочно-информ. ред. Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов ; Рец.: Иван Теофилов, Никола Казански. // *Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София)*, Т. VI, 2011, с. 1-208 *СВ. О. ПИС* : ил. (Факлоносци ; II)

Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Университет по библиотекознание и информ. технол.

Паисий Хилендарски

Святой отец Паисий Хилендарский. История славяноболгарская ...: Информационный код болгарской письменности и литературы: I. Аналитика (Историография. Сигнифицированная транскрипция. Комментарий. Именной индекс. Географический индекс. Тезаурус); II. Синтез (Лексикальная морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия) / Общая ред. и эпилог Стоян Денчев ; Науч. ред., историография, комментарий, именной индекс, географический индекс Милен Куманов ; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисловие, сигнифицированная транскрипция Александра

Куманова ; Яз. ред., предисловие, сигнифицированная транскрипция, послеслов (дексис): Николай Василев ; Терминолог. ред. Елена Томова, Диана Ралева, Венцислав Велев ; Справочно-информ. ред. Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов ; Рец.: Иван Теофилов, Никола Казански. // *Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София)*, Т. VI, 2011, с. 1-208
СВ. О. ПИС : ил. (Факлоносцы ; II)

Юбил. изд., посвященное 60-ой годовщине Гос. библиотечного инст., сегодня: Гос. университет библиотековедения и информ. технол. – На болг. яз.

Saint Father Paisiy Hilendarski. Slavo-Bulgarian History ...: Information code of the Bulgarian letters and literature: I. Analytics (Historiography. Noted transcript. Commentaries. Index of names. Geographical index. Thesaurus); II. Synthesis (Lexical morphology. Semantics. Syntagmatic. Synarchy) / Gen. ed. and Epilogue Stoyan Denchev ; Sci. ed., Historiography, Commentaries, Index of names, Geographical index Milen Kumanov ; Bibliographic and Textology ed., Thesaurus, Foreword, Noted transcript Alexandra Kumanova ; Language ed., Foreword, Noted transcript, Afterword (Deyxis) Nikolay Vasilev ;

Terminological ed. Elena Tomova, Diana Raleva, Ventsislav Velev ; Reference-information ed. Maryana Maximova, Tsvetana Naydenova, Anton Daskalov ; Reviewers: Ivan Theophilov, Nikola Kazanski. // *Proceedings of the Student Scientific Society of the SULTSIT (Sofia), Vol. VI, 2011, p. 1-208 CB. O. IIHC : ill. – (Torch-bears ; II)*

Jubilee edition, dedicatet to the 60-th anniversary of the State Library Institute, today: State University of Library Studies and Information Technologies. – Ed. in Bulg.

Паисий Хилендарски

**Информационен код
на българската книжовност и литература
Свети отец Паисий Хилендарски.
История славяноболгарская ... :**

**I. Аналитика
(Историография. Сигнифициран препис. Коментар.
Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус);
II. Синтез (Лексикална морфология.
Семантика. Синтагматика. Синархия)**

У ФАКЛОНОСЦИ П

Обща редакция:
проф. д.и.к.н. Стоян Денчев

Научна редакция:
проф. д-р Милен Куманов

Библиографска и текстологична редакция:
проф. д.п.н. Александра Куманова

Езикова редакция:
Николай Василев

Коректори:
Цветана Найденова
Боряна Николова
Боряна Апостолова

Първо издание
Българска

WINI-1837
Печатни коли 26
Формат 70/100/32

ISBN 978-954-8887-92-2

Университета по библиотекознание и информационни технологии

1784 София, бул. „Цариградско шосе“ N 119
Тел./факс: 003592 971 80 52
E-mail: kbd_college@yahoo.com
URL: www.unibit.bg

София
Издавателство „За буквите – О писменехъ“
2011

СВ. О. П. ИС

208